

НЭЭЛТТЭЙ
НИЙГЭМ
ФОРУМ

2020–2024 ОНД ЭХЭЛСЭН УЛСЫН ТӨСВИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН СУДАЛГАА

Улаанбаатар хот
2026 он

НЭЭЛТТЭЙ
НИЙГЭМ
ФОРУМ

2020–2024 ОНД ЭХЭЛСЭН УЛСЫН ТӨСВИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН СУДАЛГАА

“Зэт Файнаншил энд Инвестмент Консалтинг” ХХК

2026 он

ННА 65
ДАА 327
Х-409

Энэхүү судалгааны дүгнэлт, санал нь судалгааг хийж гүйцэтгэсэн судлаачдын байр суурь, үзэл бодол бөгөөд Нээлттэй Нийгэм Форумын албан ёсны байр суурийг илэрхийлэхгүй болно.

© Нээлттэй Нийгэм Форум 2015

ISBN: 978-9919-529-06-2

ТОВЬЁГ	4
ӨМНӨХ ҮГ	8
ХУРААНГУЙ	9
УДИРТГАЛ	10
I. МОНГОЛ УЛСЫН НЭГДСЭН ТӨСӨВ, ТӨСВИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ	11
1.1 Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт	12
1.2 2020–2024 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт	14
1.2.1 2020 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт	15
1.2.2 2021 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт	17
1.2.3 2022 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт	19
1.2.4 2023 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт	22
1.2.5 2024 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт	25
II. ТӨСВИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН БОДЛОГО, ТЭРГҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛ, ТӨЛӨВЛӨЛТИЙН АРГА ЗҮЙ	29
2.1 Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлого, стратеги	29
2.1.1 Стратеги 1 – Хөгжлийн үе шатны онол	30
2.1.2 Стратеги 2 – Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудтай уялдуулах нь	35
2.1.3 Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлого, стратегийг тодорхойлж буй аргачлал	37
2.2 Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын тэргүүлэх чиглэл	37
2.2.1 Боловсролын салбар дахь улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт	40
2.2.2 Эрүүл мэндийн салбар дахь улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт	42
2.2.3 Дэд бүтцийн салбар дахь улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт	45
2.3 Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төслийг төлөвлөх арга зүй	46
2.3.1 Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар санхүүжүүлэх төсөлд тавигдах шаардлага, төслийг үнэлэх, төлөвлөх аргачлал	46
2.3.2 Төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг үнэлэх олон улсын аргачлалууд	55
2.4 Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийн шинжилгээ	60
III. УЛСЫН ТӨСВИЙН САНХҮҮЖИЛТЭЭР 2020–2024 ОНД ЭХЭЛСЭН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ТӨСЛҮҮДИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ШИНЖИЛГЭЭ	63
Монгол Улсын төсвийн санхүүжилтээр 2020–2024 онд эхэлсэн хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн хэрэгжилтийн шинжилгээ	64
ДҮГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ	82
ЭХ СУРВАЛЖ	86

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1.	2020 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын гүйцэтгэл, тэрбум төгрөгөөр	16
Хүснэгт 2.	2021 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт (төсөл арга, хэмжээний тоо, тэрбум төгрөгөөр)	18
Хүснэгт 3.	2022 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт (төсөл арга, хэмжээний тоо, тэрбум төгрөгөөр)	20
Хүснэгт 4.	Төсөл, арга хэмжээ бодлогын баримт бичигтэй нийцсэн байдал	21
Хүснэгт 5.	2023 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт (төсөл арга, хэмжээний тоо, тэрбум төгрөгөөр)	23
Хүснэгт 6.	2024 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт (төсөл арга, хэмжээний тоо, тэрбум төгрөгөөр)	25
Хүснэгт 7.	Ростоугийн хөгжлийн үе шатууд, тэдгээрийн онцлог	31
Хүснэгт 8.	Өмнөд Солонгос улсын хөгжлийн үе шатууд, үе шат бүрд хийгдсэн төсвийн хөрөнгө оруулалтууд, эзлэх хувиар	32
Хүснэгт 9.	Бразил улсын хөгжлийн үе шат, Ростоугийн онолоор	33
Хүснэгт 10.	Тогтвортой хөгжлийн зорилгуудтай уялдуулах стратегийн үндсэн алхмууд	36
Хүснэгт 11.	Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар салбар бүрд 2020–2024 онд эхэлсэн төслүүдэд төсөвлөсөн санхүүжилтийн нийт дүн, эдийн засгийн ангиллаар, сая төгрөгөөр	38
Хүснэгт 12.	Монгол Улсын амьдралын чанарын индекс, 2025 он	39
Хүснэгт 13.	Боловсролын салбарт улсын төсвийн санхүүжилтээр 2020–2024 онд ашиглалтад оруулсан сургууль, цэцэрлэгийн тоо, хүчин чадал	40
Хүснэгт 14.	Эрүүл мэндийн салбарт улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020–2024 онд ашиглалтад оруулсан эмнэлгийн тоо, хүчин чадал	43
Хүснэгт 15.	Дэд бүтэц, зам гүүр, эрчим хүчний салбарт улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020–2024 онд ашиглалтад оруулсан байгууламжийн тоо, хүчин чадал	45
Хүснэгт 16.	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төсөлд тавигдах тусгай шаардлагууд	47
Хүснэгт 17.	УТХО–аар шинээр хэрэгжүүлэх төслийг үнэлэх 1 дүгээр үе шат	51
Хүснэгт 18.	УТХО–аар шинээр хэрэгжүүлэх төслийг үнэлэх 2 дугаар үе шат	52
Хүснэгт 19.	Олон улсын байгууллагуудаас гаргасан төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг үнэлдэг индексүүд	55
Хүснэгт 20.	Улс орнуудын төсвийн хөрөнгө оруулалтыг үнэлэх аргачлалууд	56
Хүснэгт 21.	2023 онд шинээр хэрэгжүүлсэн өндөр төсөвт өртөгтэй 10 төслийн мэдээлэл, сая төгрөгөөр	65
Хүснэгт 22.	2020–2024 онд хэрэгжиж эхэлсэн хамгийн өндөр төсөвт өртөгтэй 12 төслийн мэдээлэл, тэрбум төгрөгөөр	66
Хүснэгт 23.	2020–2024 онд эхэлсэн төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслүүд, зориулалтаар, төслүүдийн тоо, нийт төсөвт өртөг, эзлэх хувиар	67

Хүснэгт 24.	2020–2024 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжиж эхэлсэн төслийн тоо, байршлаар, тэрбум төгрөгөөр	69
Хүснэгт 25.	2020–2024 онд шинээр эхэлсэн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн төслүүдийн тендерт хамгийн олон удаа шалгарсан топ 10 компани.....	71
Хүснэгт 26.	Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020 онд шинээр эхэлсэн төслийн тоо, хэрэгжилтийн байдлаар, тэрбум төгрөгөөр.....	73
Хүснэгт 27.	2020 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөг нь хамгийн ихээр өөрчлөгдсөн 10 төсөл, тэрбум төгрөгөөр	74
Хүснэгт 28.	Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2021 онд шинээр эхэлсэн төслийн тоо, хэрэгжилтийн байдлаар, тэрбум төгрөгөөр.....	75
Хүснэгт 29.	2021 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөг нь хамгийн ихээр өөрчлөгдсөн 10 төсөл, тэрбум төгрөгөөр	76
Хүснэгт 30.	Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2022 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийн тоо, хэрэгжилтийн байдлаар, тэрбум төгрөгөөр.....	77
Хүснэгт 31.	2022 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөг нь хамгийн ихээр өөрчлөгдсөн 10 төсөл, тэрбум төгрөгөөр	78
Хүснэгт 32.	Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2023 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийн тоо, хэрэгжилтийн байдлаар, тэрбум төгрөгөөр.....	79
Хүснэгт 33.	Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2024 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийн тоо, хэрэгжилтийн байдлаар, тэрбум төгрөгөөр.....	80

ЗҮРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1.	ДНБ ба улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын харьцаа /2020–2024 он/	13
Зураг 2.	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын улсын нэгдсэн төсвийн зарцуулалтад эзлэх хувь /2020–2024 он/	13
Зураг 3.	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын гүйцэтгэл /2020–2024 он/	14
Зураг 4.	Grand cherokee, Toyota Land Cruiser 300GXR, Land Cruiser 250 маркийн автомашин	27
Зураг 5.	Боловсролын түвшний индекс болон ерөнхий боловсролын сургуулийн хүртээмж /2015–2024 он/	42
Зураг 6.	Монгол Улсын эмнэлгийн орны эргэлтийн тоо /2015–2024 он/	43
Зураг 7.	Монгол Улсын хүн амын дундаж наслалт, хүйсээр	44
Зураг 8.	Монгол Улсын тээврийн гүйцэтгэлийн индекс, 2023 он	46
Зураг 9.	“Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төслүүдийг үнэлэх, эрэмбэлэх, сонгох үйл ажиллагааны журам болон аргачлалууд” журамд тусгагдсан аргачлалууд	48

Зураг 10.	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлж буй төслийг дахин үнэлэх аргачлал.....	49
Зураг 11.	Төслийн эдийн засгийн үр ашиг, нийгмийн ач холбогдлыг тооцох аргачлал.....	50
Зураг 12.	УТХО–тай хөтөлбөрүүдийн санхүүжилт олгох зохицуулалт.....	54
Зураг 13.	CAPEX%, 2024.....	60
Зураг 14.	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын нөлөөлөл болон нэг хүнд ногдох ДНБ–ий харьцуулалт.....	61
Зураг 15.	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашиг болон хөрөнгө оруулалтын зардлын харьцуулалт.....	62
Зураг 16.	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашиг болон нэг хүнд ногдох ДНБ–ий харьцуулалт.....	62
Зураг 17.	2020–2024 онд шинээр хэрэгжүүлж эхэлсэн нийт төслийн тоо, анхны төсөвт өртөг, тэрбум төгрөгөөр.....	64
Зураг 18.	2020–2024 онд шинээр хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдийн тоо, төсөвт өртгийн ангилал, тэрбум төгрөгөөр.....	66
Зураг 19.	2020–2024 онд шинээр эхэлсэн төслийн анхлан төсөвлөсөн төсөвт өртөг, ТЕЗ–аар, тэрбум төгрөгөөр.....	68
Зураг 20.	2020–2024 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийн хэрэгжилт, төслийн тоогоор, төсөвт өртөг, тэрбум төгрөгөөр.....	70
Зураг 21.	2020–2024 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийн хэрэгжилт, нийт төслийн тоонд эзлэх хувиар.....	72
Зураг 22.	2020–2024 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийн хэрэгжилт, нийт төсөвт өртөгт эзлэх хувиар.....	72

ХАВСРАЛТЫН ЖАГСААЛТ

Хавсралт 1.	2020 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөгт өөрчлөлт орсон, хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслүүдийн жагсаалт.....	87
Хавсралт 2.	2021 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөгт өөрчлөлт орсон, хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслүүдийн жагсаалт.....	98
Хавсралт 3.	Газрын асуудал шийдэгдээгүй байхад улсын төсвийн санхүүжилтээр хэрэгжүүлэхээр баталсан төсөл, арга хэмжээний судалгаа (сая төгрөгөөр).....	112
Хавсралт 4.	2022 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөгт өөрчлөлт орсон, хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслүүдийн жагсаалт.....	113
Хавсралт 5.	2023 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөгт өөрчлөлт орсон, хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслүүдийн жагсаалт.....	134

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

БНСУ	Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
БШУЯ	Боловсрол, шинжлэх ухааны яам
ДНБ	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
НУБХОАЗБТБХД	Нийслэлийн урсгал ба хөрөнгө оруулалтын ажлын зохион байгуулалт, төлөвлөлт, бүртгэл, хяналт, дүгнэлт
ТББ	Төрийн бус байгууллага
ТБОНӨХБАҮХАТХ	Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль
ТЭЗ	Төсвийн ерөнхийлөн захирагч
ТЭЗҮ	Техник, эдийн засгийн үндэслэл
ОУВС	Олон улсын валютын сан
УТХО	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт
ҮАГ	Үндэсний аудитын газар
BIP	Banco Integrado de Proyectos
CAPEX	Capital expenditure
CBA	Cost benefit analysis
CPR	Capital productivity ratio
DIPRES	Direcciyn de Presupuestos
ICOR	Incremental Capital–Output Ratio
IMF	International Monetary Fund
IRR	Internal rate of return
KPI	Key Performance Indicators
KDI	Korea Development Institute
LPI	Logistics performance index
MCDA	Multi–Criteria decision analysis
NPV	Net present value
OECD	Organisation for economic co–operation and development
PFS	Preliminary feasibility study
PIPI	Public Investment Performance Index
PIMS	Public investment management system
PIMAC	Public and private infrastructure investment management center
PPS	Public procurement service
SDG	Sustainable development goals
SNIP	Sistema nacional de inversiones publicas

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт нь Засгийн газрын зүгээс дэд бүтцийн төслүүдийг хэрэгжүүлэх, шаардлагатай тоног төхөөрөмж худалдан авах зэрэг замаар эдийн засгийг идэвхжүүлэх, иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулах, төрийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх бодлогын чухал хэрэгсэл юм.

Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэмжээ сүүлийн жилүүдэд ихээхэн нэмэгдэж байна. Тухайлбал, хөрөнгө оруулалтын зардал 2020 онд 1.3 их наяд төгрөг байсан бол 2024 онд 3.8 их наяд төгрөг болжээ. Хөрөнгө оруулалтын төслүүд холбогдох хуульд заасан төлөвлөлтийн шаардлагыг хангахгүй байх, хэрэгжилт удаашрах, улмаар төсөвт өртөг нэмэгдэх зэрэг асуудал гарч байгааг төрийн аудитын дүгнэлт болон иргэний нийгмийн зүгээс хийсэн ажиглалт, судалгаанаас харж болно. Ийнхүү төсвийн хөрөнгө оруулалт, төлөвлөлт оновчтой бус, үүнээс улбаалан хэрэгжилтийн явцад төслүүдийн өртөг зардал өсөн нэмэгдэж байгаа нь улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр нөлөөг бууруулахад хүргэж ирлээ.

Засгийн газраас улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтад 2020–2024 онд нийт 10.4 их наяд төгрөг зарцуулсан байна. Иймээс улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн төлөвлөлт, хэрэгжилт сүүлийн жилүүдэд ямар түвшинд байгааг судлах зорилгоор Нээлттэй нийгэм форумын захиалгаар “Зэт Файнаншил энд Инвестмент Консалтинг” ХХК-ийн А.Мөнхцог ахлагчтай судалгааны баг Монгол Улсын төсвийн санхүүжилтээр 2020–2024 онд эхэлсэн хөрөнгө оруулалтын судалгааг хийж, манай улс төсвийн хөрөнгө оруулалт хийхэд ашиглаж буй аргачлалыг олон улсын аргачлалтай харьцуулж, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг дээшлүүлэх, төлөвлөлт болон хэрэгжилтийн уялдааг сайжруулахад чиглэсэн зөвлөмж боловсруулсныг сонирхогч талуудад хүргэж байна.

Төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг зөвхөн тоон гүйцэтгэлээр бус, эдийн засаг, нийгмийн бодит нөлөөллөөр хэмжих шаардлага улам бүр нэмэгдэж байгаа болон хөрөнгө оруулалтын бодит үр өгөөжийг дээшлүүлэхийн тулд төсөл сонголт, төлөвлөлтийн ил тод байдал, гүйцэтгэлийн хяналт, бодлогын уялдаа холбоог сайжруулах, нэгдсэн хяналт–шинжилгээ, үнэлгээний тогтолцоог бэхжүүлэх шаардлагатай зэрэг олон асуудлыг судалгааны багийн зүгээс онцолжээ.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг дээшлүүлэх, төлөвлөлт болон хэрэгжилтийг сайжруулах талаар олон нийтийн дунд хэлэлцүүлэг өрнүүлэхэд энэхүү судалгаа зохих хувь нэмэр оруулна хэмээн найдаж байна. Судалгааг хийж гүйцэтгэсэн судалгааны баг, судалгааны тайланг сайжруулахад үнэтэй санал шүүмж өгч ажилласан хөндлөнгийн шинжээч Д.Баярмаа, Нээлттэй Нийгэм Форумын Засаглалын хөтөлбөрийн менежер Д.Оюунбадам нарт талархал илэрхийлье.

Нээлттэй Нийгэм Форумын Гүйцэтгэх захирал П.Эрдэнэжаргал

Энэхүү судалгаа нь 2020–2024 оны Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлого, хэрэгжилт, үр ашиг, тулгамдсан асуудал болон цаашдын чиг хандлагыг хамарсан иж бүрэн шинжилгээ юм. Судалгааны хүрээнд нээлттэй эх сурвалж, төрийн байгууллагуудын тайлан мэдээ, аудитын дүгнэлт болон олон улсын аргачлалд тулгуурлан дүн шинжилгээ хийсэн болно.

2020–2024 онд улсын төсвийн нийт зардал болон хөрөнгө оруулалтын хэмжээ тогтвортой өссөн бөгөөд энэ нь эдийн засгийг дэмжих, дэд бүтэц, боловсрол, эрүүл мэнд зэрэг суурь салбаруудын хөгжилд чухал үүрэг гүйцэтгэсэн байна. Тухайлбал, улсын төсвийн нийт зардал 2020 онд 13.9 их наяд төгрөг байсан бол 2024 онд 30.4 их наяд төгрөгт, хөрөнгө оруулалтын дүн 1.4 их наядаас 3.1 их наяд төгрөгт хүрч тус тус өссөн нь төрийн бодлогоор дамжуулан хөгжлийн хөшүүргийг идэвхжүүлж байгааг харуулж байна.

Гэвч хэрэгжилтийн явцад төлөвлөлтийн чанар, төсөл сонголт, гүйцэтгэлийн хяналт, бодлогын уялдаа зэрэг чиглэлээр цөөнгүй сорилт хэвээр байгааг судалгааны дүн харуулж байна. Үндэсний аудитын газраас жил бүрийн улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын гүйцэтгэлд хийсэн аудитын тайлангуудад техник, эдийн засгийн үндэслэл (ТЭЗҮ) болон зураг төслийн бүрдэл дутуу, хэрэгжилтийн хугацаа удаашралтай, бодлогын баримт бичгүүдтэй уялдаагүй зэрэг нийтлэг зөрчил, доголдлыг тэмдэглэсэн байна. Судалгааны тайланд жил бүрийн төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, хэрэгжилтэд гарсан зөрчлийн тухай дэлгэрэнгүй дурдсан ба холбогдох хэсгээс танилцана уу.

Мөн төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг зөвхөн тоон гүйцэтгэлээр бус, эдийн засаг, нийгмийн бодит нөлөөллөөр хэмжих шаардлага улам бүр нэмэгдэж байна. 2020–2024 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар нийт 6,300 гаруй төсөл, арга хэмжээ хэрэгжиж, гүйцэтгэл дунджаар 89 хувьтай байсан ч энэ нь хөрөнгө оруулалтын чанар, өгөөжийг илтгэх үзүүлэлт бус, төсвийн зарцуулалтын түвшнийг харуулсан хязгаарлагдмал үнэлгээ юм. Хөрөнгө оруулалтын бодит үр өгөөжийг дээшлүүлэхийн тулд төсөл сонголт, төлөвлөлтийн ил тод байдал, нэгдсэн хяналт–шинжилгээ, үнэлгээний тогтолцоог бэхжүүлэх шаардлагатай байна. Одоогийн нөхцөлд төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслийг хэрхэн сонгож буй арга зүйг судалгаанд хураангуйлан оруулсан ба олон улсад төслүүдийг хэрхэн сонгодог тухай арга аргачлал, онолын арга зүйг авч үзэж, холбогдох дүгнэлтийг хийсэн болно.

Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт дотоодын нийт бүтээгдэхүүн (ДНБ)–ий 4–6 хувийг эзэлж, эдийн засгийн өсөлтийн суурь түвшинд хүрч байгаа ч үр ашгийн түвшин хангалтгүй байна. CAPEX (Capital Expenditure Ratio) харьцангуй өндөр боловч CPR (Capital Productivity Ratio) дундаж байгаа нь хөрөнгө оруулалтын бүтээмж бүрэн ашиглагдахгүй байгааг илтгэнэ. Иймээс төсөл сонголт, төлөвлөлт, менежмент болон хяналт–шинжилгээний тогтолцоог сайжруулж, хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг бодит эдийн засгийн өсөлттэй уялдуулах шаардлагатай байна.

Монгол Улсын төсвийн зардал сүүлийн жилүүдэд өсөх хандлагатай байна. Тухайлбал, 2020 онд улсын төсвийн нийт зардал 13.9 их наяд төгрөг байсан бол 2024 онд 30.4 их наяд төгрөгт хүрч, жилд дунджаар 21.6 хувиар өсжээ. Үүний дотор төсвийн хөрөнгө оруулалтын дүн жилд дунджаар 22 орчим хувиар өсөж, 1.4 их наяд төгрөгөөс 3.1 их наяд төгрөгт хүрсэн нь улсын хөгжлийн стратегийн хэрэгжилт, дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтад төрийн оролцоо нэмэгдсэнийг харуулж байна.

Төсвийн хөрөнгө оруулалт нь зам, гүүр тавих, сургууль, цэцэрлэг барих, өөрөөр хэлбэл эрчим хүч, боловсрол, эрүүл мэнд зэрэг суурь салбаруудыг дэмжих замаар эдийн засгийг идэвхжүүлэх, иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулах, төрийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх бодлогын чухал хэрэгсэл юм. Гэвч төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжиж буй төслүүдийн гүйцэтгэл, хэрэгжилтийн чанар олон жилийн турш асуудал дагуулсаар ирсэн. Эдгээр хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн хэрэгжилт 80–96 хувь байгаа хэдий ч тэдгээрийн эдийн засаг, нийгэмд бодитоор үзүүлж буй нөлөөллийн тухай дүгнэлт, мэдээлэл байхгүй байгаа нь улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашигт эргэлзэхэд хүргэж байна.

Мөн эдгээр төсөл хугацаандаа дуусаагүй эсвэл гүйцэтгэл нь чанаргүй болсон зэргээс дахин төсөвлөлт шаарддаг нь эдийн засаг, нийгэмд бий болох бодит өгөөжийг бууруулах, жил бүрийн төсөвт санхүүгийн ачаалал нэмэх, иргэдийн дунд төрөөс хийж буй хөрөнгө оруулалтад итгэх итгэл буурах зэрэг эрсдэлийг дагуулж байна. Хэдийгээр Төсвийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, холбогдох журам, стандартууд хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа ч төсвийн хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээг төлөвлөх, хэрэгжүүлэх, хянах, үнэлэх үйл явц хангалтгүй хэвээр байгааг олон улсын байгууллагын зөвлөмж, аудитын дүгнэлтүүд, дотоодын судалгаануудад анхааруулсаар байна.

Иймд уг судалгаагаар Бүлэг 1–т “Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын өнөөгийн нөхцөл байдал, хэрэгжилтийн түвшин болон хэрэгжилтэд тулгамдаж буй гол асуудлуудыг товч дүгнэж, Бүлэг 2–т Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт хийх голлох салбаруудыг сонгох стратегийг судалж, төсвийн хөрөнгө оруулалт хийгдэж буй голлох чиглэлүүд, тэдгээрийн нөхцөл байдлыг дүгнэн, төсвийн хөрөнгө оруулалт хийхэд ашиглаж буй төслийн арга аргачлалыг олон улсын арга аргачлалтай харьцуулж, Бүлэг 3–т 2020–2024 онуудад эхэлсэн Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалттай төслүүдийн нээлттэй мэдээлэлд үндэслэн хэрэгжилтийг 4 түвшинд ангилж, хэрэгжилтэд нөлөөлж буй хүчин зүйлсийг тодорхойлох замаар Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтыг төлөвлөж, боловсруулахад тулгарч буй асуудлыг өргөн цар хүрээнд тодорхойлж, цаашид анхаарах зүйлс болон засаж сайжруулах боломжийг тодорхойлохыг зорьсон болно.

Энэхүү судалгааны ажлыг нээлттэй мэдээлэлд үндэслэн А.Мөнхцог ахлагчтай, судлаач Д.Болортуяа, Ц.Булгансайхан, Э.Мөнхболд, Э.Төгөлдөр нарын бүрэлдэхүүнтэй баг хамтран гүйцэтгэв.

I. МОНГОЛ УЛСЫН НЭГДСЭН ТӨСӨВ, ТӨСВИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

БҮЛГИЙН ДҮГНЭЛТ

Энэхүү бүлгийн хүрээнд Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын ач холбогдол, эдийн засагт эзлэх байр суурь болон 2020–2024 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтуудын ерөнхий хэрэгжилтийг нээлттэй мэдээлэлд тулгуурлан тодорхойлов. 2020–2024 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт нь эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих, нийгмийн суурь үйлчилгээг сайжруулах бодлогын гол хэрэгсэл хэвээр байсан бөгөөд нийт төсвийн зардлын 16–18 хувь, ДНБ-ий 4–6 хувийг эзэлж байв. Гэсэн хэдий ч хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн бодит хэрэгжилтийн үр дүн зорилтот түвшиндээ хүрээгүй бөгөөд хэрэгжилтийн шат дахь зохион байгуулалтын болон үр ашиг, үр нөлөөний хязгаарлалт, хяналтын сул байдал нь бодит үр ашгийг бууруулж байгааг Үндэсний аудитын газраас хийсэн гүйцэтгэлийн аудитын тайланд тодорхой тусгасан байна. Тайланд дурдсаны дагуу хэрэгжилтийг үнэлэхэд дараах үндсэн асуудлууд тулгарч байна.

Нэгдүгээрт, хөрөнгө оруулалтыг төсөвлөх, төсөл, арга хэмжээг сонгох, эрэмбэлэх, батлах процесс нь хууль, бодлогын баримт бичгүүдтэй нийцэхгүй хэвээр байна. Жил бүр бэлтгэл хангагдаагүй, ТЭЗҮ болон зураг, төсөвгүй олон төслийг төсөвт тусгаж, хэрэгжүүлсээр байна. Тухайлбал, Үндэсний аудитын газрын 2022 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтад хийсэн гүйцэтгэлийн тайланд дурдсанаар тухайн онд зураг төсөвгүй 400 гаруй төсөл батлагдсан байсан бол мөн 2024 оны ижил тайланг үзэхэд шинээр батлагдсан 712 төслийн дийлэнхийнх нь хэрэгжилтийн бэлтгэл хангагдаагүй байна.

Хоёрдугаарт, төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт жил бүр хангалтгүй байж, зарим жил гүйцэтгэл 80 хувь хүртэл түвшинд хүрч буурсан байна. Энэ нь төсөвлөлт ба гүйцэтгэлийн хооронд зөрчил үүсгэж, эдийн засаг дахь эрэлт, хөрөнгө оруулалтын өгөөж, иргэдийн хүлээлтэд сөргөөр нөлөөлж, төсвийн үр ашиггүй байдлыг нэмэгдүүлж байгааг Үндэсний аудитын газрын гүйцэтгэлийн аудитын тайланд дурдсан байна.

Гуравдугаарт, хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлтөд эрэмбэлэлгүй, олон жил дамнан үргэлжлэх жижиг төсөл хэт их тусаж буй нь төсвийн үр ашгийг сулруулж байна. Бүх аймаг, суманд жигд хуваарилалт хийх хандлага давамгайлснаар давхардсан, үр ашиг багатай, зарим тохиолдолд ашиглалтад ордоггүй бүтээн байгуулалтыг бий болгож, төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр нөлөөг бууруулж байна.

Дөрөвдүгээрт, захиалагч байгууллагуудын чадавх, хяналт, хариуцлагын түвшин харилцан адилгүй байгаагаас хэрэгжилтийн чанар газар нутгийн хувьд ихээхэн ялгаатай байна. Энэ нь гүйцэтгэлд нөлөөлөх гол хүчин зүйл зөвхөн санхүүжилтийн хүрэлцээ бус, хэрэгжүүлэгч институцийн чадвар, удирдлагын тогтолцоотой салшгүй холбоотойг харуулж байна. Мөн жил бүрийн аудитын тайланд тухайн жилийн төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийн талаар дэлгэрэнгүй дүгнэлт өгдөг ч, ижил төрлийн дутагдал тогтмол давтагдаж буй нь тухайн

дүгнэлтэд төсвийн ерөнхийлөн захирагч нар ач холбогдол өгч, арга хэмжээ авахгүй байгааг харуулж байна.

Иймээс цаашид төсвийн хөрөнгө оруулалтыг зөвхөн тоон өсөлтөөр бус, үр нөлөө, чанар, нийгэм, эдийн засгийн өгөөжөөр хэмжих үзэл баримтлалд шилжих шаардлагатай. Үүнд, нэгдсэн төлөвлөлт, төслийн цахим үнэлгээний систем, хяналт, шинжилгээний тогтолцоог сайжруулан, улс төрөөс ангид, хөгжлийн тэргүүлэх чиглэлд суурилсан бодлогын хандлага нэн шаардлагатай байна.

1.1 Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт бол эдийн засгийн дунд болон урт хугацааны өсөлтийг дэмжих, хөгжлийн суурь нөхцөлийг бүрдүүлэхэд чиглэсэн бодлогын үндсэн хэрэгсэл юм. Монгол Улсын хувьд энэ нь зөвхөн төсвийн зарлагын нэг бүрэлдэхүүн хэсэг бус, эдийн засгийн бүтцийн өөрчлөлтийг чиглүүлэх стратегийн механизм, нийгмийн үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулах бодит хөшүүрэг гэж үзэж болно.

Төсвийн хөрөнгө оруулалтын гол зорилго нь эдийн засгийн өсөлтөд суурь дэд бүтцээр дамжуулан хөшүүрэг үзүүлэх, иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулах, төрийн үйлчилгээний хүртээмж, чанарыг нэмэгдүүлэхэд чиглэдэг. Үүнд, зам, эрчим хүч, боловсрол, эрүүл мэндийн барилга байгууламж, мэдээллийн технологи, төрийн албаны дижитал шилжилт зэрэг салбарууд хамрагддаг. Сүүлийн жилүүдэд Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэмжээ эдийн засгийн мөчлөг, түүхий эдийн орлогын хэлбэлзлээс хамаарч өөрчлөгдөж ирсэн байна. Төсвийн хөрөнгө оруулалт 2020 оны “Ковид-19” цар тахлын үеийн эдийн засгийн уналтаас хойш сэргэсэн бөгөөд 2021 оноос хойш эдийн засгийн идэвхжилтэй уялдан нэмэгдэж байна.

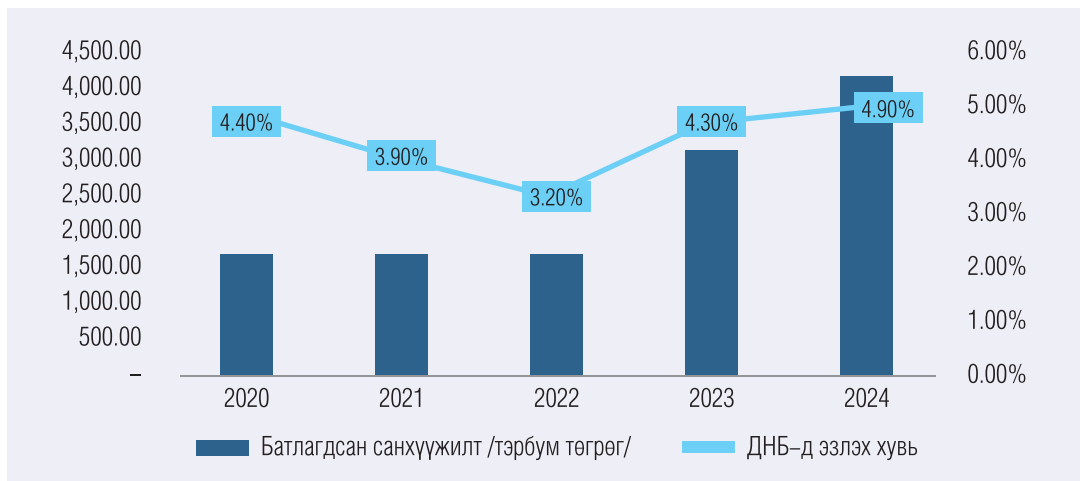
Гэсэн хэдий ч бодлогын түвшинд хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн үр ашиг, ач холбогдол бага, давхардсан төсөвлөлт, гүйцэтгэлийн хугацаа хэт сунжрах зэрэг олон асуудал тулгарсаар байна. Үндэсний аудитын газраас хийсэн аудитын тайланд төсвийн хөрөнгө оруулалтын 30-аас дээш хувь нь тухайн ондоо бүрэн хэрэгждэггүй, олон жил дамнасан, төслийн үр өгөөжийн тооцоо дутмаг байдлаас шалтгаалж үр ашиг нь тодорхой бус хэвээр байгаа талаар дурдсан байна (Үндэсний аудитын газар, 2024).

ДНБ ба төсвийн хөрөнгө оруулалт: Олон улсын судалгаагаар ДНБ-ий 1 хувийн хэмжээтэй дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалт нь ДНБ-ий бодит өсөлтийг ойролцоогоор 1 нэгж пунктээр нэмэгдүүлэх хандлагатай байдаг (Монгол Улсын Засгийн газар, 2025). Энэ нь дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалт дан ганц зардал биш, харин урт хугацааны өсөлт, бүтээмж, зах зээлийн үр ашгийг сайжруулах эдийн засгийн хөшүүрэг болохыг илтгэнэ. Тээвэр, эрчим хүч, мэдээллийн технологи, усан хангамж зэрэг суурь дэд бүтэц сайжирснаар үйлдвэрлэлийн өртөг буурч, хувийн хэвшлийн хувьд хөрөнгө оруулалтын таатай орчин бүрдэх, ажлын байр нэмэгдэх, улмаар өрсөлдөх чадвар сайжрах зэрэг эерэг нөлөөг бий болгодог байна. Үүний зэрэгцээ боловсрол, эрүүл мэнд, нийтийн үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдэж, нийгмийн амьдралын чанар мөн дээшилдэг.

Гэвч Монгол Улсын хувьд төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодит хэмжээ олон улсын дунджаас доогуур түвшинд байна. Хөгжиж буй улс орнууд дунджаар ДНБ-ий 6.6 хувийг дэд бүтцэд зарцуулж байхад Монгол Улс сүүлийн жилүүдэд дунджаар ДНБ-ий 4.1 хувийг төсвийн хөрөнгө оруулалтад

зарцуулж байгаа нь дэд бүтцийн санхүүжилтийн дутмаг байдал, түүний эдийн засагт үзүүлэх эерэг нөлөөллийг бүрэн ашиглаж чадахгүй байгааг харуулж байна (Монгол Улсын Засгийн газар, 2025).

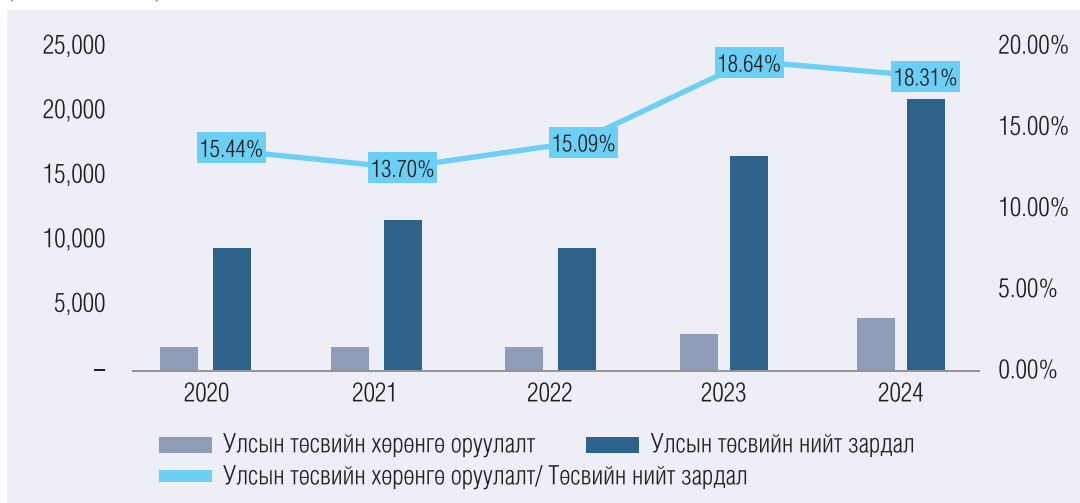
Зураг 1. ДНБ ба улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын харьцаа (2020–2024 он)

Эх сурвалж: (Монгол Улсын Засгийн газар, 2025)

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын нэгдсэн төсөвт эзлэх хувь: Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт хийхээр батлагдсан санхүүжилт 2020 онд 1.65 их наяд төгрөг байсан бол 2024 онд 3.85 их наяд төгрөг болж, нэрлэсэн утгаар 2.3 дахин өссөн байна. Гэвч энэхүү өсөлт төсвийн нийт зардлын өсөлттэй харьцангуй ижил хурдтай байгаа тул хөрөнгө оруулалтын төсөвт эзлэх жин 15–18 хувийн хооронд тогтвортой хэвээр байна. Энэ нь төсвийн бүтцийн шинэтгэл хангалтгүй, капитал зардлын үр ашигт чиглэсэн хуваарилалт бодлогын хэмжээнд тодорхой бус байгааг харуулж байна.

Зураг 2. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын нэгдсэн төсвийн зарцуулалтад эзлэх хувь (2020–2024 он)

Эх сурвалж: (Монгол Улсын Засгийн газар, 2025)

Төсвийн зарлагын бүтэц урсгал шинж чанартай хэвээр байгаа нь дунд хугацаанд өсөлт, бүтээмжийг дэмжих төсөвлөлтийн зорилго алдагдахад хүргэх эрсдэл дагуулж байна. Тухайлбал, 2024 онд улсын төсвийн нийт зарлагын 81.7 хувийг урсгал болон бусад зардал бүрдүүлж байгаа нь капитал зардалд чиглэсэн төлөвлөлт хангалтгүй байгааг харуулж байна. Төсвийн хөрөнгө оруулалт нь зардлын нэг төрөл бус, ирээдүйн эдийн засгийн чадавхыг бүрдүүлэгч стратегийн механизм учраас түүний өсөлтийг зөвхөн тоон хэмжээгээр бус, бодлогын зорилт, бүтцийн шинэчлэл, институцийн зохицуулалт, төсөл хэрэгжилтийн өгөөжтэй хослуулсан цогц хандлагаар үнэлж, удирдах шаардлагатай байна.

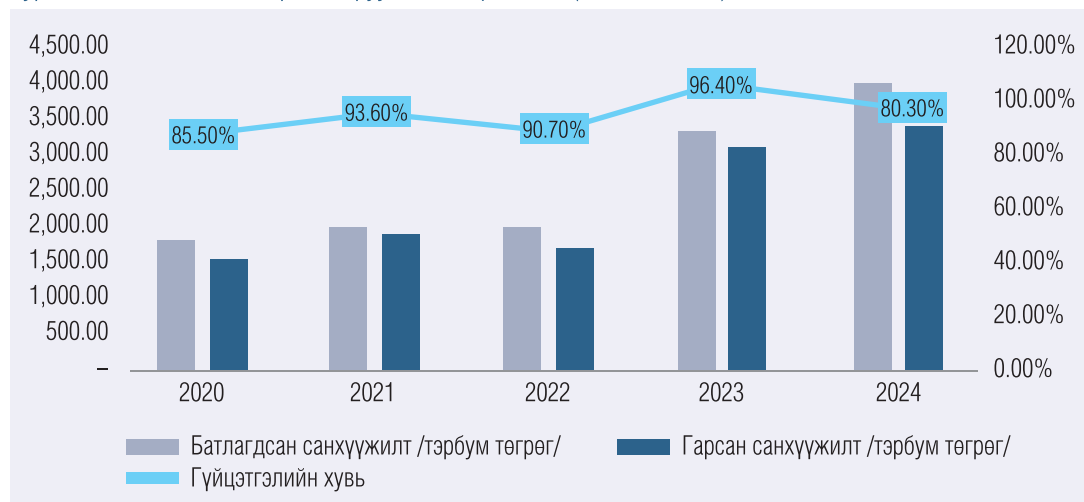
1.2 2020–2024 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт

2020–2024 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар нийт давхардсан тоогоор 6301 төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр 11.85 их наяд төгрөгийн санхүүжилт батлагдсанаас 10.48 их наяд төгрөгийн санхүүжилтийг олгож, гүйцэтгэл дунджаар 89.3 хувьтай байна. 2023 оны хувьд эхлүүлсэн төслүүдийг дуусгах зорилт тавьж, шинэ төсөл, арга хэмжээг улсын төсөвт тусгаагүй бөгөөд гүйцэтгэл хамгийн өндөр буюу 96.4 хувьд хүрсэн бол 2024 онд гүйцэтгэл 80.3 хувьтай¹ байна.

Энэ хугацаанд төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлого нь шинэ төслийн тоог хязгаарлах, өмнөх онуудын төсөл, арга хэмжээг дуусгах, гүйцэтгэлд суурилсан санхүүжилтийг нэмэгдүүлэх чиглэлд төвлөрч ирсэн ч төлөвлөлтийн чанар, хууль, дүрэм журмын хэрэгжилт сул, ТЭЗҮ болон зураг төслийн бүрдэл дутуу, хэрэгжилтийн уялдаа муу байсаар байна.

Тухайлбал, төсвийн ерөнхийлөн захирагчид болон төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагууд зардал-үр ашгийн шинжилгээ хийгээгүй, баталгаажаагүй төсөл, арга хэмжээнүүдийг төсөвт тусгах, газрын маргаантай барилга, байгууламж батлах зэрэг зөрчил байнга давтагдсан нь системийн түвшний асуудал болохыг харуулж байна.

Зураг 3. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын гүйцэтгэл (2020–2024 он)

Эх сурвалж: (Монгол Улсын Засгийн газар, 2025)

2020–2024 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалттай холбоотой асуудлуудыг жагсаан харвал дараах үр дүн гарч байна. Үүнд:

¹ Концессын гэрээний дагуу хэрэгжсэн төслүүд орсон буюу нийт хэрэгжсэн төслүүдийн гүйцэтгэлийн хувь

2020 он: Зураг төсөвгүй 42 төсөл батлагдсан, нийт 8.1 тэрбум төгрөгийн өртөгтэй 16 төсөл тодотголын үеэр хасагдсан, гурван цэцэрлэгийн төсөв 1.5 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн байна. Нийслэлийн Засаг даргад эрх шилжсэн 2020 онд шинээр хэрэгжих 138.7 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 209 төсөл, арга хэмжээнээс 113.3 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 114 төсөл, арга хэмжээг түүвэрлэн төсөвлөлтийн шаардлага хангуулсан эсэхийг шалгахад зураг төсөв шаардлагатай 62 төсөл, арга хэмжээ гарсан байна.

2021 он: 1101 төсөл, арга хэмжээнээс Төсвийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.47–т заасны дагуу ТЭЗҮ хийсэн, зураг төсвийг батлуулсан байх шаардлагатай нийт 141 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 60 барилга, байгууламжийн төсөл, арга хэмжээг магадлалаар баталгаажсан зураг төсөл, төсөвгүйгээр батлуулсан байна.

2022 он: Тухайн онд шинээр хэрэгжүүлэх 664 төсөл арга хэмжээнээс барилга, байгууламж, их засвар ангилалд 502 төсөл, арга хэмжээ байна. Үүнээс 81 хувь буюу 406 төсөл, арга хэмжээ нь магадлалаар баталгаажсан зураг, төсөлгүй батлагдсан байна.

2023 он: Хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд тусгасан шинээр эхлүүлэх барилга байгууламж, их засварын 5 төсөл, арга хэмжээнээс 3 нь магадлалаар баталгаажсан зураг, төсөвтэй байх шаардлагыг хангаагүй байна. Мөн улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын 1139 төсөл арга хэмжээнээс 883 төсөл, арга хэмжээг 2023 онд хэрэгжүүлж дуусгахаар төлөвлөсний 62.5 хувь буюу 552 төсөл, арга хэмжээ хэрэгжсэн, 37.5 хувь буюу 331 төсөл, арга хэмжээ төлөвлөсөн хугацаандаа хэрэгжээгүй байна.

2024 он: Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд газрын зөвшөөрөлгүй төсөл, арга хэмжээг тусгахыг хориглосон байхад 79.5 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 18 төсөл, арга хэмжээг төлөвлөж баталсан байна. Төсөвлөлтийн шаардлага хангаагүй төсөл, арга хэмжээг төлөвлөж баталснаас зураг, төсөв, ажлын даалгавар, техникийн тодорхойлолтыг боловсруулж, магадлалаар баталгаажуулахад тодорхой хугацаа зарцуулснаас шалтгаалж 272.7 тэрбум төгрөгийн гэрээний дүнтэй 45 барилга байгууламжийн ажлын тендерийг 2024 оны 10, 11, 12 дугаар сард зарласнаар гэрээ байгуулах ажиллагаа хойшлогдож, тухайн онд төлөвлөсөн санхүүжилтийг зарцуулах боломжгүй болжээ.

Хэдийгээр хөрөнгө оруулалтын хэмжээ жил бүр өсөж, дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь өндөр хэвээр байгаа ч төрийн хөрөнгө оруулалтын үр ашиг, бодлогын уялдаа, төлөвлөлтийн сахилга хариуцлага, хяналт шалгалтын үр нөлөө нь хангалтгүй түвшинд байсаар байна. Цаашид тогтолцооны чанартай шинэчлэл хийхгүй бол төсвийн хөрөнгө оруулалт нь хүчин чармайлт ихтэй боловч үр дүн багатай зардал хэвээр үлдэх эрсдэлтэй байна. Дараагийн хэсэгт 2020–2024 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилтийг гүйцэтгэлийн тайлан болон аудитын тайланд үндэслэн хураангуйлан дүгнэсэн болно.

1.2.1 2020 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт

Монгол Улсын 2020 оны төсвийн хөрөнгө оруулалтаар нийт 1356 төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлэхээр 1.6 их наяд төгрөг батлагдсан бөгөөд үүнээс улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжих 1347 төсөл, арга хэмжээний 1.3 их наяд төгрөг, “Барих шилжүүлэх” нөхцөлтэй концессын гэрээгээр хэрэгжих 9 төсөл, арга хэмжээний 323.5 тэрбум төгрөгийг тус тус баталжээ.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжих 1347 төсөл, арга хэмжээнээс 844 (62.6 хувь) төсөл, арга хэмжээ шинээр хэрэгжиж, 503 (37.4 хувь) төсөл, арга хэмжээ нь он дамжин хэрэгжсэн бөгөөд санхүүжилтийн гүйцэтгэл жилийн эцсийн байдлаар 1,093.7 тэрбум төгрөг буюу 82.2 хувийн биелэлттэй байна (Монгол Улсын Засгийн газар, 2021).

Хүснэгт 1. 2020 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын гүйцэтгэл, тэрбум төгрөгөөр

Ангилал	Төслийн тоо	Төслийн өртөг	Санхүүжих дүн	2020/12/31–ний байдлаар		
				Гүйцэтгэл	Хувиар	Үлдэгдэл дүн
Нийт	1356	5,175.3	1,654.3	1,414.6	85.5%	239.7
Улсын төсөв	1347	4,118.2	1,330.8	1,093.7	82.1%	237.2
Концесс	9	1057.1	323.5	320.9	99.2%	2.5

Эх сурвалж: (Монгол Улсын Засгийн газар, 2021)

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн багцад улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээний батлагдсан нийт санхүүжилтийн 19.5 хувь нь боловсрол, шинжлэх ухааны салбарт, 12.7 хувь нь зам, тээврийн салбарт, 10.8 хувь нь барилга, хот байгуулалтын салбарт, 7.2 хувь нь эрүүл мэндийн салбарт, үлдсэн нь бусад салбарт хэрэгжсэн байна. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020 онд нийт 296 барилга байгууламж ашиглалтад орсон байна.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар нийслэлд хэрэгжсэн төсөл, арга хэмжээнүүдэд хийсэн аудитын тайлангаас гарсан голлох дүгнэлтүүдийг энэ хэсэгт тусгав. Төсвийн тухай хуульд шинээр хэрэгжүүлэх төсөл арга хэмжээг төлөвлөхдөө төсөвлөлтийн шаардлагыг хангасны дараа төсөвт тусгахаар заажээ. Нийслэлийн Засаг даргад эрх шилжсэн 2020 онд шинээр хэрэгжих 138.7 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 209 төсөл, арга хэмжээнээс 113.3 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 114 төсөл, арга хэмжээг түүвэрлэн төсөвлөлтийн шаардлага хангуулсан эсэхийг шалгахад зураг төсөв шаардлагатай 62 төсөл, арга хэмжээ гарсан байна. Үүнээс 42 төсөл, арга хэмжээ нь баталгаажсан зураг, төсөвгүй байсан ба энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.44 дэх заалтыг зөрчсөн байна. Төсөвлөлтийн шаардлага хангаагүй төсөл, арга хэмжээг баталж хэрэгжүүлснээр байгаль орчинд сөргөөр нөлөөлөх эрсдэлтэй зарим асуудал үүссэн байна (Нийслэл дэх төрийн аудитын газар, 2021). Үүнд:

- » Агро паркийн эко сургалтын төвийн барилга, 300 суудал /Улаанбаатар хот Баянгол дүүрэг, 20 дугаар хороо, Төсөвт өртөг: 2.5 тэрбум төгрөг/ – Нийслэлийн Засаг даргын 2015 оны А/723 дугаар захирамжтай, 18634307692000 нэгж талбарын дугаартай. Баянгол дүүргийн 20–р хорооны нутаг дэвсгэрт ТЭЦ–4 станцын гудамжинд цэцэрлэгт хүрээлэн, мод үржүүлгийн зориулалттай газрын зориулалтыг өөрчлөн, архитектур төлөвлөлтийг зөөвөрлөх боломжтой түр барилга хэлбэрээр төлөвлөсөн. Тус барилга нь БОНХАЖ–ын болон БХБ–ын сайдын 2015 оны А–230/127 дугаар хамтарсан тушаалаар баталсан “Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг мөрдөх журам”–ын 3.95 дахь заалтыг зөрчин баригдсан тул холбогдох газраас ус хангамж, ариутгах татуургын төвлөрсөн сүлжээнд холбох техникийн нөхцөлийг олгоогүй байна. Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсэд баригдсан барилга байгууламж нь хүрээлэн буй орчны тэнцвэрт харьцаа, аюулгүй байдалд нөлөөлөх эрсдэлтэй тул холбогдох мэргэжлийн байгууллагаар хянуулж, дүгнэлт гаргуулах нөхцөл үүссэн байна.

Төсвийн тухай хуульд ерөнхий тоогоор батлуулсан нь зураг, төсвийг боловсруулж, магадлалаар баталгаажуулахад төсөвт өртөг нэмэгдэх үндсэн шалтгаан болж байна.² Тухайлбал зарим барилга,

2 <https://open.audit.mn/reportSingle/9355>, 10–р хуудас.

байгууламжийн нэмэлт ажлын зураг, төсвийг хууль батлагдахаас өмнө магадлал хийлгэж баталгаажуулаагүйгээс төсөвт өртөг нь 1.7 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж батлагдсан байна. Тухайлбал:

- » Цэцэрлэгийн барилгыг буулгаж, шинээр барих, 240 ор /Улаанбаатар хот Хан–Уул дүүрэг, 28 дугаар цэцэрлэг/ төслийн 2.2 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг 728.1 сая төгрөгөөр;
- » Цэцэрлэгийн барилга, 250 ор /Улаанбаатар хот Сонгинохайрхан дүүрэг, 31 дүгээр хороо/ төслийн 2 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг 500 сая төгрөгөөр;
- » Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Улаанбаатар хот Сонгинохайрхан дүүрэг, 10 дугаар хороо/ төслийн 1.5 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг 250 сая төгрөгөөр тус тус нэмэгдсэн байна (Нийслэл дэх төрийн аудитын газар, 2021).

2020 онд нийслэлийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт нь Төсвийн тухай хуулийн шаардлагыг бүрэн хангаагүйгээр хэрэгжсэн нь эрх зүйн зөрчил, төсөвт өртгийн нэмэгдэл болон байгаль орчны эрсдэлийг үүсгэсэн байна. Тухайлбал Үндэсний аудитын газрын тайланд дурдсан тоо, баримтыг авч үзэхэд, зураг төсөвгүй 42 төсөл батлагдсан, нийт 8.1 тэрбум төгрөгийн өртөгтэй 16 төсөл тодотголын үеэр хасагдсан, гурван цэцэрлэгийн төсөв 1.5 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн зэрэг нь төлөвлөлтийн чанар сул, зардлын тооцоо үндэслэлгүй байсныг харуулж байна. Ийнхүү хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээг боловсруулах шатанд Төсвийн тухай хуульд туссан шаардлага болох зураг төсөв, техникийн болон эдийн засгийн тооцоог хангалтгүй боловсруулсан нь төсөвт дарамт үүсгэж, төслийн хэрэгжилт, үр өгөөжид сөргөөр нөлөөлсөн гэж аудитын дүгнэлтэд тэмдэглэжээ.

1.2.2 2021 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт

Монгол Улсын 2021 оны төсвийн хөрөнгө оруулалтаар нийт 1106 төсөл, арга хэмжээний 1.6 их наяд төгрөг батлагдсанаас, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 1101 төсөл, арга хэмжээний 1.4 их наяд төгрөг, “Барих шилжүүлэх” нөхцөлтэй концессын гэрээ байгуулсан төслүүдийн эргэн төлөлтөд 5 төсөл, арга хэмжээний 266.2 тэрбум төгрөг тус тус батлагдсан байна. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2021 онд 1101 төсөл, арга хэмжээнээс 458 төсөл арга хэмжээ (41.6 хувь) шинээр, 643 төсөл арга хэмжээ (58.4 хувь) нь он дамжин шилжин хэрэгжсэн бөгөөд санхүүжилтийн гүйцэтгэл 1.3 их наяд төгрөг буюу 92.4 хувийн биелэлттэй байна.

Үүнийг өмнөх 2020 онтой харьцуулахад шинээр хэрэгжих төсөл, арга хэмжээний тоо 1.9 дахин, санхүүжих дүн 80.7 тэрбум төгрөгөөр буурч, үргэлжлэн хэрэгжих төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүн 168.7 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн нь он дамжин хэрэгжиж байгаа төсөл, арга хэмжээг дуусгах бодлого баримталсан гэж үзэхээр байна. Мөн барилга байгууламжийн 787 төсөл, их засварт 169, тоног төхөөрөмжийн шинэчлэлд 118, техник, эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах 27 төсөл, арга хэмжээ тусгагдан батлагдсан байна.

Хүснэгт 2. 2021 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт (төсөл арга хэмжээний тоо, тэрбум төгрөгөөр)

Хөрөнгө оруулалтын ангилал		Монгол Улсын 2021 оны төсвийн тухай хууль		
		ТАХ-ний тоо	Төсөвт өртөг	Санхүүжих дүн
Барилга байгууламж	Шинэ	257	658.5	226.9
	Үргэлжлэх	531	2620.9	857.1
Их засвар	Шинэ	88	59.3	52.3
	Үргэлжлэх	81	57.6	35.3
Тоног төхөөрөмж	Шинэ	90	222.4	186.3
	Үргэлжлэх	27	210.4	15.6
ТЭЗҮ	Шинэ	23	13.7	12.8
	Үргэлжлэх	4	38.7	32.6
Нийт дүн	Шинэ	458	953.9	478.3
	Үргэлжлэх	643	2927.6	940.6

Эх сурвалж: (Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн, 2025)

Төсөв захирагчид Төсвийн тухай хуулийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлтийн шаардлагын хэрэгжилтийг хангахгүй байгаа нь төрийн аудитаар илэрчээ. Тухайлбал, Монгол Улсын 2021 оны төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн 1 дүгээр хавсралтаар 24 төслийн ерөнхийлөн захирагчийн төсвийн багцад баталсан 1101 төсөл, арга хэмжээнээс Төсвийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.47–т заасны дагуу ТЭЗҮ хийсэн, зураг төсвийг батлуулсан байх шаардлагатай нийт 141 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 60 барилга, байгууламжийн төсөл, арга хэмжээг магадлалаар баталгаажсан зураг төсөл, төсөвгүйгээр хуульд батлуулсан байна (Үндэсний аудитын газар, 2022). Тухайлбал, хамгийн өндөр дүнтэй 5 төслийг дурдвал:

- » 2021 онд эхлэх Төв аймгийн Зуунмод суманд баригдах Монголын Үндэсний археологи, палеонтологи, угсаатны музей, лабораторийн ажил;
- » 2021 онд эхлэх Улаанбаатар хотын Сүхбаатар дүүргийн Боловсролын үнэлгээ, мэдээллийн нэгдсэн төвийн барилга;
- » 2021 онд эхлэх Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын 7–р багт баригдах “Саран хөхөө” театрын барилга, 700 суудал;
- » 2021 онд эхлэх Дорнод аймгийн Хэрлэн суманд баригдах Бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төвийн хүүхдийн эмнэлгийн барилга, 200 ор;
- » 2021 онд эхлэх Дорноговь аймгийн Сайншанд сумын 3–р багт баригдах Соёл, урлагийн ордон, 500 суудал бүхий төслүүд байна (Дэлгэрэнгүйг хавсралтад оруулав).

Үүнээс, өмнөх оноос үргэлжлэн болон шинээр хэрэгжсэн нийт 24.2 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 22 төсөл, арга хэмжээний төсөвт өртгийн тооцооллыг 2021 оны жилийн эцсийн байдлаар баталгаажуулаагүй байгаагаас 2.2 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 17 байгууламж, өргөтгөл, их засварын ажлыг баталгаажсан зураг төсөл, төсөвгүйгээр гүйцэтгэж, ашиглалтад хүлээн авсан байна.

Монгол Улсын 2021 оны төсвийн тухай хууль, түүнд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн 1 дүгээр хавсралтаар баталсан 2021 онд шинээр эхлэх барилга байгууламжийн 257 төсөл арга хэмжээнээс 37.2 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 13 барилгыг барих газрын зөвшөөрөл аваагүй, хаана барих нь тодорхойгүй байдлаар төлөвлөжээ. Мөн 2020–2021 онд үргэлжлэн хэрэгжиж байгаа 1.5 тэрбум төгрөгийн 3 төсөл арга хэмжээний газрын асуудал бүрэн шийдэгдээгүйгээс хэрэгжилт хангагдаагүй байна.

Төсвийн ерөнхийлөн захирагчид улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2021 онд шинээр хэрэгжүүлэх барилга, байгууламж, их засварын 345 төсөл, арга хэмжээний 325–д буюу 94.2 хувьд гүйцэтгэчийг сонгон шалгаруулах худалдан авах ажиллагааг 4 дүгээр сараас хойш буюу барилгын улирал эхэлснээс хойш зохион байгуулсан нь ТБОНӨХБАҮХАТХ³–ийн 46 дугаар зүйлийн 46.1.8–д “барилга, зам, инженерийн шугам сүлжээ зэрэг тодорхой улиралд гүйцэтгэх онцлог шинж чанартай бараа, ажил, үйлчилгээг худалдан авах ажиллагааг тухайн жилийн төсөв батлагдсан даруйд эхлүүлэх” гэж заасныг зөрчиж, төсөл, арга хэмжээ тайлант онд бүрэн хэрэгжихгүй байх нөхцөлийг бүрдүүлжээ.

Төсвийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.3.5–д “шинээр эхлэх барилга, байгууламж, хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний нийт төсөвт өртгөөс тухайн жилд ногдох хэсэг нь төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хугацаанд тэнцүү хуваарилсан хэмжээнээс багагүй байхаар тооцож тусгах” гэж заасан төсөвлөлтийн зарчмыг хангахгүйгээр 2021 онд шинээр хэрэгжүүлэх нийт 171 төсөл, арга хэмжээний санхүүжих дүн хэрэгжих хугацаанд хуваарилсан хэмжээнээс 124.2 тэрбум төгрөгөөр бууруулж баталсан нь хуулиар тодорхойлсон хугацаанд барилга, байгууламж ашиглалтад орохгүй байх эрсдэлтэй байна.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2021 онд шинээр хэрэгжүүлэхээр баталсан төсөл, арга хэмжээний тендерийг зохион байгуулж гүйцэтгэчийг шалгаруулахдаа 74.0 хувьд нь нээлттэй тендер шалгаруулалт, 18.2 хувьд нь тендер шалгаруулалтын онцгой журам, 4.6 хувьд нь зөвлөх үйлчилгээний аргыг ашигласан байна.

2021 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хүрээнд хэрэгжүүлэхээр батлагдсан төсөл, арга хэмжээний гүйцэтгэлийн явцад зарим суурь шаардлагууд хангагдаагүй, эрх зүйн зөрчлүүд гарсан нь хөрөнгө оруулалтын үр ашиг, төсвийн сахилга батад сөргөөр нөлөөлжээ. Тухайлбал, нийт 141 тэрбум төгрөгийн өртөг бүхий 60 барилга байгууламжийг баталгаажсан зураг төсөл, ТЭЗҮ–гүйгээр хуульд тусгаж баталсан нь төсвийн төлөвлөлтийн процесс алдагдсаны илрэл байв. Мөн 17 байгууламжийг баталгаагүй төсөв, зураг төслөөр гүйцэтгэж, ашиглалтад авсан нь техник, санхүүгийн эрсдэлийг улам бүр нэмэгдүүлж байна.

Түүнчлэн шинээр хэрэгжих 257 төсөл, арга хэмжээнээс 13 нь (нийт 37.3 тэрбум төгрөгийн өртөгтэй) баригдах газрын зөвшөөрөлгүй, байршил нь тодорхойгүйгээр батлагдсан бөгөөд 3 төслийн газрын асуудал бүрэн шийдэгдээгүй тул хэрэгжилт зогссон байна. Ийнхүү бэлтгэл хангаагүй төслүүдийг төсөвт тусгасан нь гүйцэтгэл саатах, үргүй зардал бий болох суурь шалтгаан болж байна.

1.2.3 2022 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт

Монгол Улсын 2022 оны төсвийн хөрөнгө оруулалтаар нийт 1376 төсөл, арга хэмжээнд 1.5 их наяд төгрөг батлагдсанаас, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 1369 төсөл, арга хэмжээний 1.2 их наяд төгрөг, “Барих–шилжүүлэх” нөхцөлтэй концессын гэрээ байгуулсан төслүүдийн эргэн төлөлтөд 7 төсөл, арга хэмжээний 303.6 тэрбум төгрөг тус тус батлагдсан байна.

3 ТБОНӨХБАҮХАТХ – Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хууль.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2022 онд 1369 төсөл, арга хэмжээнээс 664 төсөл, арга хэмжээ (48.5 хувь) шинээр, 705 төсөл, арга хэмжээ (51.5 хувь) нь он дамжин шилжин хэрэгжсэн бөгөөд санхүүжилтийн гүйцэтгэл 1.5 их наяд төгрөг буюу 99.7 хувийн биелэлттэй байна. Өмнөх оноос шилжин хэрэгжсэн төсөл, арга хэмжээний 87.2 хувь буюу 615 нь барилга, байгууламж байна. Тоног төхөөрөмж, ТЭЗҮ нь тухайн онд бүрэн хэрэгжих боломжтой ч нийт 37 төсөл, арга хэмжээ өмнөх оноос шилжин хэрэгжсэн байна. Энэ нь тоног төхөөрөмж, ТЭЗҮ-ийн хувьд төлөвлөлт, төсөвлөлт хангалтгүй байгааг харуулж байна.

Засгийн газраас төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилтийг сайжруулах, эдийн засгийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор төсвийн ерөнхийлөн захирагч өөрийн батлагдсан төсвийн багцынхаа дүнд багтаан зохицуулалт хийх, барьцаа хөрөнгийн дансанд байршуулан гүйцэтгэлээр санхүүжүүлэх арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлснээр төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодит гүйцэтгэл сайжирсан байна. Мөн эдгээр төслийг хэрэгжүүлсэн 1580 гаруй аж, ахуй нэгжийн үйл ажиллагаа тогтвортой үргэлжилж, 37.9 мянган ажлын байрыг хадгалж, 1.5 их наяд төгрөгийн санхүүжилтээр эдийн засгийг дэмжсэн байна.

Хүснэгт 3. 2022 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт (төсөл, арга хэмжээний тоо, тэрбум төгрөгөөр)

Хөрөнгө оруулалтын ангилал		Монгол Улсын 2023 оны төсвийн тухай хууль		
		ТАХ-ний тоо	Төсөвт өртөг	Санхүүжих дүн
Барилга байгууламж	Шинэ	3	228.8	118.0
	Үргэлжлэх	980	6152.1	1907.5
Их засвар	Шинэ	2	35.9	35.9
	Үргэлжлэх	71	149.6	72.8
Тоног төхөөрөмж	Шинэ	4	366.1	320.3
	Үргэлжлэх	71	362.6	171.4
ТЭЗҮ	Шинэ	1	40.0	40.0
	Үргэлжлэх	17	41.1	19.9
Нийт дүн	Шинэ	10	670.8	514.2
	Үргэлжлэх	1139	6705.4	2171.8

Эх сурвалж: (Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн, 2022)

Эдийн засгийг дэмжсэн хөрөнгө оруулалтын санхүүжилт 55 хувь, нийгмийн хөгжлийг дэмжсэн хөрөнгө оруулалтын санхүүжилт 33 хувь, аюулгүй байдал, гадаад харилцаа болон төрийн захиргааны үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх төслүүдийн санхүүжилт 12 хувийн гүйцэтгэлтэй байна. Боловсрол, шинжлэх ухааны салбарт хамгийн олон буюу 430 төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр баталсан бөгөөд 81.5 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2022 онд орон нутгийн нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих, төрийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд нийт 791.8 тэрбум төгрөгийг санхүүжилтийг олгосон байна. Тухайлбал бүс нутгийн онцлогтой уялдуулан улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн санхүүжилтийг ангилбал зүүн бүсийн аймгуудад төрийн үйлчилгээг сайжруулах, аюулгүй байдал ба гадаад харилцааны бодлогыг дэмжсэн төслүүдийг түлхүү хэрэгжүүлж

81.2 тэрбум төгрөг, баруун болон хангайн бүсийн аймгуудад нийгмийн хөгжлийн бодлогыг дэмжсэн төслүүдийг түлхүү хэрэгжүүлж 183.5 тэрбум, төвийн бүсийн аймгуудад эдийн засгийн хөгжлийг дэмжсэн төслүүдийг түлхүү хэрэгжүүлж 124.0 тэрбум төгрөгийг олгосон байна.

Ашиглалтад орсон нийт төслүүдийн 32 хувь нь авто зам, гүүрийн байгууламжийг шинээр барих, дулаан болон цахилгаан хангамжийн өсөн нэмэгдэж буй хэрэгцээг хангах, ус зайлуулах шугам сүлжээ, үерийн далан байгуулах, инженерийн байгууламжийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн бол 14 хувь нь сургууль, цэцэрлэг, дотуур байр зэрэг боловсролын хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, гурван ээлжээс 2 ээлжид шилжих зорилтыг хангахад чиглэсэн байна. Мөн 15 хувь нь нийгмийг соён гэгээрүүлэх, залуус, хүүхдүүдийн чөлөөт цагийг зөв боловсон өнгөрүүлэх орчныг бүрдүүлэх, ахмад настан, тусгай хэрэгцээт иргэдийн халамж, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг хангахад чиглэсэн төслүүд бол 39 хувь нь төрийн үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн төслүүд байна.

Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.2–т “Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичгийн төсөлд зорилго, зорилт, шалгуур үзүүлэлт, суурь болон зорилтот түвшин, хэрэгжүүлэх арга зам, үе шат, хүрэх үр дүн, бодлогыг хэрэгжүүлснээр эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчинд бий болох үр нөлөө, эрсдэл, санхүүгийн эх үүсвэр, хяналт–шинжилгээ, үнэлгээний төлөвлөгөө, хариуцах байгууллагыг тусгана” гэж заасан ч эдгээр хөтөлбөрүүдийн шалгуур үзүүлэлт байхгүй, хүрэх үр дүн нь ерөнхий байгаагаас тухайн жилд хэрэгжүүлэхээр баталсан төсөл, арга хэмжээ нь бодлогын баримт бичигтэй уялдахгүй нөхцөл бий болж байна.

Хүснэгт 4. Төсөл, арга хэмжээ бодлогын баримт бичигтэй нийцсэн байдал

ТАХ–ний ангилал	2022 онд шинээр хэрэгжүүлсэн ТАХ			2021 оноос хойш хэрэгжүүлсэн ТАХ		
	Нийцсэн ТАХ–ний тоо	Нийцээгүй ТАХ–ний тоо	Нийт	Нийцсэн ТАХ–ний тоо	Нийцээгүй ТАХ–ний тоо	Нийт
Барилга байгууламж	317	130	447	462	190	652
Их засвар	33	23	56	40	33	73
Тоног төхөөрөмж	105	34	139	117	40	157
ТЭЗҮ	14	8	22	15	9	24
Дүн	469	195	664	634	272	906
Хувь	70.6%	29.4%		69.9%	30.1%	

Эх сурвалж: (Үндэсний аудитын газар, 2023)

Дээрх үзүүлэлтээс харахад 2022 онд шинээр хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээний 29.4 хувь, 2021 оноос хойш хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээний 30.1 хувь нь бодлогын баримт бичигтэй нийцээгүй байна. Энэ нь Төсвийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.2.5–д хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл арга хэмжээ нь “...хөгжлийн бодлогын зорилтуудтай уялдсан байх” гэсэн шаардлагыг хангаагүй байна. Үндэсний аудитын газраас гаргасан тайланд дурдсанаар Монгол Улсын 2022 оны төсвийн тухай хуульд туссан хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээ нь Монгол Улсын 2021–2025 оны хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөртэй уялдаагүй, Засгийн газрын 2020–2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт чиглэсэн байна. Энэ нь дунд хугацааны бодлогын баримт бичгүүд нь харилцан уялдаагүй, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт нь хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрийг дэмжихгүй байгааг харуулж байна (Үндэсний аудитын газар, 2023).

Мөн улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2022 онд шинээр хэрэгжүүлэх 664 төсөл, арга хэмжээнээс барилга, байгууламж, их засвар ангилалд 502 төсөл, арга хэмжээ байна. Үүнээс 81 хувь буюу 406 төсөл, арга хэмжээ нь магадлалаар баталгаажсан зураг, төсөлгүй батлагдсан байна. Төсөл, арга хэмжээ нь төлөвлөлтийн шаардлага хангаагүй байхад баталж байгаа нь цаашид төсөвт өртөг нэмэгдэх, олон жил үргэлжлэх, төсөв хэмнэх боломжийг алдах зэрэг сөрөг үр дагаврыг бий болгож байна. Энэ нь тухайн ажлыг хариуцан гүйцэтгэж байгаа албан тушаалтнуудын сахилга, хариуцлага сул байгааг мөн харуулж байна.

Шинээр хэрэгжүүлэх төсөл арга, хэмжээний төсөвлөлтөд "...техник, эдийн засгийн үндэслэл хийгдсэн, зураг төсвөө батлуулсан, хуульд заасан бусад зөвшөөрөл олгогдсон төсөл, арга хэмжээг тусгана" гэсэн шаардлага байгаа ч ТЭЗҮ-ийг ихэнх төсөл, арга хэмжээнд хийхгүй баталсан байна. Мөн эдийн засгийн үр ашиг, нийгмийн ач холбогдлыг тооцох аргачлалд 15 тэрбум төгрөгөөс дээш төсөвт өртөгтэй төсөл, арга хэмжээнд зардал, үр ашгийн шинжилгээ хийхээр заасан нь улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлж буй төсөл, арга хэмжээний ихэнхэд нь уг шинжилгээ хийгдэхээргүй нөхцөл үүсгэж байна. 2022 онд шинээр хэрэгжүүлэх нийт төсөл, арга хэмжээнүүдийг авч үзэхэд 73 төсөл, арга хэмжээ 15.0 тэрбум төгрөгөөс дээш төсөвт өртөгтэй байгаа нь нийт төслийн 5.3 хувь байна. Өөрөөр хэлбэл нийт төсөл, арга хэмжээний 5 хувьд л зардал, үр ашгийн шинжилгээ хийхээр байна. Гэвч бодит байдал дээр эдгээр төсөл, арга хэмжээнд аргачлалд заасны дагуу шинжилгээ хийгээгүй байна. Төсөл, арга хэмжээний төлөвлөлтийн гол үзүүлэлт болох эдийн засгийн үр ашиг, нийгмийн ач холбогдлыг үнэн, зөв, бодитой тооцоогүй, улмаар ТЭЗҮ-ийг орхигдуулж байгаа нь хэрэгцээ, шаардлагаас давсан хөрөнгө оруулалт хийгдэх, төсөвт ачаалал нэмэгдүүлэх зэрэг сөрөг үр дагаврыг үүсгэхээр байна (Үндэсний аудитын газар, 2023).

2022 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын гүйцэтгэл 99.7 хувьтай, эдийн засаг, нийгмийн бодлогуудыг дэмжих чиглэлээр 1.5 их наяд төгрөгийн санхүүжилт олгогдсон нь төсвийн хэрэгжилт сайжирсныг харуулж байна. Үүний зэрэгцээ төсвийн багцын доторх зохицуулалтыг сайжруулж, гүйцэтгэлээр санхүүжүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн нь бодит хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлж, 37.9 мянган ажлын байрыг хадгалахад хувь нэмэр оруулжээ.

Нийт дүнгээр авч үзвэл, 2022 оны төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт гүйцэтгэлийн хувьд өндөр байсан ч төлөвлөлтийн хариуцлага болон бодлогын баримт бичгийн уялдаа сул, хууль зөрчсөн төсөл баталдаг, эдийн засгийн үр ашигт үнэлгээ хийхгүйгээр шийдвэр гаргах үзэгдэл гүнзгийрсээр байна. Энэ нь улсын хөрөнгө оруулалтыг стратегийн ач холбогдолтой, өндөр өгөөжтэй төсөлд төвлөрүүлэх бодлогын чадамж сул байгааг харуулж байгаа бөгөөд цаашид төсөв, төлөвлөлт, хяналт, хариуцлагын тогтолцоог бүх түвшинд эргэн харах шаардлагатай байна.

1.2.4 2023 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт

Монгол Улсын 2023 оны төсвийн тухай хуульд 21 төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн төсвийн багцад тухайн оноос эхлэн хэрэгжих 10, өмнөх оноос үргэлжлэн хэрэгжих 1129, нийт 7,376.3 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 1139 төсөл, арга хэмжээг 2,686.0 тэрбум төгрөгөөр санхүүжүүлэхээр тусгажээ. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 1139 төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөснөөс 77.5 хувь буюу 883 төсөл, арга хэмжээг 2023 онд, 22.5 хувь буюу 256 төсөл, арга хэмжээг дараагийн онуудад үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэхээр төлөвлөжээ.

Хүснэгт 5. 2023 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт (төсөл, арга хэмжээний тоо, тэрбум төгрөгөөр)

Хөрөнгө оруулалтын ангилал		Монгол Улсын 2023 оны төсвийн тухай хууль		
		ТАХ-ний тоо	Төсөвт өртөг	Санхүүжих дүн
Барилга байгууламж	Шинэ	3	228.87	118.03
	Үргэлжлэх	980	6152.07	1907.55
Их засвар	Шинэ	2	35.88	35.88
	Үргэлжлэх	71	149.64	72.80
Тоног төхөөрөмж	Шинэ	4	366.07	320.29
	Үргэлжлэх	71	362.61	171.47
ТЭЗҮ	Шинэ	1	40.00	40.00
	Үргэлжлэх	17	41.07	19.97
Нийт дүн	Шинэ	10	670.82	514.20
	Үргэлжлэх	1139	6705.39	2171.79

Эх сурвалж: (Үндэсний аудитын газар, 2024)

Улсын төсвийн 2023 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд барилга байгууламжийн 3, их засварын 2, тоног төхөөрөмжийн 1, ТЭЗҮ боловсруулах 1, нийт 10 төсөл, арга хэмжээг шинээр хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн байна. Үндэсний аудитын газрын “Улсын төсвийн 2023 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн” аудитын тайланд тусгаснаар тухайн онд хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд тусгасан шинээр эхлүүлэх барилга байгууламж, их засварын 5 төсөл, арга хэмжээнээс 3 нь магадлалаар баталгаажсан зураг, төсөвтэй байх шаардлагыг хангаагүй байна. Үүнд:

- I. НУБХОАЗБТБХД⁴-ийн багцын 45.5 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй Нийтийн тээврийн автопарк /Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг/ төсөл, арга хэмжээний магадлалаар баталгаажсан зураг, төсөвгүй, газрын зөвшөөрөл, техникийн нөхцөл олгосон байх шаардлагыг хангаагүй;
- II. НУБХОАЗБТБХД-ийн багцын 45 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй Түгжрэлийг бууруулах, хотын төвлөрлийг сааруулах асуудлын хүрээнд захиргааны зарим байгууллагын нэгдсэн цогцолбор барилгын дуусгал /Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг/ төсөл, арга хэмжээ нь төсөвлөлтийн шаардлагыг хангаагүй;
- III. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын салбарын багцын 0.3 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй “Өнөр бүл” хүүхдийн төвийн их засварын ажил зураг төсөвтэй байх шаардлагыг хангаагүй байхад төсөвт тусгасан байна.

Мөн “хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний тухайн жилд санхүүжих дүнг хэрэгжүүлэх хугацаатай уялдуулж төлөвлөөгүй, төсөвт өртгөөс тухайн жилд ногдох санхүүжилтийг тэнцүү хуваарилах байдлаар тооцож батлаагүй байна” гэж дүгнэжээ.

Жил бүрийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд төсөвлөлтийн шаардлага хангаагүй төсөл, арга хэмжээг төлөвлөж, баталж байгаа нь түлхүүр гардуулах нөхцөлөөр тендер зарлах, батлагдсан төсөвт тааруулан ажлын тоо хэмжээг багасгах, барилга байгууламжийн инженерийн шугам сүлжээ, дэд

4 НУБХОАЗБТБХД – Нийслэлийн урсгал ба хөрөнгө оруулалтын ажлын зохион байгуулалт, төлөвлөлт, бүртгэл, хяналт, дүгнэлт

бүтэц, тохижилтын ажил иж бүрэн хийгдэхгүй орхигдох, газрын зөвшөөрөл, техникийн нөхцөлийг хүлээж хугацаа алдах зэргээр төлөвлөсөн хугацаанд хэрэгжихгүй удаашрах, төсөвт өртөг нэмэгдэх хүндрэлийн суурь шалтгаан болж байна.

Монгол Улсын 2023 оны Төсвийн тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалд шинэ төсөл, арга хэмжээний тоог хязгаарлаж, өмнөх онуудад эхлүүлсэн шилжих төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлж, ашиглалтад оруулах чиглэл баримтлахаар төлөвлөжээ. Гэтэл хуулийн төслийн дээрх үзэл баримтлал, чиглэлээ баримтлахгүйгээр Төсвийн тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.616 дахь заалтыг зөрчин, өмнөх оноос шилжин хэрэгжих болон хэрэгжиж дууссан төсөл, арга хэмжээний нэр дээр 12.5 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй шинээр эхлэх 2 төсөл, арга хэмжээг төлөвлөсөн байна. Үүнд:

- » Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын багцад 2022 оноос 2023 онд шилжин хэрэгжих Орон нутгийн хөгжлийг дэмжих “Шинэ хөдөө” /Булган/ төсөл арга хэмжээний 1.9 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртгийг 6 дахин нэмэгдүүлж, Баянхонгор, Говьсүмбэр, Дархан–Уул, Дорноговь, Дундговь, Сүхбаатар, Сэлэнгэ, Орхон, Төв, Ховд, Хөвсгөл аймаг болон Улаанбаатар хотын Баянзүрх дүүрэгт хэрэгжих 10.2 тэрбум төгрөгийн өртөгтэй шинэ ажлыг;
- » Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн сайдын багцад 2023 оноос шинээр эхлэн хэрэгжих 2.3 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй “Бизнес инкубатор төв”-ийн барилга /Увс, Улаангом сум/-ыг 2022 оноос шилжих арга хэмжээ нэрээр тусгасан байна.

Мөн хөрөнгө оруулалтын зарим төсөл, арга хэмжээний гүйцэтгэлд тавих захиалагчийн хяналт хангалтгүйгээс төслийн ерөнхийлөн захирагч нар гүйцэтгэгчид илүү санхүүжилт олгосон, зураг төслөөс өөрчилж гүйцэтгэсэн тохиолдолд өөрчлөлтийн зураг төсвийг гаргуулж зохиогч, захиалагчаар хянуулаагүй, ажлын гүйцэтгэлээ өөрчлөлт оруулсан бодит гүйцэтгэлээр бус анхны зураг, төсвийн дүнгээр тооцож гаргасныг баталгаажуулж, санхүүжүүлсэн байна.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын 1139 төсөл, арга хэмжээнээс 883 төсөл, арга хэмжээг 2023 онд хэрэгжүүлж дуусгахаар төлөвлөсний 62.5 хувь буюу 552 төсөл, арга хэмжээ хэрэгжсэн, 37.5 хувь буюу 331 төсөл, арга хэмжээ төлөвлөсөн хугацаандаа хэрэгжээгүй байна. Төсвийн хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх явцад үүссэн хүндрэл бэрхшээл, тулгарсан асуудлын шалтгаан, үр дагаврыг судлаагүй, шийдвэрлэх арга хэмжээг тухай бүр авч хэрэгжүүлээгүй, зарим тохиолдолд албан бичгээр харилцаагүй нь хугацаа алдах, удаашрах, хэрэгжихгүй зогсонги байдал үүсэхэд нөлөөлж байна (Үндэсний аудитын газар, 2024).

2023 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт гүйцэтгэлийн хувьд нийт 1139 төсөл, арга хэмжээнээс 883–ыг тухайн онд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөснөөс 62.5 хувь нь хугацаандаа биелсэн бол 37.5 хувь нь хэрэгжээгүй байна. Төлөвлөгөөний биелэлт хууль, бодлогын баримт бичгийн уялдаагүй байдал, зураг төсөвгүй батлагдсан төсөл, захиалагчийн хяналт сул байснаас үүдэн эрс буурсан дүнтэй гарлаа.

Төсөвт тусгагдсан шинээр хэрэгжүүлэх 10 төсөл, арга хэмжээний талаас илүү нь зураг төсөв, техникийн нөхцөл, газрын зөвшөөрөлгүй батлагдсан нь хууль зөрчсөн, гүйцэтгэлийн саатал дагуулах үндсэн шалтгаануудын нэг болсон. Тухайлбал, 90 орчим тэрбум төгрөгийн өртөгтэй нийтийн тээвэр болон захиргааны барилгын төслүүд зураг төсөвгүй, шаардлага хангаагүй нөхцөлтэйгөөр төсөвт туссан байна.

Мөн хөрөнгө оруулалтын зарим шинэ төслийг “шилжих” нэрийн дор тусгасан нь Төсвийн тухай хуулийн 27 дугаар зүйлийг ноцтойгоор зөрчсөн бөгөөд үүнд “Шинэ хөдөө” болон “Бизнес инкубатор төв” төслүүдийг дурдаж болно. Энэ нь төсвийн сахилга алдагдаж, санхүүгийн төлөвлөлтийг хиймэл байдлаар гуйвуулж буйг харуулж байна. Захиалагчийн хяналтын сул байдал, гүйцэтгэлтэй

холбоотой баримтжуулалт хангалтгүй байснаас зарим төсөл анхны зураг төсвөөрөө санхүүжигдэж, бодит гүйцэтгэлийн дагуу шалгалт хийгдээгүй, илүү санхүүжилт олгогдсон нь хөрөнгө оруулалтын хариуцлагагүй байдал газар авч буйг харуулж байна.

Дүгнэж хэлбэл, 2023 оны төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт тоон дүнгээр өндөр мэт харагдавч, төлөвлөлтийн ил тод бус байдал, хуулийн зөрчил, шаардлага хангаагүй төсөл батлах, хяналтгүй гүйцэтгэл, бодлогын уялдаа сул зэрэг системийн доголдлууд байсаар байгаа нь төсвийн үр ашигт байдлыг алдагдуулж, хэрэгжилтийн чанарыг эрсдэлд оруулж байна. Цаашид төсөл батлах үе шатнаас эхлэн хуульд нийцүүлж, хариуцлагын тогтолцоог бодитоор хэрэгжүүлэхгүй бол улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр дүн төдийлөн сайжрахгүй байх төлөв ажиглагдаж байна.

1.2.5 2024 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэрэгжилт

Монгол Улсын 2024 оны төсвийн хөрөнгө оруулалтаар нийт 1320 төсөл, арга хэмжээнд 3.85 их наяд төгрөг батлагдсанаас улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 1319 төсөл, арга хэмжээнд 3.8 их наяд төгрөг, “Барих–шилжүүлэх” төрлөөр гэрээ байгуулсан 1 төсөл, арга хэмжээний эргэн төлөлтөд 25 тэрбум төгрөг тус тус батлагдсан байна. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2024 онд хэрэгжүүлэхээр батлагдсан төсөл, арга хэмжээнээс шинээр хэрэгжүүлсэн 712 төсөл, арга хэмжээнд 1.68 их наяд төгрөг, өмнөх онуудаас шилжин хэрэгжиж байгаа 607 төсөл, арга хэмжээнд 1.4 их наяд төгрөгийн санхүүжилтийг тус тус олгож, гүйцэтгэл 80.3 хувийн биелэлттэй гарсан байна. Мөн эдгээр төслийг санхүүжүүлснээр 1531 аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаа тогтвортой үргэлжилж, 36 мянган ажлын байрыг хэвээр хадгалж, 3.1 их наяд төгрөгийн санхүүжилтээр эдийн засгийг дэмжсэн тухай Монгол Улсын 2024 оны нэгдсэн төсвийн танилцуулгад дурдсан байна (Монгол Улсын Засгийн газар, 2025).

Хүснэгт 6. 2024 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт (төсөл, арга хэмжээний тоо, тэрбум төгрөгөөр)

Хөрөнгө оруулалтын ангилал		Монгол Улсын 2024 оны төсвийн тухай хууль		
		ТАХ–ний тоо	Төсөвт өртөг	Санхүүжих дүн
Барилга байгууламж	Шинэ	454	5113.4	1489.1
	Үргэлжлэх	556	5031.4	1407.5
Их засвар	Шинэ	21	50.7	46.0
	Үргэлжлэх	27	94.5	35.9
Тоног төхөөрөмж	Шинэ	213	486.9	456.2
	Үргэлжлэх	22	483.5	77.0
ТЭЗҮ	Шинэ	14	318.5	316.6
	Үргэлжлэх	2	0.7	0.4
Нийт дүн	Шинэ	712	5969.5	2307.9
	Үргэлжлэх	607	5610.1	1520.7

Эх сурвалж: (Үндэсний аудитын газар, 2025)

Төсвийн тухай хуулийн 10.1.14 дэх заалт, Засгийн газрын 2023 оны 278 дугаар тогтоолоор баталсан журмын 4.8.37 дахь заалтад тус тус үндэслэн төсвийн ерөнхийлөн захирагч нараас ирүүлсэн саналын

дагуу гүйцэтгэл, хэрэгжилт сайн 118 төсөл, арга хэмжээнд 127.4 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийн зохицуулалт хийж, 2024 онд багтаан олгосон байна. Мөн Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 249 дүгээр тогтоолын хүрээнд гэрээ байгуулагдсан, санхүүжилт бүрэн авах боломжгүй нөхцөл байдал үүссэн 462 төсөл, арга хэмжээний 691.6 тэрбум төгрөгийг захиалагчийн барьцаа хөрөнгийн дансанд байршуулж, 2025 оны 08 дугаар сарын 31-ний өдрийн дотор гүйцэтгэлээр олгох санхүүгийн арга хэрэгслийг авч хэрэгжүүлсэн байна. Ингэснээр төслүүд хугацаандаа ашиглалтад орох, нэмэлт санхүүжилт үүсэхээс сэргийлэх, дараа онуудын төсвийн ачааллыг бууруулах зэрэг ач холбогдолтой байна.

Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 64 дүгээр тогтоолоор “Монгол Улсын бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлал” батлагдсан бөгөөд тухайн бүс нутгийн онцлогт тулгуурласан хөгжлийг дэмжих хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр хуульчлагдсан байна. Энэ хүрээнд төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2024 онд хэрэгжүүлсэн төслүүдийг бүс нутгаар нь харвал Хангайн бүсийн гүйцэтгэл хамгийн өндөр буюу 89 хувь, Хойд бүсийн гүйцэтгэл хамгийн бага буюу 74 хувьтай тус тус гарсан бөгөөд улсын хэмжээнд гүйцэтгэл дунджаар 81.5 хувьтай байна.

2024 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн 1320 төслөөс нийт гүйцэтгэл 80.3 хувьтай гарсан нь өмнөх оны 96.4 хувийн гүйцэтгэлтэй харьцуулахад буурсан дүн болов. Энэ нь 2023 онд шинэ төсөл батлаагүй, зөвхөн өмнөх төслүүдийг дуусгах зорилтыг барьж, хэрэгжилтийн хяналтыг сайжруулсантай холбоотой бол, 2024 онд шинээр 712 төсөл баталж, бодит гүйцэтгэл саарсан дүр зураг харагдаж байна.

Төсөв, гүйцэтгэл дутуу байгаа 462 төсөлд санхүүжилтийг захиалагчийн барьцаа хөрөнгийн дансанд байршуулж, 2025 оны 8 дугаар сар хүртэл гүйцэтгэлээр санхүүжүүлэх зохицуулалт хийсэн нь хөрөнгө оруулалтад санхүүгийн сахилга, төлөвлөлтийн уян хатан байдлыг оруулж байгаа ч, гүйцэтгэл удаашрах эрсдэлийг бүрэн арилгаагүй байна. Бүсчилсэн хөгжлийн бодлогыг 2024 оны төсвийн хөрөнгө оруулалтад уялдуулан тусгасан боловч хэрэгжилт жигд бус байна. Хангайн бүсийн гүйцэтгэл 89 хувьд хүрсэн бол Хойд бүсийнх 74 хувьтай байгаа нь бүс нутгийн хөгжлийн зөрүү, төлөвлөлт-менежментийн ялгааг илтгэж байна.

2024 оны төсвийн хөрөнгө оруулалт нь тоон дүнгээр өссөн ч гүйцэтгэл буурч, төслийн санхүүжилт гажуудан, бүсүүдийн хувьд эрс ялгаа гарч, санхүүжилтийн механизмыг хойшлуулах аргачлал давамгайлсан нь төсвийн бодлогын хэрэгжилтэд системийн доголдол байсаар буйг нотолж байна. Цаашид төсвийн сахилга, урьдчилсан үнэлгээ, бүсийн хариуцлагыг нэгдсэн тогтолцоонд шилжүүлж, үр ашигт суурилсан хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

2024 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээнд Үндэсний аудитын газраас хийсэн нийцлийн тайланг авч үзэхэд дараах асуудлыг тодорхой гаргасан байна.

Тухайлбал, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2024 оноос шинээр хэрэгжүүлж эхлэх 712 төсөл, арга хэмжээнээс 182 төсөл, арга хэмжээг буюу 25.6 хувийг Улсын хөгжлийн 2024 оны төлөвлөгөөтэй уялдуулж төлөвлөсөн, 74.4 хувь нь тухайн жилийн хөгжлийн төлөвлөгөөтэй уялдаагүй, дунд болон урт хугацааны ерөнхий зорилтод чиглэсэн байна.

Мөн Төсвийн тухай хуулийн 291 дүгээр зүйлийн 291.1-д заасны дагуу шинээр хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж буй барилга байгууламжийн төсөл, арга хэмжээг зөвхөн үнэлж, эрэмбэлж байгаа бөгөөд их засварын ажил, тоног төхөөрөмжийн худалдан авалт, ТЭЗҮ боловсруулах ажлыг нэн тэргүүний хэрэгцээ, шаардлага, ач холбогдол зэрэг шалгуураар үнэлж, эрэмбэлж төлөвлөх асуудлыг хууль, журмаар зохицуулаагүй байна.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд газрын зөвшөөрөлгүй төсөл, арга хэмжээг тусгахыг хориглосон байхад 79.5 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 18 төсөл, арга хэмжээг төлөвлөж баталсан нь Төсвийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.4, Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.3.3, 16 дугаар зүйлийн 16.1.4 дэх заалттай нийцээгүй байна. Хууль, журамд заасан төсөвлөлтийн шаардлагыг хангаагүй төсөл, арга хэмжээг төлөвлөн баталж байгаа нь худалдан авах ажиллагааг төлөвлөсөн хугацаанд зохион байгуулж амжихгүй, батлагдсан санхүүжилтийг бүрэн ашиглаж чадахгүй байх, гэрээний хугацаанд хэрэгжихгүй удаашрах зэрэг үр дагаврыг бий болгож, тухайн төсөл, арга хэмжээ олон жил үргэлжлэх, төсөвт өртөг нэмэгдэх эрсдэлийг дагуулж байна.

Төсвийн хөрөнгө оруулалтыг төлөвлөх урт, дунд, богино хугацааны бодлогыг уялдуулах, улсын төсөв, орон нутгийн төсөв, гадаадын зээл, тусламж, тусгай сангийн хөрөнгөөр санхүүжүүлэх төсөл, арга хэмжээний нэр төрөл, цар хүрээ, төсөвт өртгийн хэмжээ, зориулалт зэргийг тодорхой болгох, эрх зүйн зохицуулалтыг сайжруулах шаардлагатай байна.

Түүнчлэн тоног төхөөрөмжийн нэн тэргүүний хэрэгцээ шаардлагыг судалж тооцох, тодорхойлох, төлөвлөх, хянах тогтолцоо бүрдээгүйгээс Эрүүл мэндийн сайдын багцын тоног төхөөрөмжийн төсөл, арга хэмжээнээс “Туулах чадвар сайтай, алсын түргэн тусламжийн автомашин” нэрээр 2.2 тэрбум төгрөгөөр 9 ширхэг жийп машин буюу “Toyota Land Cruiser 300GXR”, “Land Cruiser 250”, “Land Cruiser Prado 150”, “Hilux”, “Grand cherokee” маркийн автомашин худалдан авч, Эрүүл мэндийн даатгалын ерөнхий газар, Улсын нэг, хоёрдугаар төв эмнэлэг, Гэмтэл согог судлалын үндэсний төв, Эх, хүүхдийн, эрүүл мэндийн үндэсний төв, Баян-Өлгий, Архангай, Өвөрхангай аймгийн Эрүүл мэндийн газарт тус тус олгосон байна. Энэ нь Төрийн хэмнэлтийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.116, 6.317 дахь заалттай нийцээгүй байна.

Зураг 4. “Grand cherokee”, “Toyota Land Cruiser 300GXR”, “Land Cruiser 250” маркийн автомашин

Эх сурвалж: (Үндэсний аудитын газар, 2025)

Төсөвлөлтийн шаардлага хангаагүй төсөл, арга хэмжээг төлөвлөж баталснаас зураг төсөв, ажлын даалгавар, техникийн тодорхойлолтыг боловсруулж, магадлалаар баталгаажуулахад тодорхой хугацаа зарцуулснаас шалтгаалж 272.7 тэрбум төгрөгийн гэрээний дүнтэй 45 барилга байгууламжийн ажлын тендерийг 2024 оны 10, 11, 12 дугаар сард зарласнаар гэрээ байгуулах ажиллагаа хойшлогдож, тухайн онд төлөвлөсөн санхүүжилтийг зарцуулах боломжгүй болжээ.

Улсын төсвийн 2024 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний тухайн жилийн санхүүжилтийн гүйцэтгэл 62.7 хувь, тухайн онд хэрэгжүүлж дуусгахаар төлөвлөсөн төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилт 69.0 хувьтай буюу хэрэгжилт хангалтгүй байна. Хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээний төлөвлөлт

оновчгүй, 2024 оноос эхлэн хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн төсөл, арга хэмжээний 74.4 хувь нь улсын хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөтэй уялдаагүй, барилга байгууламжийн 52.8 хувь нь төсөвлөлтийн шаардлага хангаагүй ба Төрийн хэмнэлтийн тухай хуульд нийцээгүй ажлуудыг төлөвлөж баталсан байна.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар өмнөх онуудад санхүүжүүлж эхлүүлсэн 4 хэрэгжиж дуусаагүй зогссон барилга байгууламжийн нэгдсэн судалгаа, хэрэгжилтэд тавих хяналт хангалтгүй, тулгарсан асуудлын шийдэл, цаашид авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ тодорхойгүй байгаа нь хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг бууруулах эрсдэлтэй байна (Үндэсний аудитын газар, 2025).

II. ТӨСВИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН БОДЛОГО, ТЭРГҮҮЛЭХ ЧИГЛЭЛ, ТӨЛӨВЛӨЛТИЙН АРГА ЗҮЙ

БҮЛГИЙН ДҮГНЭЛТ

Энэхүү бүлгийн хүрээнд төсвийн хөрөнгө оруулалтыг урт хугацааны алсын хараа, бодлоготой хэрхэн уялдуулан хэрэгжүүлж, тэргүүлэх чиглэлийг сонгож байгааг онолын үндэслэл болон олон улсын туршлагад тулгуурлан тодорхойлж, Монгол Улсын нөхцөл байдалд хэрхэн уялдуулж буйг дүгнэв. Мөн төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг сонгон шалгаруулахад ашиглаж буй аргачлал, баримт бичгийн хүрээг нэгтгэн судлав.

Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын систем нь дунд хугацааны төсвийн хүрээнд жил бүрийн төсвийн хязгаарыг тогтоох зохицуулалтаар олон улсын жишигтэй нийцэж байгаа ч стратегийн зорилго, бодлогын уялдаа болон санхүүгийн боломжийг нарийвчлан тооцох, оновчтой удирдах чадавх сул байна. Үүний улмаас төсөл сонгон шалгаруулах, эрэмбэлэх, хэрэгжилт болон хяналтын шатанд гүнзгийрүүлсэн шинжилгээ, үр дүнтэй удирдлага бүрэн хангагдахгүй байгаа нь хөрөнгө оруулалтын үр ашигт сөргөөр нөлөөлж байна.

Монгол Улсад хэрэгжиж буй төсөл үнэлгээний аргачлал нь голчлон зардал–үр ашгийн шинжилгээнд төвлөрдөг бөгөөд санхүүгийн өгөөж, нийгэм, хүрээлэн буй орчны нөлөөлөл зэрэг олон талт үзүүлэлтийг хангалттай хамарч чаддаггүй. Үүний улмаас төслийн бодит үр нөлөө болон гүйцэтгэлийн удирдлага сул байна. Мөн төсөл сонгон шалгаруулах журам тодорхой боловч хэрэгжилт, хяналтын уялдаа хангалтгүй, улс төрийн нөлөөллөөс ангид бус байдал нь төсвийн хөрөнгө оруулалтад оновчгүй, үр ашиггүй төсөл багтах эрсдэлийг нэмэгдүүлж байна.

Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын тогтолцоо суурь түвшинд бүрдсэн ч стратеги, бодлогын уялдаа, олон шалгуурт үнэлгээ, гүйцэтгэлийн хяналтын чиглэлд анхааран сайжруулах шаардлагатай байна. Хязгаарлагдмал төсвийн нөөцийг илүү өгөөжтэй, ач холбогдолтой төслүүдэд чиглүүлэхийн тулд:

- » Төсвийн хязгаар тогтоох процессыг стратеги, санхүүгийн боломжид тулгуурлан оновчтой болгох;
- » Төслийн үнэлгээг олон талын шалгуурт, хараат бус, дата суурьтай системд шилжүүлэх;
- » Гүйцэтгэлийн хяналтыг цахим платформоор уялдуулан, ил тод, үр дүнтэй болгох шаардлагатай.

Эдгээр шинэчлэл нь төсвийн сахилга бат, хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг бодитойгоор нэмэгдүүлэх суурь нөхцөл болох юм.

2.1 Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлого, стратеги

Аливаа улс орон хөгжлийн түвшин, эдийн засаг, нийгмийн бүтэц, нөөц боломж болон гадаад орчны нөлөөллөөс хамааран төсвийн хөрөнгө оруулалтаа аль салбарт төвлөрүүлэх, ямар төслүүдийг хэрэгжүүлэх вэ гэдэг стратегийн сонголт хийдэг. Энэхүү сонголтыг хийхдээ улс орнуудын хувьд олон улсын туршлага болон онолын үндэслэлд тулгуурласан дараах арга зүй, стратегийг өргөн хэрэглэдэг байна. Үүнд:

- » *Хөгжлийн үе шатны онол (Stages of Development Theory)* – Эдийн засгийн хөгжилд суурилсан энэ онол нь улс орнуудын хөрөнгө оруулалтын тэргүүлэх чиглэлийг хөгжлийн үе шаттай уялдуулан тодорхойлдог.
- » *Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудтай уялдуулах (SDG prioritization)* – Нэгдсэн үндэсний байгууллагын 2030 он хүртэлх Тогтвортой хөгжлийн зорилтууд (SDGs) нь дэлхий нийтийн хөгжлийн чиг хандлагыг тодорхойлж буй цогц хүрээ юм. Сүүлийн жилүүдэд олон улс орон эдгээр зорилтыг үндэсний хөгжлийн бодлого, төсвийн төлөвлөлттэй уялдуулан хэрэгжүүлэх хандлагыг өргөнөөр баримтлах болжээ. Ийм уялдаа нь төрийн төсвийн хөрөнгө оруулалтыг нийтийн сайн сайхныг дэмжих, нийгмийн тэгш хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, хүрээлэн буй орчны тогтвортой байдлыг хангах зэргээр стратегийн түвшинд чиглүүлж, хөгжлийн үр ашгийг дээшлүүлэх суурь нөхцөл болдог.
- » *Хүртээмжтэй өсөлтийн стратеги (Inclusive Growth Strategy)* – Энэ стратеги нь хөгжлийг зөвхөн эдийн засгийн өсөлтөөр хэмжих бус, хүн амын бүлгүүдэд хүртээмжтэй байдал, нийгмийн шударга байдлыг харгалзан хөрөнгө оруулалтын чиглэлүүдийг тодорхойлдог.
- » *Бодлогын тэргүүлэх чиглэлийн үнэлгээ (Policy Priority Mapping)* – Хөгжлийн бодлого, олон салбарын уялдааг хангах үүднээс олон улс Multi-Criteria Decision Analysis (MCDA), Public Investment Management Assessment (PIMA) зэрэг үнэлгээний арга зүйг ашиглан хөрөнгө оруулалтыг эрэмбэлдэг.

Дээр дурдсан арга зүй, стратегиудаас Хөгжлийн үе шатны онол болон Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудтай уялдуулах хандлага нь улсын урт хугацааны хөгжлийн зорилго, бодлогын баримт бичгүүдтэй нийцүүлэн төсвийн хөрөнгө оруулалтын салбар, чиглэлийг тодорхойлоход илүү оновчтой, зохистой суурь аргачлал болж байна. Эдгээр арга зүй нь төсвийн хөрөнгө оруулалтын шийдвэр гаргах үйл явцыг макро түвшинд авч үзэж, эдийн засгийн бүтэц, нийгмийн хэрэгцээ, хүрээлэн буй орчны тогтвортой байдлыг цогцоор нь харгалзан, хөгжлийн үе шат, зорилтод хүрэх замналд нийцтэй байлгах боломжийг бүрдүүлдэг.

Харин бусад стратеги, тухайлбал хүртээмжтэй өсөлтийн стратеги, бодлогын тэргүүлэх чиглэлийн үнэлгээ зэрэг нь илүү нарийн түвшний буюу тухайн төслийн ач холбогдол, нийгэм-эдийн засгийн өгөөж, хэрэгжилтийн хүртээмж зэргийг олон шалгуураар үнэлж эрэмбэлэхэд чиглэдэг. Энэ нь тухайн хөрөнгө оруулалтын шийдвэрийн хэрэгжилтийн шатанд чухал ач холбогдолтой хэдий ч, урт хугацааны хөгжлийн чиг баримжаа тогтоох үндэслэл болгон ашиглахад хүрээ хязгаар багатай байна. Судалгааны багийн зүгээс эдгээр арга зүйг 2 дугаар бүлгийн 3 дугаар хэсэгт дэлгэрэнгүй авч үзсэн болно.

Иймд Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт нь үндэсний урт хугацааны хөгжлийн бодлого, стратегийн чиглэлүүдтэй уялдаж чадаж байгаа эсэх, түүнчлэн хөрөнгө оруулалтын шийдвэр гаргах үйл явц нь хөгжлийн бодлоготой нийцэж байгаа эсэхийг үнэлэх зорилгоор Хөгжлийн үе шатны онол болон Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудтай уялдуулсан хөрөнгө оруулалтын арга зүйг дараагийн хэсэгт дэлгэрэнгүй судалж, олон улсын туршлага, сайн жишээтэй харьцуулан шинжилж, дүгнэлт гаргасан болно.

2.1.1 Стратеги 1 – Хөгжлийн үе шатны онол

Америкийн нэрт эдийн засагч, улс төр судлаач Уолт Уитмен Ростоу 1960 онд хэвлүүлсэн “The Stages of Economic Growth: A Non-Communist Manifesto” бүтээлдээ улс орнуудын эдийн засгийн

хөгжлийн үйл явцыг таван үндсэн үе шаттайгаар онолын түвшинд загварчилсан нь эдийн засгийн хөгжил, бодлого төлөвлөлтийн салбарт суурь онолын хандлага болон төлөвшсөн. Тэрбээр улс орнуудын хөгжлийг уламжлалт нийгмээс орчин үеийн эдийн засгийн өсөлттэй бүтцэд шилжих динамик процесс гэж үзэж, эдийн засгийн хөгжлийн дараалсан шатлал, түүний шинж тэмдгийг системчилсэн байдлаар тайлбарласан нь тухайн үеийн капиталист хөгжлийн загварт онолын дэмжлэг үзүүлсэн төдийгүй хөгжиж буй улс орнуудын хөгжлийн бодлогын суурь үндэслэл болж, улс төр, эдийн засгийн стратеги боловсруулахад өргөн ашиглагдах болсон байна.

Хүснэгт 7. Ростоугийн хөгжлийн үе шатууд, тэдгээрийн онцлог

№	Үе шат	Үе шатны онцлог
1	Уламжлалт нийгэм (Traditional society)	- Хөдөө аж ахуй давамгай - Технологийн хөгжил сул - Дэд бүтэц, боловсрол, шинжлэх ухаан хөгжөөгүй - Нийгмийн бүтэц нь уламжлалт, хаалттай
2	Өсөлтөд бэлтгэх үе (Preconditions for take-off)	- Дэд бүтэц хөгжиж эхэлнэ - Үйлдвэрлэл болон худалдаа нэмэгдэнэ - Хөрөнгө оруулалтын түвшин өснө (ДНБ-ий ~5–10%)
3	Өсөлтийн эхлэл (Take-off)	- Аж үйлдвэрийн үйлдвэрлэл эрчимтэй өснө - Гадаадын хөрөнгө оруулалт, гадаад худалдаа нэмэгдэнэ - Экспортод чиглэсэн үйлдвэржилт - Хөрөнгө оруулалт ДНБ-ий $\geq 15\%$ хүрнэ
4	Тогтворжсон өсөлт (Drive to maturity)	- Эдийн засаг төрөлжиж, өндөр технологи нэвтэрнэ - Үйлдвэрлэл олон салбарт хөгжинө - Технологийн шинэчлэл явагдана
5	Өндөр хэрэглээний шат (Age of high mass consumption)	- Орлого өндөр, хэрэглээ нэмэгдсэн - Үйлчилгээний салбар давамгайлна - Нийгмийн хамгаалал, дотоодын хэрэглээний эдийн засаг

Энэхүү судалгаанд Ростоугийн хөгжлийн үе шатны онолын хэрэглээ, бодит хэрэгжилтийг харьцуулан шинжлэх үүднээс дараах хоёр улсыг сонгон авч, дүн шинжилгээ хийсэн болно. Үүнд: (1) уг онолын бүхий л үе шатыг тууштай хэрэгжүүлж, эдийн засгийн өндөр хөгжилд хүрсэн Бүгд найрамдах Солонгос улсын туршлага, (2) хөгжлийн эхний шатуудыг амжилттай туулсан хэдий ч, бүтэц, институцийн хувьд тогтворжих шилжилтийн шатанд саатсан Холбооны бүгд найрамдах Бразил улсын туршлагыг авч үзэв.

Бүгд найрамдах Солонгос улс: Бүгд найрамдах Солонгос улс нь эдийн засгийн хөгжлийн талаарх Ростоугийн таван шатлалт онолын *жишиг хэрэгжилт* гэж тооцогддог ховор тохиолдлын нэг юм. Тус улс нь хөгжлийн үе шат бүрд зорилтот, төлөвлөгдсөн хөрөнгө оруулалт бүхий төрийн бодлого хэрэгжүүлж, төрийн манлайллыг оновчтой ашигласнаар онолын суурь үзэл баримтлалыг бодит амжилтаар баталсан байдаг. Үүний үр дүнд Солонгос улсын хөгжлийн түүх нь тус онолын бодит хэрэглээний тод жишээ болж, олон судлаачийн анхаарлын төвд орсон байна.

Хүснэгт 8. Бүгд найрамдах Солонгос улсын хөгжлийн үе шатууд, үе шат бүрд хийгдсэн төсвийн хөрөнгө оруулалтууд, эзлэх хувиар

Үе шат	Бүгд найрамдах Солонгос Улсын нөхцөл байдал, авч хэрэгжүүлсэн бодлого	Төсвийн хөрөнгө оруулалт хийсэн салбарууд, эзлэх хувиар
Уламжлалт нийгэм (1945 оноос өмнө)	Эдийн засаг нь хөдөө аж ахуйд суурилсан, үйлдвэрлэл үйлчилгээ хөгжөөгүй, технологийн бие даасан хөгжилгүй бөгөөд иргэдийн боловсрол сул байсан үе. 1910–1945 оны хооронд Япон улсын колони байсан тул дэд бүтцийн хувьд ихэнх нь Япон улсын зорилгод нийцсэн байсан.	–
Өсөлтөд бэлтгэх үе (1945–1960 он)	1945 онд Япон улсаас салж, тусгаар тогтнолоо зарласан. 1950–иад онд АНУ–ын тусламжаар сэргээн босгох бүтээн байгуулалт өрнүүлж, боловсрол, эрүүл мэндийн салбарын хөгжлийн суурь бүтэц тавигдсан.	- Нийгмийн дэд бүтэц $\approx 30\%$ - Батлан хамгаалах дэд бүтэц $\approx 25\%$ - Орон сууц, хот сэргээх $\approx 15\%$ - ХАА болон жижиг үйлдвэр $\approx 15\%$ - Боловсрол, эрүүл мэнд $\approx 10\%$
Өсөлтийн эхлэл үе (1961–1979)	1961 онд генерал Пак Чон Хи төрийн эрхэнд гарч, төвлөрсөн хөгжлийн төлөвлөгөө (5 жилийн төлөвлөгөө) эхлүүлсэн.	- Нийгмийн дэд бүтэц $\approx 55\text{--}60\%$ - Хүнд үйлдвэр, уурхайн тоног төхөөрөмж $\approx 20\text{--}25\%$ - ХАА–загас $\approx 12\text{--}15\%$ - Боловсрол, соёл, эрүүл мэндийн барилга $\approx 5\text{--}10\%$
	1962–1971 онуудад 1, 2 дахь 5 жилийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлж, хөнгөн үйлдвэрүүдийг дэмжсэн (текстиль, гутал, хүнс). Гадаадын хөрөнгө оруулалт хангалтгүй байсан тул дотоодын үйлдвэрлэлийг ихээр дэмжиж, экспортыг нэмэгдүүлэхэд анхаарсан.	
Хөгжлийг гүнзгийрүүлэх үе (1980–1996)	1970–1980 онуудад Heavy-Chemical Industry (HCI) буюу Хүнд үйлдвэр–хими бодлогын хүрээнд хүнд, химийн үйлдвэрлэлд томоохон хөрөнгө оруулалт хийгдсэн. Төрийн зүгээс Гадаад хөрөнгө оруулалт, ялангуяа Япон болон АНУ–аас хөрөнгө оруулалт татах бодлого явуулсан. Боловсролын системийг шинэчилж, техникийн боловсролыг түлхүү дэмжсэн.	- Хүнд–химийн үйлдвэр $\approx 35\text{--}40\%$ - Нийгмийн дэд бүтэц $\approx 30\text{--}35\%$ - Эрчим хүч $\approx 10\%$ - ХАА $\approx 10\%$ - Батлан хамгаалах, боловсрол $\approx 5\%$
	Хүнд үйлдвэр, хими (HCI) бодлогын хүрээнд ган, усан онгоц, автомашин, цахилгаан барааны үйлдвэрлэл эрчимтэй хөгжиж, Chaebol буюу том корпорацууд (Samsung, Hyundai, LG) хүчирхэгжсэн. Мөн хүнд үйлдвэрээс гадна технологийн хөгжил, инновацад оруулах хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлсэн. 1988 онд Сөүл хотод Олимп зохион байгуулсан нь Өмнөд Солонгосын нэр хүндийг өсгөсөн. Дотоодын зах зээлийн багтаамж өсөж, хөдөлмөрийн бүтээмж сайжирч, дундаж давхарга өргөжсөн.	

Өндөр хэрэглээний үе (1997–одоог хүртэл)	1997 оны Азийн санхүүгийн хямралаас сургамж авч, санхүүгийн системийг шинэчилсэн. Мэдээллийн технологи, цахим технологи, хиймэл оюун ухаан, биотехнологи зэрэг өндөр технологийн салбарт илүүтэй анхаарч, нарийн технологиудыг (чип, электроник, хиймэл оюун ухаан буюу AI) ихээр экспортлох болсон. Иргэдийн дундаж орлого 30,000–40,000 ам.долларт хүрсэн. Боловсрол, эрүүл мэндийн систем дэлхийн түвшинд ойртсон. Мөн К–поп, соёлын экспорт нь “зөөлөн хүч”-ийг дэлхийд таниулсан.	(1997–2008)
		• Нийгмийн дэд бүтэц ~35% • Орон сууц–хот сэргээх ~15% • Байгаль–орчин ~10% • Дижитал салбарын судалгаа хөгжүүлэлт ~10% • Боловсрол–соёл ~13% • Халамж–эрүүл мэнд ~10% • Батлан хамгаалах ~2–4%
		(2008–2019)
		• Цифр–нүүрстөрөгч бууруулалтын судалгаа хөгжүүлэлт ~20% • Нийгмийн дэд бүтэц ~15% • Ногоон/байгаль ~15% • Халамж–гэр–эрүүл мэнд ~15% • Боловсрол–соёл ~9% • Батлан хамгаалах ~6%

Эх сурвалж: (II CaКонг, 2010), (Хонг, 2001), болон бусад⁵

Бүгд найрамдах Солонгос улсын хөгжлийн үе шат болон төсвийн хөрөнгө оруулалтыг харьцуулан харахад дэд бүтэц, батлан хамгаалах болон сэргээн босголтод илүүтэй хөрөнгө оруулж, өсөлтийн суурийг тавьсан байна. Үүний дараагаар хүнд үйлдвэрлэлд төвлөрч, экспортыг дэмжсэн бөгөөд энэ нь тус улсын хөгжлийг гүнзгийрэх шатанд хүргэсэн байна. Мөн зөвхөн хүнд үйлдвэрлэл гэлтгүй технологийн салбарт судалгаа, хөгжүүлэлт хийж эхэлсэн бөгөөд энэ нь олон улсын цаашдын чиг хандлагад нийцсэн ухаалаг үйлдэл болжээ. Бүгд найрамдах Солонгос улс нь Ростоугийн онолын үе шатыг зөв тодорхойлж, хөгжлийн бодлогыг үе шаттайгаар оновчтой хэрэгжүүлснээр 25 жилийн хугацаанд хөдөө аж ахуйн эдийн засгаас дэлхийн технологийн төв болж чадсан байна.

Холбооны бүгд найрамдах Бразил улс: Бразил улсын эдийн засгийн хөгжил нь 1960–1970 онд Ростоугийн “Өсөлт эхлэх” үе шатыг амжилттай давж, хөгжлийг гүнзгийрүүлэх үе шат руу шилжиж орсон хэдий ч бодлого хэрэгжүүлэгчдийн сул байдал, макро эдийн засгийн эмзэг, тогтворгүй нөхцөл байдал нь хөгжлийг гүнзгийрүүлэхэд саад учруулсан байна.

Хүснэгт 9. Бразил улсын хөгжлийн үе шат, Ростоугийн онолоор

Үе шат	Он	Нөхцөл байдал
Уламжлалт нийгэм	1950	Хөдөө аж ахуйн эдийн засаг давамгайлж байсан.
Өсөлтөд бэлтгэх үе	1960	Дэд бүтцийн болон аж үйлдвэржилтийн суурь бэхжүүлэлт.
Өсөлт эхлэх үе	1970	Хүнд үйлдвэр, авто үйлдвэрлэл, барилгын томоохон төсөл (Trans–Amazonian Highway буюу Транс Амазоны хурдны зам).
Хөгжлийг гүнзгийрүүлэх үе рүү орсон хэдий ч зогссон	1980	Өрийн хямрал, инфляц, макро эдийн засгийн тэнцвэргүй байдал.

Эх сурвалж: Судлаачийн нэгтгэл

5 K Developedia, IMF.org, Archives.go.kr, s–space.snu.ac.kr, Kellogg.nd.edu, encykorea.aks.ac.kr, nabo.go.kr, issues.org, kdi.re.kr, korea.kr, English.moef.go.kr

Бразил улсын “Хөгжлийг гүнзгийрүүлэх” үе шат зогсоход дараах хүчин зүйлс ихээр нөлөөлсөн байна. Үүнд:

1. *Өрийн дарамт*: 1982 он гэхэд гадаад өр 90 тэрбум ам.долларт хүрч, гадаад өр төлбөрөө хугацаанд нь төлж чадахгүй гэдгээ зарлаж, өрийн хямралд орсон.
2. *Инфляц*: 1980–1994 онд гиперинфляц нүүрлэж, 1980 онд 100 хувь байсан бол хамгийн ихдээ 1990 онд 30.4 хувь хүртэл өсөж, тус 14 жилийн хугацаанд жилд дунджаар 2,785 хувийн инфляцын өсөлттэй байсан.
3. *Төрийн тогтолцооны сул байдал ба авлига*: 1989 оны Геддес, Барбара болон Артур Рибейро Нето нарын 1989 онд нийтэлсэн “Бразил дахь авлигын институцийн эх үүсвэр”, Спрингерийн 1989 онд хийсэн “Бразил дахь улс төрийн авлига” судалгаа болон Томас Ж.Требатын 1983 онд хийсэн “Наяад оны Латин Америкийн гадаад өр: Бразилын жишээ” зэрэг судалгааны ажлуудад төрийн байгууллагын үйл ажиллагаа, тендерийн системийн дотоод хяналт, ил тод байдал маш сул байсан нь улсын зээлийн хуваарилалт, төсвийн зарцуулалт болон төрийн худалдан авалт, улс төрийн томилгоо зэрэгт өргөн цар хүрээнд авлигын тогтолцоо бий болж байсныг харуулсан тухай дурдсан байна.

Бразил улсын жишээ нь Ростоугийн хөгжлийн үе шатны онолын албан ёсны замналд саад учруулж болох гол хүчин зүйлсийг тод харуулсан байдаг. Үүнээс дүгнэхэд аливаа улс орон нь төсвийн хөрөнгө оруулалтыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэхийн тулд бодлогын судалгаа шинжилгээний үндсэн дээр зөв тодорхойлж, тогтвортойгоор хэрэгжүүлж, бодлого хэрэгжүүлэгчид нь хөрөнгө оруулалтын төслийг сонгон шалгаруулах болон бусад үйл ажиллагаанд авлига, хээл хахуулиас ангид зөвхөн тогтсон арга, аргачлалын үндсэн дээр төсөл, болон төсөл хэрэгжүүлэгчийг сонгох үйл ажиллагааг мэргэжлийн, хараат бус, бие даасан байдлаар хэрэгжүүлэх шаардлагатайг харуулж байна.

Монгол Улстай харьцуулсан дүгнэлт: Бүгд найрамдах Солонгос улсын туршлагаас үзэхэд, хөгжлийн гүнзгийрэх шатанд шилжихийг зорьж буй Монгол Улсад үйлдвэрлэл, судалгаа, хөгжүүлэлт болон инновац зэрэг дэлхийн эдийн засгийн чиг хандлагад нийцсэн салбаруудыг дэмжих хөрөнгө оруулалтын бодлого туйлын шаардлагатай байна. Ийм чиглэлийг баримтлах нь эдийн засгийн бүтцийн шинэчлэл хийх, экспортыг төрөлжүүлэх, дунд ба урт хугацааны тогтвортой өсөлтийг хангах үндэс суурь болох юм. Гэвч Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын бүтэц харьцангуй нэг талтай байсаар ирсэн бөгөөд дийлэнх хөрөнгө оруулалт нь дэд бүтэц, зам, тээврийн салбарт төвлөрсөн хэвээр байна.

Үүний зэрэгцээ авлигын түвшин өндөр, авлигыг хянах институцийн чадамж сул байгаа нь төсвийн зарцуулалтын үр ашигт сөргөөр нөлөөлж, хөгжлийн дараагийн шатанд шилжихэд бодит эрсдэл үүсгэж байна. Тухайлбал, 2023 оны байдлаар Дэлхийн банкнаас гаргадаг “Авлигын хяналтын индекс”-ийн –2.5–аас 2.5–ын хооронд үнэлэгддэг үнэлгээгээр Монгол Улс–0.5 оноотой үнэлэгдэж⁶, “Transparency international” байгууллагаас танилцуулдаг Авлигын индексээр Монгол Улс 100 онооноос 33 оноо⁷ авсан нь институцийн ил тод байдал, хариуцлагын тогтолцоо хангалтгүй хэвээр байгааг тодорхой харуулж байна. Иймд Монгол Улс төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг нэмэгдүүлэх, хөрөнгө оруулалтын өгөөжийг бодитой бий болгох зорилгоор төрийн худалдан авалт, тендерийн процесс дахь авлигыг бууруулж, хяналтыг сайжруулахад анхаарах шаардлагатай. Эс

6 <https://databank.worldbank.org/databases/control-of-corruption>, <https://data.worldbank.org/indicator/CC.ES>

7 <https://www.transparency.org/en/cpi/2024/index/mng>

бөгөөс, Бразил улсын нэгэн адил хөгжлийн анхан шатны дэвшлийг гаргасан ч институцийн сул тогтолцоо, авлигын өндөр эрсдэлээс шалтгаалан дараагийн шатанд шилжих боломжоо алдах нөхцөл байдал үүсэх эрсдэлтэй байна.

2.1.2 Стратеги 2 – Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудтай уялдуулах нь

Тогтвортой хөгжлийн зорилтууд (SDGs)–тай уялдуулан хөгжлийн бодлого, хөрөнгө оруулалтын чиглэлийг эрэмбэлэх стратеги нь улс орнуудын зүгээс 2030 он хүртэлх Тогтвортой хөгжлийн хөтөлбөрт тусгагдсан 17 зорилго, 169 зорилтын хүрээнд өөрийн бодлого, төсөл, хөрөнгө оруулалтыг нийцүүлэх замаар хязгаарлагдмал төсвийн нөөцийг үр ашигтай, оновчтой хуваарилах шийдвэр гаргах чухал аргачлал юм. Энэхүү стратегийн гол зорилго нь нийтийн ашиг сонирхлыг дээдлэх зарчимд тулгуурлан, нийгэм, эдийн засаг болон хүрээлэн буй орчинд хамгийн өндөр үр өгөөж, нөлөөлөл үзүүлэх салбар, чиглэлүүдийг тодорхойлох, улмаар бодлогын уялдаа, хөрөнгө оруулалтын ухаалаг зохицуулалтыг хангахад оршдог.

Тогтвортой хөгжлийн зорилгуудтай уялдуулж улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын салбаруудыг сонгох нь дараах давуу талуудыг бий болгож байдаг. Үүнд:

1. *Хязгаарлагдмал нөөцийг оновчтой хуваарилна.* Тогтвортой хөгжлийн зорилгуудын уялдаа холбоо, харилцан хамаарлыг гүнзгий ойлгосноор хязгаарлагдмал нөөцийн нөхцөлд зөвхөн нэг бус, олон зорилгод зэрэг үр өгөөж өгөх стратегийн хөрөнгө оруулалтыг тодорхойлох боломж бүрддэг. Санхүүгийн хомс байдлыг харгалзан бүх зорилгод зэрэг хөрөнгө оруулах боломжгүй тул шат дараалсан, уялдаа бүхий төлөвлөлт хийх нь оновчтой. Тухайлбал, боловсролын салбарт чиглэсэн хөрөнгө оруулалт нь ядуурлыг бууруулах, эрүүл мэндийг сайжруулах, эдийн засгийн оролцоог нэмэгдүүлэх зэрэг олон талт нөлөө үзүүлдэг.
2. *Хөгжлийн олон талт байдал хангагдана.* Улс орны эдийн засгийн өсөлтийг дэмжихээс гадна нийгмийн тэгш байдал, байгаль орчны тогтвортой байдал, төрийн байгууллагын чадавх зэрэг өргөн хүрээний асуудлыг авч үздэг.
3. *Бодлогын уялдаа сайжирна.* Яам, төрийн агентлагууд хоорондын хөрөнгө оруулалт нь бие биеийнхээ зорилгод сөргөөр нөлөөлөхгүйгээр дэмжих чиглэлд хөрөнгө оруулалт хийгдэх нөхцөлийг бүрдүүлдэг.
4. *Олон улсын санхүүжилт татах боломжийг нэмэгдүүлнэ.* Тогтвортой хөгжлийн зорилтод нийцсэн төсвийн бүтэцтэй улс орнууд нь олон улсын донор байгууллага, хөгжлийн банк, төсөл, хөтөлбөрүүдээс санхүүжилт татах боломж нэмэгдэж байдаг.
5. *Хяналт болон үр дүнг үнэлэх процесс сайжирна.* Тогтвортой хөгжлийн зорилтод суурилсан хөрөнгө оруулалтын бодлогын хяналт болон үр дүнгийн үзүүлэлтүүд нь тодорхой байдаг тул хөрөнгө оруулалтын нөлөөлөл болон бүтээмжийг олон улсын түвшинд харьцуулалт хийж, тайлагнах түвшинд дүгнэх боломж нэмэгддэг.
6. *Урт хугацааны тогтвортой хөгжлийг дэмжинэ.* Дэлхий дахины нөхцөл байдал, хөгжлийн чиг хандлагад суурилан тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг тодорхойлдог тул зөвхөн өнөөдрийн тулгамдаж буй асуудлыг шийдэж, богино хугацааны хэрэгцээг хангах бус ирээдүйн хэрэгцээг хангах, хөгжилд чиглэн хөрөнгө оруулалт хийх суурийг тавьдаг.

Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудтай уялдуулан хөрөнгө оруулалтын салбаруудыг дараах үндсэн алхмын хүрээнд тодорхойлдог.

Хүснэгт 10. Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудтай уялдуулах стратегийн үндсэн алхмууд

№	Алхам	Тайлбар
1	Улс орны нөхцөл байдлын үнэлгээ хийх	Улс орны хувьд Тогтвортой хөгжлийн бодлогын 17 зорилтын аль нь илүү тулгамдсан байгааг тодорхойлох.
2	Тулгамдаж буй зорилтуудын харилцан хамаарлыг шинжлэх	Зорилт тус бүрийг дэмжих үед бусад зорилгодоо нөлөөлөх нөлөөллийг үнэлэх.
3	Шалгуур тодорхойлох	Дэмжихээр сонгосон төслийн үр дүнг үнэлэх шалгуурыг тодорхойлох.
4	Нөөцийн хуваарилалт, бодлогын уялдааг тодорхойлох	Төсвийн хөрөнгө оруулалтад зарцуулах санхүүжилтийг дэмжихээр сонгосон зорилго тус бүрд хуваарилах.
5	Хяналт хийх, үр дүнг үнэлэх	Үр дүнг хэмжиж, дүгнэлт гаргах.

Монгол Улсын хувьд, Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор “Алсын хараа–2050, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”-ыг баталсан байна. Ингэхдээ урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хэрэгжилтийг 5 жил тутам хяналт–шинжилгээ, үнэлгээ хийж байхаар заасан байна. Үндэсний аудитын газраас 2025 онд хийсэн “Монгол Улсыг 2021–2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлийн хэрэгжилт” сэдэвт аудитын тайланд дараах голлох дүгнэлтийг тусгасан байна. Үүнд:

- » Монгол Улсыг 2021–2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл 2021–2024 онд 67.7 хувьтай хэрэгжсэн. Үүнээс 14.8 хувь нь “Үр дүнтэй”, 50.2 хувь нь “Тодорхой үр дүнд хүрсэн”, 32.5 хувь нь “Эрчимжүүлэх шаардлагатай”, 2.5 хувь нь “Үр дүнгүй” буюу хэрэгжүүлэх үйл явц хангалтгүй байна. Мөн үндсэн чиглэл, хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт тусгасан арга хэмжээний гүйцэтгэлийг бодитой, үнэн зөв тайлагнаж, үнэлээгүй байна.
- » Монгол Улсыг 2021–2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлийг урт хугацааны хөгжлийн бодлоготой уялдуулан боловсруулсан хэдий ч үндсэн чиглэл, хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр нь холбогдох хууль тогтоомжид заасан шаардлага хангаагүй. Мөн санхүүжилтийн эх үүсвэрийг хангалттай шийдвэрлээгүй ба хэрэгжилт дутмаг хэдий ч хариуцлага тооцох нарийвчилсан зохицуулалт байхгүй байна.
- » “Монгол Улсыг 2021–2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл”–д тодорхойлсон зорилго, зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлснээр нийгэм, эдийн засагт ямар үр нөлөө бий болж байгааг тооцож үнэлээгүй нь хууль, эрх зүйн зохицуулалт дутагдалтай, уг үнэлгээг хийх тогтолцоо бүрдээгүйтэй холбоотой байна.

Тогтвортой хөгжлийн бодлоготой уялдуулан төсвийн хөрөнгө оруулалт хийх салбаруудыг эрэмбэлэх, тэдгээрт оруулах хөрөнгө оруулалтын дүнг тодорхойлохын тулд (1) тогтвортой хөгжлийн бодлогыг улсын онцлогт тохируулан боловсруулах, (2) тогтвортой хөгжлийн бодлогын хүлээгдэж буй үр дүн, хэмжих арга зүйг тодорхой болгох, (3) салбар хоорондын уялдаа холбоо, бие биедээ үзүүлэх нөлөөллийг үнэлэх нь хөрөнгө оруулалтын өгөөжийг нэмэгдүүлэхэд чухал нөлөөтэй. Иймд Монгол Улсад хэрэгжиж буй бодлогыг цаашид хэрэгжүүлэхдээ эхний 4 жилийн дүгнэлтэд үндэслэн хүлээгдэж буй үр дүн, хэмжих арга зүйг тодорхой болгож, салбар хоорондын уялдаа холбоог үнэлэн, хөрөнгө оруулалтыг төсөвлөж, мөн хэрэгжилтийг сайжруулахад анхаарснаар хөрөнгө оруулалтын өгөөжийг сайжруулах боломжтой юм.

2.1.3 Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлого, стратегийг тодорхойлж буй аргачлал

Монгол Улсын Сангийн яамнаас жил бүр төсвийн хөрөнгө оруулалт хийх салбарын холбогдох төсвийн ерөнхийлөн захирагч нарт тухайн жилийн төсөв боловсруулахад баримтлах орлогын доод хэмжээ, зарлагын дээд хэмжээ болох жилийн төсвийн хязгаарыг тогтоож өгдөг. Төсвийн ерөнхийлөн захирагчид нь тус хязгаарын хүрээнд төсвийг зарцуулах эрхтэй байдаг байна.

Жилийн төсвийн хязгаарыг тогтоохдоо Төсвийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.3 дах заалтыг баримталдаг байна. Тодруулбал, Монгол Улсын дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд суурилан дараах цаглаврын дагуу хязгаарыг боловсруулж, баталдаг. Үүнд:

1. Төсвийн ерөнхийлөн захирагч нар дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд суурилсан жилийн төсвийн хязгаарын саналаа санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад жил бүрийн 6 дугаар сарын 10–ны дотор хүргүүлэх;
2. Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн жилийн төсвийн хязгаарын саналыг нэгтгэн боловсруулж, жил бүрийн 6 дугаар сарын 20–ны дотор Засгийн газарт хүргүүлэх;
3. Засгийн газар төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн жилийн төсвийн хязгаарын төслийг хэлэлцэн жил бүрийн 7 дугаар сарын 1–ний дотор батлах;
4. Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага Засгийн газрын баталсан жилийн төсвийн хязгаарыг төсвийн удирдамжийн хамт жил бүрийн 7 дугаар сарын 5–ны дотор төсвийн ерөнхийлөн захирагчид хүргүүлэх.

Ингэхдээ төсвийн ерөнхийлөн захирагчид хүргүүлэх жилийн төсвийн хязгаар нь тус хуулийн 27 дугаар зүйлийн 27.2.1–т “Төсвийн хязгаарыг урсгал болон хөрөнгийн зардлаар тогтоосон байх”, 27.2.2–т “Хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөрт тусгагдах шинэ болон үргэлжлэн хэрэгжих төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлэх эх үүсвэрээр ангилан тусгах” гэсэн шаардлагуудыг хангасан байх хэмээн тусгасан байна. Гэвч, 1 болон 2 дугаар алхамд хэрэгжүүлэх тусгай аргачлал, баримтлах стратеги нь олон нийтэд ил тод бус, тодорхойгүй байгаа нь төсвийн хязгаарыг тогтоох үйл явцад илүү нээлттэй, хүртээмжтэй байдлыг хангахад саад учруулж байна. Энэ нь төсвийн төлөвлөлтийн зарчмыг сайжруулах, иргэдийн оролцоо, хяналтыг дэмжих үүднээс тодорхой болгож, илүү ил тод, ойлгомжтой болгох шаардлагатайг харуулж байна.

2.2 Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын тэргүүлэх чиглэл

Дэлхийн банкны “Төрийн хөрөнгө оруулалтын удирдлагын загвар” баримт бичигт “Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын зорилго бол эдийн засгийн өсөлт, нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх замаар иргэдийн амьдралыг сайжруулах явдал юм” хэмээн тодорхойлсон байна. Олон улсын чиг хандлагаар төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн гол зорилго нь дараах зүйлсийг хангахад чиглэсэн байдаг:

1. *Нийтийн ашиг сонирхлыг хангах.* Боловсрол, эрүүл мэнд, дэд бүтэц зэрэг нийгмийн салбаруудыг хөгжүүлж, иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулах;
2. *Эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих.* Үйлдвэрлэл, дэд бүтцийн салбарт хөрөнгө оруулалт хийж, ажлын байр нэмэгдүүлэх, бүтээмжийг дээшлүүлэх;
3. *Тэгш хүртээмжтэй хөгжил бий болгох.* Хот хөдөөгийн ялгааг багасгах, бүс нутгийн хөгжлийг жигд хангах.

4. Төрийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэх. Иргэдэд төрийн үйлчилгээг ойртуулж, чанартай, хүртээмжтэй болгох (жишээ нь: сургууль, эмнэлэг, зам гүүр барих).
5. Байгаль орчин, тогтвортой хөгжлийг дэмжих. Ногоон хөгжил, байгаль хамгаалал, уур амьсгалын өөрчлөлттэй тэмцэх чиглэлд дэмжлэг үзүүлэх.

Монгол Улсын хувьд Төсвийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.2.7–д “төсвийн төлөвлөлтийг дунд хугацааны хөгжлийн бодлоготой уялдсан хөтөлбөрөөр төлөвлөн, хөтөлбөрийн үр дүн болон гарцыг шалгуур үзүүлэлтийн хамт тодорхойлж баталж, хэрэгжүүлэх”, 27 дугаар зүйлийн 27.1.3–т төсвийн төслийг боловсруулахад “төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлж, төсвийн санхүүжилтийн үр ашгийг дээшлүүлэхэд чиглэсэн байх” шаардлагыг хангасан байхыг шаардсан байна. Үүнээс харахад төсвийн хөрөнгө оруулалт нь стратегийн ач холбогдолтой, урт хугацааны үр ашиг бүхий төсөл байх ёстой бөгөөд төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн байхыг хуульчилж өгсөн байна.

Монгол Улс алсын хараагаа 2050 онд нийгмийн хөгжил, эдийн засгийн өсөлт, иргэдийн амьдралын чанараар Азид тэргүүлэх орнуудын нэг болох хэмээн тодорхойлж, түүнд хүрэх урт хугацааны хөгжлийн бодлогыг 2020 онд баталсан. Монгол Улсын 2020–2024 онд эхэлсэн төсвийн хөрөнгө оруулалт хийхээр төлөвлөсөн салбар бүрд тусгасан төслүүдийн нийт төсөвт өртгийг харахад нийт төсвийн 22.4 хувь нь зам тээвэр, 17.9 хувь нь боловсролын салбарт, 15.4 хувь нь нийтийн эзэмшил, дэд бүтэц, 9.2 хувь нь соёл, урлагийн салбарт, 7.6 хувь нь бүтээн байгуулалтад, 6.9 хувь нь эрүүл мэндийн салбарт тус тус хөрөнгө оруулахаар төлөвлөсөн байна. 2020–2024 оны хооронд Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын салбар бүрд хэрэгжүүлж эхэлсэн нийт төслийн төсөвт өртгийн дүнг эдийн засгийн ангилал бүрээр доорх хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт 11. Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар салбар бүрд 2020–2024 онд эхэлсэн төслүүдэд төсөвлөсөн санхүүжилтийн нийт дүн, эдийн засгийн ангиллаар, сая төгрөгөөр

№	Салбарууд	Барилга байгууламж	Тоног төхөөрөмж	Их засвар	ТЭЗҮ	Нийт
		1	2	3	4	
1	Зам, тээвэр	2,585,185	–	56,977	131,210	2,773,371
2	Боловсрол	1,998,497	173,000	36,648	6,200	2,214,345
3	Нийтийн эзэмшил, дэд бүтэц	1,372,811	378,987	92,518	59,804	1,904,120
4	Соёл, урлаг	1,005,351	97,239	23,691	6,942	1,133,223
5	Бүтээн байгуулалт	714,830	19,265	–	205,000	939,095
6	Эрүүл мэнд	577,846	230,263	45,333	–	853,442
7	Захиргааны байгууламж	771,003	24,052	5,148	–	800,203
8	Эрчим хүч	459,219	5,520	241	79	465,059
9	ХАА, цаг уур	124,406	110,124	5,000	250	239,780
10	Батлан хамгаалах	64,868	108,877	19,140	–	192,885
11	Хяналтын байгууллага	106,365	53,875	15,742	–	175,983
12	Хууль сахиулах	85,699	67,890	12,470	–	166,059

№	Салбарууд	Барилга байгууламж	Тоног төхөөрөмж	Их засвар	ТЭЗҮ	Нийт
		1	2	3	4	
14	Төрийн захиргааны байгууллагууд	71,824	68,290	5,210	–	145,324
15	Аялал жуулчлал	75,729	–	1,800	1,908	79,437
16	Хэвлэл, интернэт сүлжээ	49,795	17,662	500	–	67,957
17	Онцгой байдлын алба	26,251	17,850	–	–	44,101
18	Гадаад харилцаа	4,424	13,049	14,400	–	31,873

Эх сурвалж: Судлаачдын нэгтгэл

Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020–2024 онд эхэлсэн төслүүдийг гол зорилгоор нь ангилан харвал нийт төслийн 66.4 хувь нь нийтийн ашиг сонирхлыг хангах зорилгын хүрээнд хэрэгжүүлэхээр төсөвлөсөн байна. Нийтийн ашиг сонирхлыг хангах буюу боловсрол, эрүүл мэнд, дэд бүтэц зэрэг нийгмийн салбаруудыг хөгжүүлж, иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулах зорилгын хүрээнд Монгол Улсын иргэдийн амьдралын чанарын нөхцөл байдлыг дэлгэрэнгүй авч үзье.

Монгол Улсын иргэдийн амьдралын чанарын индексийг Numbeo сайтаас 2025 оны 6–р сарын 3–ны өдрийн байдлаар гаргасан ба энэ үзүүлэлт авбал зохих 240 онооноос 68.67 буюу “Маш бага”⁸ гэсэн зэрэглэлд орсон байна. Тус индексийг үзүүлэлт тус бүрээр задлан доорх хүснэгтэд тусгав.

Хүснэгт 12. Монгол Улсын амьдралын чанарын индекс, 2025 он

№	Үзүүлэлт	Үр дүн	Зэрэглэл
1	Худалдан авах чадварын индекс	39.55	Маш бага
2	Аюулгүй байдлын индекс	48.28	Дундаж
3	Эрүүл мэндийн индекс	51.63	Дундаж
4	Амьдралын өртгийн индекс	30.39	Маш бага
5	Байгалийн уур амьсгалын индекс	–3.54	Бага
6	Хүрээлэн буй бохирдлын индекс	87.93	Маш өндөр
7	Зогсоол, хөдөлгөөн, түгжрэлийн индекс	30.79	Бага
8	ҮХХ–ийн үнэ орлогын харьцаа	13.72	Өндөр
Амьдралын чанарын индекс		68.67	Маш бага

Эх сурвалж: (Numbeo, 2025)

Амьдралын чанарын индексийн найман үндсэн үзүүлэлтийг харьцуулан үзэхэд, Монгол Улсын хувьд “амьдрах өртөг” харьцангуй бага үзүүлэлттэй гарсан нь эерэг тал боловч, тухайн өртгийг давах чадварыг илэрхийлдэг “худалдан авах чадвар” маш бага түвшинд байгаагаас бодит амьдралын нөхцөл байдалд эерэг нөлөө үзүүлж чадахгүй байна. Хэдийгээр аюулгүй байдал болон эрүүл мэндийн

8 https://www.numbeo.com/quality-of-life/country_result.jsp?country=Mongolia

үзүүлэлтүүд дунд зэргийн түвшинд үнэлэгдэж байгаа ч сүүлийн таван жилийн хугацаанд гэмт хэргийн тоо тасралтгүй өссөн, авлига, хээл хахуулийн тархалт өндөр түвшинд хэвээр байгаа нь аюулгүй байдлын индексийг бууруулах хүчин зүйлс болж байна.

Эрүүл мэндийн үйлчилгээний хувьд эмч мэргэжилтнүүдийн ур чадвар, сургалтын чанар, эмнэлгийн тоног төхөөрөмжийн хүртээмж дунд түвшинд хадгалагдаж байгаа хэдий ч, эмнэлгийн байгууллагуудын хариу өгөх хугацаа удаан, иргэдийн үйлчилгээний талаарх сэтгэл ханамж доогуур байгаагаас эрүүл мэндийн салбарын үр нөлөө хязгаарлагдмал байна. Харин байгаль орчны нөхцөл байдлын тухайд, Монгол Улс амьдрахад хүндрэлтэй уур амьсгалтай орны ангилалд багтаж байгаа бөгөөд хүйтэн, хуурай, улирлын эрс тэс уур амьсгал нь иргэдийн амьдралын чанарт сөргөөр нөлөөлж байна. Үүний зэрэгцээ агаар, хөрс, усны бохирдол өндөр түвшинд байгаа нь хүрээлэн буй орчны эрүүл мэндийн эрсдэлийг нэмэгдүүлж, амьдралын чанарт ноцтой сөрөг нөлөө үзүүлж байна.

Мөн иргэдийн орон сууц худалдан авах чадвар маш хязгаарлагдмал байгааг тус индексийн дүн харуулж байгаа бөгөөд одоогийн байдлаар дундаж иргэн нийт орлогынхоо 13.72 жилийн хуримтлалтай тэнцэх хэмжээний үнэтэй үл хөдлөх хөрөнгө худалдан авах боломжтой байгаа нь дэлхийн дунджаас хоёр дахин өндөр үзүүлэлт юм.

Засгийн газраас иргэдийн амьдралын чанарыг дээшлүүлэх, нийтийн ашиг сонирхлыг хангах зорилгоор 2020–2024 онуудад боловсролын төсөлд нийт 2.2 их наяд төгрөг, эрүүл мэндийн төсөлд 853 тэрбум төгрөг, нийтийн эзэмшил, дэд бүтэц, зэм тээврийн төслүүдэд нийт 4.7 их наяд төгрөгийг төслүүдийг хэрэгжүүлэх нийт хугацаанд олгохоор төсөвлөсөн байна. Дараах хэсэгт тус 3 салбарын нөхцөл байдлыг дэлгэрэнгүй авч үзэв.

2.2.1 Боловсролын салбар дахь улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020–2024 онуудад Засгийн газраас мэдээлснээр нийт 157 сургууль, 242 цэцэрлэг ашиглалтад орсон бол боловсрол, шинжлэх ухааны яамны мэдээлснээр 178 сургууль, 252 цэцэрлэг ашиглалтад оруулж, сургуулийн хүчин чадлыг 81,348 суудлаар, цэцэрлэгийн хүчин чадлыг 39,695 суудлаар нэмэгдүүлсэн байна.

Хүснэгт 13. Боловсролын салбарт улсын төсвийн санхүүжилтээр 2020–2024 онд ашиглалтад оруулсан сургууль, цэцэрлэгийн тоо, хүчин чадал

Он	Тоо хүчин чадал	Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны мэдээлснээр		Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын гүйцэтгэлд тайлагнаснаар	
		Сургууль	Цэцэрлэг	Сургууль	Цэцэрлэг
2020	Тоо	32	54	30	64
	Хүчин чадал, суудлын тоо	12840	7435	10800	8515
2021	Тоо	19	35	22	37
	Хүчин чадал, суудлын тоо	6260	5535	Тусгагдаагүй	Тусгагдаагүй
2022	Тоо	34	39	17	32
	Хүчин чадал, суудлын тоо	19798	7070	Тусгагдаагүй	Тусгагдаагүй

Он	Тоо хүчин чадал	Боловсрол, шинжлэх ухааны яамны мэдээлснээр		Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын гүйцэтгэлд тайлагнаснаар	
		Сургууль	Цэцэрлэг	Сургууль	Цэцэрлэг
Хүчин чадал, суудлын тоо		32850	18180	30000	10840
2024	Тоо	17	7	26	32
	Хүчин чадал, суудлын тоо	9600	1475	12820	4395
Нийт	Тоо	178	252	157	242
	Хүчин чадал, суудлын тоо	81348	39695	Тодорхойлох боломжгүй	Тодорхойлох боломжгүй

Эх сурвалж: (Монгол Улсын Засгийн газар, 2025)

Боловсролын хүртээмж, чанарын нөхцөл байдал: Монгол Улсын ерөнхий боловсрол эзэмшиж буй хүүхдүүдийн нийт ерөнхий боловсрол эзэмших насны хүүхдийн тоонд эзлэх хувь 2015–2019 оны хооронд дунджаар 83.9 хувь байсан бол 2020–2024 оны хооронд дунджаар 88.2 хувь болж өссөн байна. Хэдийгээр 88.2 хувь нь сургуульд хамрагдаж байгаа ч 10 орчим хувь нь хүртээмжгүй хэвээр байна. Цэцэрлэгийн буюу 2–5 насны хүүхдийн цэцэрлэгт хамрагдалт 2018–2022 он хүртэл дунджаар 76.8 хувь байсан бол 2022 оноос хойш огцом өсөж 89.3 хувьд хүрсэн байна. Ерөнхий боловсрол болон сургуулийн өмнөх боловсролын хувьд аль аль нь хамрагдалтын түвшин нь жишиг буюу 90 хувийн түвшинд дөхөж байна.

Монгол Улсын боловсролын хүртээмж сайн түвшинд байгаа хэдий ч энэ хүртээмжийн түвшний цаана боловсролын байгууллагууд өндөр ачаалалтай ажиллаж байна. Тухайлбал, 2023 онд улсын хэмжээнд ээлжийн коэффициент 1.3 байсан бол 2024 онд 1.27 болж буурсан. Энэ нь нэг ангид хичээллэх нормоос өндөр буюу сургуулиуд 2, зарим нь 3 ээлжээр хичээллэж байгааг илтгэж байна. Энэ нь хичээлийн цаг богиносох, багшийн ачаалал ихэссэнээс болж сургалтын чанар буурах, сурагчдын эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд сөрөг нөлөөг үзүүлэх эрсдэл нэмэгдэж байна. Өөрөөр хэлбэл, үдээс хойш хичээллэх сурагчдын хувьд ядрах, анхаарал төвлөрөл буурах магадлал өсдөг ба өглөө эрт болон орой харанхуйд сургуульдаа ирж очих, ялангуяа өвлийн улиралд бэртэж гэмтэх эрсдэл нэмэгддэг.

Харин хүн амын боловсролын түвшний индекс нь 2010 онд 0.93–аас 2011 онд 0.72 болж огцом унаснаас хойш дунджаар 0.727 байсан бол 2020–2024 оны хооронд дунджаар 0.758 болж өссөн байна. Улсын хэмжээнд боловсролын түвшин өсөж байгаа хэдий ч Улаанбаатар хотод 2023 болон 2024 онуудад боловсролын түвшний индекс 0.89–өөс 0.81 болон 0.80 болж огцом буурч, харин орон нутагт дурдсан хугацаанд дунджаар 0.0738–аар өссөн байна.

Боловсролын хүртээмж дунджаар 2024 онд 89.9 хувь байхад боловсролын түвшний индекс нь 0.76 байгаа нь боловсролын чанар хангалтгүй байгааг илтгэж байна. Үүнд (1) багш, ажилтны хүртээмж жил ирэх тусам буурч байгаа буюу ерөнхий боловсролын сурагч, багшийн харьцаа 2015 онд 18.8 буюу 1 багшид 18.8 хүүхэд ногддог байсан бол энэ тоо 2024 онд 21.1 болж, нэг багшид ирэх ачаалал илүү нэмэгдсэн, (2) сургуулийн дэд бүтэц буюу тоног төхөөрөмжийн дутагдал хэвээр байгаа буюу Боловсролын яамнаас 2017 онд сургуулиудын 86.5 хувь нь хамгийн багадаа 2mb/s интернэтийн үйлчилгээнд холбогдсон ба сурагч-компьютерын харьцаа 1:12.5, багш-компьютерын харьцаа 1:1.6 хэмээн мэдэгдэж байсан бол 2021 онд ЮНЕСКО–гийн боловсролын бодлогын тойм

тайланд эдгээр сургуулиудын холболтын 40 хувь нь эвдэрсэн бөгөөд үлдсэн сургуулийн холболтын чанар нь GIGA-с тогтоосон стандартаас хамаагүй доогуур байгааг онцолсон, мөн (3) 2019 онд БШУЯ-ны түүвэр шалгалтын үр дүнд бага ангийн сурагчдын математикийн хичээлийн чадвар 53.5 хувь байсан бол 2021 онд 38.2 хувь болж буурсан ба энэ нь цар тахлын үед сургалтын чанар огцом буурсантай холбоотой буюу “Бүх нийт боловсролын төлөө” ТББ-ын 2021 оны судалгаанд дурдсанчлан багш нарын 75.2 хувь нь зайны сургалт явуулах, сурган хүмүүжүүлэх зааварчилгааг огт авч байгаагүй бөгөөд 20 хувь нь дижитал төхөөрөмж ашиглах чадваргүй байгаатай холбоотой байна.

Зураг 5. Боловсролын түвшний индекс болон ерөнхий боловсролын сургуулийн хүртээмж /2015–2024 он/

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо

Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020–2024 онд боловсролын салбарт эхэлсэн төслүүдийн 90.3 хувийг барилга, 7.8 хувийг тоног төхөөрөмж, 1.7 хувийг их засвар, 0.3 хувийг ТЭЗҮ тус тус бүрдүүлж байна. Иймд зөвхөн хүртээмжид анхаарахаас гадна шаардлагатай тоног төхөөрөмжийг нэмэгдүүлж, боловсролын чанарыг дээшлүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх төслүүдийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна. Гэвч 2030 он хүртэл бага, дунд боловсрол эзэмших хүүхдийн тоо эрчимтэй өсөж байгаа нь Монгол Улсад тулгамдаж буй асуудал болох ээлжийн коэффициентыг улам нэмэгдүүлж, цаашлаад сургалтын чанарт улам бүр сөргөөр нөлөөлөх магадлалтай байгаа тул ээлжийн коэффициент 1–ээс дээш болон шилжин ирэх чиг хандлага өндөртэй байршлуудад сургууль, цэцэрлэгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай.

2.2.2 Эрүүл мэндийн салбар дахь улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020–2024 онуудад нийт 160 эмнэлэг ашиглалтад оруулсан байна. Тэдгээр төслийн үр дүнд 2020, 2023 болон 2024 онуудад эмнэлгийн орны хүчин чадал 13,398–аар нэмэгдсэн бол 2021, 2022 онуудад хэдий хэмжээний хүчин чадал нэмэгдсэн талаар нээлттэй мэдээлэл байхгүй байна.

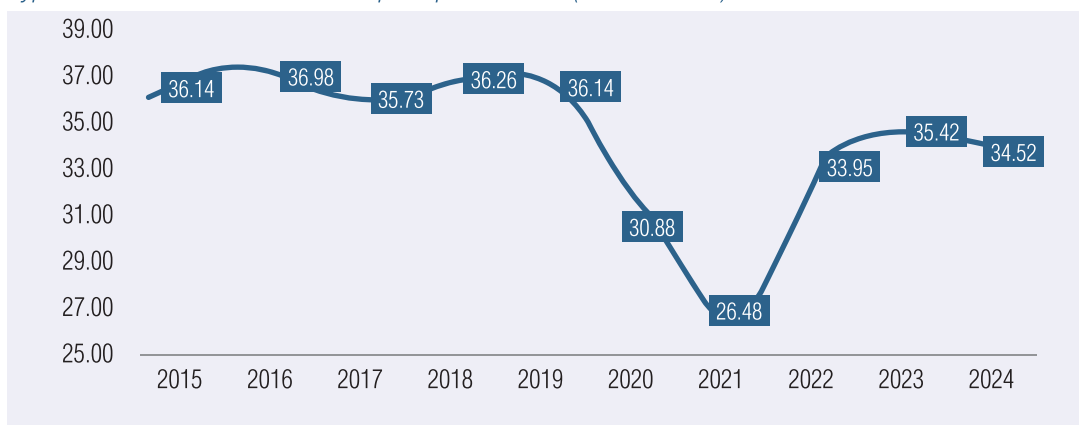
Хүснэгт 14. Эрүүл мэндийн салбарт улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020–2024 онд ашиглалтад оруулсан эмнэлгийн тоо, хүчин чадал

Он	Тоо, хүчин чадал	Эмнэлгийн тоо
2020	Тоо	24
	Хүчин чадал, эмнэлгийн орны тоо	645
2021	Тоо	16
	Хүчин чадал, эмнэлгийн орны тоо	Тусгагдаагүй
2022	Тоо	19
	Хүчин чадал, эмнэлгийн орны тоо	Тусгагдаагүй
2023	Тоо	77
	Хүчин чадал, эмнэлгийн орны тоо	10840
2024	Тоо	24
	Хүчин чадал, эмнэлгийн орны тоо	1913
Нийт	Тоо	160
	Хүчин чадал, эмнэлгийн орны тоо	Тодорхойлох боломжгүй

Эх сурвалж: (Монгол Улсын Засгийн газар, 2025)

Эрүүл мэндийн үйлчилгээний хүртээмж, чанарын нөхцөл байдал: Эрүүл мэндийн системийн ачаалал, орны ашиглалтын түвшин, үйлчилгээний чанарыг орны эргэлт буюу жилд хэвтэн эмчлүүлсэн нийт хүний тоог нийт ашиглагдаж буй орны тоонд харьцуулан тодорхойлдог. Дэлхийн жишигт энэ харьцаа нь 15–30 хүн/ор байдаг. Энэхүү харьцаа нь Монгол Улсын хувьд сүүлийн 10 жилийн дундаж 34.22, 2024 онд 34.52 буюу 1 оронд жилд дунджаар 34.52 хүн хэвтэн эмчлүүлж байгаа буюу 1 хүн дунджаар 10.52 хоног хэвтэн эмчлүүлсэн байна. Хэдийгээр тус харьцаа нь жишиг харьцаанаас өндөр байгаа хэдий ч 2015 онтой харьцуулахад 4.5 хувиар буурсан байна.

Зураг 6. Монгол Улсын эмнэлгийн орны эргэлтийн тоо (2015–2024 он)

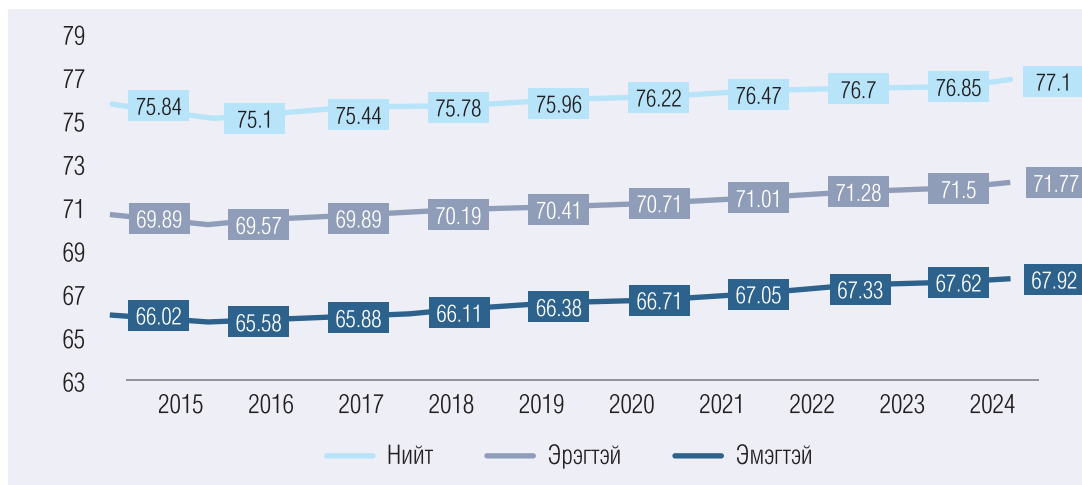
Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо, судлаачдын тооцоолол

Энэ нь жишиг харьцаанаас өндөр байгаа бөгөөд эмнэлгийн систем хэт ачаалалтай, орны хүрэлцээ муу, хэвтэн эмчлүүлэх шаардлагатай хүмүүсийг хүлээлгэж буйг илтгэж байна. Орны эргэлт хэт өндөр хэвээр байх нь дараах сөрөг талуудыг бий болгож байдаг. Үүнд:

- » Ор хүрэлцэхгүй тул хүмүүс хэвтэн эмчлүүлэхийн тулд удаан хүлээх, тухайн хугацаанд өвчин улам хүндрэх;
- » Ачаалал их байгаагаас болж хэт богино хугацаанд эмчилгээ хийх шаардлага эмнэлгийн салбарт тулгарах тул өвчтөн бүрийг шаардлагатай хугацаанд нь хэвтүүлэн эмчлэх боломж багасах;
- » Эмнэлгийн ачаалал, орны хүртээмжээс шалтгаалж хангалттай хугацаанд хэвтэн эмчлүүлж бүрэн эдгэрээгүй хүн дахин эмнэлэгт хэвтэн эмчлүүлэх хандлагатай байдаг нь ачааллыг улам нэмэгдүүлэх;
- » Эмнэлгийн ажилчдын хэт ачаалал, ядаргаа нь алдаа гарах эрсдэлийг нэмэгдүүлэх;
- » Нэг орыг хэт олон хүн ашиглах нь халдварын эрсдэлийг нэмэгдүүлэх.

Мөн өөр нэгэн чухал үзүүлэлт болох дундаж наслалтын үзүүлэлтийг авч үзэхэд, Монгол Улсын хүн амын дундаж наслалт жилд дунджаар 0.3 хувиар өсөж, 2024 оны байдлаар 71.77 байна. Хүн амын дундаж наслалт тогтвортой өсөх нь эрүүл мэндийн тогтолцоо болон амьдралын чанар тогтвортой сайжирч байгааг илтгэж байна. Монгол Улсын хүн амын дундаж наслалт нь дэлхийн дундажтай ойролцоо боловч 1.6 жилээр доогуур, Төв Азийн орнуудтай ижил түвшинд, харин хөгжингүй орнуудтай харьцуулахад 10–12 жилээр бага байна.

Зураг 7. Монгол Улсын хүн амын дундаж наслалт, хүйсээр

Эх сурвалж: Үндэсний статистикийн хороо

2020–2024 онд нийт эрүүл мэндийн салбарын улсын төсвийн хөрөнгийн оруулалтын төсөвт өртгийн 67.7 хувийг барилгын төсөл, 27 хувийг тоног төхөөрөмжийн төсөл, 5.3 хувийг их засварын төсөл эзэлж байна. Эрүүл мэндийн салбарын хүртээмж болон чанар бага боловч сайжирсаар байгаа хэдий ч Монгол Улс дахь эрүүл мэндийн хүртээмж, чанар хангалтгүй хэвээр байна.

2.2.3 Дэд бүтцийн салбар дахь улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020–2024 онуудад инженерийн дэд бүтцийн нийт 266 төсөл, цахилгаан, дулаан хангамжийн 123 төсөл хэрэгжүүлсэн байна. Зам, гүүрний 2020, 2023 болон 2024 онуудад ашиглалтад орсон төслүүд 2,694 км-ийн хүчин чадал нэмсэн бол 2021, 2022 онуудад хэдий хэмжээний хүчин чадал нэмэгдсэн талаар нээлттэй мэдээлэл байхгүй байна.

Хүснэгт 15. Дэд бүтэц, зам гүүр, эрчим хүчний салбарт улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020–2024 онд ашиглалтад оруулсан байгууламжийн тоо, хүчин чадал

Он	Тоо, хүчин чадал	Инженерийн дэд бүтэц	Зам, гүүр	Цахилгаан, дулаан хангамж
2020	Тоо	59	Тусгагдаагүй	12
	Хүчин чадал	–	815 км	–
2021	Тоо	34	44	4
	Хүчин чадал	–	Тусгагдаагүй	–
2022	Тоо	80	41	16
	Хүчин чадал	–	Тусгагдаагүй	–
2023	Тоо	61	82	15
	Хүчин чадал	–	1684 км	–
2024	Тоо	32	26	76
	Хүчин чадал	–	195 км	–
Нийт	Тоо	266	Тодорхойлох боломжгүй	123
	Хүчин чадал	–	Тодорхойлох боломжгүй	–

Эх сурвалж: (Монгол Улсын Засгийн газар, 2025)

Инженерийн дэд бүтцийн нөхцөл байдал: Инженерийн дэд бүтэц гэдэг нь улс орны хот, суурин газрын нутаг дэвсгэрт баригдсан инженерийн шугам сүлжээ, байгууламжийн цогц систем юм. Үүнд, ус, эрчим хүч, дулаан, зам тээвэр, холбоо, бохир, хог хаягдлын менежмент, мэдээллийн технологи, нийтийн үйлчилгээний систем багтдаг. Нийтийн эзэмшил, дэд бүтэц, зам тээврийн хүрээн дэх төслүүдэд Монгол Улсын төсвийн хүрээнд 2020–2024 онуудад нийт 4.7 их наяд төгрөгийн хөрөнгө оруулалт төсөвлөсөн. Тэдгээрээс 84.6 хувь нь барилгын, 8.1 хувь нь тоног төхөөрөмжийн, 3.2 хувь нь их засварын, 4.1 хувь нь ТЭЗҮ байна.

Монгол Улсын хувьд зам, тээврийн салбарт илүү төвлөрч, улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020–2024 онд эхэлсэн төслүүдэд 2.8 их наяд төгрөгийг санхүүжүүлэхээр төсөвлөсөн нь нийт төсвийн хөрөнгө оруулалтын 22.7 хувийг эзэлж байна. Монгол Улсын нийт замын сүлжээ 113,200 орчим км-ийн урттай, үүний ердөө 9 хувь орчим буюу 10,800 км нь хатуу хучилттай байна. Улаанбаатар хотод 2024 оны байдлаар хатуу хучилттай зам 1253 км, түүнээс зөвхөн 16 хувьд нь бохирын ус зайлуулах систем суурилуулсан байна.

Дэлхийн банкнаас гаргадаг улс орны логиستيкийн системийн чанар, үр ашиг, хүртээмж зэргийг 6 үндсэн шалгуураар үнэлдэг LPI (Logistics Performance Index) нь Европын холбооны тэргүүлэгч

орнуудын хувьд дунджаар 4.0–4.3 хооронд байдаг бол Монгол Улсын хувьд хамгийн сүүлд нээлттэй мэдээлснээр 2023 онд 2.5 байсан байна. Тус 6 үндсэн шалгуурын үр дүнг доорх хүснэгтэд харуулав.

Зураг 8. Монгол Улсын тээврийн гүйцэтгэлийн индекс, 2023 он

Эх сурвалж: (Дэлхийн банк, 2023)

Цаг хугацаанд бараа хүргэх чадвар 3.2 байгаа нь харьцангуй сайн бөгөөд дотоод логистикийн зарим механизм хэвийн ажиллаж байгааг илтгэж байна. Гэвч тус үзүүлэлтээс бусад үзүүлэлт нь Монгол Улсын тээврийн хүртээмж, чанар сул байгааг илтгэж байна. Дэд бүтцийн чанар 2.2, гаалийн үр ашиг 2.1 байгаа нь замын чанар муу, боомт, хилийн дэд бүтэц хангалтгүй, гаалийн бүрдүүлэлт удаан, ил тод бус, автоматжуулалт сул зэрэг асуудлуудтай холбоотой.

2025 онд хийгдсэн “Монгол Улсын дэд бүтцийн хөгжил: Ахиц дэвшил, сорилт, хэтийн төлөв”⁹ судалгаанд “Хүн амын 10 гаруй хувь нь цахилгаан эрчим хүчгүй, 25 хүрэхгүй хувь нь төвийн дулаанаар хангагдаж байна. Мөн тус улс цахилгаан эрчим хүчний хангамжийн хэлбэлзэлд өртөмтгий хэвээр байгаа бөгөөд энэ нь ихэвчлэн цахилгаан тасалдахад хүргэдэг”, мөн “Замыг өргөтгөхөд ихээхэн хүчин чармайлт гаргасан ч замын чанар муу, засвар үйлчилгээ хангалтгүй байгаа нь анхаарал татсан асуудал хэвээр байна. Алслагдсан бүс нутгийн дэд бүтэц хоцрогдсон хэвээр байгаа нь хөдөөгийн хүн амын эдийн засгийн боломжийг хязгаарлаж байна” хэмээн дүгнэсэн байна.

2.3 Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төслийг төлөвлөх арга зүй

2.3.1 Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар санхүүжүүлэх төсөлд тавигдах шаардлага, төслийг үнэлэх, төлөвлөх аргачлал

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтад тавигдах шаардлага: Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөнд тусгах төсөл нь хөгжлийн бодлогын баримт бичиг, стратегийн бодлого, чиглэлийн шаардлагад нийцсэн байх шаардлагатай бөгөөд үүнээс гадна эдийн засгийн ангиллын хувьд Хүснэгт 15–д заасны дагуу ялгаатай тусгай шаардлагуудыг хангасан байх ёстой.

9 “Рояль” ОУИС–ийн Архитектурын тэнхимийн эрхлэгч Д.Золзаяа, “Рояль” ОУИС–ийн Бизнесийн удирдлагын тэнхимийн багш Jay Ryan R. Fantonalgo, CPA нар, 2025, “Монгол Улсын дэд бүтцийн хөгжил: Ахиц дэвшил, сорилт, хэтийн төлөв”

Хүснэгт 16. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төсөлд тавигдах тусгай шаардлагууд

№	Эдийн засгийн ангилал	Тавигдах шаардлага
1	Шинээр эхлэх барилга байгууламж	Сангийн сайдын 2018 оны 295 тоот тушаалаар баталсан журам, аргачлалын дагуу төслийн шинжилгээг хийгдсэн байх;
		Газрын байршил шийдвэрлэсэн байх;
		Хэрэв газаргүй бол тухайн санхүүгийн жилд багтан шийдвэрлэх тооцоолол үндэслэлтэй байх;
		Техникийн нөхцөлтэй байх;
		Магадлал хийгдсэн зураг төсөлтэй байх;
2	Их засвар	Батлагдсан зураг төсөвтэй байх;
		Шаардлагатай тохиолдолд мэргэжлийн хяналтын байгууллагын дүгнэлт гаргуулсан байх;
		Барилга байгууламжийн насжилт, ашиглалтын норм, хугацаа, элэгдлийг тооцоолсон байх;
3	Тоног төхөөрөмж	Техник, тоног төхөөрөмж худалдан авах эрэлт хэрэгцээг тодорхойлсон судалгаатай байх;
		Техник, тоног төхөөрөмжийн тоо хэмжээ, техникийн тодорхойлолтыг гаргасан байх;
		Үр ашгийн тооцоо болон ашиглалтын үеийн зардлын тооцоолол хийгдсэн байх;
4	ТЭЗҮ	Зураг төсөв, ерөнхий болон хэсэгчилсэн төлөвлөгөө боловсруулах зөвлөх үйлчилгээ нь газрын байршил шийдвэрлэсэн, газар чөлөөлөх шаардлагатай бол нөхөн олговрын зардлыг шийдвэрлэсэн байх;
		Инженерийн шугам сүлжээний зураг төслийн ажлын хувьд трасс тодорхойлж, холбогдох газруудтай зөвшилцсөн байх;
		Инженерийн шугам сүлжээний анхан шатны судалгаатай байх.

Эх сурвалж: Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг эрэмбэлэх үйл ажиллагааны журам

Мөн төслийн онцлогоос хамааран ТЭЗҮ-ийн тооцоо, судалгаа, Сангийн сайдын 2018 оны 295 тоот тушаалаар баталсан журам, аргачлалын дагуу төслийн шинжилгээг бүрэн хийсэн байх, нийгмийн болон байгаль орчны нөлөөллийн шинжилгээг хийж, баталгаажуулсан байх гэсэн шаардлагуудыг хангасан байх ёстой.

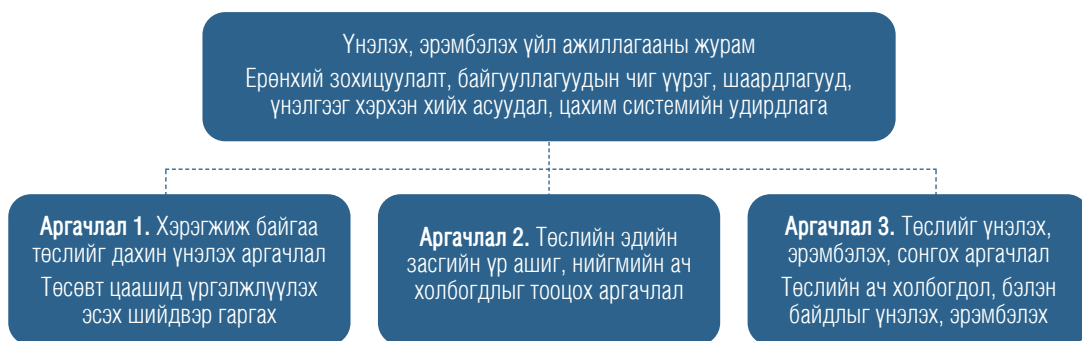
Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар санхүүжүүлэх төслийг үнэлэх, төлөвлөх аргачлал

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар санхүүжүүлэх төслийг үнэлэх, төлөвлөлт хийж төсөвт тусгахтай холбоотой дараах үндсэн хоёр журмыг мөрдөж байна.

1. Сангийн сайдын 2018 оны 295 дугаар тушаалаар батлагдсан “Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төслүүдийг үнэлэх, эрэмбэлэх, сонгох үйл ажиллагааны журам болон аргачлалууд”
2. Засгийн газрын 2023 оны 278 дугаар тогтоолоор шинэчлэн батлагдсан “Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг төлөвлөх, санхүүжүүлэх хянах, тайлагнах журам”

Журам 1. “Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төслүүдийг үнэлэх, эрэмбэлэх, сонгох үйл ажиллагааны журам болон аргачлалууд”–ын зорилго нь УТХО–аар хэрэгжүүлж буй болон шинээр хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж буй төсөл, арга хэмжээг тусгай шалгуур үзүүлэлтийн дагуу судлан шинжилж, эдийн засгийн үр ашиг, нийгмийн ач холбогдол, төслийн бэлэн байдлаар нь эрэмбэлсний үндсэн дээр улсын төсөвт тусгах шийдвэр гаргах, төсвийн зардлыг бууруулах, төсвийн төлөвлөлт, удирдлагыг боловсронгуй болгоход оршино. Тус журамд гурван аргачлалыг тусгасан байна.

Зураг 9. “Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төслүүдийг үнэлэх, эрэмбэлэх, сонгох үйл ажиллагааны журам болон аргачлалууд” журамд тусгагдсан аргачлалууд

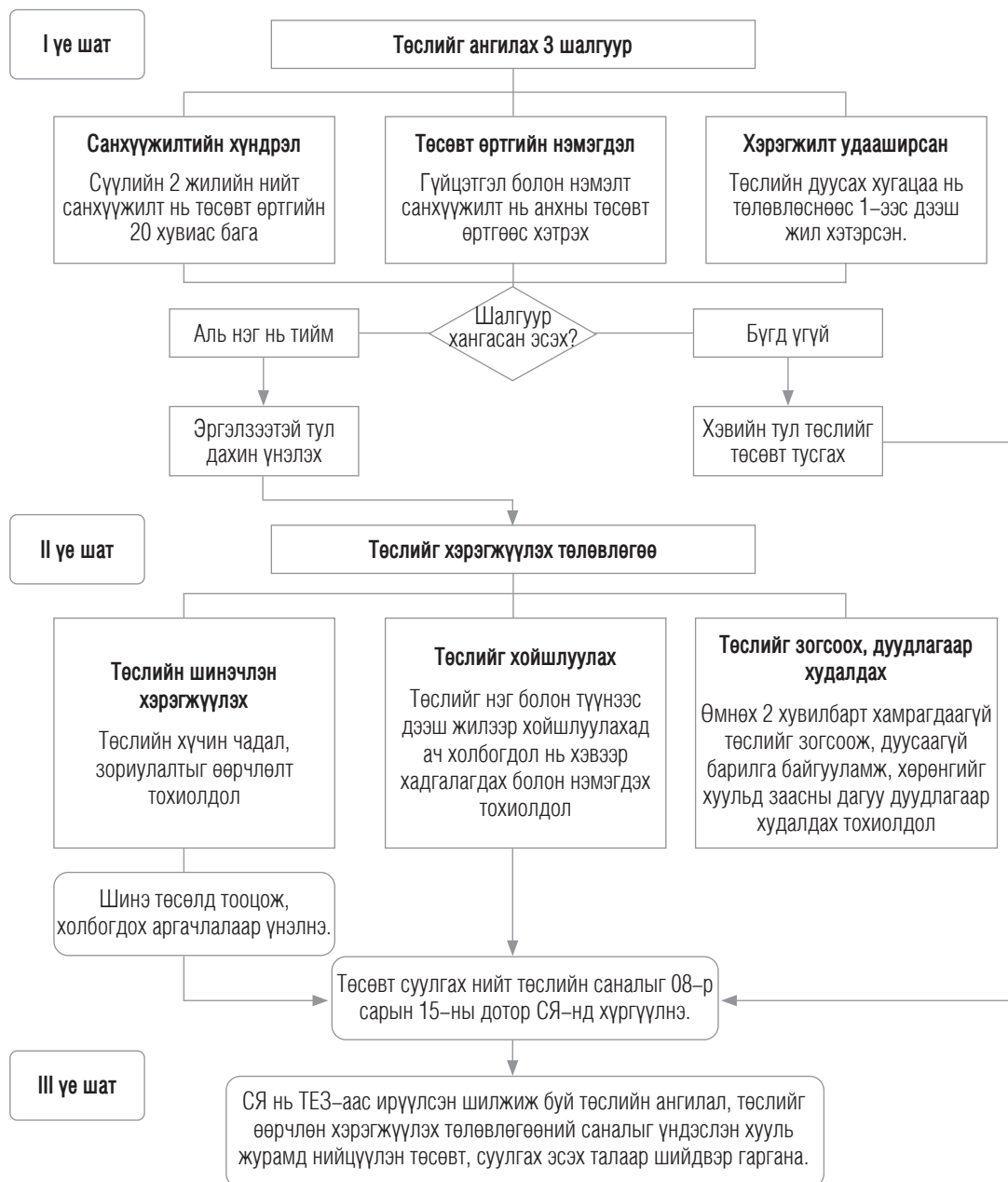
Аргачлал 1. УТХО–аар хэрэгжүүлж буй төслийг дахин үнэлэх аргачлал.

Улсын төсвөөр хэрэгжиж байгаа бүх шилжих төслүүдийг үнэлж, эрэмбэлснээр, ирэх жилийн төсөвт суулган үргэлжлүүлэх, тохируулга хийх эсвэл төслийг зогсоох зэрэг шийдвэрийг гаргадаг. Төслийг дахин үнэлэх үйл ажиллагаа нь (1) Төслийг ангилах, (2) Төслийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө боловсруулах, (3) Төслийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг хянах, шийдвэрлэх гэсэн гурван үе шаттай хийгдэнэ.

ТЕЗ нь дахин үнэлэхэд шаардлагатай төслийг Зураг 11–т тусгасан 3 шалгуур үзүүлэлтээр “хэвийн буюу үргэлжлүүлэх” болон “эргэлзээтэй буюу дахин үнэлэх шаардлагатай” гэж хоёр ангилдаг. Хэрэв тус гурван шалгуур үзүүлэлтийн аль нэгт багтсан бол “эргэлзээтэй буюу дахин үнэлэх” шаардлагатай төслийн ангилалд орох бөгөөд төслийг цаашид хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулж, дараах онцгой нөхцөл үүссэн тохиолдолд төсөвт тусгах санал гаргаж, төсөл хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулан төслийг шинэчлэн хэрэгжүүлэх, хойшлуулах, эсвэл зогсоох шийдвэрийг гаргаж болно. Үүнд:

1. Олон улсын гэрээгээр болон бусад гэрээгээр зайлшгүй хэрэгжүүлэх үүрэг хүлээсэн төсөл;
2. Төслийн ажлын гүйцэтгэл 80–аас дээш хувьтай;
3. Төслийн санхүүжилтийн гүйцэтгэл 80–аас дээш хувьтай тохиолдлууд хамаарна.

Зураг 10. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлж буй төслийн дахин үнэлэх аргачлал

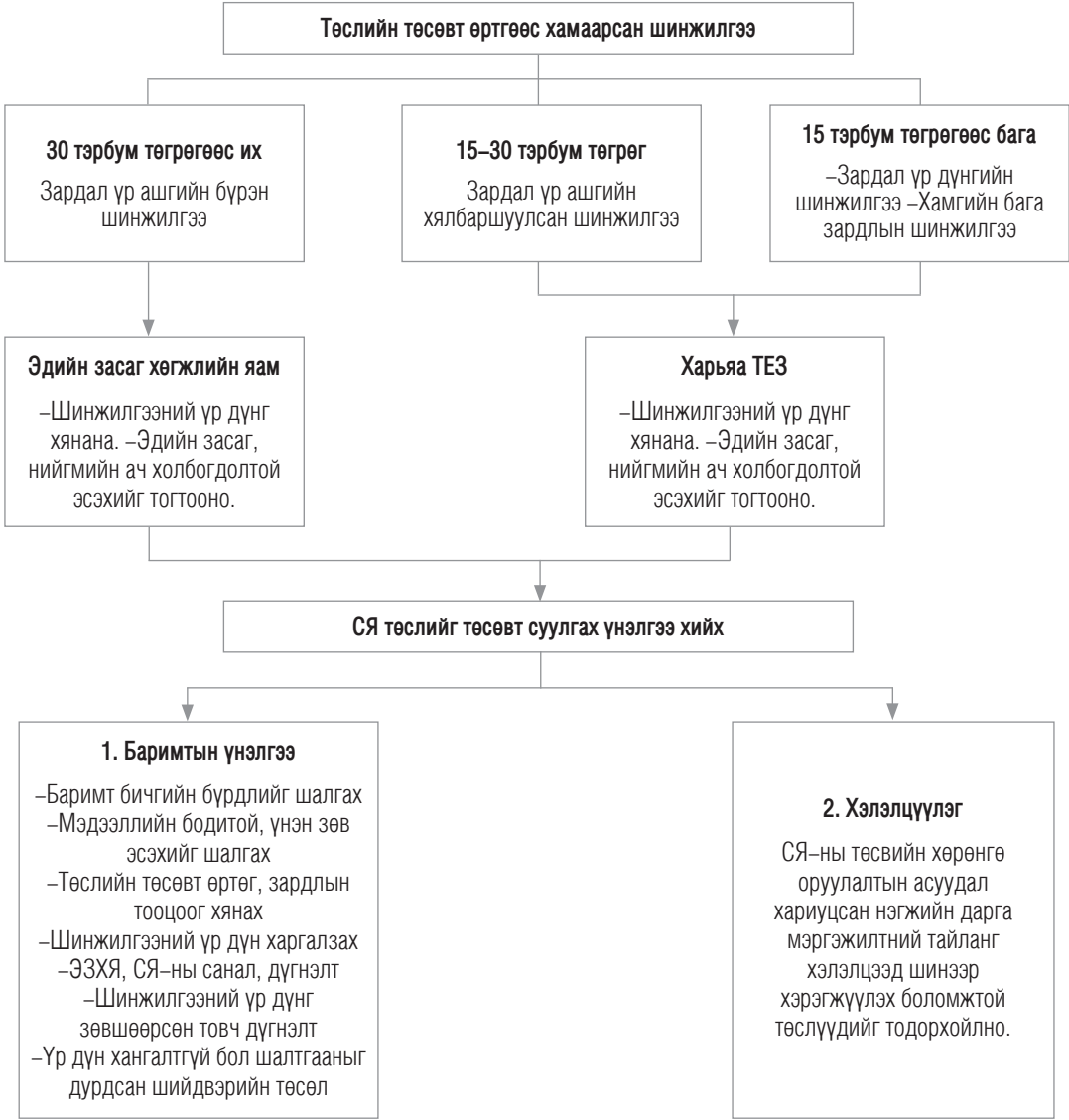

Аргачлал 2. УТХО-аар хэрэгжүүлэх төслийн эдийн засгийн засгийн үр ашиг, нийгмийн ач холбогдлыг тооцох аргачлал

Шинээр хэрэгжүүлэх бүх төрлийн төслийн эдийн засгийн үр ашиг, нийгмийн ач холбогдлын тооцооллыг Аргачлал 2-ын дагуу заавал гүйцэтгэх шаардлагатай. Ингэхдээ төслийн эдийн засгийн үр ашиг, нийгмийн ач холбогдлыг зардал-үр ашгийн шинжилгээ /бүрэн болон хялбаршуулсан/ болон

хамгийн бага зардлын шинжилгээний аргыг ашиглан Зураг 12-т тусгасны дагуу төсөвт өртгөөс хамааран тооцно.

Зураг 11. Төслийн эдийн засгийн үр ашиг, нийгмийн ач холбогдлыг тооцох аргачлал

Дээрх аргачлалаар үнэлгээ хийсний дараа төслийн эдийн засгийн үр ашиг, нийгмийн ач холбогдлын шалгуур үзүүлэлтүүдийг дүгнэж, оноо өгөхөд дараах зарчмыг баримтална. Үүнд:

1. Зардал-үр ашгийн шинжилгээ хийгдсэн төслүүдийн хувьд Үндэсний хөгжлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны төв байгууллагын тогтоосон үр дүнгийн үзүүлэлтүүдийг үндэслэх;
2. Зардал-үр дүнгийн болон хамгийн бага зардлын шинжилгээ хийгдсэн төслүүдийн хувьд сүүлийн гурван жилд хэрэгжүүлсэн ижил төстэй төслүүдтэй харьцуулах.

Ийнхүү тооцсон төслийн эдийн засгийн хувьд үр ашигтай, нийгмийн ач холбогдолтой болохыг тодорхойлж, баталгаажуулсан баримт бичиг, шийдвэр нь тухайн төсөл хэрэгжүүлж, үйл ажиллагааг эхлүүлсний дараа хийгдэх хүчин чадлын ашиглалтыг шалгаж дүгнэхэд баримтлах үндсэн баримт бичиг болно.

Аргачлал 3. УТХО–аар шинээр хэрэгжүүлэх төслийг үнэлэх, эрэмбэлэх, сонгох аргачлал

Уг аргачлалыг төслийг үнэлэх болон сонгоход ашиглана. Аргачлалын нэгдүгээр үе шатанд Хүснэгт 16–д тусгасны дагуу 7 шалгуур үзүүлэлтээр “хэрэгцээ шаардлага”–д оноо өгч үнэлдэг бол хоёрдугаар шатанд Хүснэгт 17–д заасны дагуу 9 шалгуур үзүүлэлтээр “бэлэн байдал”–д оноо өгч сонгоход ашиглана.

Хүснэгт 17. УТХО–аар шинээр хэрэгжүүлэх төслийг үнэлэх нэгдүгээр үе шат

№	Шалгуур үзүүлэлт	Харгалзах оноо				
		1 оноо	2 оноо	3 оноо	4 оноо	5 оноо
1	Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан байдал	Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогод тусгагдсан	Бүсчилсэн хөгжлийн бодлогод тусгагдсан	Орон нутгийн хөгжлийн бодлогод тусгагдсан	Улсын Их Хурал болон Засгийн газрын шийдвэртэй нийцсэн	Салбарын хөгжлийн бодлогод онцгойлон тусгагдсан
2	Бусад төсөл хөтөлбөрийн хэрэгжилттэй холбоотой эсэх	Салбар дундын хөгжлийн тэнцвэрийг хангах ач холбогдолтой	Бусад төслийн хэрэгжилтийн бэлтгэх болно	Хэрэгжиж буй төсөл хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд тодорхой хэмжээгээр нөлөөлнө	Хэрэгжиж байгаа бусад төсөл хөтөлбөрийн хэрэгжилтэд шууд нөлөөлнө	Онц чухал төслийн хэрэгжилтэд шууд нөлөөлнө
3	Эдийн засгийн үр ашиг, нийгмийн ач холбогдол	Ач холбогдох тодорхой бус	Ач холбогдол хязгаарлагдмал	Ач холбогдол дунд зэрэг	Ач холбогдол өндөр	Ач холбогдол маш өндөр
4	Төслийн хүчин чадлын ашиглалт	5 дахь жилээс хойш	4 дэх жилдээ	3 дахь жилдээ	2 дахь жилдээ	Эхний жилдээ
5	Төслийн зардлыг бүрэн тооцсон эсэх	Төслийн өртгийг 2–оос дээш жилийн өмнө тооцсон	Барилга байгууламжийн төсөвт өртөг тооцогдсон	Төслийн бэлтгэл ажлын зардал, газар, барилга байгууламжийн төсөвт өртөг тооцогдсон	Төслийн бэлтгэл ажлын зардал, газар, барилга байгууламж, тоног төхөөрөмжийн өртөг тооцогдсон	Төслийн бэлтгэл ажлын зардал, газар, барилга, байгууламж, угсрагдахгүй тоног төхөөрөмж, урсгал зардал тооцогдсон
6	Төслийн болзошгүй эрсдэл	Тодорхой бус	Төслийн зорилт төдийлөн тодорхой бус, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө өөрчлөгдөх магадлал өндөр	Төслийн зорилт нь зарим байдлаар тодорхой ч хэрэгжүүлэх явцад үйл ажиллагааны төлөвлөгөө өөрчлөгдөх магадлалтай	Төслийн зорилт нь тодорхой хэдий ч хэрэгжүүлэх явцад үйл ажиллагааны төлөвлөгөө өөрчлөгдөх магадлал тодорхой хэмжээгээр байгаа	Төслийн зорилт нь маш тодорхой бөгөөд, хэрэгжүүлэх явцад үйл ажиллагааны төлөвлөгөө өөрчлөгдөх магадлал тун бага

№	Шалгуур үзүүлэлт	Харгалзах оноо				
		1 оноо	2 оноо	3 оноо	4 оноо	5 оноо
7	Төсөл хэрэгжсэний дараа үйл ажиллагааг нь үр ашигтай тогтвортой удирдах туршлага, чадавх байгаа эсэх	Мэргэжилтэй боловсон хүчин тусгайлан бэлтгэнэ	Гадаадаас мэргэжилтэн урьж ажиллуулна	Ажлын байранд дадлагажуулна	Мэргэжлийн ажиллагсад зах зээлд олдоцтой	Ижил төстэй үйл ажиллагаа хэрэгжүүлж байсан мэргэжилтэй боловсон хүчин бэлэн.

Хүснэгт 18. УТХО-аар шинээр хэрэгжүүлэх төслийг үнэлэх хоёрдугаар үе шат

№	Шалгуур үзүүлэлт	Харгалзах оноо				
		1 оноо	2 оноо	3 оноо	4 оноо	5 оноо
1	Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан байдал	Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдаагүй	Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт ерөнхий байдлаар тусгагдсан	Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тодорхой тусгагдсан	Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2-оос дээш заалтыг хангана	ЗГ-ын үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тэргүүлэх ач холбогдолтойгоор тодорхой тусгагдсан
2	Тухайн жилийн хөрөнгө оруулалтын бодлогын чиглэлд нийцэж буй байдал	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлогын чиглэлд тусгагдаагүй	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлогын чиглэлтэй шинж чанартай хувьд нийцэж буй	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлогын чиглэлтэй нийцэж буй	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлогод нийцэж байгаа тэргүүлэх ач холбогдолтой	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлогын чиглэлд тэргүүлэх ач холбогдолтойгоор тодорхой тусгагдсан
3	Тухайн жилийн үндсэн чиглэлтэй нийцэж буй байдал	Үндсэн чиглэлд тусгагдаагүй	Үндсэн чиглэлд ерөнхий байдлаар тусгагдсан	Үндсэн чиглэлд тодорхой тусгагдсан	Үндсэн чиглэлийн 2-оос дээш чиглэлийг хангана	Үндсэн чиглэлд тэргүүлэх ач холбогдолтойгоор тодорхой тусгагдсан
4	Төслийн зардлыг бүрэн, зөв тооцсон эсэх	Нэг маягийн зураг төсөв, жишиг үнэлгээгээр тооцоолсон	Төслийн зардалд тодорхой ажлууд дутуу тооцогдсон	Төслийн зардал өнөөгийн бодит зах зээлийн үнээс 20-оос дээш хувиар зөрүүтэй	Төслийн зардал өнөөгийн бодит зах зээлийн үнээс 20 хүртэл хувиар зөрүүтэй	Төслийн зардал өнөөгийн үнээр бүрэн тооцогдсон
5	Санхүүжилтийн эх үүсвэрийн төрөл	Хөрөнгө оруулалтын зардлыг улсын төсвөөс 100% санхүүжүүлнэ	Бусад эх үүсвэрээс санхүүжүүлэх асуудал хэлэлцээрийн шатанд байна	Хөрөнгө оруулалтын зардлын 25 хүртэл хувийг хамтран санхүүжүүлэх эх үүсвэр баталгаажсан	Хөрөнгө оруулалтын зардлын 50-аас дээш хувийг хамтран санхүүжүүлэх эх үүсвэр баталгаажсан	Хөрөнгө оруулалтын зардлыг 75-аас дээш хувийг хамтран санхүүжүүлэх эх үүсвэр баталгаажсан

№	Шалгуур үзүүлэлт	Харгалзах оноо				
		1 оноо	2 оноо	3 оноо	4 оноо	5 оноо
6	Урсгал зардлыг тогтвортой санхүүжүүлэх боломжтой эсэх, төсөвт үзүүлэх ачаалал	Урсгал зардал нь дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн тооцоололд тусгагдаагүй	Урсгал зардлыг улсын төсвөөс бүрэн санхүүжүүлэхээр дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн тооцоололд тусгагдсан	Урсгал зардлын 60 хүртэлх хувийг улсын төсвөөс санхүүжүүлэхээр дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн тооцоололд тусгагдсан	Урсгал зардлын 30 хүртэлх хувийг улсын төсвөөс санхүүжүүлэхээр дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн тооцоололд тусгасан	Урсгал зардлыг өөрийн орлогоор тогтвортой санхүүжүүлэх боломжтой
7	Төсөл хэрэгжүүлэх явцад гарч болзошгүй эрсдэл	Эрсдэлийн үнэлгээ хийгдээгүй	Эрсдэлийн хүчин зүйлийн нөлөөлөл өндөр	Эрсдэлийн хүчин зүйлийн нөлөөлөл дунд зэрэг	Эрсдэлийн хүчин зүйлийн нөлөөлөл бага	Эрсдэлийн хүчин зүйлийг хянаж зохицуулах боломжтой
8	Төсөл хэрэгжүүлэх бусад нөхцөл бүрдсэн эсэх	Нэмэлт үйл ажиллагаа, зохицуулалт шаардлагатай	Зарим бэлтгэл үйл ажиллагаа дутуу боловч хэрэгжүүлэх явцад тэдгээр нөхцөлүүдийг бүрдүүлэх боломжтой	Шаардлагатай үндэслэл, зөвшөөрөл зэргийн тодорхой хэсэг нь хангалттай бус боловч, хэрэгжүүлж эхлэхийн өмнө бүрэн хангах боломжтой	Үлдсэн 1–2 асуудал шийдвэрлэгдэх шатандаа байгаа	Төслийг хэрэгжүүлж эхлэх бэлтгэл бүрэн хангагдсан
9	Төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн эрэмбэлсэн байдал	Хойшлуулж болох	Шаардлагатай	Чухал ач холбогдолтой	Улсын Их Хурал болон Засгийн газрын шийдвэртэй	Нэн чухал ач холбогдолтой

Ийнхүү төслийг үнэлэх нэгдүгээр үе шатанд өгөгдсөн нийт оноо болон төслийг эрэмбэлэх, сонгох хоёрдугаар үе шатанд өгөгдсөн нийт онооны нийлбэрээр тухайн төслийн эцсийн оноо тодорхойлогдоно. Нийлбэр оноогоор хамгийн өндөр үнэлгээ авсан төслийг эхний ээлжид хэрэгжүүлэхээр төсвийн хязгаарт багтаан сонгох бөгөөд давагдашгүй хүчин зүйлийн (гал түймэр, газар хөдлөлт, осол гарсан зэрэг) улмаас УИХ болон Засгийн газраас зайлшгүй хэрэгжүүлэхээр шийдвэр гарсан төслүүд, нягт уялдаа холбоо бүхий иж бүрнээр нь ашиглалтад оруулах төслүүдийн хувьд дараалал тогтоохгүйгээр хэрэгжүүлэх боломжтой байдаг.

Журам 2. “Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг төлөвлөх, санхүүжүүлэх, хянах, тайлагнах журам”–ын зорилго нь улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт болон санхүүжилтийн удирдлагыг боловсронгуй болгох замаар төсвийн зардлыг бууруулж, төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг дээшлүүлэхэд оршино.

Журмын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг төлөвлөх, тавигдах шаардлагын тухай заалтууд өмнөх журмын агуулгатай давхардах шинжтэй бөгөөд төсвийн хөрөнгө оруулалтын төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх, санхүүжүүлэх, хяналт тавих талаар дэлгэрэнгүй тайлбарласан байна.

Санхүүжилт: Санхүүжилтийг олгоходоо баримт бичгийн бүрдлийг 100 хувь хангасан байх шаардлагатай бөгөөд дутуу тохиолдолд буцаах, цахим системээр санхүүжилтийн хүсэлтийг шийдвэрлүүлэх, цахим системд хуурамч бичиг баримт бүрдүүлэн өгөхөөс сэргийлэх зэрэг бүхий л асуудлуудыг тодорхойлж журамласан байна.

УТХО-аар хэрэгжүүлж буй төсөл, хөтөлбөрүүдийн санхүүжилтийг олгох дээрх зохицуулалтаас гадна хөтөлбөрийн ангиллаас хамаарч дараах шаардлагууд бий болдог.

Зураг 12. УТХО-ын хөтөлбөрүүдийн санхүүжилт олгох зохицуулалт

УТХО-ын хөтөлбөрүүдийн санхүүжилт олгох зохицуулалт

Барилга байгууламжийн төсөл, арга хэмжээний санхүүжилт

- Барилга байгууламжийн ажлын төлөвлөлт, гүйцэтгэх, хэрэгжилт нь Барилгын тухай хууль, Авто замын тухай хууль, Эрчим хүчний тухай хууль болон холбогдох дүрэм, журам, норм, стандартад нийцсэн байх;
- ТЭЗҮ, техникийн болон ажлын зураг, барилгын ажил гүйцэтгэх талбайн болон үйлдвэрлэлийн зохион байгуулалтын төсөл, инженер хайгуулын судалгаа, инженер геологи, геодезийн зураглал, инженерийн тооцоо, өртгийн төсөв зэрэг баримт бичгийн иж бүрдлийг хангасан байх;
- Журмын хавсралтын дагуу санхүүжилтийн хүсэлтийг гаргах;
- Барилга байгууламжийн чанарын баталгаат хугацаанд Барилгын тухай хуулийн 14.6–д, авто замын байгууламжийн тухайд Авто замын тухай хуулийн 28.4–т заасан хугацааг тус тус баримтлах бөгөөд баталгаат хугацаанд гэнэтийн болон давагдашгүй хүчин зүйлийн нөлөөллөөс бусад шалтгаанаас үүдэн барилга байгууламжид аливаа доголдол, эвдрэл, гэмтэл гарвал захиалагч нь гүйцэтгэгч байгууллагаар үнэ төлбөргүй, үл маргах журмаар засварлуулж, ашиглалтын хэвийн байдалд оруулах арга хэмжээ авна.

Их засвар болон тоног төхөөрөмжийн төсөл, арга хэмжээний санхүүжилт

- Захиалагч нь их засварын ажлын гүйцэтгэлийг ирүүлэхдээ гэрээгээр тохиролцсон их засварын ажлын календарчилсан төлөвлөгөө болон ажлын бодит гүйцэтгэлийг холбогдох маягтын дагуу мөнгөн дүнгээр илэрхийлсэн байдлаар гаргах бөгөөд их засварын ажлын зураг төсөв нь магадлалын ерөнхий дүгнэлтээр баталгаажсан байх;
- Захиалагч нь их засварын ажлыг комиссын актаар ашиглалтад хүлээн авна;
- Их засварын ажлыг хийж дуусаад улсын комисс байнгын ашиглалтад хүлээж авах бөгөөд хүлээн авах комисс томилсон шийдвэр, комиссын гишүүдийн саналын хуудас, хурлын тэмдэглэлийг баримт бичгийн иж бүрдэлд хавсаргана;
- Захиалагч нь худалдан авсан тоног төхөөрөмжийг комисс байгуулах замаар бүрэн бүтэн байдал, чанарын баталгаа, иж бүрдэл зэргийг бүрэн хэмжээгээр шалгаж хүлээж авах бөгөөд хүлээн авах комисс томилсон шийдвэр, комиссын гишүүдийн саналын хуудас, хурлын тэмдэглэл, холбогдох маягтын дагуу тоног төхөөрөмж хүлээн авсан акт зэргийг үйлдэж санхүүжилтийн баримт бичгийн иж бүрдэлд хавсаргана.

Зөвлөх үйлчилгээний төсөл, арга хэмжээний санхүүжилт

- ТЭЗҮС-ны хүрээнд төсвийн хөрөнгө оруулалтаар санхүүжүүлэх төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэх хэрэгцээ шаардлага, зорилт, хүрэх үр дүн, нийгэм, эдийн засгийн үр нөлөө, зардал, үр ашиг, хэрэгжүүлэх арга замыг урьдчилсан байдлаар тоймлон судлах, хэрэгжих боломжийг тоймлон тогтоох судалгааны ажил болон холбогдох тайланг боловсруулах;
- ТЭЗҮ боловсруулах ажилд төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээг эрэлт хэрэгцээ, нөөц боломж, техник-технологи, эдийн засаг, хууль, эрх зүй, үйл ажиллагаа болон цаг хугацааны хувьд хэрэгжих боломжийг судлан тогтоох, тухайн төслийн үр дүн болон үр ашгийг тодорхойлох, гарч болзошгүй эрсдэл, зардлуудыг тодорхойлох судалгааны ажил болон холбогдох тайланг бэлтгэх;
- Зөвлөх үйлчилгээний төсөвт өртгийг тооцоходоо хүний нөөцийн мэргэжлийн чиглэл, түвшин, зөвлөхийн ажлын талбайд болон төв байранд ажиллах хугацаа, бичиг хэргийн болон тухайн үйлчилгээнд шаардлагатай бусад зардалд үндэслэсэн байна.

Хяналт: УТХО–аар хэрэгжүүлж буй төслүүдийн явцад тавих хяналтыг захиалагч, түүнийг хяналтыг гэрээгээр гүйцэтгэж буй байгууллага хэрэгжүүлэх бөгөөд барилга байгууламж, их засварын ажилд захиалагчийн хяналтыг тавьж, хэмжилт шалгалтыг Барилгын тухай хууль болон холбогдох хууль тогтоомж, дүрэм, норм, стандартад заасны дагуу хэрэгжүүлэх ёстой байдаг. Мөн гүйцэтгэл, чанарт байнгын шууд хяналтыг тавьж, илэрсэн зөрчил, дутагдлыг арилгуулах, Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хөрөнгөөр бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авах тухай хуулийн 14.1.4–т заасан нөхцөл байдал илэрсэн бол холбогдох мэдээллийг эрх бүхий улсын байцаагчид хүргүүлэх зэрэг арга хэмжээг тухай бүр авч ажиллана.

Мөн төслийн явцад Сангийн яамны зүгээс төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, санхүүжилтийн зарцуулалтын байдалд хяналт тавьж, шаардлагатай бол барилга байгууламж, их засвар, тоног төхөөрөмж худалдан авах, зөвлөх үйлчилгээний ажилд шалгалт хийж, зөрчил дутагдлыг арилгуулах арга хэмжээ авч болно. Мөн энэхүү шалгалт хийхдээ хяналт, шалгалтын мэргэжлийн байгууллагуудыг татан оролцуулж болох зохицуулалттай байна.

Ашиглалт, түүний өгөөжийг тооцох: Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээний үр дүн, ашиглалт, түүний үр өгөөжид үнэлгээ өгөх үйл ажиллагааг Сангийн яамнаас улсын хэмжээнд түүвэрчлэн зохион байгуулна. Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээний ашиглалт, түүний үр өгөөжийг тооцох үнэлгээ хийх удирдамжийг Сангийн яамнаас тухай бүр ТЕЗ нарт хүргүүлдэг. Ингэхдээ цахим системийг ашиглан хэрэгжүүлнэ. Ашиглалт, түүний үр өгөөжийг тооцох үнэлгээнд үндэслэн гарах зөвлөмж, цаашид авах арга хэмжээний саналыг Сангийн яам тухай бүр Засгийн газарт танилцуулах бөгөөд төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлого, төлөвлөлтийн үйл ажиллагаатай уялдуулан ажиллана.

2.3.2 Төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг үнэлэх олон улсын аргачлалууд

Олон улсын туршлагаас үзэхэд төсвийн хөрөнгө оруулалтыг оновчтой төлөвлөж, үр ашигтай хэрэгжүүлж буй улс орнууд цөөнгүй байна. Ийм туршлагыг үнэлэх, харьцуулан дүгнэх зорилгоор олон улсын нэр хүндтэй байгууллагууд тодорхой үзүүлэлт, индексүүдийг боловсруулан ашигладаг. Тухайлбал, Олон улсын валютын сан (ОУВС)–гаас “Төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийн индекс”/Public Investment Efficiency Index/, “Төсвийн хөрөнгө оруулалтын удирдлагын үнэлгээ” /Public Investment Management Assessment/–г, Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллага (ОЕС–D)–аас “Дэд бүтцийн засаглалын тойм” /Infrastructure Governance Reviews/–ыг, мөн Олон улсын дэд бүтцийн төв /Global Infrastructure Hub/–өөс “Дэд бүтцийн луужин” /InfraCompass/ үзүүлэлтийг тус тус боловсруулан ашиглаж байна. Эдгээр индекс нь улс орнуудын хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, хэрэгжилт, засаглалын чанар зэрэг үзүүлэлтүүдийг олон улсын түвшинд харьцуулж үнэлэх боломж олгодог.

Хүснэгт 19. Олон улсын байгууллагуудаас гаргасан төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг үнэлдэг индексүүд

Индекс/Үзүүлэлт	Тэргүүлэгч орнууд	Тайлбар
Public Investment Efficiency Index (ОУВС)	Чили, Канад, Нидерланд, Сингапур, Финланд	Төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашиг буюу гарц (infrastructure outcome)–ыг хэмждэг нийлмэл индекс.

Индекс/Үзүүлэлт	Тэргүүлэгч орнууд	Тайлбар
Public Investment Management Assessment (OYBC)	БНСУ, Чили, Гүрж, Нидерланд	Хөрөнгө оруулалтын системийн төлөвлөлт, хуваарилалт, хэрэгжилтийг 15 шалгуураар үнэлдэг.
Infrastructure Governance Review (OECD)	Финланд, Нидерланд, Норвеги	Төсөл сонгон шалгаруулалт, шийдвэр гаргалтын ил тод байдал, институцийн засаглалыг үнэлдэг.
InfraCompass (Global Infrastructure Hub)	Сингапур, Австрали, Канад, Чили, Эстони	Хөрөнгө оруулалтын орчныг 8 чиглэлийн дагуу үнэлдэг.

Эх сурвалж: IMF, OECD, Global Infrastructure Hub

Дээр дурдсан олон улсын жишээнүүдэд үндэслэн төсвийн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, үнэлгээ, эрэмбэлэлтийн хүрээнд ашиглагдаж буй арга аргачлалуудыг Монгол Улсад одоогийн мөрдөгдөж буй зохицуулалт, практиктай харьцуулсан шинжилгээг доорх хүснэгтэд нэгтгэн харуулав.

Хүснэгт 20. Улс орнуудын төсвийн хөрөнгө оруулалтыг үнэлэх аргачлалууд

Улс	Жилийн төсвийн хязгаарыг батлах	Төслийн үнэлгээ хийх арга аргачлал	Төслийг үнэлгээний дагуу эрэмбэлж сонгох	Сонгогдсон төслийг хэрэгжүүлэх, хянах
Монгол Улс	Дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлд суурилан, жилийн төсвийн хязгаарыг тогтооно.	Зардал–үр ашгийн шинжилгээ хийнэ төсөл холбогдох шаардлагыг хангасан байх ёстой.	Холбогдох журамд тулгуурлан оноо өгч, жинлэн ач холбогдлыг эрэмбэлнэ.	Сонгогдсон төслүүдийг төсвийн багтаамжид нийцүүлэн хэрэгжүүлж, хянадаг.
БНСУ	Дунд хугацааны төлөвлөгөөний дагуу Сангийн яам жилийн ерөнхий төсвийн хүрээг тогтооно (World Bank, 2012).	Зардал–үр ашиг, дотоод өгөөж, нийгмийн ач холбогдол, өрсөлдөх чадвар зэрэг олон шалгуураар шинжилнэ (World Bank, 2012).	Сангийн яам “Төр, хувийн хэвшлийн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтын менежментийн төв”/Public and Private Infrastructure Investment Management Center (PIMAC)/ өөр “Урьдчилсан техник эдийн засгийн үндэслэл” /Preliminary Feasibility Study(PFS)/г хийлгэж, судалгааны үр дүнгээс хамааран тухайн төслийг улсын төсөвт тусгах эсэх шийдвэрийг гаргадаг (Kim & Rho, 2015).	“Төрийн хөрөнгө оруулалтын систем” /Public Investment Management System(PIMS)/ээр дамжуулан хэрэгжүүлж, хэрэгжилтийг “Төрийн худалдан авах ажиллагааны алба” /Public Procurement Service(PPS)/ хянаж, аудит хийдэг (Kim & Rho, 2015 PPS, 2025).
Улс	Жилийн төсвийн хязгаарыг батлах	Төслийн үнэлгээ хийх арга аргачлал	Төслийг үнэлгээний дагуу эрэмбэлж сонгох	Сонгогдсон төслийг хэрэгжүүлэх, хянах
Чили	Дундаас урт хугацааны төсвийн төлөвлөгөөг Ерөнхийлөгч баталж, жилийн төсвийн хүрээг тогтооно (DIPRES, 2021).	“Үндэсний хөрөнгө оруулалтын систем” / Sistema Nacional de Inversiones (SNI)/–ийн хүрээнд зардал–үр ашгийн шинжилгээг бүх төслийн хувьд заавал хийх журамтай байдаг. (DIPRES, 2021 Ahmad & Andrade, 2016).	“Үндэсний хөрөнгө оруулалтын систем” нь “Хөрөнгө оруулалтын төслийн нэгдсэн сан” /Banco Integrado de Proyectos (BIP)/ платформоор дамжуулан оноо, жинлэлтээр үнэлж, мэдээллийг нэгтгэн төслүүдийг эрэмбэлдэг (DIPRES, 2021 OECD, 2017).	Чили улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төслүүдийг салбар бүрийн яамд хэрэгжүүлж, төсөл дууссаны дараа Сангийн яам / Direcciyon de Presupuestos (DIPRES)/ гүйцэтгэлд хяналт тавьж ажилладаг. (DIPRES, 2019 OECD, 2017).

Нидерланд	Сангийн яам, сайд нараар зөвшилцөн жилийн тэргүүлэх чиглэлийг баталсны дараа төсвийн хүрээг тогтоодог (OECD, 2016).	Зардал–үр ашиг, нийгэм, байгаль орчны нөлөөллийг цогцоор нь үнэлэхийн тулд “Нэгдсэн үнэлгээ” /Integrated Assessment/ийн аргачлалыг ашигладаг (OECD, 2016).	Төсөл бүрийн стратегийн нийцэл, санхүүгийн бодит боломжийн үндсэн дээр жиллэлт хийдэг (OECD, 2016).	Засгийн газрын агентлагууд хэрэгжүүлж, аудитаар хянадаг (OECD, 2016).
Сингапур	Парламентаас “Төсөв батлах хууль” /Supply Act/ийн дагуу жилийн төсвийн хүрээг батална (EC, 2023).	Зардал–үр ашгийн шинжилгээ, гүйцэтгэлд суурилсан төсвийн удирдлага (performance-based budgeting) ийн зарчмаар үнэлж, дүн шинжилгээ хийдэг (EC, 2023).	Төсөл сонголтыг үр дүн, стратегийн нийцэлд нийцүүлэн төсөвт шилжүүлнэ (EC, 2023).	Гүйцэтгэл, аудит дээр парламент, агентлагууд хяналт тавина (EC, 2023).
Норвеги	“Дунд хугацааны төсвийн зорилт” / Medium-Term Budgetary Objective(MBOR)/ системээр стратегийн зорилтод нийцүүлэн төсвийн хязгаарыг баталдаг (World Bank, 2012).	Зардал–үр ашиг, гүйцэтгэлийн үзүүлэлтүүдийг хамт ашиглан үнэлгээг хийдэг (World Bank, 2012).	Стратегийн байршил болон санхүүгийн боломжид үндэслэн жиллэлт хийдэг (World Bank, 2012).	Агентлагууд хэрэгжүүлж, гүйцэтгэлд суурилсан аудит хийнэ (World Bank, 2012).
Финлянд	Европын холбоо, Эдийн засаг, хөгжлийн хамтын ажиллагааны байгууллагын стандартын дагуу “Дунд хугацааны зардлын хөтөлбөр” / Medium-Term Expenditure Framework (MTEF)/–д суурилан, дунд хугацааны төсвийн хүрээг баталдаг (IMF, 2025).	Зардал–үр ашиг, нийгэм, байгаль орчны үр нөлөөг нэгдсэн жишгээр үнэлдэг цахим худалдан авах системтэй (IMF, 2025).	Стратеги болон санхүүгийн боломжид нийцсэн төсөлд санхүүжилт олгодог.	“Төвлөрсөн худалдан авалтын агентлаг” / Hansel/ төсвийн хөрөнгө оруулалтыг зохион байгуулдаг бөгөөд төслийн хэрэгжилтийн бүх үе шатанд аудит, хяналт хийдэг.

Эх сурвалж: Судлаачийн нэгтгэл

Дүгнэлт: Монгол Улсын төсвийн төлөвлөлт олон улсын зарчмын жишигт нийцэж байгаа ч хэрэгжилтийн түвшинд гүнзгийрүүлэлт шаардаж байна. Тухайлбал,

- » Жилийн төсвийн хязгаарыг батлах: Жилийн төсвийн хязгаарыг дунд хугацааны төсвийн хүрээнд тулгуурлан тогтоодог нь Финланд, Норвеги зэрэг орны тогтолцоотой төстэй боловч стратегийн зорилт, бодлогын уялдаа, санхүүгийн боломжийг нарийвчлан тооцох тооцоолол сул байна.
- » Төслийн үнэлгээ хийх арга, аргачлал: Төслийн урьдчилсан үнэлгээний аргачлал хэт нэг талт, хязгаарлагдмал байна. Тухайлбал, Монгол Улсад төсөл бүрд зардал үр ашгийн шинжилгээ голчлон хэрэглэгддэг бол БНСУ, Сингапур, Финланд зэрэг орнуудад гүйцэтгэлийн шалгуур

(KPI), өгөөжийн түвшин (ROI, IRR) нийгмийн болон байгаль орчны нөлөөллийг хавсарч дүн шинжилгээ хийдэг нь илүү нарийвчилсан, бодит үр дүнтэй үнэлгээ болдог.

- » Төслийг үнэлгээний дагуу эрэмбэлж сонгох: Төсөл сонгон шалгаруулах, эрэмбэлэх үйл явцыг журамласан боловч бодит хэрэгжилт, хяналт уялдаа муутай байна. Тухайлбал, Монгол Улс төсөлд оноо өгч эрэмбэлэх журамтай ч бодит шалгуур, гүйцэтгэлд нөлөөлөх чадвар хязгаарлагдмал байна. Харин PIMAC (Өмнөд Солонгос), SNIP/BIP (Чили) зэрэг тусгай системүүд нь онооны дагуу шаардлага хангасан/шаардлага хангахгүй гэсэн шийдвэр гаргаж, төсвийн шийдвэрийг шууд чиглүүлдэг.
- » Сонгогдсон төслийг хэрэгжүүлэх, хянах: Монгол Улсад төсөл хэрэгжүүлэлт, хяналтын шатанд институцийн хариуцлага тодорхой бөгөөд цахим мэдээллийн сан бүрдсэн хэдий ч интеграци, өгөгдлийн уялдаа сул, бодит гүйцэтгэлийн хяналт хязгаарлагдмал байна. Тухайлбал, Финланд, Сингапур, БНСУ зэрэг орнууд гүйцэтгэлийн хяналт, худалдан авалтын бүхий л шатанд цахим систем (Hansel, PIMS, PPS зэрэг)–ийг ашиглаж, дата суурьтай, ил тод, олон шат дамжлагатай хяналтын механизмтай байдаг.

Кейс судалгаа 1: БНСУ – PIMAC тогтолцооны амжилтын загвар

БНСУ 1997 оны Азийн санхүүгийн хямралаас хойш төсвийн сахилга батыг сайжруулах, хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг нэмэгдүүлэх зорилгоор Төр, хувийн хэвшлийн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтын удирдлагын төв /Public and Private Infrastructure Investment Management Center/ (PIMAC)–ийг байгуулсан. Энэхүү байгууллага нь тус улсын макро эдийн засгийн бодлого, төсвийн зохистой зарцуулалт, стратегийн хөрөнгө оруулалтыг Урьдчилсан техник эдийн засгийн үндэслэл (Preliminary Feasibility Study – PFS) арга зүйд тулгуурлан дүгнэж, төсвийн шийдвэрт нөлөөлдөг бие даасан бүтэц болж төлөвшсөн байна.

Үндсэн онцлог, арга зүй: Төр, хувийн хэвшлийн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтын удирдлагын төв нь хөрөнгө оруулалтын шийдвэрийг шинжлэх ухаанч үндэслэлд тулгуурлан гаргах, санхүүгийн сахилга батыг хангах, төсвийн үр ашгийг нэмэгдүүлэхэд чухал үүрэгтэйг харуулж байна. Монгол Улсад ч мөн адил нэгдсэн, хараат бус үнэлгээний тогтолцоог бүрдүүлснээр улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төслийн үр ашиг, гүйцэтгэлийн чанарыг эрс сайжруулах боломжтой.

- » **Хараат бус үнэлгээ:** PIMAC нь “БНСУ–ын Хөгжлийн институт” /Korea Development Institute(KDI)/–ийн дэргэдэх хараат бус судалгааны төв хэлбэрээр үйл ажиллагаа явуулдаг ба энэхүү байгууллагын зорилго нь хөрөнгө оруулалтын саналыг улс төрөөс ангид, эдийн засгийн оновчтой байдлаар шийдвэрлэх явдал юм.
- » **Шаардлага хангасан/Шаардлага хангахгүй үнэлгээ:** Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх, 50 тэрбум воноос дээш өртөгтэй бүх төслүүдэд урьдчилсан ТЭЗҮ хийхийг хуульчилсан байдаг. Үүний үндсэн дээр тухайн төслийг хэрэгжүүлэх боломжтой эсэхийг “шаардлага хангасан/шаардлага хангахгүй” хэлбэрээр үнэлж, шийдвэр гаргадаг байна. Энэ загвар нь үр ашиггүй төслүүдийг эхнээс нь шүүх боломжийг олгодог.
- » **Олон шалгуурт үнэлгээний систем:** Төслийн эдийн засгийн үр ашгийг өргөтгөсөн өртөг–өгөөжийн шинжилгээ (Expanded CBA), дотоод өгөөжийн түвшин (IRR), ашиг–зардлын харьцаа (B/C) зэрэг тоон үзүүлэлтүүдээр хэмжихээс гадна, стратегийн зорилтод нийцэл,

нийгэмд үзүүлэх нөлөөлөл, хүрээлэн буй орчны үр дагавар зэрэг чанарын шалгуур ашиглан цогц үнэлгээ хийдэг.

Нөлөө ба үр дүн: PIMAC-ын тогтолцоо нь төрийн хөрөнгө оруулалтыг оновчтой, үр ашигтай шийдвэрлэхэд голлох үүрэг гүйцэтгэж байна. Тус байгууллага нь улс төрөөс ангид, эдийн засгийн үндэслэлтэй байдлаар төсөл, хөтөлбөрийг дүгнэдэг, хараат бус шинжээчдийн төв бөгөөд хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг урьдчилан үнэлэх үндэсний чадамжийг бүрдүүлжээ.

1999–2014 оны хооронд PIMAC нийт 635 төсөлд урьдчилсан ТЭЗҮ (PFS) хийснээс 36 хувийг нь “төсөл хэрэгжих үндэслэл хангалтгүй” хэмээн дүгнэж, төрийн санхүүжилтээс хассан байна. Энэ нь төсвийн хязгаарлагдмал нөөцийг стратегийн ач холбогдол өндөртэй, өгөөж сайтай төслүүд рүү чиглүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлж, үрэлгэн зарцуулалтыг мэдэгдэхүйц бууруулахад нөлөөлжээ.

PIMAC зөвхөн тоон үзүүлэлтээр дүгнэлт гаргадаггүй, харин стратегийн нийцэл, нийгмийн үр нөлөө, эрсдэлийн удирдлага зэрэг чанарын үнэлгээг хослуулсан цогц аргачлалыг ашигладаг. Энэхүү дэвшилтэт үнэлгээний тогтолцоо нь зөвхөн төсөл хэрэгжүүлэх эсэхийг шийдэх төдий бус, төрийн хөрөнгө оруулалтын бодлогын ил тод байдал, сахилга бат, итгэлцлийг дээшлүүлэхэд бодитой хувь нэмэр оруулсан юм.

Кейс судалгаа 2: Чили улс – SNIP/BIP тогтолцооны туршлага

Чили улс 1990–ээд оноос эхлэн төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг нэмэгдүүлэх, төсөл сонголтыг нотолгоонд суурилсан шийдвэр гаргалтаар хангах зорилгоор Үндэсний хөрөнгө оруулалтын тогтолцоо (Sistema Nacional de Inversiones Publicas, SNIP)–г хөгжүүлсэн. Энэхүү тогтолцоог Сангийн яамны дэргэдэх Төсвийн газраас (Dirección de Presupuestos, DIPRES) удирдан зохион байгуулдаг бөгөөд төслийн бүх үе шатыг хамарсан дүн шинжилгээ, хэрэгжилтийн хяналт, бодлогын нийцлийн үнэлгээ зэрэг өргөн хүрээтэй эрх мэдэлтэйгээр хэрэгжүүлдэг. SNIP нь төсвийн хөрөнгө оруулалтыг илүү хариуцлагатай, үр дүнтэй болгоход чиглэсэн институцийн гол тулгуур болж чадсан юм.

Тогтолцооны бүтэц ба арга зүй

- » **BIP платформ:** Төсөл бүрийг “Banco Integrado de Proyectos” (BIP) нэртэй онлайн платформд бүртгэж, цахим байдлаар оноо өгдөг. Онооны загвар нь стратегийн уялдаа, нийгмийн өгөөж, орон нутгийн ач холбогдол, хүйсийн тэгш байдал зэрэг шалгуур дээр үндэслэдэг байна (Ahmad, 2016).
- » **SNIP системийн үнэлгээ:** Бүх төсөлд заавал ex-ante CBA буюу урьдчилсан өгөөжийн шинжилгээ хийдэг нь хөрөнгө оруулалтын шийдвэрт судалгаа, өгөгдөл суурьтай хандлагыг нэвтрүүлж чадсан байна.
- » **Ex-post үнэлгээ:** Төсөл хэрэгжиж дууссаны дараа гүйцэтгэлд хяналт тавих албан ёсны шат дамжлагатай аудитын тогтолцоо DIPRES-ын хяналтад явагддаг.

Үр дүн ба нөлөө – SNIP тогтолцоо нь төсвийн бодлогыг стратегийн зорилтод нийцүүлэх үндэс суурийг бүрдүүлж, төсвийн ил тод байдал, хариуцлагын тогтолцоог мэдэгдэхүйц сайжруулсан. 2016 оны байдлаар тус системд бүртгэгдсэн бүх төсөлд урьдчилсан болон гүйцэтгэлийн үнэлгээ бүрэн хийгдсэн бөгөөд BIP (Banco Integrado de Proyectos) платформоор дамжуулан олон нийтэд ил тод мэдээлэл хүргэх боломжийг бүрдүүлсэн. Үүний үр дүнд, төсвийн шийдвэр гаргалтад иргэдийн оролцоо, хяналт нэмэгдэж, хариуцлагын зарчим бодитоор төлөвшиж эхэлсэн нь Чилийн төсвийн

институцийн чадавх бэхжихэд чухал нөлөө үзүүлсэн юм (Inter-American Development Bank, 2021).

Монгол Улс төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашиг, бодлогын нийцлийг сайжруулахын тулд олон улсын жишигт нийцсэн, дата суурьтай, олон шалгуурт үнэлгээ бүхий нэгдсэн системийг бүрдүүлэх шаардлагатай байна. Үүнд зардал–үр ашгийн үнэлгээг олон талт дүн шинжилгээтэй хослуулж, төсөл сонгон шалгаруулалтыг цахим онооны платформоор дамжуулан улс төрөөс хараат бус явуулах, гүйцэтгэлийн хяналт, аудитын мэдээллийг ил тод байлгах, улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, төслийн уялдааг сайжруулах чиглэлээр бодит шинэчлэл хийх нь чухал юм.

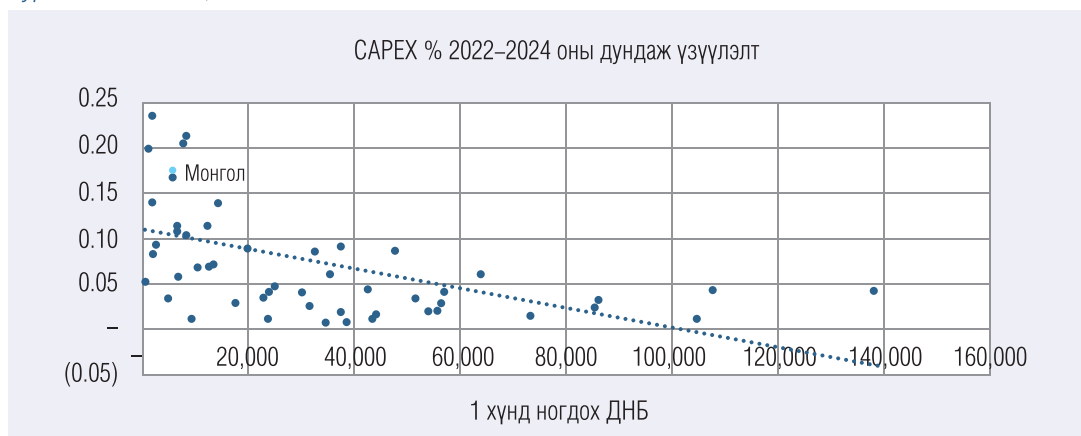
2.4 Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийн шинжилгээ

Хөгжлийн шатнаас хамааран улсын хөрөнгө оруулалтын бүтэц эрс ялгаатай илэрдэг. Хөгжиж буй орнуудын хувьд нийгмийн дэд бүтэц, боловсрол, эрүүл мэндийн суурь хөрөнгө оруулалт нь эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих гол хүчин зүйл болдог. Тиймээс хөрөнгө оруулалтын зардал (CAPEX)–ын эзлэх хувь өндөр байдаг. Гэвч эдийн засгийн хөгжил ахихын хэрээр дэд бүтцийн анхан шатны хэрэгцээ хангагдаж, урсгал зардлын эзлэх жин өссөний улмаас CAPEX хувь буурах хандлагатай болдог. Энэ нь эдийн засгийн бүтцийн өөрчлөлт болон хөгжингүй орнуудын зардлын бүтцэд илэрдэг нийтлэг хандлага юм.

Зурагт үзүүлснээр, Монгол Улсын улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын төсвийн зардалд эзлэх хувь (CAPEX %) нь ижил түвшний эдийн засагтай орнуудтай харьцуулахад харьцангуй өндөр байна. Энэ нь нэг талаар хөгжиж буй эдийн засагт дэд бүтэц болон суурь хөрөнгө оруулалтын эрэлт өндөр байгааг илтгэх үзүүлэлт боловч нөгөө талаар төрийн хөрөнгө оруулалтын үр ашиг ба чанарын асуудал илүү ач холбогдолтой болохыг харуулж байна.

Өндөр CAPEX хувь нь дангаараа эерэг үзүүлэлт биш бөгөөд тэрхүү хөрөнгө оруулалт эдийн засгийн бүтээмж, өсөлтөд бодитой хувь нэмэр оруулж байгаа эсэх нь гол шалгуур үзүүлэлт юм. Иймээс энэхүү судалгаанд Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг үнэлэх зорилгоор олон улсын түвшинд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хоёр индекс болох Public Investment Efficiency (PIE), Capital Productivity Ratio (CPR) үзүүлэлтүүдийг ашиглав. Эдгээр үзүүлэлтийг ОУВС–гийн боловсруулсан “Benchmarking Infrastructure Using Public Investment Efficiency Frontiers” (2023) аргачлалд тулгуурлан, 2022–2024 оны боломжит дундаж тоон мэдээлэлд үндэслэн тооцоолсон болно.

Зураг 13. CAPEX %, 2024

Эх сурвалж: Олон улсын валютын сангийн тоон мэдээнд үндэслэсэн судлаачдын тооцоолол

Public Investment Efficiency (PIE) индекс нь улсын хөрөнгө оруулалт эдийн засгийн гүйцэтгэлд хэр хэмжээний үр ашигтай нөлөөлж буйг хэмжих гол үзүүлэлт юм. Энэхүү индексийг ОУВС-гийн (IMF) боловсруулсан “Benchmarking Infrastructure Using Public Investment Efficiency Frontiers” (2023) аргачлалд тулгуурлан, 2022–2024 оны боломжит дундаж тоон мэдээлэлд үндэслэн тооцоолсон болно.

PIE индексийн ангилал дараах байдлаар тодорхойлогдоно:

- » 0–0.3 – хөрөнгө оруулалтын үр ашиг сул,
- » 0.4–0.6 – дунд түвшний үр ашигтай,
- » 0.6 ба түүнээс дээш – өндөр үр ашигтай түвшин.

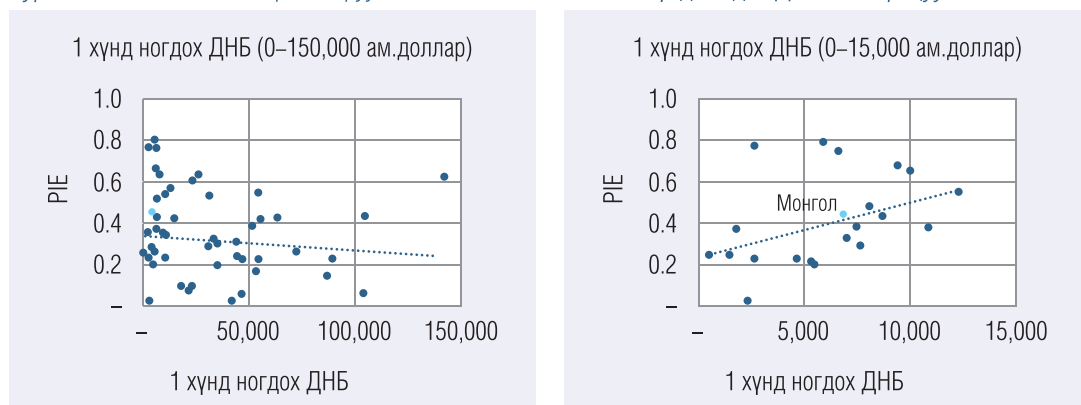
Иймд PIE индекс нь төрийн хөрөнгө оруулалт эдийн засгийн бүтээмж, өсөлтөд ямар бодит нөлөө үзүүлж байгааг бусад орны дундажтай харьцуулан үнэлэх суурь хэмжүүр болж өгдөг.

Шинжилгээний үр дүнгээс харахад, бага болон дунд орлоготой орнуудын хувьд нэг хүнд ногдох ДНБ нэмэгдэхийн хэрээр Public Investment Efficiency (PIE) индекс өсөх хандлагатай байна. Энэ нь эдийн засгийн хөгжлийн эхэн үед дэд бүтэц, боловсрол, эрүүл мэнд зэрэг суурь салбаруудад чиглэсэн төрийн хөрөнгө оруулалт бүтээмж болон эдийн засгийн өсөлтийг илүү хүчтэй дэмждэг болохыг харуулж байна.

Харин өндөр орлоготой орнуудын хувьд, PIE индекс буурах чиг хандлагатай байгаа нь дэд бүтцийн ханасан байдал болон нэмэлт хөрөнгө оруулалтын ахиу үр өгөөж буурахтай шууд холбоотой. Өөрөөр хэлбэл, эдийн засгийн хөгжил ахихын хэрээр төрийн хөрөнгө оруулалтын бүтээмжийн нэмэлт өсөлт хязгаарлагдаж, үр ашиг нь буурах хандлага ажиглагдана.

Монгол Улсын хувьд, PIE индексийн утга 0.43 гарсан нь дунд түвшний нөлөөтэй ангилалд хамаарч, бага болон дунд орлоготой орнуудын дундажтай ойролцоо байна. Энэ нь улсын хөрөнгө оруулалтын зардлын түвшин (CAPEX %) өндөр байгаатай уялдан, төсвийн хөрөнгө оруулалт эдийн засгийн өсөлтөд тодорхой хэмжээний эерэг нөлөө үзүүлж байгааг харуулж байна. Гэвч PIE-ийн утга дунд түвшинд байгаа нь төрийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг нэмэгдүүлэх боломж, өөрөөр хэлбэл илүү өндөр бүтээмж, чанартай хөрөнгө оруулалт хийх потенциал байгааг илтгэнэ. Энэ нь хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, хэрэгжилт, хяналт–шинжилгээний үр нөлөөг сайжруулах шаардлагыг онцолж байна.

Зураг 14. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын нөлөөлөл болон нэг хүнд ногдох ДНБ-ий харьцуулалт

Эх сурвалж: Судлаачдын тооцоолол

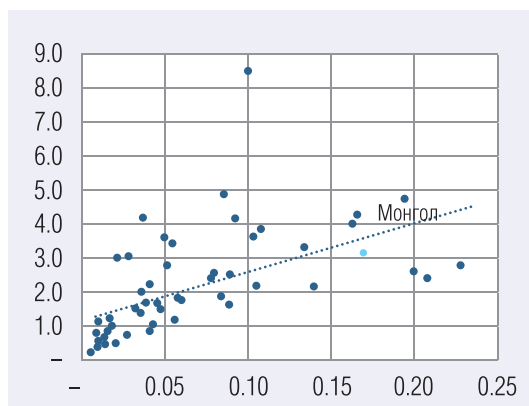
Capital Productivity Ratio (CPR) индекс нь улсын хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг зардлын бүтээмжийн талаас үнэлэх үзүүлэлт юм. Өндөр CPR буюу 3-аас дээш байх нь хөрөнгийн бүтээмж сул, үр ашиг бага байгааг илтгэнэ.

Шинжилгээний үр дүнгээс харахад, нэг хүнд ногдох ДНБ нэмэгдэхийн хэрээр CPR буурах хандлагатай байна. Өөрөөр хэлбэл, эдийн засгийн хөгжил ахих тусам хөрөнгө оруулалтын үр ашиг дээшилж, хөрөнгийн бүтээмж сайжирч байна. Харин CAPEX хэмжээ нэмэгдэхийн хэрээр CPR өсөх буюу хөрөнгө оруулалтын үр ашиг буурах зүй тогтол ажиглагдлаа. Энэ нь хөрөнгө оруулалтын хэмжээ өсөх тусам зардлын бүтээмж буурч, илүү их хөрөнгө оруулалт заавал өндөр үр ашиг авчирдаггүйг харуулж байна.

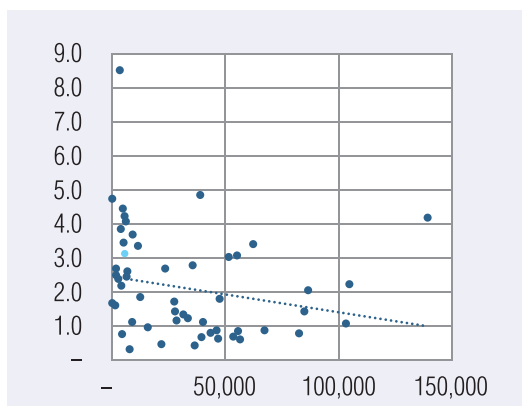
PIE болон CPR үзүүлэлтийг харьцуулан авч үзвэл, PIE нь хөрөнгө оруулалтын эдийн засгийн гүйцэтгэлд үзүүлэх нөлөөллийг, харин CPR нь хөрөнгө оруулалтын зардлын бүтээмжийн түвшнийг тус тус илэрхийлдэг. Иймээс зарим улсад PIE дунд түвшинд байгаа ч CPR харьцангуй өндөр гарч болох бөгөөд энэ нь тухайн улсын эдийн засгийн бүтцийн онцлог, дэд бүтцийн ханасан байдал, хөрөнгийн ашиглалтын үр ашиг зэргээс хамаардаг.

Тухайлбал, өндөр орлоготой орнуудад дэд бүтцийн хөгжил өндөр түвшинд хүрсэнтэй холбоотойгоор шинэ хөрөнгө оруулалтын ахиу нөлөө (PIE) бага байх хандлагатай ч, одоо байгаа хөрөнгийг үр ашигтай ашиглах чадвар (CPR бага) харьцангуй өндөр байдаг. Монгол Улсын хувьд, улсын хөрөнгө оруулалтын хэмжээ (CAPEX %) харьцангуй өндөр байгаа хэдий ч CPR үзүүлэлт дундаж түвшинд байна. Энэ нь хөрөнгө оруулалтын үр ашиг хангалттай бус, хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, менежмент, хяналт-шинжилгээний тогтолцоог сайжруулах шаардлагатай байгааг харуулж байна.

Зураг 15. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашиг болон хөрөнгө оруулалтын зардлын харьцуулалт

Зураг 16. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашиг болон нэг хүнд ногдох ДНБ-ий харьцуулалт

Эх сурвалж: Судлаачдын тооцоолол

III. УЛСЫН ТӨСВИЙН САНХҮҮЖИЛТЭЭР 2020–2024 ОНД ЭХЭЛСЭН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ТӨСЛҮҮДИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ШИНЖИЛГЭЭ

БҮЛГИЙН ДҮГНЭЛТ

Энэхүү бүлэгт 2020–2024 онд эхэлсэн улсын төсвийн хөрөнгө оруулалттай төслүүдийг 4 бүлэгт хуваан үзэж (амжилттай хэрэгжсэн, хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн, гүйцэтгэл хангалтгүй, хэрэгжиж буй), тэдгээрийн хэрэгжилтэд юу нөлөөлж байгааг нээлттэй мэдээлэлд үндэслэн тодорхойлсон болно.

2020–2024 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар эхлүүлсэн төслийн тоо өсөлт, бууралттай хэлбэлзэж байсан ч төсвийн нийт дүн болон нэг төслийн дундаж өртөг тогтвортой өссөн хандлагатай байв. Ялангуяа 2022 оноос хойш төсөл бүрийн өртөг огцом өссөн нь томоохон дэд бүтцийн төслүүдэд төвлөрч, хөрөнгийн төвлөрөл нэмэгдсэнийг илтгэнэ. Төслүүдийн 60 гаруй хувь нь барилга байгууламжид, төсөвт өртгийн 80 орчим хувь нь мөн энэ ангилалд ногдож буй нь бодлогын түвшинд дэд бүтцийн бүтээн байгуулалтыг тэргүүлэх чиглэл болгож байгааг харуулж байна.

Төслүүдийг хэрэгжилтийн ангиллаар авч үзвэл, нийт төслийн 61.9 хувь нь амжилттай хэрэгжсэн ч тэдгээрийн төсөвт өртөг харьцангуй бага буюу нийт хөрөнгө оруулалтын 30.6 хувьтай тэнцэж байна. Харин төсвийн 48.9 хувь нь одоогоор хэрэгжиж буй цөөн тооны том төсөлд төвлөрсөн байгаа нь тухайн төслүүд зогсох, гацаанд орсон тохиолдолд хөрөнгө түгжигдэх, төсвийн гүйцэтгэл буурах эрсдэлийг нэмэгдүүлж байна.

Хугацааны хоцрогдол болон гүйцэтгэл хангалтгүй хэрэгжсэн төслүүдийн дийлэнх нь мөн л барилга байгууламжийн төслүүд байгаа бөгөөд энэ төрлийн төслүүдийн хугацааг сунгах, төсөвт өртөг нэмэгдэх, санхүүжилт саатах зэрэг асуудал нийтлэг гарч байна. Үүнээс харахад төсөвт өртөг өндөртэй, барилгын төслүүдийн хэрэгжилтэд эрсдэл өндөр байгаа нь бодит нөхцөл, зохион байгуулалтын чадамжтай шууд хамааралтай байна.

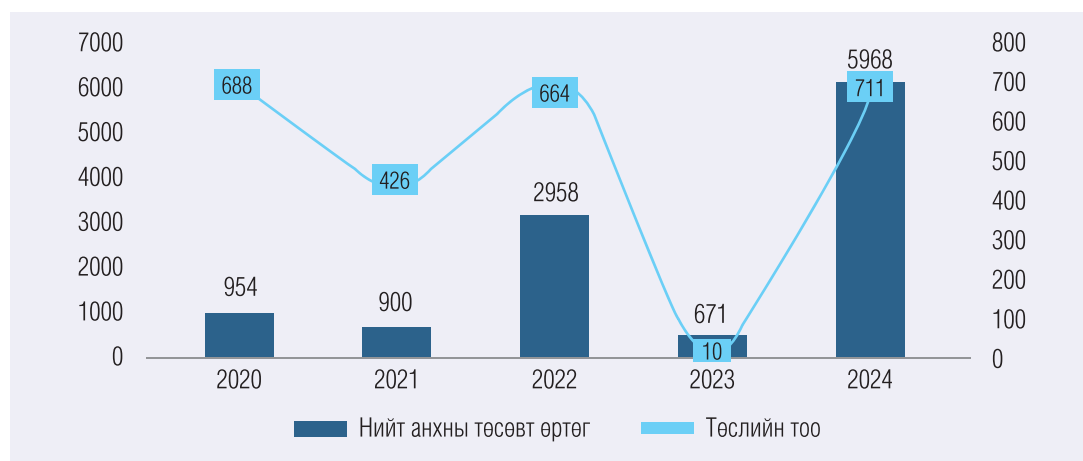
Салбарын түвшинд үзвэл, зам тээвэр, боловсрол, барилгын салбаруудад хэт төвлөрсөн хөрөнгө оруулалт хийгдсэн бол байгаль орчин, нийгмийн хамгаалал зэрэг салбаруудад бага хэмжээний хөрөнгө оруулалт хийгдсэн дүр зурагтай байна.

Цаашид хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, санхүүжилтийн удирдлагад илүү нарийн шинжилгээ, эрэмбэ дараалал, эрсдэлийн удирдлагын зарчим шаардагдаж байна. Төслийн гүйцэтгэлийг бодит мэдээлэлд суурилан хянаж, хэрэгжилтийн хяналтыг үе шаттай хийх нь төсвийн үр ашиг, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх үндэс болно.

Монгол Улсын төсвийн санхүүжилтээр 2020–2024 онд эхэлсэн хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн хэрэгжилтийн шинжилгээ

Төслүүдийн ерөнхий мэдээлэл: 2020–2024 оны хооронд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар нийт 2499 шинэ төсөл хэрэгжүүлсэн байна. Төслийн тоо жил бүр хэлбэлзэж байгаа ч нэг төслийн дундаж өртөг тасралтгүй өсөх хандлагатай байна. Тухайлбал, 2022 онд нэг төслийн дундаж өртөг өмнөх жилүүдийн түвшнээс ойролцоогоор 2.1 дахин нэмэгдсэн бол 2024 онд энэ үзүүлэлт 2022 оныхоос даруй 2 дахин өссөн дүнтэйгээр шинэ төслүүд төлөвлөгдсөн байна. 2023 онд өмнөх төслүүдийг бүрэн дуусгах зорилгоор нийт хэрэгжүүлэх шинэ төслийн тоог 10 болгож бууруулсан ч нийт 671 тэрбум төгрөгийг зарцуулсан байна.

Зураг 17. 2020–2024 онд шинээр хэрэгжүүлж эхэлсэн нийт төслийн тоо, анхны төсөвт өртөг (тэрбум төгрөгөөр)

Эх сурвалж: (Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн, 2025)

2023 онд шинээр хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдийг авч үзвэл, тэдгээрийн дийлэнх нь хатуу дэд бүтэц (авто зам, барилга байгууламж, дэд станц) болон орон сууц, гэр хорооллын дэд бүтцийг сайжруулах чиглэлтэй байна. Түүнчлэн ихэнх төсөл Улаанбаатар хотод төвлөрсөн байгаа нь нийслэлийн төвлөрлийг дагасан стратегийн хөрөнгө оруулалтын бодлого үргэлжилснийг харуулж байна. Мөн 2023 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдийн дундаж өртөг нь өмнөх онуудтай харьцуулахад харьцангуй өндөр байна. Энэ нь цөөн тооны том төсөлд их хэмжээний хөрөнгө төвлөрүүлж байгаа бөгөөд хэрэв тухайн төсөл хойшлогдох эсвэл дуусахгүй үлдвэл их хэмжээний хөрөнгө түгжигдэх, улмаар үр ашиггүй зардал болох эрсдэлийг дагуулж байна.

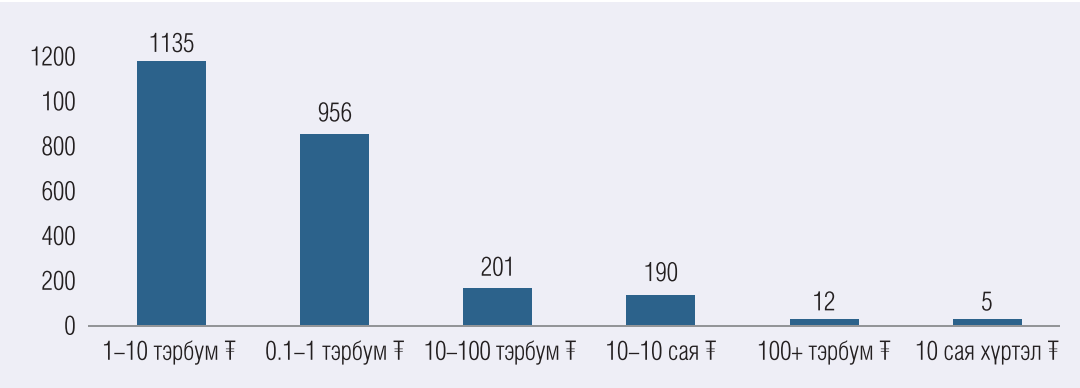
Хүснэгт 21. 2023 онд шинээр хэрэгжүүлсэн өндөр төсөвт өртөгтэй 10 төслийн мэдээлэл, сая төгрөгөөр

Төсөл	Төрөл	Нийт төсөвт өртөг	Тухайн жилд санхүүжих дүн	Урьдчилсан гүйцэтгэл
Нийтийн тээврийн автобус /Улаанбаатар/	Тоног төхөөрөмж	318,000	272,220	260,279
“Хөшигийн хөндийн шинэ хотын инженерийн дэд бүтэц” төсөл /Төв/	Барилга байгууламж	138,353	38,377	38,159
Нийтийн тээврийн автопарк /Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг/	Барилга байгууламж	45,523	45,523	45,230
Түгжрэлийг бууруулах, хотын төвлөрлийг сааруулах асуудлын хүрээнд захиргааны зарим байгууллагын нэгдсэн цогцолбор барилгын дуусгал	Барилга байгууламж	45,000	22,000	15,673
Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээний ТЭЗҮ, бэлтгэл хангалт /Улсын хэмжээнд/	ТЭЗҮ	40,000	40,000	32,495
Улсын чанартай хатуу хучилттай авто замын их засвар /Өмнөговь, Дундговь, Өвөрхангай, Баянхонгор, Төв, Хэнтий/	Их засвар	35,553	35,553	34,052
Улсын бүртгэлийн ерөнхий газрын тоног төхөөрөмж /Улаанбаатар/	Тоног төхөөрөмж	18,540	18,540	18,529
Сонгуулийн ерөнхий хорооны тоног төхөөрөмж /Улаанбаатар/	Тоног төхөөрөмж	15,967	15,967	11,261
Үндэсний дата төвийн тоног төхөөрөмж, техникийн хүчин чадлыг сайжруулах төсөл /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг/	Тоног төхөөрөмж	13,572	13,572	13,209
“Өнөр бүл” хүүхдийн төвийн их засвар /Улаанбаатар/	Их засвар	333	333	310
Нийт		670,841	502,085	469,196

Эх сурвалж: (Монгол Улсын Сангийн яам, 2024)

2020–2024 онд нийт хэрэгжүүлсэн төслийг төсөвт өртгөөр ангилан харвал нийт төслийн 91.5 хувь нь 100 саяас 10 тэрбум төгрөг хүртэлх үнийн дүнтэй байна. Энэ нь 2020–2024 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийн хувьд төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлого дунд болон бага өртөгтэй, олон тооны төсөлд төвлөрөх хандлагатай байсныг харуулж байна. Дараагийн хэсэгт хамгийн өндөр өртөгтэй буюу 100 тэрбумаас дээш өртөгтэй 12 төслийг авч үзэв.

Зураг 18. 2020–2024 онд шинээр хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдийн тоо, төсөвт өртгийн ангилал, тэрбум төгрөгөөр

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

Өндөр төсөвт өртөгтэй төслүүд нь төсвийн гүйцэтгэлийн эрсдэл, хөрөнгө оруулалтын төвлөрөл, төсвийн дарамтыг нэмэгдүүлэх зэрэг сөрөг нөлөөтэй байдаг учир чухалчлан авч үзэх шаардлагатай. 2020–2024 оны хооронд төсөвт өртөг нь 100 тэрбум төгрөгөөс давсан нийт 12 төсөл хэрэгжүүлэхээр тусгагдсан нь нийт шинэ хөрөнгө оруулалтын төсвийн 24 хувийг дангаар эзэлж байна. Энэ нь өндөр өртөгтэй цөөн тооны төсөлд улсын хөрөнгө оруулалтын дөрөвний нэгийг төвлөрүүлж байгааг харуулна.

Өндөр төсөвт өртөгтэй төслүүдийг газар зүйн байршлаар харвал, улсын хэмжээнд 3, Улаанбаатар хотод 3, Хэнтий аймагт 3, Төв аймагт 2, Дорнод аймагт 1 төсөл тус тус байна. Авто замын 5 томоохон төсөл байгаагийн 4 төсөл нь Хэнтий болон Дорнод аймагт хэрэгжиж байна.

Хүснэгт 22. 2020–2024 онд хэрэгжиж эхэлсэн хамгийн өндөр төсөвт өртөгтэй 12 төслийн мэдээлэл, тэрбум төгрөгөөр

Төсөл	Төсөвт өртөг	Эхлэх хугацаа	Дуусах хугацаа
Засгийн газрын нэг цэгийн үйлчилгээний цогцолборын зураг төсөв, барилга угсралтын ажлыг эхлүүлэх /Улаанбаатар, Номтын ам, Төв, Хөшигийн хөндий/	676	2024	2027
Гадаадын зээл, тусламжаар хэрэгжих төслүүдийн Монголын талын хөрөнгө оруулалт /Улсын хэмжээнд/	563	2024	2026
Нийтийн тээврийн автобус /Улаанбаатар/	318	2023	2024
Жаргалтхаан–Өмнөдэлгэр чиглэлийн авто замаас Биндэр чиглэлийн хатуу хучилттай авто зам, 152.5 км /Хэнтий, Өмнөдэлгэр, Баян– Адарга, Биндэр, Хэрлэн сум/	264	2024	2026
Бор–Өндөр–Хэрлэн чиглэлийн хатуу хучилттай авто зам, 179.7 км /Хэнтий, Баянмөнх, Дархан, Бор–Өндөр сум/	217	2024	2026
Эс, эд, эрхтэн шилжүүлэн суулгах төв /Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг/	140	2024	2026
“Хөшигийн хөндийн шинэ хотын инженерийн дэд бүтэц” төсөл /Төв/	138	2023	2024

Төсөл	Төсөвт өртөг	Эхлэх хугацаа	Дуусах хугацаа
Төв аймгийн Угтаалцайдам, Цээл, Заамар сумдыг холбох хатуу хучилттай авто зам, 122.4 км /Төв, Угтаалцайдам, Цээл, Заамар сум/	116	2022	2025
Дорнод аймгийн Хэрлэн сумаас Хавиргын боомт чиглэлийн хатуу хучилттай авто зам, 124.5 км /Дорнод/	114	2022	2025
Эрүүл мэндийн салбарын тоног төхөөрөмж /Улсын хэмжээнд/	110	2021	2021
Өндөрхаан–Норовлин чиглэлийн хатуу хучилттай авто замын үргэлжлэл, 130 км /Хэнтий, Батноров, Норовлин сум/	109	2022	2025
Аймгуудын шинэ суурьшлын бүсэд баригдах орон сууцны хорооллын шугам сүлжээ, дэд бүтэц /Улсын хэмжээнд/	100	2022	2024

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

2020–2024 онд шинээр эхэлсэн хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг зориулалт, бүтцээр нь авч үзвэл, төслийн дийлэнх хувийг барилга байгууламжийн ажлууд бүрдүүлж байна. Нийт төслийн 59 хувь нь барилга байгууламжийн ажил байгаа бол 15 хувь нь их засвар, 23 хувь нь тоног төхөөрөмж худалдан авах, 3 хувь нь ТЭЗҮ боловсруулах төслүүд байна. Харин нийт төсөвт өртгөөр нь харвал барилга байгууламжийн төслүүд нийт хөрөнгө оруулалтын 81 хувийг дангаараа эзэлж байгаа нь энэ чиглэлд хөрөнгө оруулалт өндөр төвлөрч байгааг илтгэнэ. Үлдсэн хэсгийг тоног төхөөрөмжийн төслүүд 12 хувь, ТЭЗҮ 4 хувь, их засварын төслүүд 3 хувь тус тус эзэлж байна.

Дундаж төсөвт өртгийн хувьд харьцуулбал, барилга байгууламжийн болон ТЭЗҮ-ийн нэг төсөл дунджаар 6.2–6.3 тэрбум төгрөгийн өртөгтэй байна. Харин их засварын нэг төсөлд 900 сая, тоног төхөөрөмжийн төсөлд 2.4 тэрбум төгрөг дунджаар төсөвлөгдсөн байна. Эдгээр тоон үзүүлэлтээс харахад, шинээр эхэлж буй төслүүд голчлон дэд бүтэц, барилга байгууламжид төвлөрч байгаа бөгөөд энэ нь төсвийн бодлого бүтээн байгуулалт, материаллаг хөрөнгө оруулалтад чиглэсэн хэв шинжийг хадгалж байгааг харуулж байна.

Хүснэгт 23. 2020–2024 онд эхэлсэн төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслүүд, зориулалтаар, төслүүдийн тоо, нийт төсөвт өртөг, эзлэх хувиар

Төрөл	Төслийн тоо	Нийт төсөлд эзлэх хувь	Дундаж өртөг	Нийт төсөвт өртөг	Хувь
I. Барилга байгууламж	1,470	59%	6.3	9,280	81%
II. Их засвар	387	15%	0.9	364	3%
III. Тоног төхөөрөмж	576	23%	2.4	1,395	12%
IV. ТЭЗҮ	66	3%	6.2	411	4%
Нийт	2,499	100%	4.6	11,450	100%

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

2020–2024 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийг төсвийн ерөнхийлөн захирагчаар харвал Зам, тээврийн хөгжлийн сайд хамгийн их буюу 2.7 их наяд, Боловсролын сайд 2 их наяд, Барилга, хот

байгуулалтын сайд 1.3 их наяд төгрөгийг захиран зарцуулж байна. Энэ нь зам, тээврийн салбар нь дэд бүтцийн тулгуур салбарын хувьд хөрөнгө оруулалтын гол чиглэл болсоор байгааг харуулж байна.

Хоёрдугаарт, боловсролын салбар 1972 төсөлтэйгөөр эрэмбэлэгдэж байна. Энэ нь сургууль, цэцэрлэгийн барилга, өргөтгөл, дотоод орчны сайжруулалт зэрэг боловсролын орчинд чиглэсэн бүтээн байгуулалт, шинэчлэлд ихээхэн анхаарал хандуулсныг илтгэнэ. Үүний дараа Барилга, хот байгуулалтын яам 1281 төсөлтэйгөөр жагсаж байна. Мөн эрүүл мэнд, соёл, спорт, залуучууд, аялал жуулчлал, эрчим хүч, хууль, шүүх, дотоод хэргийн салбаруудад харьцангуй олон тооны төсөл хэрэгжүүлсэн байна.

2020–2024 онд шинээр эхэлсэн хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн дийлэнх нь зам тээвэр, боловсрол, барилгын салбарт төвлөрч, эдгээрийг дагасан дэд бүтцийн шинэчлэл, өргөтгөл илүү түлхүү хэрэгжсэн байна. Харин байгаль орчин, хүн амын хөгжил, нийгмийн хамгааллын чиглэлийн төслүүдийн тоо үлэмж бага байгаа нь эдгээр салбар хөрөнгө оруулалтын хувьд хоёрдогч байр суурь эзэлж байгааг илтгэж байна.

Зураг 19. 2020–2024 онд шинээр эхэлсэн төслийн тоо, ТЕЗ–аар, тэрбум төгрөгөөр

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Улаанбаатар хотод 3.2 их наядын 554 төсөл, улсын хэмжээнд 1.8 их наядын 124 төсөл тус тус хэрэгжсэн байна. Хэнтий аймагт 1.3 их наяд төгрөгийн 169 төсөл хэрэгжсэн нь бусад аймгуудтай харьцуулахад тэргүүлэх үзүүлэлт юм. 2020–2024 оны улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт нийслэл болон тодорхой цөөн тооны аймагт өндөр төвлөрөлтэй байгааг

дээрх тоон мэдээлэл харуулж байна. Улаанбаатар хотод хэрэгжиж буй төслүүдийн тоо, өртөг улсын дундажтай харьцуулахад өндөр байгаа нь нийслэлийн дэд бүтцийн асуудлыг шийдэх бодлогын давуу байр суурийг харуулж байна. Хөдөө, орон нутагт зарим аймагт улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт бараг хийгдээгүй буюу маш бага хэмжээтэй байгаа нь улсын төсвийн хуваарилалт нь орон нутгийн хөгжлийн стратегитай уялдсан эсэхийг эргэн харах шаардлагатайг сануулж байна.

Хүснэгт 24. 2020–2024 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжиж эхэлсэн төслийн тоо, байршлаар, тэрбум төгрөгөөр

Байршил	Төслийн тоо	Төсөвт өртөг
Улаанбаатар	554	3,168
Улсын хэмжээнд	124	1,798
Хэнтий	169	1,263
Ховд	134	540
Төв	81	539
Хөвсгөл	159	395
Дархан–Уул	87	391
Дорнод	49	361
Өвөрхангай	126	352
Архангай	119	312
Баянхонгор	71	277
Завхан	88	259
Увс	140	238
Сэлэнгэ	109	217
Говь–Алтай	82	204
Баян–Өлгий	85	191
Сүхбаатар	57	187
Булган	73	168
Дорноговь	45	163
Дундговь	49	120
Орхон	38	119
Говьсүмбэр	17	94
Өмнөговь	43	93

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

2020–2024 онд шинээр улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн төслүүдийн хэрэгжилт: 2020–2024 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэхээр Төсвийн тухай хуульд тусгагдсан нийт 2499 төслийн бодит хэрэгжилтийн мэдээлэлд тулгуурлан дескриптив

шинжилгээ хийв. Шинжилгээнд шаардлагатай өгөгдлийг opendatalab.mn, opendata.burtgel.gov.mn, Төрийн худалдан авах ажиллагааны цахим систем, Монгол Улсын шүүхийн шийдвэрийн цахим сан зэрэг олон нийтэд нээлттэй эх сурвалжуудаас цуглуулан ашигласан болно.

Нийт 9.7 их наяд төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 1,470 барилга байгууламжийн төсөл, 372.3 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 387 их засварын төсөл, 1.4 их наяд төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 576 тоног төхөөрөмжийн төсөл, 456.5 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 66 ТЭЗҮ буюу зөвлөх үйлчилгээтэй холбоотой төсөл тусгагдсан байна. Мөн төсөвт өртгөөр дараах байдлаар хуваан үзэх боломжтой. 2020–2024 оны хооронд нийт 11.96 их наяд төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 2499 шинээр хэрэгжих төсөл тусгагдсанаас төслийн хэрэгжилтийн байдлыг үнэлэхдээ “Амжилттай хэрэгжсэн”, “Хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн”, “Гүйцэтгэл хангалтгүй” болон “Хэрэгжиж буй” гэсэн ангиллаар тодорхойлж, дараах гурван шалгуурын хүрээнд үнэлэв.

1. Нийт төсөвт өртгийн 20 хувийн санхүүжилтийг олгосон эсэх
2. Төсөл төлөвлөсөн хугацаандаа хэрэгжсэн эсэх /2024 оноос хойш хэрэгжиж дуусах төслийг хугацаандаа хэрэгжсэнд тооцож авч үзсэн/
3. Төсөл нь 2024 онд багтаж хэрэгжиж дуусахаар төлөвлөсөн эсэх болно.

Амжилттай хэрэгжсэн төсөлд дээрх гурван шалгуурыг хангасан төслүүдийг авч үзэх бөгөөд нийт 3.66 их наяд төгрөгийн (30.6 хувь) төсөвт өртөгтэй, 1548 төсөл (61.9 хувь) багтаж байна. Хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслүүдийн хувьд 1.46 их наяд төгрөгийн (12.3 хувь) төсөвт өртөгтэй, 355 төсөл (14.2 хувь) багтаж байна. Гүйцэтгэл хангалтгүй төслүүдийн хувьд 983.2 тэрбум төгрөгийн (8.2 хувь) төсөвт өртөгтэй, 154 төсөл (6.2 хувь), харин хэрэгжиж буй төслүүдийн хувьд нийт 5.8 их наяд төгрөгийн (48.9 хувь) төсөвт өртөг бүхий 442 төсөл (17.7 хувь) тус тус багтаж байна.

Зураг 20. 2020–2024 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийн хэрэгжилт, төслийн тоогоор, төсөвт өртөг (тэрбум төгрөгөөр)

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

Нэг төслийн дундаж төсөвт өртөг 4.7 тэрбум төгрөг байгаа бөгөөд амжилттай хэрэгжсэн төслүүдийн хувьд 2.36 тэрбум төгрөг, хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслүүдийн хувьд 4.1 тэрбум төгрөг, хэрэгжиж буй төслүүдийн хувьд 13.2 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй байна. Харин гүйцэтгэл хангалтгүй төслийн тухайд 6.4 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй байгаа хэдий ч бодитоор олгосон санхүүжилтийн хэмжээ 541 сая төгрөг байна.

Мөн амжилттай хэрэгжсэн төслүүд нийт төслүүдийн 61.9 хувийг бүрдүүлж байгаа хэдий ч 30.6 хувийн төсвийг дангаараа бүрдүүлж байна. Харин хэрэгжиж буй төслүүдийн тухайд нийт төслүүдийн 17.7 хувийг бүрдүүлж, нийт төсөвт өртгийн 48.9 хувьтай тэнцэж байгаа нь инфляц, төслүүдийн өртөг өссөнтэй холбоотойгоор 2024 онд эхэлсэн төслүүдийн өртөг өндөр болсныг илтгэж байна. 2024 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдийн дундаж өртөг 8.4 тэрбум төгрөг болсон нь 2020 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдийн дундаж өртөг болох 1.4 тэрбум төгрөгөөс 6 дахин өндөр болсныг харуулж байна. Мөн манай улсын инфляцын түвшин 2020 онд 2.3, 2021 онд 13.4, 2022 онд 13.2, 2023 онд 7.9, 2024 онд 8.4 хувь буюу 2020–2024 онд таван жилийн дотор 54 хувиар өссөн байна.

2020–2024 онд шинээр эхэлсэн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн төслүүдийн тендер шалгаруулалтад оролцож, хамгийн олон удаа шалгарсан топ 10 компанийг дараах хүснэгтэд харуулав.

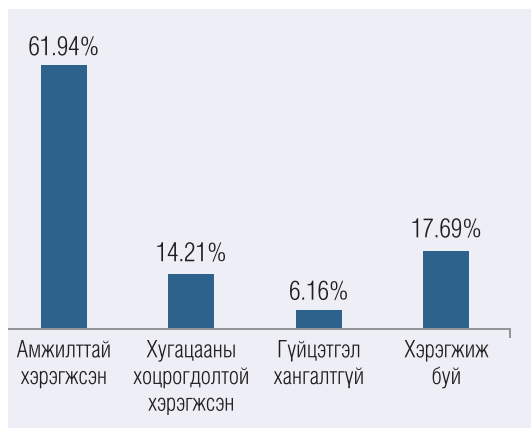
Хүснэгт 25. 2020–2024 онд шинээр эхэлсэн төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлсэн төслүүдийн тендерт хамгийн олон удаа шалгарсан топ 10 компани

№	ТОП 10 компани	Тоо
1	“Ай Ти зон” ХХК	634
2	“Сетунари” ХХК	529
3	“Медмонгол” ХХК	505
4	“Сүвэн–Уул” ХХК	443
5	“Монтех дистрибьюшн” ХХК	388
6	“Саммиткомпьютер технологи” ХХК	334
7	“Пролианс” ХХК	284
8	“Чиглэл” ХХК	267
9	“Хашхан” ХХК	233
10	“Баянгол мед” ХХК	220

Эх сурвалж: Төрийн худалдан авах ажиллагааны цахим систем, 2025

Төслийн хэрэгжилтийн ерөнхий байдал: Амжилттай хэрэгжсэн төслүүдийн хувьд 2.8 тэрбум төгрөгийн дундаж өртөгтэй 634 барилга байгууламжийн төсөл, 811.3 сая төгрөгийн дундаж өртөгтэй 334 их засварын төсөл, 2.3 тэрбум төгрөгийн дундаж өртөгтэй 525 тоног төхөөрөмжийн төсөл болон 6.87 тэрбум төгрөгийн дундаж өртөгтэй 55 ТЭЗҮ тус тус багтаж байна. Нийт төслийн дундаж төсөвт өртөг 4.78 тэрбум төгрөг байгаа бөгөөд амжилттай хэрэгжиж буй төслүүдийн дундаж даруй 2 дахин бага байгаа нь бага төсөвт өртөгтэй төслүүд хугацааны хоцрогдол, санхүүжилтийн хүндрэл зэрэгт өртөх магадлал бага, урт хугацаандаа амжилттай хэрэгжих магадлал өндөр байх боломжтойг харуулж байна.

Зураг 21. 2020–2024 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийн хэрэгжилт, нийт төслийн тоонд эзлэх хувиар

Зураг 22. 2020–2024 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийн хэрэгжилт, нийт төсөвт өртөгт эзлэх хувиар

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

Хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслүүдийн 301 төсөл нь 1.27 их наяд төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий барилга байгууламжийн төсөл, 61.5 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий их засварын 40 төсөл, 61.4 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий тоног төхөөрөмжийн 10 төсөл, 71.0 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий ТЭЗҮ боловсруулах төслүүд тус тус багтаж байна. Үүнээс барилга байгууламжийн төслүүд ихэвчлэн хугацаа хоцрогдолтой хэрэгжиж байна.

Төсөвт өртөгт өөрчлөлт орсон 2.85 их наяд төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 566 төсөл байгаагаас барилга байгууламжийн 2.25 их наяд төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 488 төсөл, их засварын 84.1 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 39 төсөл, тоног төхөөрөмжийн 440.7 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 32 төсөл, ТЭЗҮ-ийн 73 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэй 7 төсөл тус тус багтаж байна. Мөн өмнө дурдсанчлан хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжиж буй төслүүдийн дийлэнх хувийг барилга байгууламжийн төсөл эзэлж байгаа бөгөөд жил дамнан шилжиж буйтай холбоотой төсөвт өртөгт ч мөн адил өөрчлөлт орох хандлагатай байна. 2020–2024 онуудад шинээр хэрэгжсэн төслүүдийн хэрэгжилтийг он тус бүрээр харуулав.

2020 оны төслүүд: 2020 онд 688 төсөл шинээр хэрэгжүүлэхээр төсөвлөсөн бөгөөд эдгээрийн нийт төсөвт өртөг 1.1 их наяд төгрөг байна. Хэрэгжилтийн хувьд 445.8 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 531 төсөл амжилттай хэрэгжсэн, 570.1 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий төсөл хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн бол 104.1 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 6 төсөл гүйцэтгэл хангалтгүй ангилалд хамаарч байна.

Хүснэгт 26. Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2020 онд шинээр эхэлсэн төслийн тоо, хэрэгжилтийн байдлаар, тэрбум төгрөгөөр

Хэрэгжилтийн байдал		I. Барилга байгууламж	II. Их засвар	III. Тоног төхөөрөмж	IV. ТЭЗҮ	Нийт
Амжилттай хэрэгжсэн	Төслийн тоо	190	208	127	6	531
	Сүүлийн төсөвт өртөг	244.7	90.3	108.0	2.8	445.8
Хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн	Төслийн тоо	129	17	3	2	151
	Сүүлийн төсөвт өртөг	476.5	19.2	8.4	66.0	570.1
Гүйцэтгэл хангалтгүй	Төслийн тоо	5	0	1	0	6
	Сүүлийн төсөвт өртөг	100.6	–	3.5	–	104.1
Хэрэгжиж буй	Төслийн тоо	0	0	0	0	0
	Сүүлийн төсөвт өртөг	–	–	–	–	–
Нийт	Төслийн тоо	324	225	131	8	688
	Сүүлийн төсөвт өртөг	821.8	109.5	119.8	68.8	1,120.0

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

2020 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслүүдийн нийт төсөвт өртгийн 83.6 хувийг барилга байгууламжийн төслүүд бүрдүүлж байна. Үүнийг ТЭЗ нараар ангилан үзвэл Барилга, хот байгуулалтын сайдын 20 төслийн 149.1 тэрбум төгрөг, Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 47 төслийн 154.8 тэрбум төгрөг, Соёлын сайдын 13 төслийн 94.8 тэрбум төгрөгийн төслүүд хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжиж, эдгээрийн нийлбэр нь нийт хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн барилга байгууламжийн төслүүдийн 83.7 хувийг бүрдүүлсэн.

2020 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөг өөрчлөгдсөн, хэрэгжих хугацаа хойшилсон төслүүдийг Хавсралт 1–т дэлгэрэнгүй харуулав. Төсөвт өртөг өөрчлөгдсөн нийт 131 төсөл байгаагаас хоёроос дээш удаа өөрчлөгдсөн 25 төсөл байна. Эдгээрээс жишээ дурдвал, Эрүүл мэндийн төвийн салбар амбулаторийн барилга /Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг/ 2020 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслийн анхны төсөвт өртөг 2.8 тэрбум төгрөг байсан бол 2023 оны байдлаар 4.4 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэйгөөр хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжиж байна. Мөн улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар дараа онуудад хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээний ТЭЗҮ, зураг төсөв /Улсын хэмжээнд/ 2020 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслийн анхны төсөвт өртөг 20.0 тэрбум төгрөг байсан бол 2023 оны байдлаар 65.9 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэйгөөр хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжиж дууссан байна.

Хүснэгт 27. 2020 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдийн төсөвт өртөг хамгийн ихээр өөрчлөгдсөн 10 төсөл, тэрбум төгрөгөөр

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг					Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөв өртгийн өөрчлөлт
		2020	2021	2022	2023	2024			
1	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар дараа онуудад хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээний техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг төсөв /Улсын хэмжээнд/	20,000.0	37,900.0	65,900.0	–	–	2021	2023	45,900.0
2	Үерийн хамгаалалтын байгууламж /Хэнтий, Хэрлэн сум/	1,000.0	13,000.0	13,000.0	14,420.4	–	2021	2023	13,420.4
3	Үерийн усны хамгаалалтын далан суваг /Баян–Өлгий, Өлгий сум/	13,200.0	13,200.0	13,200.0	23,896.7	–	2022	2024	10,696.7
4	Чингис хаан музейн барилга /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/	53,066.5	62,864.7	62,864.7	63,511.0	–	2021	2023	10,444.5
5	Аврах гал унтраах 10 дугаар ангийн барилга /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/	13,424.0	15,910.4	21,705.8	–	–	2021	2022	8,281.8
6	Сумын төвийн шинэчлэл хөтөлбөр /Улсын хэмжээнд/	20,000.0	20,000.0	20,357.0	12,406.7	–	2021	2023	7,950.3
7	Сургуулийн барилга, 640 суудал /Хэнтий, Өмнөдэлгэр сум/	4,000.0	6,541.4	8,041.4	8,971.5	–	2021	2023	4,971.5
8	“Шинэ хороо” төсөл /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг, 7, 8, 9, 10, 11 дүгээр хороо/	3,800.0	7,600.0	–	8,461.4	–	2020	2023	4,661.4
9	Чингис хот – Дадал сум чиглэлийн хатуу хучилттай авто замын үргэлжлэл, 50 км /Хэнтий/	45,000.0	–	–	48,840.1	–	2022	2023	3,840.1
10	Сургуулийн барилга буулгаж, шинээр барих, 640 суудал /Улаанбаатар, Хан–Уул дүүрэг, 10 дугаар сургууль/	4,500.0	5,429.4	–	7,750.5	–	2021	2023	3,250.5

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

Дундаж өртгийн хувьд амжилттай хэрэгжсэн нэг төслийн төсөвт өртөг 839.5 сая төгрөг байгаа бол хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслийнх 3.8 тэрбум төгрөг, гүйцэтгэл хангалтгүй төслийнх 17.4 тэрбум төгрөг байгаа нь төслийн төсөвт өртөг нэмэгдэхийн хэрээр хэрэгжилтэд хүндрэл үүсэх боломжтой байгааг илэрхийлж байна.

2021 оны төслүүд: 2021 онд 426 төсөл шинээр хэрэгжүүлэхээр төсөвлөсөн бөгөөд эдгээрийн нийт төсөвт өртөг 11 их наяд төгрөг байна. Хэрэгжилтийн хувьд 471.3 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 274 төсөл амжилттай хэрэгжсэн, 453.7 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 128 төсөл хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн, 85 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 18 төсөл гүйцэтгэл хангалтгүй болж үлдсэн 68.1 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 6 төсөл хэрэгжиж буй ангилалд хамаарч байна.

Хүснэгт 28. Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2021 онд шинээр эхэлсэн төслийн тоо, хэрэгжилтийн байдлаар, тэрбум төгрөгөөр

Хэрэгжилтийн байдал		I. Барилга байгууламж	II. Их засвар	III. Тоног төхөөрөмж	IV. ТЭЗҮ	Нийт
Амжилттай хэрэгжсэн	Төслийн тоо	103	67	83	21	274
	Сүүлийн төсөвт өртөг	232.9	36.7	188.3	13.4	471.3
Хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн	Төслийн тоо	108	17	3	0	128
	Сүүлийн төсөвт өртөг	401.7	23.5	28.4	–	453.7
Гүйцэтгэл хангалтгүй	Төслийн тоо	16	0	2	0	18
	Сүүлийн төсөвт өртөг	79.3	–	5.7	–	85.0
Хэрэгжиж буй	Төслийн тоо	5	0	1	0	6
	Сүүлийн төсөвт өртөг	67.6	–	0.5	–	68.1
Нийт	Төслийн тоо	232	84	89	21	426
	Сүүлийн төсөвт өртөг	781.4	60.3	222.9	13.4	1,078.1

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

2021 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслүүдийн нийт төсөвт өртгийн 88.5 хувийг барилга байгууламжийн төслүүд бүрдүүлж байна. Үүнийг ТЭЗ нараар ангилан үзвэл Барилга, хот байгуулалтын сайдын 17 төслийн 61.2 тэрбум төгрөг, Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын 42 төслийн 118.7 тэрбум төгрөг, Соёлын сайдын 11 төслийн 58.9 тэрбум төгрөгийн төслүүд хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжиж, эдгээрийн нийлбэр нь нийт хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн барилга байгууламжийн төслүүдийн 59.4 хувийг бүрдүүлсэн нь ТЭЗ нарын хувьд төвлөрөл буурсан байх магадлалтайг илэрхийлж байна.

2021 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөг өөрчлөгдсөн, хэрэгжих хугацаа хойшилсон төслүүдийг Хавсралт 2–т дэлгэрэнгүй харуулав. Төсөвт өртөг өөрчлөгдсөн нийт 142 төсөл байгаагаас хоёроос дээш удаа өөрчлөгдсөн 38 төсөл байна. Эдгээрээс жишээ дурдвал, Цэвэр усны гадна шугам сүлжээ /Хэнтий, Өмнөдэлгэр сум/ 2021 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслийн анхны төсөвт өртөг 0.5 тэрбум төгрөг байсан бол 2023 оны байдлаар 2.2 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэйгөөр хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжиж байна. Мөн Сургуулийн барилга, 960 суудал /

Дундговь, Сайнцагаан сум, “Говийн ирээдүй” цогцолбор/ 2021 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслийн анхны төсөвт өртөг 5.5 тэрбум төгрөг байсан бол 2024 оны байдлаар 14.7 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэйгөөр хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжиж байна.

Хүснэгт 29. 2021 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдийн төсөвт өртөг хамгийн ихээр өөрчлөгдсөн 10 төсөл, тэрбум төгрөгөөр

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөв өртгийн өөрчлөлт
		2021	2022	2023	2024			
1	Инженерийн шугам сүлжээ бүхий гэр хорооллын төсөл /Хөвсгөл, Мөрөн сум/	2,300.0	–	7,079.9	–	2022	2024	14,779.9
2	Сургуулийн барилгыг буулгаж, шинээр барих, 960 суудал /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, 18 дугаар хороо, 12 дугаар сургууль/	7,300.0	7,300.0	18,475.3	21,387.3	2022	2025	14,087.3
3	Музей, номын сангийн цогцолбор /Дархан-Уул, Дархан сум/	5,000.0	14,533.0	15,600.5	–	2022	2024	10,600.5
4	Сургуулийн барилга, 960 суудал /Дундговь, Сайнцагаан сум, “Говийн ирээдүй” цогцолбор/	5,496.4	–	5,987.9	14,726.6	2022	2025	9,230.2
5	“Саран хөхөө” театрын барилга, 700 суудал /Дорноговь, Сайншанд сум, 7 дугаар баг/	9,500.0	16,806.1	18,503.1	–	2023	2024	9,003.1
6	Улсын ерөнхий прокурорын газрын харьяа байгууллагуудын конторын барилга /Улсын хэмжээнд/	7,946.7	8,001.0	6,558.5	–	2021	2023	8,611.8
7	Сумын төвийн тохижилт /Увс, Улаангом сум/	7,800.0	7,800.0	7,935.0	967.4	2023	2024	6,967.6
8	“Сумын төвийн шинэчлэл” хөтөлбөр /Баянхонгор, Галуут сум/	5,000.0	5,000.0	9,960.8	–	2022	2024	4,960.8
9	Хүүхэд хамгаалал, хөгжлийн төвийн барилга /Баян-Өлгий, Өлгий сум/	1,930.0	1,930.0	6,803.9	–	2022	2024	4,873.9
10	Нийгмийн эрүүл мэндийн төвийн барилга /Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг/	2,200.0	2,159.9	6,179.0	–	2023	2024	4,019.1

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

Мөн гүйцэтгэл хангалтгүй төслүүдийн хувьд Барилга, хот байгуулалтын сайд, Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд, Соёлын сайдын багцад хамаарах 57.6 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 9 төсөл гүйцэтгэл хангалтгүй төслүүдийн 67.8 хувийг бүрдүүлж байна. Дундаж өртгийн хувьд амжилттай хэрэгжсэн нэг төслийн төсөвт өртөг 1.7 тэрбум төгрөг байгаа бол хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслийнх 3.5 тэрбум төгрөг, гүйцэтгэл хангалтгүй төслийнх 4.7 тэрбум төгрөг, хэрэгжиж буй төслийнх 11.4 тэрбум төгрөг байна. Үүнээс мөн л төслийн төсөвт өртөг нэмэгдэхийн хэрээр хэрэгжилтэд хүндрэл үүсэх боломжтой байгааг илэрхийлж байна.

2022 оны төслүүд: 2022 он 664 төсөл шинээр хэрэгжүүлэхээр төсөвлөсөн бөгөөд эдгээрийн нийт төсөвт өртөг 3.1 их наяд төгрөг байна. Хэрэгжилтийн хувьд 1.3 их наяд төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 458 төсөл амжилттай хэрэгжсэн, 445.6 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 76 төсөл хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн, 775.7 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 111 төсөл гүйцэтгэл хангалтгүй болж үлдсэн 618.6 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 19 төсөл хэрэгжиж буй ангилалд хамаарч байна.

Хүснэгт 30. Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2022 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийн тоо, хэрэгжилтийн байдлаар, тэрбум төгрөгөөр

Хэрэгжилтийн байдал		I. Барилга байгууламж	II. Их засвар	III. Тоног төхөөрөмж	IV. ТЭЗҮ	Нийт
Амжилттай хэрэгжсэн	Төслийн тоо	282	40	121	15	458
	Сүүлийн төсөвт өртөг	1,029.7	67.9	182.3	6.0	1,285.9
Хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн	Төслийн тоо	64	6	4	2	76
	Сүүлийн төсөвт өртөг	397.2	18.5	24.4	5.6	445.6
Гүйцэтгэл хангалтгүй	Төслийн тоо	83	8	15	5	111
	Сүүлийн төсөвт өртөг	723.9	14.9	32.5	4.4	775.7
Хэрэгжиж буй	Төслийн тоо	18	1	0	0	19
	Сүүлийн төсөвт өртөг	604.1	14.5	–	–	618.6
Нийт	Төслийн тоо	447	55	140	22	664
	Сүүлийн төсөвт өртөг	2,754.9	115.7	239.2	16.0	3,125.8

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

2022 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслүүдийн нийт төсөвт өртгийн 58.2 хувийг Барилга, хот байгуулалтын сайдын багцын 18 төслийн 131.1 тэрбум төгрөг, Боловсрол, шинжлэх ухааны сайдын багцын 28 төслийн 128.4 тэрбум төгрөгийн төслүүд эзэлж байна. Мөн гүйцэтгэл хангалтгүй төслүүдийн хувьд Барилга, хот байгуулалтын сайдын багцын 218.9 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 29 төсөл, Эрчим хүчний сайдын багцын 107.1 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 10 төсөл, Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын багцад хамаарах 230.3 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 14 төсөл гүйцэтгэл хангалтгүй төслүүдийн 72.3 хувийг бүрдүүлж байна.

2022 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөг өөрчлөгдсөн, хэрэгжих хугацаа хойшилсон төслүүдийг Хавсралт 4–г дэлгэрэнгүй харуулав. Төсөвт өртөг өөрчлөгдсөн нийт 292 төсөл байгаагаас хоёроос дээш удаа өөрчлөгдсөн 11 төсөл байна. Эдгээрээс жишээ дурдвал, Кино театрын барилга

/Ховд, Жаргалант сум/ 2022 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслийн анхны төсөвт өртөг 2.5 тэрбум төгрөг байсан бол 2024 оны байдлаар 5.4 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэйгөөр хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжиж байна. Мөн Сумын төвийн төвлөрсөн дулаан хангамж, цэвэр ус, ариутгах татуургын шугам сүлжээний их засвар /Хэнтий, Бор-Өндөр сум/ 2022 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслийн анхны төсөвт өртөг 20.0 тэрбум төгрөг байсан бол 2024 оны байдлаар 14.5 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөгтэйгөөр хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжиж байна.

Хүснэгт 31. 2022 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдийн төсөвт өртөг хамгийн ихээр өөрчлөгдсөн 10 төсөл, тэрбум төгрөгөөр

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
1	Боловсролын салбарын тоног төхөөрөмж /Улсын хэмжээнд/	15,000.0	45,957.0	–	2023	2023	30,957.0
2	Гэр хорооллын инженерийн шугам сүлжээ /Хэнтий, Хэрлэн сум/	29,950.0	51,279.6	–	2024	2024	21,329.6
3	Хууль зүй, дотоод хэргийн салбарын тоног төхөөрөмж /Улсын хэмжээнд/	17,906.0	5,807.5	–	2022	2023	12,098.5
4	Үндэсний номын сангийн өргөтгөлийн тоног төхөөрөмж /Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг/	11,000.0	–	800.0	2023	2024	10,200.0
5	Төсөл, арга хэмжээний бэлтгэл хангах /Улсын хэмжээнд/	8,000.0	18,000.0	–	2023	2024	10,000.0
6	Онцгой байдлын ерөнхий газрын мэргэжлийн сургалтын төвийн барилга /Улаанбаатар/	4,400.0	4,400.0	12,461.2	2023	2025	8,061.2
7	Соёл амралтын хүрээлэн /Сүхбаатар, Баруун-Урт сум/	9,319.4	14,833.8	–	2023	2024	5,514.4
8	Сургуулийн барилга, 640 суудал, спорт заал /Хөвсгөл, Жаргалант сум, 5 дугаар баг/	10,123.0	15,105.5	–	2024	2024	4,982.5
9	Сургуулийн барилга буулгаж, шинээр барих, 960 суудал /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг, 11 дүгээр хороо, 28 дугаар сургууль/	11,000.0	–	15,701.8	2023	2025	4,701.8
10	Сумын төвийн төвлөрсөн дулаан хангамж, цэвэр ус, ариутгах татуургын шугам сүлжээний их засвар /Хэнтий, Бор-Өндөр сум/	10,000.0	9,958.6	14,494.2	2023	2025	4,535.6

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

Дундаж өртгийн хувьд амжилттай хэрэгжсэн нэг төслийн төсөвт өртөг 2.8 тэрбум төгрөг байгаа бол хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслийнх 5.9 тэрбум төгрөг, гүйцэтгэл хангалтгүй төслийнх 7.0 тэрбум төгрөг, хэрэгжиж буй төслийнх 32.6 тэрбум төгрөг байна.

2023 оны төслүүд: 2023 оны хувьд шилжих төслүүдийг хэрэгжүүлж дуусгахтай холбоотойгоор 10 шинэ төсөл хэрэгжүүлэхээр төсөвлөсөн бөгөөд эдгээрийн нийт төсөвт өртөг 670.8 тэрбум төгрөг байв. Хэрэгжилтийн хувьд 625.8 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 9 төсөл амжилттай хэрэгжсэн бол 45.0 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий “Түгжрэлийг бууруулах, хотын төвлөрлийг сааруулах асуудлын хүрээнд захиргааны зарим байгууллагын нэгдсэн цогцолбор барилгын дуусгал” /Улаанбаатар, Хан–Уул дүүрэг/ барилга, байгууламжийн төсөл 2025 онд хэрэгжиж дуусахаар хэрэгжиж байна.

Хүснэгт 32. Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2023 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийн тоо, хэрэгжилтийн байдлаар, тэрбум төгрөгөөр

Хэрэгжилтийн байдал		I. Барилга байгууламж	II. Их засвар	III. Тоног төхөөрөмж	IV. ТЭЗҮ	Нийт
Амжилттай хэрэгжсэн	Төслийн тоо	2	2	4	1	9
	Сүүлийн төсөвт өртөг	183.9	35.9	366.1	40.0	625.8
Хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн	Төслийн тоо	0	0	0	0	0
	Сүүлийн төсөвт өртөг	–	–	–	–	–
Гүйцэтгэл хангалтгүй	Төслийн тоо	0	0	0	0	0
	Сүүлийн төсөвт өртөг	–	–	–	–	–
Хэрэгжиж буй	Төслийн тоо	1	0	0	0	1
	Сүүлийн төсөвт өртөг	45.0	–	–	–	45.0
Нийт	Төслийн тоо	3	2	4	1	10
	Сүүлийн төсөвт өртөг	228.9	35.9	366.1	40.0	670.8

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

Дундаж өртгийн хувьд амжилттай хэрэгжсэн нэг төслийн төсөвт өртөг 69.5 тэрбум төгрөг, хэрэгжиж буй төслийнх 45.0 тэрбум төгрөг байна. 2023 оны хувьд шинэ төслүүд маш цөөн хэрэгжүүлсэн бөгөөд зайлшгүй шаардлагатай гэж үзсэн өндөр төсөвт өртөгтэй төслүүдийг хэрэгжүүлсэн тул амжилттай хэрэгжиж дууссан байна.

2023 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөг өөрчлөгдсөн, хэрэгжих хугацаа хойшилсон төслүүдийг Хавсралт 4–т дэлгэрэнгүй харуулав. Хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжиж буй 1 төсөл байгаа бөгөөд “Түгжрэлийг бууруулах, хотын төвлөрлийг сааруулах асуудлын хүрээнд захиргааны зарим байгууллагын нэгдсэн цогцолбор барилгын дуусгал” /Улаанбаатар, Хан–Уул дүүрэг/ 2023 онд хэрэгжиж эхэлсэн уг төсөл нь 2025 онд хэрэгжиж дуусахаар байна.

2024 оны төслүүд: 2024 он 711 төсөл шинээр хэрэгжүүлэхээр төсөвлөсөн бөгөөд эдгээрийн нийт төсөвт өртөг 5.97 их наяд төгрөг байна. Хэрэгжилтийн хувьд 836.2 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 276 төсөл амжилттай хэрэгжсэн, 18.7 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 19 төсөл гүйцэтгэл хангалтгүй, 5.1 их наяд төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 416 төсөл хэрэгжиж буй ангилалд хамаарч байна.

Хүснэгт 33. Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2024 онд шинээр эхэлсэн төслүүдийн тоо, хэрэгжилтийн байдлаар, тэрбум төгрөгөөр

Хэрэгжилтийн байдал		I. Барилга байгууламж	II. Их засвар	III. Тоног төхөөрөмж	IV. ТЭЗҮ	Нийт
Амжилттай хэрэгжсэн	Төслийн тоо	57	17	190	12	276
	Сүүлийн төсөвт өртөг	114.1	40.2	366.2	315.8	836.2
Хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн	Төслийн тоо	0	0	0	0	0
	Сүүлийн төсөвт өртөг	–	–	–	–	–
Гүйцэтгэл хангалтгүй	Төслийн тоо	7	1	11	0	19
	Сүүлийн төсөвт өртөг	6.9	1.0	10.8	–	18.7
Хэрэгжиж буй	Төслийн тоо	400	3	11	2	416
	Сүүлийн төсөвт өртөг	4,992.4	9.5	110.0	28	5,114.7
Нийт	Төслийн тоо	464	21	212	14	711
	Сүүлийн төсөвт өртөг	5,113.4	50.7	486.9	318.5	5,969.5

Эх сурвалж: Судлаачийн тооцоолол

2024 онд төсөвлөсөн нийт төсвийн 85.7 хувийг хэрэгжиж буй төслүүд бүрдүүлж буй бөгөөд үүнээс барилга байгууламжийн төслүүд нийт төсөвт өртгийн 83.6 хувийг дангаараа бүрдүүлж байна. Хэрэгжиж буй төслүүдийн хувьд Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын багцад хамаарах 716.3 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 16 төсөл, Сангийн сайдын багцад хамаарах 564.1 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 2 төсөл, Боловсролын сайдын багцад хамаарах 899.5 тэрбум төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 130 төсөл, Зам, тээврийн сайдын багцад хамаарах 1.5 их наяд төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 73 төсөл дийлэнх хувийг бүрдүүлж байгаа бөгөөд хэрэгжиж буй төслүүдийн 74 хувийг барилга байгууламжийн ажил бүрдүүлсэн байна.

Дундаж өртгийн хувьд амжилттай хэрэгжсэн нэг төслийн төсөвт өртөг 3.0 тэрбум төгрөг байгаа бол гүйцэтгэл хангалтгүй төслийнх 983 сая төгрөг, хэрэгжиж буй төслийнх 12.3 тэрбум төгрөг байна. 2024 оны хувьд барилга байгууламжийн шилжих төсөл нийт төсөвлөсөн төслийн 60 хувийг бүрдүүлж буй тул хэрэгжилтийн хувьд хугацаа хоцорсон төслүүдийг одоогоор төлөөлөн авах боломжгүй байна. Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлж буй төслүүдийн хэрэгжилтийн үнэлгээг хийж гүйцэтгэхдээ жилийн төсвийн тухай хууль, нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэл, tender.gov.mn, opendatalab.mn, opendata.gov.mn зэрэг олон нийтэд нээлттэй мэдээллүүдийг ашиглан үнэлэв. Үнэлгээнд шаардлагатай мэдээллийн хомс байдлаас үүдэлтэйгээр төслийн хэрэгжилтэд нөлөөлж буй хүчин зүйлс нөлөөлөх байдлыг 100 хувь илэрхийлээгүй байх магадлалтай.

2023 онд шинээр хэрэгжүүлэх төслүүдийн хувьд алслагдсан утга гэж үзэн бусад онуудыг харьцуулан үзвэл төслүүдийн дундаж өртөг жилд дунджаар 76.7 хувиар өсөн 2024 оны байдлаар 8.4 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна. Үүний дотор амжилттай хэрэгжсэн төслүүдийн хувьд жилд дунджаар 65.4 хувиар өсөн, 3.0 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна.

2020–2024 онд шинээр хэрэгжсэн төслүүдийн дундаж өртөг 4.8 тэрбум төгрөг байгаа ба амжилттай хэрэгжсэн төслүүдийн хувьд 2.4 тэрбум төгрөг, хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн

төслүүдийн хувьд 4.1 тэрбум төгрөг, гүйцэтгэл хангалтгүй төслүүдийн хувьд 6.4 тэрбум төгрөг, хэрэгжиж буй төслүүдийн хувьд 13.2 тэрбум төгрөгийн дундаж төсөвт өртөгтэй байна. Үүнээс харахад хугацаа хэтэрч, гүйцэтгэл буурахын хэрээр төсөвт өртөг нэмэгдэх хандлага ажиглагдаж байна.

Мөн барилга байгууламжийн төслүүдийн хувьд хамгийн өндөр хувьтай хугацаа хэтрэлт үүсэж буй бөгөөд дунджаар 1–2 жилийн хугацаагаар хоцорч хэрэгжиж байна. Хугацаа хоцролттой холбоотойгоор төсөл шилжихэд төсөвт өртөг нэмэгдэх хандлага давхар ажиглагдаж буй бөгөөд нийт төслийн 22.6 хувьд төсөвт өртөгт өөрчлөлт орсон байна. 2020–2024 оны хооронд Монгол Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар шинээр хэрэгжсэн 2499 төслийн хэрэгжилтэд үндэслэн хийсэн шинжилгээнээс дараах дүгнэлтүүд гарч байна.

- 1. Хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн гүйцэтгэл харьцангуй сул, ихэнх төсөл төлөвлөсөн хугацаандаа хэрэгжиж дуусаагүй байна.** Нийт 11.9 их наяд төгрөгийн өртөг бүхий төслүүдээс ердөө 30.6 хувь нь нийт төсөвт өртгийн хамгийн багадаа 20 хувийн санхүүжилтийг олгосон эсэх, төсөл анхны төлөвлөсөн хугацаандаа хэрэгжсэн эсэх, төсөл нь 2024 онд багтаж хэрэгжиж дуусахаар төлөвлөгдсөн эсэх гэсэн 3 шалгуурыг хангасан байна. Харин төслүүдийн 48.9 хувь нь одоогоор хэрэгжиж буй ангилалд багтаж, төсвийн дийлэнх хувийг бүрдүүлж байна.
- 2. Хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн төсөв өндөр байх тусам хэрэгжилтэд хүндрэлүүд бий болж байна.** Дунджаар 2.4 тэрбум төгрөгийн төсөвтэй төслүүд амжилттай хэрэгжсэн бол гүйцэтгэл хангалтгүй ангилалд багтсан төслүүдийн дундаж төсөвт өртөг 6.4 тэрбум, хэрэгжиж буй төслүүдийнх 13.2 тэрбум төгрөг байна. Төсөвт өртгийн хэмжээ нэмэгдэх тусам хугацаа хэтрэх, санхүүжилтийн дутагдалд орох эрсдэл бодитоор нэмэгдэж буйг шинжилгээ харуулж байна.
- 3. Барилга байгууламжийн төслүүд хэрэгжилтийн хувьд хамгийн их хугацаа хоцролттой байна.** Хугацааны хоцрогдолтой төслүүдийн дийлэнхийг барилга байгууламж барьж байгуулах төслүүд эзэлж, ихэвчлэн 1–2 жилээр хоцорсон байна. Төсөл шилжих явцад төсөвт өртөг нэмэгдэх хандлага түгээмэл ажиглагдаж, нийт төслийн 22.6 хувьд төсөвт өртгийн өөрчлөлт оржээ.
- 4. Төсвийн хэт төвлөрөл ТЕЗ–ийн түвшинд ажиглагдаж байна.** Боловсрол, Соёл, Барилга, Зам тээвэр зэрэг салбарын сайд нарын багцуудад төсөл төвлөрөлтэй байж, мөн тухайн ТЕЗ–дад хэрэгжилтийн хоцрогдол, үр ашиггүй төслүүдийн хэмжээ өндөр байна.

Монгол Улсад төсвийн хөрөнгө оруулалтын хэмжээгээр биш, үр ашиг, хэрэгжилт, гүйцэтгэл чанарын шаардлага хангаж байгаа эсэх зэргээр хэмжих шаардлага улам бүр нэмэгдэж байна. Өндөр төсөвт өртөгтэй, стратегийн төслүүдийн хэрэгжилт удааширч, олон жил дамнан сунжрах нь төсвийн сахилга батыг алдагдуулж, үр ашгийг бууруулж буйг дээрх шинжилгээ тод харуулж байна. Иймд хөрөнгө оруулалтын төсөл хэрэгжилтэд суурилсан үнэлгээ, хяналт, дахин хуваарилалт хийх механизмыг сайжруулах шаардлагатай байна.

ДҮГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ

Монгол Улсын төсвийн орлого жил бүр тогтмол өсөж, 2020 онд 10.4 их наяд төгрөг байсан бол 2024 онд 31.5 их наяд төгрөгт хүрсэн нь эдийн засгийн идэвхжил, экспортын өсөлт, гадаад зах зээл дээрх түүхий эдийн үнийн өсөлт зэрэг хүчин зүйлсийн нөлөө юм. Гэсэн хэдий ч төсвийн зарлага мөн адил хурдтай өсөж буй нь алдагдлыг бүрэн зогсоох боломжийг хязгаарлаж байна.

Төсвийн зардлыг 2024 оны гүйцэтгэлээр харахад 73 хувийг урсгал зардал, 26 хувийг хөрөнгө оруулалт, 1 хувийг цэвэр зээлийн дүн бүрдүүлж байна. Үүнээс 2020–2024 онд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар давхардсан тоогоор нийт 6301 төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр 11.85 их наяд төгрөгийн санхүүжилт батлагдсанаас 10.48 их наяд төгрөгийн санхүүжилтийг олгож, гүйцэтгэл дунджаар 89.3 хувьтай байна.

Үндэсний аудитын газрын хийсэн жил бүрийн “Төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн хэрэгжилтийн тайлан”-гийн дүгнэлтээс харахад төсвийн ерөнхийлөн захирагчид болон төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагууд (1) зардал–үр ашгийн шинжилгээ хийгээгүй, баталгаажаагүй төсөл, арга хэмжээнүүдийг төсөвт тусгах, (2) газрын маргаантай барилга байгууламж батлах зэрэг зөрчил байнга давтагдаж байгаа нь системийн түвшний асуудал болохыг харуулж байна. Иймд цаашид тогтолцооны чанартай шинэчлэл хийхгүй бол төсвийн хөрөнгө оруулалт нь хүчин чармайлт ихтэй боловч үр дүн багатай, зардлын өсөлт хэвээр үргэлжлэх эрсдэлтэй байна.

Монгол Улсын 2020–2024 онуудад эхлүүлсэн төсвийн хөрөнгө оруулалтын 22.4 хувь нь зам тээвэр, 17.9 хувь нь боловсролын салбарт, 15.4 хувь нь нийтийн эзэмшил, дэд бүтэц, 9.2 хувь нь соёл урлагийн салбарт, 7.6 хувь нь бүтээн байгуулалтад, 6.9 хувь нь эрүүл мэндийн салбарт тус тус төлөвлөгдсөн байна. Тус хугацаан дахь төсвийн хөрөнгө оруулалтын 66.4 хувь нь нийтийн ашиг сонирхлыг хангах буюу боловсрол, эрүүл мэнд, дэд бүтэц зэрэг нийгмийн салбаруудыг хөгжүүлэх замаар иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулах зорилгын хүрээнд хийгдсэн. Гэвч 2025 оны байдлаар Монгол Улсын амьдралын чанарын индекс 68.67 буюу маш бага гэсэн ангилалд байгаа бөгөөд хөрөнгө оруулалт хийгдсэн тэргүүлэх салбарууд болох зам тээвэр, дэд бүтэц, эрүүл мэнд болон боловсролын салбарын хувьд нөхцөл байдал 2020–2024 онуудад өмнөх онуудтай харьцуулахад бага зэрэг дээшилсэн үзүүлэлт харагдаж байгаа хэдий ч төдийлөн сайжраагүй байна.

Монгол Улсад улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт хийх салбаруудыг хэрхэн сонгож байгаа болон тэдгээрт ногдох хөрөнгө оруулалтын хязгаарыг хэрхэн тооцох арга, аргачлалын талаар нээлттэй, дэлгэрэнгүй мэдээлэл байхгүй байна. Иймд олон улсад ашиглагддаг олон төрлийн стратеги байдгаас судалгааны хүрээнд Хөгжлийн үе шатны онол болон Тогтвортой хөгжлийн бодлогуудтай уялдуулах гэсэн 2 стратегийг сонгон авч судаллаа. Хөгжлийн үе шатны онолыг ашиглан төсвийн хөрөнгө оруулалтаа төлөвлөсөн Бүгд найрамдах Солонгос улс болон Бразил улсын туршлагаас харахад хөгжиж буй улсын хувьд зөвхөн нийтийн ашиг сонирхлыг дэмжих бус эдийн засгийн өсөлтийг дэмжих, үйлдвэрлэл, судалгаа, хөгжүүлэлт, дэлхийн эдийн засгийн ирээдүйн чиг хандлагад нийцсэн салбаруудад хөрөнгө оруулах нь эдийн засаг болон иргэдийн амьдралын чанарт эерэг нөлөөг үзүүлсэн байна. Мөн төсвийн хөрөнгө оруулалтыг хэрэгжүүлэх төсвийн худалдан авалт, тендерийн системийн хяналтыг сайжруулахгүй бол хөрөнгө оруулалтын өгөөж буурах, үр ашиггүй болох эрсдэлтэй болохыг анхаарч, авлигыг хянах системийг сайжруулж, түүнийг бууруулахад анхаарах шаардлагатай байна.

Монгол Улсын хувьд урт хугацааны хөгжлийн бодлогод үндэслэн боловсруулсан Монгол Улсыг 2021–2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл 2021–2024 онд 67.7 хувьтай хэрэгжсэн буюу хэрэгжилт хангалтгүй, хөрөнгө оруулалтын хөтөлбөр нь холбогдох хууль тогтоомжид заасан шаардлага хангаагүй, тус чиглэл дээрх зорилго, зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлснээр нийгэм, эдийн засагт ямар үр нөлөө бий болж байгааг тооцож үнэлээгүй зэрэг шүүмжлэлтэй хандах асуудлууд байна. Иймд тогтвортой хөгжлийн бодлого болон салбарын хөгжлийн бодлогын хоорондын уялдаа, давхардал, зөрчлийг тодорхойлж, төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлогыг стратегийн зорилтуудтай оновчтой уялдуулах нь чухал байна.

Монгол Улсын хувьд төсвийн хөрөнгө оруулалт хийх салбаруудыг тодорхойлж, тэдгээрт хөрөнгө оруулах хязгаар тогтоосны дараагаар хөрөнгө оруулах төслүүдийг сонгодог. Тус төслийг сонгох арга, аргачлал нь голчлон зардал–үр ашгийн шинжилгээнд төвлөрдөг бөгөөд санхүүгийн өгөөж, нийгэм, хүрээлэн буй орчны нөлөөлөл зэрэг олон талт үзүүлэлтийг хангалттай хамарч чаддаггүй байна. Ингэснээр аль нэг салбарт хийгдэх төсөл бусад салбарын төсөлд сөрөг нөлөө үзүүлэх эрсдэл үүсэж болзошгүй тул төсөл бүр дээр (1) нөлөөллийн шинжилгээг хийж, (2) тэдгээрийн хүрэх үр дүн болон (3) үр дүнг хэмжих арга зүйг тодорхойлох нь чухал байна. Мөн төсөл сонгон шалгаруулах журам тодорхой боловч хэрэгжилт, хяналтын уялдаа хангалтгүй, улс төрийн нөлөөллөөс ангид бус байдал нь төсвийн хөрөнгө оруулалтад оновчгүй, үр ашиггүй төсөл багтах эрсдэлийг нэмэгдүүлж байна.

Төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашиг болон нөлөөллийг холбогдох үзүүлэлтүүдээр (PIE болон CPR) нь авч үзэхэд өндөр орлоготой орнуудад дэд бүтцийн хөгжил өндөр түвшинд хүрсэнтэй холбоотойгоор шинэ хөрөнгө оруулалтын ахиуц нөлөө төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийн индекс (PIE) бага байх хандлагатай ч, одоо байгаа хөрөнгийг үр ашигтай ашиглах чадвар хөрөнгийн бүтээмжийн харьцаа (CPR бага) харьцангуй өндөр байдаг. Монгол Улсын хувьд, улсын төсвийн зардалд эзлэх хөрөнгө оруулалтын зардлын хэмжээ (CAPEX %) харьцангуй өндөр байгаа хэдий ч CPR үзүүлэлт дундаж түвшинд байна. Энэ нь хөрөнгө оруулалтын үр ашиг хангалттай бус, хөрөнгө оруулалтын төлөвлөлт, менежмент, хяналт–шинжилгээний тогтолцоог сайжруулах шаардлагатай байгааг харуулж байна.

2020–2024 онд хэрэгжиж эхэлсэн төсөл, хөтөлбөрүүдэд шинжилгээ хийж үзэхэд дурдсан хугацаанд нийт 2499 шинэ төсөл хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн байна. Шинээр эхлүүлэхээр төлөвлөсөн төслүүдийн нэг төсөлд ногдох дундаж өртөг 2020 онд 1.39 тэрбум төгрөг байсан бол уг үзүүлэлт 2022 онд 2.2 дахин өсөж 4.46 тэрбум төгрөг, 2024 онд 5.1 дахин өсөж 8.39 тэрбум төгрөг болж, сүүлийн 5 жилийн хугацаанд тасралтгүй өссөн байна. Таван жилийн хугацаанд эхэлсэн 100 тэрбум төгрөгөөс дээш төсөвт өртөгтэй 12 төслөөс 5 нь авто замын төсөл бөгөөд үүний 3 нь Хэнтий аймагт хэрэгжиж байна. 2020–2024 онд шинээр хэрэгжиж эхэлсэн төсөл, хөтөлбөрүүдийн байршлын бүтэц нь төвлөрлийн өндөр түвшнийг харуулж байна. Тухайлбал, Улаанбаатар хотод нийт 554 төсөл, хөтөлбөрийг 3.2 их наяд төгрөгийн өртгөөр, улсын хэмжээнд хэрэгжих 124 төслийг 1.8 их наяд төгрөгөөр, Хэнтий аймагт 169 төслийг 1.3 их наяд төгрөгийн төсөвтэйгөөр тус тус эхлүүлсэн нь нийслэл болон зарим аймагт хөрөнгө оруулалт төвлөрөх хандлагыг илтгэж байна.

2020–2024 оны хооронд улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэхээр Төсвийн тухай хуульд тусгагдсан нийт 2499 төслийн бодит хэрэгжилтийн мэдээлэлд тулгуурлан дескриптив шинжилгээ хийв. Тус тооцоололд 2024 оноос хойш хэрэгжиж дуусах төслүүдийг амжилттай хэрэгжсэн ангилалд авч үзсэн болно. Амжилттай хэрэгжсэн төслүүдийн нэг төсөлд ногдох дундаж

өртөг 2.4 тэрбум төгрөг, хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслийн хувьд 4.1 тэрбум төгрөг, гүйцэтгэл хангалтгүй төслүүдийн хувьд 6.4 тэрбум төгрөг, харин хэрэгжиж буй төслийн хувьд нэг төсөл дунджаар 13.3 тэрбум төгрөг байна. Үүнээс харахад төслийн өртөг ихсэх тусам төсөл хугацаандаа хэрэгжихгүй байх магадлал нэмэгдэж байна. Мөн нийт төслийн 58.8 хувийг барилга байгууламжийн төсөл эзэлж байгаа хэдий ч хугацааны хоцрогдолтой төслүүдийн 84.7 хувийг нь барилга байгууламж эзэлж байна. Эдгээр төслүүд ихэвчлэн 1–2 жилээр хоцорсон ба төсөл шилжих явцад төсөвт өртөг нэмэгдэх хандлага түгээмэл ажиглагдаж, нийт барилга байгууламжийн төслийн 22.6 хувьд төсөвт өртгийн өөрчлөлт орсон байна.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийг дээшлүүлэх, төлөвлөлт болон хэрэгжилтийн уялдааг сайжруулах зорилгоор судалгааны баг дараах бодитой, шат дараатайгаар хэрэгжүүлэх боломжтой зөвлөмжүүдийг санал болгож байна.

- I. **Төлөвлөлтийн чанарыг сайжруулах:** Төсвийн хөрөнгө оруулалтын төслийг хэрэгжүүлэхээс өмнө бэлтгэл хангах, үр ашиг, өгөөжийг тооцсон бодит төсөвлөлтийн тогтолцоонд шилжих.
 - » *ТЭЗҮ ба зураг төслийн шалгуур тогтолцоо бий болгох:* ТЭЗҮ, зураг төсөл, газрын зөвшөөрөл бүрэн хангасан төслүүдийг л улсын төсөвт тусгах хууль эрх зүйн орчныг тодорхой болгох.
 - » *“Нэгдсэн төслийн бэлтгэл шалгуурын систем” (Project Readiness Index) нэвтрүүлэх:* Төсөл бүрийг бэлтгэлийн түвшингээр ангилж, төсвийн хуваарилалт хийхэд ашиглах.
- II. **Бодлогын уялдааг хангах ба давхардлыг бууруулах:** Хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг дунд болон урт хугацааны бодлогын баримт бичгүүдтэй уялдуулах, үр ашиггүй жижиг төслүүдийг хязгаарлах.
 - » *“Хөгжлийн бодлогын уялдаа шалгах матриц” боловсруулах:* Хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, Тогтвортой хөгжлийн зорилтуудтай уялдуулан батлах процесс нэвтрүүлэх.
 - » *Жижиг төсөлд босго тогтоох:* 1 тэрбум төгрөгөөс доош өртөгтэй төслүүдийг орон нутгийн төсөвт шилжүүлэх, улсын төсөвт зөвхөн стратегийн ач холбогдол бүхий төслийг тусгах.
 - » *Аймаг, нийслэлийн “Нэгдсэн хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөө” гаргах:* Нэг салбар, нэг зорилго руу чиглэсэн давхардсан төслүүдийг нэгтгэх зохицуулалт бий болгох.
- III. **Хэрэгжилтийн хяналт, үнэлгээний тогтолцоог шинэчлэх:** Төсвийн хөрөнгө оруулалтын гүйцэтгэлийг зөвхөн тоон биелэлт бус, нийгэм-эдийн засгийн үр нөлөөгөөр үнэлэх.
 - » *Үр нөлөөнд суурилсан үнэлгээ (Outcome-based evaluation) нэвтрүүлэх:* Төслийн амжилтыг “ашиглалтад орсон эсэх” бус “бодит нөлөөлөл, бүтээмж”-ээр хэмжих.
 - » *Нээлттэй дижитал хяналтын системээ сайжруулах:* Хөрөнгө оруулалтын төслүүдийн төлөвлөгөө, хэрэгжилт, үр дүнг ил тод харуулах онлайн “Public Investment” системийг сайжруулах;
 - » *Аудитын дүгнэлтийн гүйцэтгэлийг хянах журам нэвтрүүлэх:* ҮАГ-ын дүгнэлтэд туссан санал, зөвлөмжийг төсвийн ерөнхийлөн захирагчийн хариуцлагын үнэлгээнд тусгах.

IV. Институцийн чадавх ба хариуцлагыг нэмэгдүүлэх: Төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагуудын ур чадвар, хариуцлагын түвшинг сайжруулах.

- » *Төсөл хэрэгжүүлэгч нэгжүүдэд мэргэжлийн удирдлага нэвтрүүлэх:* Бүх яам, агентлаг, аймагт Төслийн удирдлагын мэргэжилтэн (PMP) сертификаттай төслийн удирдагч ажиллуулах, төсөл хариуцагчийг чадавхжуулах, стандартыг бий болгох.
- » *Аймаг, нийслэлд “Төсвийн хөрөнгө оруулалтын менежмент төв” байгуулах:* Захиалагчийн үүрэг давхцахгүй, гүйцэтгэлийн чанарыг хянах дунд шатны бүтэц бий болгох.
- » *Хариуцлагын шаталсан тогтолцоо бүрдүүлэх:* Төслийн хэрэгжилт, хугацаа, чанарын үзүүлэлтийг гүйцэтгэлийн үнэлгээнд тусгаж, урамшуулал/санкцийн систем бий болгох.

V. Төсвийн бүтцийн бодлого шинэчлэх: Капитал зардлын бодит өсөлтөөр эдийн засгийн дунд хугацааны чадавхыг нэмэгдүүлэх.

- » *Капитал ба урсгал зардлын харьцаанд хязгаар тогтоох:* Нэгдсэн төсвийн зарлагын 20 хувиас доошгүйг хөрөнгө оруулалтад зориулах дунд хугацааны зорилт батлах.
- » *Төсвийн хөрөнгө оруулалтын дэд сан байгуулах:* Тогтмол орлоготой эх үүсвэрээс (жишээ нь уул уурхайн орлого, ногдол ашиг) хөрөнгө оруулалтад зориулсан “Тогтвортой хөрөнгө оруулалтын сан” байгуулж, жил бүрийн төсвийн хэлэлцүүлгээс ангид шийдвэрлэх.

VI. Үр ашгийн үнэлгээний тогтолцоог нэвтрүүлэх: Хөрөнгө оруулалтын үр нөлөөг тогтмол хэмжих, олон улсын жишигт нийцсэн индекс бий болгох.

- » *Public Investment Performance Index (PIPI) бий болгох:* Төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашгийн индекс (PIE), Хөрөнгийн бүтээмжийн харьцаа (CPR), Хөрөнгө оруулалтын үр ашгийн харьцаа (ICOR), Цэвэр өнөөгийн үнэ цэн (NPV) зэрэг үзүүлэлтүүдийг нэгтгэн жил бүрийн төсвийн тайланд тусгах нэгдсэн индекс гаргах.
- » *Өгөгдөлд, Хөрөнгө оруулалтын үр ашгийн харьцаа (ICOR), Цэвэр өнөөгийн үнэ цэн (NPV) зэрэг үзүүлэлтүүдийг нэгтгэн жил бүрийн төсвийн тайланд тусгах:* Хөрөнгө оруулалтын өгөгдлийг дүгнэн шинжилж, үр өгөөж өндөртэй салбарт хөрөнгө оруулалтын хуваарилалтыг автоматаар санал болгох систем хөгжүүлэх.

Монгол Улсын 2020–2024 оны төсвийн хөрөнгө оруулалтын бодлого эдийн засгийн өсөлтөд эерэг нөлөө үзүүлсэн ч үр ашгийг нэмэгдүүлэхийн тулд илүү нягт төлөвлөлт, уялдаа, хариуцлага, дижитал хяналт, өгөгдөлд суурилсан шийдвэр гаргалт шаардлагатай байна. Дээрх зөвлөмжүүдийг шат дараатай хэрэгжүүлснээр улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтын үр ашиг, бүтээмж, иргэдэд хүрэх бодит өгөөж мэдэгдэхүйц дээшлэх боломжтой.

- Ahmad, E. &. (2016). Public investment for sustainable development in Chile: Building on the National Investment System.
- II СаКонг, Ё. К. (2010). Өмнөд Солонгосын эдийн засаг: Өсөлт ба хөгжлийн 6 арван жил.
- Inter-American Development Bank. (2021). Chile: Fiscal Transparency Evaluation – SIGFE 2.0.
- Numbeo. (2025). numbeo.com. Retrieved from https://www.numbeo.com/quality-of-life/country_result.jsp?country=Mongolia
- Дэлхийн банк. (2023). Дэлхийн эдийн засаг дахь худалдаа, тээвэр.
- Монгол Улсын Засгийн газар. (2021). Монгол Улсын 2020 оны нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн танилцуулга. Улаанбаатар хот.
- Монгол Улсын Засгийн газар. (2025). Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн гүйцэтгэлийн танилцуулга 2024. Улаанбаатар.
- Монгол Улсын Сангийн яам. (2024). Нэгдсэн төсөв. Retrieved from [mof.gov.mn: https://mof.gov.mn/article/budget/tusviin-ur-dungiin-uzuulelt/negdsen-tusuv](https://mof.gov.mn/article/budget/tusviin-ur-dungiin-uzuulelt/negdsen-tusuv)
- Нийслэл дэх төрийн аудитын газар. (2021). Улсын төсвийн 2020 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн, үр ашиг. Улаанбаатар хот.
- Үндэсний аудитын газар. (2022). Улс, орон нутгийн төсвийн 2021 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн. Улаанбаатар хот.
- Үндэсний аудитын газар. (2023). Улсын төсвийн 2022 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн аудитын тайлан. Улаанбаатар хот.
- Үндэсний аудитын газар. (2024). Улсын төсвийн 2023 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт, үр дүн. Улаанбаатар хот.
- Үндэсний аудитын газар. (2025). Улсын төсвийн 2024 оны хөрөнгө оруулалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилт. Улаанбаатар хот.
- Үндэсний статистикийн хороо. (2025). Улсын төсөв. Retrieved from <https://1212.mn/mn/statistic/stat-cate/573058/table/573058>
- Хонг, С. М. (2001). Солонгосын эдийн засаг дахь шинэчлэл ба эдийн засгийн хөгжил.
- Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн. (2022). 2022 оны төсвийн тухай хууль. Retrieved from Эрх зүйн мэдээллийн нэгдсэн систем: <https://legalinfo.mn/mn/detail/16381595772311>
- Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн. (2024). Монгол Улсын хууль. Retrieved from Legalinfo: <https://legalinfo.mn/mn/law?page=law&cate=27&active=1&page=1&sort=title&page=1>
- Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн. (2025). Монгол Улсын Төсвийн тухай хууль. Улаанбаатар.

ХАВСРАЛТ

Хавсралт 1. 2020 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөгт өөрчлөлт орсон, хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслүүдийн жагсаалт

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг					Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
1	Спорт цогцолборын барилга /Увс, Тариалан сум/ 2020	950.00	1,150.00	1,150.00	1,463.70	–	2021	2023	513.70
2	Спорт цогцолборын барилга /Хэнтий, Дадал сум/ 2020	1,800.00	1,800.00	1,800.00	2,065.70	–	2021	2023	265.70
3	Цэнгэлдэх хүрээлэнгийн барилга /Говь–Алтай, Есөнбулаг сум/ 2020	6,495.90	6,495.90	–	7,068.90	–	2021	2023	573.00
4	Мэргэжлийн хяналтын газрын лабораторийн болон конторын барилга /Дорнод, Чойбалсан сум/ 2020	2,580.70	2,580.70	–	2,781.40	–	2021	2023	200.70
5	Аврах гал унтраах 10 дугаар ангийн барилга /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2020	13,424.00	15,910.40	21,705.80	–	–	2021	2022	8,281.80
6	Багийн төвийн цогцолборын барилга /Орхон, Баян–Өндөр сум, Зэст баг/ 2020	2,050.00	2,050.00	2,050.00	2,789.30	–	2021	2023	739.30
7	Багийн цогцолбор барилга /Орхон, Баян–Өндөр сум, Яргуйт баг/ 2020	2,050.00	2,050.00	–	2,539.00	–	2021	2023	489.00
8	Засаг даргын Тамгын газрын барилга /Булган, Баян–Агт сум/ 2020	806.30	806.30	–	934.40	–	2021	2023	128.10
9	Засаг даргын Тамгын газрын барилга /Завхан, Түдэвтэй сум/ 2020	1,200.00	1,200.00	–	1,469.20	–	2021	2023	269.20
10	Засаг даргын Тамгын газрын барилга /Завхан, Ургамал сум/ 2020	1,200.00	1,200.00	–	1,460.80	–	2021	2023	260.80
11	Засаг даргын Тамгын газрын барилга /Завхан, Шилүүстэй сум/ 2020	1,200.00	1,200.00	–	1,359.30	–	2021	2023	159.30

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг					Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
13	Засаг даргын Тамгын газрын барилга / Сэлэнгэ, Баруунбүрэн сум/ 2020	700.00	700.00	700.00	795.80	–	2021	2023	95.80
14	Засаг даргын Тамгын газрын барилга /Ховд, Чандмань сум/ 2020	1,200.00	1,200.00	–	1,411.00	–	2021	2023	211.00
15	Засаг даргын Тамгын газрын барилга / Хөвсгөл, Түнэл сум/ 2020	1,200.00	1,200.00	1,790.80	2,279.70	–	2021	2023	1,079.70
16	Засаг даргын Тамгын газрын барилга / Хөвсгөл, Цагаан-Үүр сум/ 2020	1,200.00	1,200.00	–	1,588.20	–	2021	2023	388.20
17	“Эрдэнэзуу” музейн “Аялал жуулчлалын гудамж” төсөл / Өвөрхангай, Хархорин сум/ 2020	1,600.00	1,600.00	2,800.00	–	–	2021	2022	1,200.00
18	Татварын хэлтсийн барилга /Улаанбаатар, Хөвсгөл, Увс, Баянхонгор/ 2020	15,920.90	15,920.90	–	16,111.20	–	2021	2023	190.30
19	Үндэсний гадаад паспортын бичилт хийх тоног төхөөрөмж / Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг/ 2020	3,722.00	6,563.00	–	–	–	2020	2021	2,841.00
20	Хүүхдийн зуслан байгуулах /Дорноговь/ 2020	1,600.00	1,600.00	–	2,078.90	–	2021	2023	478.90
21	Ахмадын өргөөний барилга /Булган, Булган сум/ 2020	1,300.00	1,300.00	–	1,514.00	–	2021	2023	214.00
22	Ахмадын өргөөний барилга /Орхон, Жаргалант сум/ 2020	800.00	800.00	–	935.50	–	2021	2023	135.50
23	Ахмадын өргөөний барилга /Хөвсгөл, Мөрөн сум, 10, 11, 12, 13, 14 дүгээр баг/ 2020	400.00	400.00	–	408.70	–	2021	2023	8.70
24	Ахмадын холбоо, сувиллын барилга / Говь–Алтай, Есөнбулаг сум/ 2020	1,200.00	1,200.00	–	1,569.00	–	2021	2023	369.00

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг					Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
26	“Шинэ хороо” төсөл / Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг, 7, 8, 9, 10, 11 дүгээр хороо/ 2020	3,800.00	7,600.00	–	8,461.40	–	2020	2023	4,661.40
27	Гэр хорооллын бохир усны шугам /Хөвсгөл, Мөрөн сум/ 2020	900.00	900.00	–	982.90	–	2021	2023	82.90
28	Гэр хорооллын гудамжны гэрэлтүүлэг / Говь–Алтай, Есөнбулаг сум/ 2020	610.00	610.00	–	609.60	–	2021	2023	0.40
29	Инженерийн шугам сүлжээний өргөтгөл / Ховд, Зэрэг сум/ 2020	800.00	800.00	–	830.30	–	2021	2023	30.30
30	Сумын төвийн гадна цэвэр усны шугам сүлжээ /Хэнтий, Жаргалтхаан сум/ 2020	242.00	–	–	712.90	–	2020	2023	470.90
31	Сумын төвийн шинэчлэл хөтөлбөр / Улсын хэмжээнд/ 2020	20,000.00	20,000.00	20,357.00	12,406.70	–	2021	2023	7,950.30
32	Улаанбаатар хотын гэр хорооллын дахин төлөвлөлтийн хүрээнд хийгдэх инженерийн шугам сүлжээ / Улаанбаатар/ 2020	4,905.40	4,905.40	5,241.40	3,404.70	–	2021	2023	1,836.70
33	Үерийн далан /Булган, Сайхан сум/ 2020	431.00	431.00	–	478.80	–	2021	2023	47.80
34	Үерийн далан /Хэнтий, Цэнхэрмандал сум/ 2020	581.00	581.00	–	760.90	760.90	2021	2024	179.90
35	Үерийн усны хамгаалалтын далан суваг /Баян–Өлгий, Өлгий сум/ 2020	13,200.00	13,200.00	13,200.00	23,896.70	–	2022	2024	10,696.70
36	Үерийн хамгаалалтын байгууламж /Хэнтий, Хэрлэн сум/ 2020	1,000.00	13,000.00	3,000.00	14,420.40	–	2021	2023	13,420.40
37	Нийтийн эзэмшлийн орон сууцны гадна талбайн тохижилт / Улаанбаатар, Багануур дүүрэг, 1 дүгээр хороо/ 2020	650.00	650.00	–	699.90	–	2021	2023	49.90

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг					Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
39	Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар дараа онуудад хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээний техник, эдийн засгийн үндэслэл, зураг төсөв / Улсын хэмжээнд/ 2020	20,000.00	37,900.00	65,900.00	–	–	2021	2023	45,900.00
40	Бага сургуулийн барилга, 240 суудал / Өвөрхангай, Сант сум/ 2020	1,500.00	1,500.00	–	1,806.10	–	2021	2023	306.10
41	Сургуулийн барилга буулгаж, шинээр барих, 640 суудал / Улаанбаатар, Хан–Уул дүүрэг, 10 дугаар сургууль/ 2020	4,500.00	5,429.40	–	7,750.50	–	2021	2023	3,250.50
42	Сургуулийн барилга, 160 суудал /Баян–Өлгий, Улаанхус сум, Согоот баг/ 2020	1,600.00	1,600.00	–	1,910.40	–	2021	2023	310.40
43	Сургуулийн барилга, 160 суудал /Төв, Дэлгэрхаан сум/ 2020	1,100.00	1,100.00	–	1,327.20	–	2021	2023	227.20
44	Сургуулийн барилга, 240 суудал /Завхан, Эрдэнэхайрхан сум/ 2020	2,528.50	2,528.50	2,528.50	3,446.60	–	2021	2023	918.10
45	Сургуулийн барилга, 240 суудал /Ховд, Ховд сум/ 2020	1,850.00	1,850.00	–	2,498.60	–	2021	2023	648.60
46	Сургуулийн барилга, 250 суудал /Орхон, Баян–Өндөр сум, Говил баг/ 2020	2,000.00	2,000.00	–	2,589.60	–	2021	2023	589.60
47	Сургуулийн барилга, 320 суудал /Архангай, Хайрхан сум/ 2020	3,000.00	3,000.00	–	3,723.80	–	2021	2023	723.80
48	Сургуулийн барилга, 320 суудал /Баян–Өлгий, Буянт сум/ 2020	2,974.00	2,974.00	–	5,160.20	–	2021	2024	2,186.20
49	Сургуулийн барилга, 480 суудал /Дархан–Уул, Дархан сум, 3 дугаар баг/ 2020	5,200.00	5,200.00	5,200.00	6,303.60	–	2022	2023	1,103.60

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг					Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
51	Сургуулийн барилга, 640 суудал /Хэнтий, Өмнөдэлгэр сум/ 2020	4,000.00	6,541.40	8,041.40	8,971.50	–	2021	2023	4,971.50
52	Сургуулийн барилга, спорт заал, 320 суудал /Завхан, Идэр сум/ 2020	3,800.00	3,800.00	–	4,874.70	–	2021	2023	1,074.70
53	Сургуулийн барилга, спорт заал, 320 суудал /Завхан, Сонгино сум/ 2020	3,800.00	3,800.00	–	5,075.70	–	2021	2023	1,275.70
54	Сургуулийн барилга, спорт заал, 320 суудал /Завхан, Тэлмэн сум/ 2020	3,800.00	3,800.00	–	4,604.70	–	2021	2023	804.70
55	Сургуулийн барилга, спорт заал, 320 суудал /Увс, Тэс сум/ 2020	4,200.00	4,200.00	–	5,021.60	–	2021	2023	821.60
56	Сургуулийн барилга, спорт заал, 320 суудал /Хөвсгөл, Их-Уул сум/ 2020	3,500.00	3,500.00	4,450.90	4,853.10	–	2021	2023	1,353.10
57	Сургуулийн барилга, урлаг заал, 320 суудал /Хэнтий, Батноров сум/ 2020	4,003.60	4,003.60	4,003.60	5,797.40	–	2021	2023	1,793.80
58	Сургуулийн барилгын өргөтгөл /Архангай, Өлзийт сум/ 2020	800.00	800.00	800.00	974.20	–	2021	2023	174.20
59	Сургуулийн барилгын өргөтгөл /Архангай, Хашаат сум/ 2020	1,000.00	1,000.00	–	1,148.50	–	2021	2023	148.50
60	Сургуулийн барилгын өргөтгөл /Архангай, Эрдэнэбулган сум, 1 дүгээр сургууль/ 2020	3,400.00	3,400.00	–	4,035.90	–	2021	2023	635.90
61	Сургуулийн барилгын өргөтгөл /Архангай, Эрдэнэбулган сум, 3 дугаар сургууль/ 2020	700.00	700.00	–	775.20	–	2021	2023	75.20
62	Сургуулийн барилгын өргөтгөл, 240 суудал /Өвөрхангай, Арвайхээр сум/ 2020	1,500.00	1,500.00	–	1,643.60	–	2021	2023	143.60

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг					Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
64	Сургуулийн спорт заалын барилга /Увс, Сагил сум/ 2020	900.00	1,150.00	–	–	–	2021	2021	250.00
65	Сургууль, цэцэрлэгийн цогцолбор худалдан авах /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, 29 дүгээр хороо/ 2020	15,000.00	13,100.00	–	–	–	2021	2022	1,900.00
66	Цэцэрлэгийн барилга / Завхан, Тосонцэнгэл сум/ 2020	1,500.00	1,500.00	1,576.10	1,867.60	–	2021	2023	367.60
67	Цэцэрлэгийн барилга / Завхан, Улиастай сум, 1 дүгээр цэцэрлэг/ 2020	2,827.30	2,827.30	–	2,318.20	–	2021	2023	509.10
68	Цэцэрлэгийн барилга / Завхан, Цэцэн–Уул сум/ 2020	1,500.00	1,500.00	–	1,859.80	–	2021	2023	359.80
69	Цэцэрлэгийн барилга / Ховд, Жаргалант сум, Баатархайрхан баг, 10 дугаар цэцэрлэг/ 2020	1,251.70	1,251.70	–	1,367.80	–	2021	2023	116.10
70	Цэцэрлэгийн барилга буулгаж, шинээр барих / Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг, 16 дугаар хороо, 40 дүгээр сувилал цэцэрлэг/ 2020	3,780.00	3,780.00	–	4,592.20	–	2021	2023	812.20
71	Цэцэрлэгийн барилга, 100 ор /Баян–Өлгий, Ногооннуур сум, Цагааннуур тосгон/ 2020	1,000.00	1,000.00	1,505.70	1,811.40	–	2021	2023	811.40
72	Цэцэрлэгийн барилга, 100 ор /Дархан–Уул, Дархан сум, Өргөө баг/ 2020	1,100.00	1,100.00	–	1,220.50	–	2021	2023	120.50
73	Цэцэрлэгийн барилга, 100 ор /Төв, Эрдэнэсант сум/ 2020	1,100.00	1,100.00	–	1,157.80	–	2021	2023	57.80
74	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Баянхонгор, Баян–Овоо сум/ 2020	1,600.00	1,600.00	–	2,042.00	–	2021	2023	442.00
75	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Дорнод, Сэргэлэн сум/ 2020	1,741.40	1,741.40	1,741.40	2,042.70	–	2021	2023	301.30

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг					Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
77	Цэцэрлэгийн барилга, 200 ор /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг, 5 дугаар хороо/ 2020	2,200.00	2,200.00	–	2,813.00	2,813.00	2021	2024	613.00
78	Цэцэрлэгийн барилга, 240 ор /Ховд, Жаргалант сум, 9 дүгээр цэцэрлэг/ 2020	2,600.00	2,600.00	–	3,367.90	–	2021	2023	767.90
79	Цэцэрлэгийн барилга, 320 ор /Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг, 26 дугаар хороо/ 2020	3,500.00	4,700.00	–	5,450.10	5,450.20	2021	2024	1,950.20
80	Цэцэрлэгийн барилга, 50 ор /Өвөрхангай, Хужирт сум/ 2020	450.00	450.00	–	527.00	–	2021	2023	77.00
81	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл /Увс, Улаангом сум, 3 дугаар баг, 5 дугаар цэцэрлэг/ 2020	770.00	890.00	–	–	–	2021	2021	120.00
82	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл /Хэнтий, Хэрлэн сум, 3 дугаар цэцэрлэг/ 2020	2,400.00	2,400.00	–	2,722.60	–	2021	2023	322.60
83	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, 100 ор /Дорнод, Хэрлэн сум/ 2020	1,138.10	1,373.00	1,373.00	2,349.70	–	2021	2023	1,211.60
84	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, 50 ор /Архангай, Цахир сум/ 2020	470.00	470.00	–	532.80	–	2021	2023	62.80
85	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, 75 ор /Булган, Булган сум, 3 дугаар цэцэрлэг/ 2020	923.90	1,169.60	1,169.60	1,278.50	–	2021	2023	354.60
86	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, 75 ор /Булган, Гурванбулаг сум/ 2020	1,041.80	1,041.80	–	1,042.30	–	2021	2023	0.50
87	Музейн барилга / Өвөрхангай, Арвайхээр сум/ 2020	5,000.00	5,889.10	5,889.10	6,830.60	7,549.40	2021	2024	2,549.40
88	Орон нутаг судлах музейн барилга /Хэнтий, Хэрлэн сум/ 2020	3,177.70	3,177.70	3,177.70	3,783.10	–	2021	2023	605.40

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг					Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
90	Соёлын төвийн барилга /Архангай, Жаргалант сум/ 2020	1,150.00	1,150.00	1,507.70	–	–	2021	2022	357.70
91	Соёлын төвийн барилга /Архангай, Чулуут сум/ 2020	1,150.00	1,150.00	1,478.30	–	–	2021	2022	328.30
92	Соёлын төвийн барилга /Дундговь, Дэлгэрцогт сум/ 2020	1,000.00	1,000.00	1,237.20	–	–	2021	2022	237.20
93	Соёлын төвийн барилга, 240 суудал /Хэнтий, Мөрөн сум/ 2020	1,800.00	1,800.00	1,800.00	3,100.20	–	2021	2023	1,300.20
94	Соёлын төвийн барилга, 400 суудал /Хэнтий, Норовлин сум/ 2020	4,000.00	4,000.00	4,000.00	5,137.10	–	2021	2023	1,137.10
95	Соёлын төвийн барилга, соёлын заал, 400 суудал, номын сан, 45 суудал /Дундговь, Эрдэнэдалай сум/ 2020	1,800.00	1,800.00	–	2,571.10	–	2021	2023	771.10
96	“Чингис хаан” музейн барилга /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2020	53,066.50	62,864.70	62,864.70	63,511.00	–	2021	2023	10,444.50
97	Соёлын ордны гадна тохижилт /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, 5 дугаар хороо/ 2020	2,000.00	2,000.00	–	2,528.80	2,528.80	2021	2024	528.80
98	Соёлын ордны их засвар /Хэнтий, Батноров сум, Бэрх тосгон/ 2020	950.00	950.00	–	932.40	–	2021	2023	17.60
99	Авто замын уулзварын гэрлэн дохио /Сүхбаатар, Баруун-Урт сум/ 2020	800.00	800.00	–	821.90	–	2021	2023	21.90
100	Зуунмод–Манзушир чиглэлийн хатуу хучилттай авто зам, 7.0 км /Төв, Зуунмод сум/ 2020	6,576.90	6,576.90	–	6,777.50	–	2021	2023	200.60
101	Сумын төвийн хатуу хучилттай авто зам, 2 км /Хэнтий, Мөрөн сум/ 2020	2,000.00	2,000.00	–	2,215.50	–	2021	2023	215.50

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг					Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
103	Чингис хот–Дадал сум чиглэлийн хатуу хучилттай авто замын үргэлжлэл, 50 км / Хэнтий/ 2020	45,000.00	–	–	48,840.10	–	2022	2023	3,840.10
104	Аймгийн төвийн авто замын их засвар, шинэчлэл /Дархан–Уул, Дархан сум, 4, 5, 8, 9, Өргөө баг/ 2020	1,900.00	1,900.00	–	1,990.60	–	2021	2023	90.60
105	Хорооллын доторх авто замын засвар, шинэчлэл /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг, 12 дугаар хороо, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28 дугаар байр/ 2020	492.00	542.00	–	–	–	2021	2021	50.00
106	Хороолол доторх авто замын засвар / Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг, 5, 6, 7, 9 дүгээр хороо/ 2020	4,700.00	4,700.00	–	4,366.10	–	2021	2023	333.90
107	Онги голын төмөр бетон гүүр, 54.8 у/м / Дундговь, Сайхан–Овоо сум/ 2020	1,528.40	1,528.40	–	1,564.80	–	2021	2023	36.40
108	Онон голын төмөр бетон гүүр, 209.0 у/м /Хэнтий, Биндэр сум/ 2020	6,400.00	6,400.00	–	6,988.10	–	2021	2023	588.10
109	Хануйн голын төмөр бетон гүүр /Архангай, Эрдэнэмандал сум/ 2020	3,500.00	3,500.00	–	3,677.00	–	2021	2023	177.00
110	Мал эмнэлгийн хяналт, ариутгалын пункт / Сүхбаатар/ 2020	1,000.00	1,000.00	–	1,147.70	–	2021	2023	147.70
111	Багийн төвийг эрчим хүчээр холбох /Хөвсгөл, Их–Уул сум, Мандал, Сараалж баг/ 2020	200.00	200.00	256.90	–	–	2021	2022	56.90
112	Цахилгааны шугам сүлжээ /Хэнтий, Өмнөдэлгэр сум/ 2020	160.00	160.00	252.30	–	–	2021	2022	92.30

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг					Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
114	Сумын эрүүл мэндийн төвийн барилга / Баянхонгор, Эрдэнэцогт сум/ 2020	1,800.00	1,800.00	–	2,609.60	–	2021	2023	809.60
115	Сумын эрүүл мэндийн төвийн барилга, 15 ор / Өмнөговь, Номгон сум/ 2020	1,527.80	1,527.80	–	1,805.10	–	2021	2023	277.30
116	Сумын эрүүл мэндийн төвийн барилга, 20 ор / Дорнод, Баянтүмэн сум/ 2020	1,537.00	1,537.00	–	1,878.40	–	2021	2023	341.40
117	Хүүхдийн эмнэлгийн барилга, 100 ор / Хөвсгөл, Мөрөн сум/ 2020	8,700.00	8,700.00	8,428.10	10,553.30	–	2022	2023	2,125.20
118	Эрүүл мэндийн төвийн барилга /Баянхонгор, Хүрээмарал сум/ 2020	1,200.00	1,200.00	–	1,463.70	–	2021	2023	263.70
119	Эрүүл мэндийн төвийн барилга /Төв, Өндөрширээт сум/ 2020	1,300.00	1,300.00	–	1,557.80	–	2021	2023	257.80
120	Эрүүл мэндийн төвийн барилга /Хэнтий, Хэрлэн сум, Өлзийт тосгон/ 2020	1,055.00	1,055.00	–	1,367.70	–	2021	2023	312.70
121	Эрүүл мэндийн төвийн барилга, 10 ор /Ховд, Дөргөн сум/ 2020	1,500.00	1,500.00	1,329.10	1,594.90	–	2021	2023	265.80
122	Эрүүл мэндийн төвийн барилга, 15 ор / Өмнөговь, Манлай сум/ 2020	1,517.00	1,517.00	1,445.40	1,919.90	–	2021	2023	474.50
123	Эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөл /Төв, Эрдэнэсант сум/ 2020	744.60	744.60	–	1,096.20	–	2021	2024	351.60
124	Эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөл / Хэнтий, Батширээт сум/ 2020	500.00	500.00	716.20	1,610.50	–	2021	2023	1,110.50
125	Эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөл, 10 ор /Архангай, Ихтамир сум/ 2020	1,000.00	1,000.00	–	1,255.30	–	2021	2023	255.30

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг					Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
127	Эрүүл мэндийн төвийн өргөтгөл /Баян-Өлгий, Улаанхус сум/ 2020	350.00	350.00	–	428.70	–	2021	2023	78.70
128	Эрүүл мэндийн төвийн өргөтгөл /Хэнтий, Дархан сум/ 2020	500.00	500.00	472.50	970.80	–	2021	2023	498.30
129	Эрүүл мэндийн төвийн салбар амбулаторийн барилга /Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг/ 2020	2,795.90	2,795.90	3,497.70	4,440.30	–	2021	2023	1,644.40
130	Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн цахилгаан шат /Увс, Улаангом сум/ 2020	229.00	–	228.60	–	–	2020	2022	0.40
131	Прокурорын газрын барилга /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг/ 2020	4,538.60	4,538.60	–	5,583.60	–	2021	2023	1,045.00

Эх сурвалж: (Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн, 2025) , Судлаачдын нэгтгэл.

Хавсралт 2. 2021 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөгт өөрчлөлт орсон, хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслүүдийн жагсаалт

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
1	Спортын ордны барилга / Архангай, Эрдэнэбулган сум/ 2021	7,900.00	7,900.00	10,312.50	–	2023	2023	2,412.50
2	Хуучин Дархан спортын ордон /Дархан–Уул, Дархан сум/ 2021	3,500.00	3,891.60	4,760.70	–	2022	2023	1,260.70
3	Хөл бөмбөгийн талбай бүхий спортын цогцолбор /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, 3 дугаар хороо/ 2021	5,000.00	–	8,576.90	–	2022	2024	3,576.90
4	Усан бассейн бүхий спорт цогцолборын барилга /Дорнод, Хэрлэн сум/ 2021	9,900.00	11,858.70	12,980.10	–	2023	2024	3,080.10
5	Иргэдэд үйлчлэх мэдээллийн төвийн барилга /Хэнтий, Батноров сум, Бэрх тосгон/ 2021	1,400.00	1,400.00	2,238.40	–	2022	2023	838.40
6	Иргэдэд үйлчлэх мэдээллийн төвийн барилга /Хэнтий, Баян–Овоо сум/ 2021	1,400.00	2,182.60	2,182.60	–	2022	2023	782.60
7	Удирдлагын академийн кампус, өргөтгөлийн барилга /Улаанбаатар, Хан–Уул дүүрэг/ 2021	18,827.20	–	21,664.90	20,723.00	2023	2025	2,837.70
8	Төрийн үйлчилгээний нэгдсэн төвийн барилга / Сэлэнгэ, Сүхбаатар сум/ 2021	7,000.00	7,000.00	6,974.50	–	2022	2024	25.50
9	Засаг даргын Тамгын газрын барилгын их засвар /Төв, Архуст сум/ 2021	400.00	–	445.50	–	2021	2023	45.50

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
10	Засаг даргын Тамгын газрын барилгын их засвар /Улаанбаатар, Багахангай дүүрэг/ 2021	750.00	–	832.40	–	2021	2023	82.40
11	Улсын бүртгэлийн хэлтсийн барилга / Хэнтий, Хэрлэн сум/ 2021	1,270.00	1,270.00	2,519.90	–	2022	2023	1,249.90
12	Цагдаагийн хэлтсийн барилга /Сүхбаатар, Баруун–Урт сум/ 2021	2,096.80	3,666.40	–	–	2022	2022	1,569.60
13	Цагдаагийн хэлтсийн барилга /Говьсүмбэр, Сүмбэр сум/ 2021	2,931.00	2,789.30	–	–	2022	2022	141.70
14	Цагдаагийн тасгийн барилга /Өвөрхангай, Хужирт сум/ 2021	380.00	380.00	549.80	–	2022	2023	169.80
15	Цагдаагийн тасгийн барилга /Өвөрхангай, Богд сум/ 2021	300.00	300.00	392.20	–	2022	2023	92.20
16	Хүүхэд хамгаалал, хөгжлийн төвийн барилга /Сэлэнгэ, Сүхбаатар сум/ 2021	2,200.00	2,200.00	3,090.80	–	2022	2023	890.80
17	Хүүхдийн парк байгуулах /Дорноговь, Сайншанд сум, 3 дугаар баг/ 2021	5,438.70	5,438.70	6,679.50	–	2022	2023	1,240.80
18	Хүүхэд хамгаалал, хөгжлийн төвийн барилга /Баян–Өлгий, Өлгий сум/ 2021	1,930.00	1,930.00	6,803.90	–	2022	2024	4,873.90
19	Хүүхэд, залуучууд, ахмадын хөгжлийн барилга /Улаанбаатар, Хан–Уул дүүрэг, 12 дугаар хороо/ 2021	1,000.00	–	1,310.30	–	2022	2024	310.30
20	Залуучуудын хөгжлийн ордны барилга /Сэлэнгэ, Сайхан сум/ 2021	1,100.00	1,100.00	2,370.10	–	2022	2024	1,270.10

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
21	Хөдөлмөр, халамж, үйлчилгээний газрын ахмадын сувиллын өргөтгөл /Хэнтий, Дэлгэрхаан сум/ 2021	300.00	–	557.10	–	2022	2023	257.10
22	Ахмадын сувиллын барилга, 60 ор / Дорноговь, Сайншанд сум, 2 дугаар баг/ 2021	4,461.00	4,461.00	5,189.60	–	2022	2024	728.60
23	Ахмадын төвийн барилга /Хөвсгөл, Баянзүрх, Цагаан–Үүр, Чандмань–Өндөр сум/ 2021	750.00	–	1,476.20	–	2022	2023	726.20
24	Ахмадын төвийн барилга /Сэлэнгэ, Мандал сум/ 2021	1,000.00	1,000.00	2,207.80	–	2022	2024	1,207.80
25	“Шинэ сум” төсөл / Хэнтий, Галшар сум/ 2021	4,000.00	4,000.00	5,937.10	–	2022	2023	1,937.10
26	Цэвэр усны гадна шугам сүлжээ /Хэнтий, Өмнөдэлгэр сум/ 2021	500.00	1,511.20	2,209.10	–	2021	2023	1,709.10
27	Нийтийн эзэмшлийн гудамж, талбай, авто замын гэрэлтүүлэг / Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2021	400.00	–	511.10	–	2022	2023	111.10
28	Инженерийн шугам сүлжээ, дэд бүтэц / Орхон, Баян–Өндөр сум/ 2021	1,400.00	–	1,534.70	–	2021	2023	134.70
29	Эко ногоон байгууламж / Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг, 10, 12, 16, 17, 19 дүгээр хороо/ 2021	2,000.00	–	1,967.70	–	2022	2023	32.30
30	Цэвэр, бохир усны шугам сүлжээ /Хөвсгөл, Мөрөн сум/ 2021	1,000.00	1,000.00	1,042.20	–	2022	2023	42.20
31	Сумын төвийн тохижилт / Увс, Улаангом сум/ 2021	7,800.00	7,800.00	7,935.00	967.40	2023	2024	6,967.60

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
32	Ухаалаг худаг бүхий нийтийн халуун усны барилга /Увс, Зүүнхангай сум/ 2021	340.00	340.00	440.40	–	2022	2023	100.40
33	Нийтийн халуун усны барилга /Хөвсгөл, Баянзүрх, Алаг–Эрдэнэ сум/ 2021	300.00	487.00	648.30	–	2022	2023	348.30
34	“Сумын төвийн шинэчлэл” хөтөлбөр / Баянхонгор, Галуут сум/ 2021	5,000.00	5,000.00	9,960.80	–	2022	2024	4,960.80
35	Инженерийн шугам сүлжээ бүхий гэр хорооллын төсөл / Хөвсгөл, Мөрөн сум/ 2021	2,300.00	–	17,079.90	–	2022	2024	14,779.90
36	“Жишиг гудамж” төсөл / Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг, 28 дугаар хороо/ 2021	2,500.00	2,500.00	2,672.90	–	2022	2023	172.90
37	“Эко хороо” төсөл / Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2021	3,000.00	3,000.00	3,370.10	–	2022	2023	370.10
38	“Жишиг хороолол” төсөл /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг/ 2021	1,400.00	–	1,577.00	–	2021	2023	177.00
39	Нийтийн эзэмшлийн орон сууцын байруудын дулаалга /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг, 19 дүгээр хороо, 59 дүгээр байр, 15 дугаар хороо, 32 дугаар байр, 18 дугаар хороо, 43 дугаар байр/ 2021	1,040.00	–	1,419.80	–	2021	2023	379.80
40	Орчны тохижилт / Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг, 4, 5, 6, 8, 13, 14, 15, 16, 18, 25, 26 дугаар хороо/ 2021	1,642.10	–	1,695.00	–	2021	2023	52.90

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
41	Хот тохижилтын парк шинэчлэл /Баян-Өлгий, Өлгий сум/ 2021	1,779.20	2,179.20	–	–	2022	2022	400.00
42	“Эко жорлон” төсөл / Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг, 7, 10, 12, 13, 14, 15 дугаар хороо/ 2021	1,000.00	–	1,123.00	–	2022	2023	123.00
43	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл /Сэлэнгэ, Түшиг сум/ 2021	550.00	–	659.60	–	2021	2023	109.60
44	Сургуулийн барилга, 960 суудал /Дундговь, Сайнцагаан сум, “Говийн ирээдүй” цогцолбор/ 2021	5,496.40	–	5,987.90	14,726.60	2022	2025	9,230.20
45	Сургуулийн барилга, спорт заал, 320 суудал / Дундговь, Сайхан-Овоо сум/ 2021	3,096.40	4,494.50	5,154.30	–	2022	2023	2,057.90
46	Сургуулийн барилга, 320 суудал /Говь-Алтай, Тонхил сум/ 2021	2,800.00	2,800.00	3,514.70	–	2022	2023	714.70
47	Цэцэрлэгийн барилга / Төв, Угтаалцайдам сум/ 2021	1,300.00	1,300.00	1,512.00	2,296.40	2022	2024	996.40
48	Сургуулийн барилга, урлаг заал, 200 суудал / Хэнтий, Мөрөн сум/ 2021	2,500.00	2,751.50	3,451.00	–	2022	2023	951.00
49	Цэцэрлэгийн барилга, 200 ор /Хэнтий, Бор-Өндөр сум/ 2021	2,200.00	2,200.00	3,331.50	–	2022	2023	1,131.50
50	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, 50 ор /Хэнтий, Дархан сум/ 2021	630.00	951.70	1,009.50	–	2021	2023	379.50
51	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл /Хэнтий, Баянмөнх сум/ 2021	630.00	852.90	977.70	–	2021	2023	347.70
52	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Архангай, Төвшрүүлэх сум/ 2021	1,400.00	1,400.00	1,803.10	–	2022	2023	403.10

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
53	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Архангай, Цэнхэр сум/ 2021	1,500.00	1,500.00	1,722.80	–	2022	2023	222.80
54	Цэцэрлэгийн барилга, 100 ор /Баян-Өлгий, Өлгий сум/ 2021	1,500.00	3,000.00	–	–	2022	4044	1,500.00
55	Цэцэрлэгийн барилга, 240 ор /Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг, 20 дугаар хороо/ 2021	2,500.00	–	6,123.80	6,059.90	2022	2024	3,623.80
56	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл /Дархан-Уул, Орхон сум, 9 дүгээр цэцэрлэг/ 2021	800.00	–	959.20	–	2022	2023	159.20
57	Сургуулийн барилгыг буулгаж, шинээр барих, 960 суудал /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, 18 дугаар хороо, 12 дугаар сургууль/ 2021	7,300.00	7,300.00	18,475.30	21,387.30	2022	2025	14,087.30
58	Тусгай хэрэгцээт хүүхдийн цэцэрлэгийн барилга /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг/ 2021	4,000.00	–	6,819.30	6,944.60	2022	2024	2,944.60
59	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, 7 дугаар хороо/ 2021	1,750.00	–	–	3,851.90	2022	2024	2,101.90
60	Цэцэрлэгийн барилга, 100 ор /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг, 16 дугаар хороо/ 2021	1,400.00	–	2,843.20	2,843.20	2022	2024	1,443.20
61	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Төв, Лүн сум/ 2021	1,500.00	1,500.00	1,757.00	2,532.40	2022	2024	1,032.40
62	Сургуулийн барилгын өргөтгөл, 120 суудал /Өвөрхангай, Уянга сум, Жаргалант баг/ 2021	1,000.00	–	2,470.10	–	2022	2024	1,470.10

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
63	Сургуулийн барилга, 440 суудал /Өвөрхангай, Бат-Өлзий сум/ 2021	5,000.00	5,000.00	7,852.70	–	2022	2023	2,852.70
64	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, урлаг заал / Өвөрхангай, Хужирт сум/ 2021	250.00	250.00	441.70	–	2022	2024	191.70
65	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Өвөрхангай, Бат-Өлзий сум/ 2021	1,300.00	1,300.00	2,161.40	–	2022	2024	861.40
66	Бага сургууль, цэцэрлэгийн барилга / Улаанбаатар, Налайх дүүрэг, 6 дугаар хороо/ 2021	3,300.00	–	3,600.30	–	2022	2023	300.30
67	Цэцэрлэгийн барилга, 280 ор /Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг, 23 дугаар хороо, 211 дүгээр цэцэрлэг/ 2021	2,500.00	2,500.00	5,276.30	–	2022	2024	2,776.30
68	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, 150 ор / Архангай, Эрдэнэбулган сум, 2 дугаар цэцэрлэг/ 2021	1,600.00	–	2,031.80	–	2022	2023	431.80
69	Сургуулийн барилга, 320 суудал /Говь–Алтай, Цээл сум/ 2021	3,938.50	3,938.50	5,356.20	–	2022	2024	1,417.70
70	Сургуулийн барилга, 320 суудал /Архангай, Батцэнгэл сум/ 2021	3,000.00	3,000.00	6,068.50	–	2023	2024	3,068.50
71	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл 50 ор, их засвар /Увс, Давст сум/ 2021	950.00	950.00	1,059.10	–	2022	2023	109.10
72	Сургуулийн барилга, спорт заал, 940 суудал / Баян–Өлгий, Өлгий сум/ 2021	8,800.00	8,800.00	8,601.10	–	2023	2024	198.90
73	Бага сургуулийн барилга, 240 ор /Өвөрхангай, Өлзийт сум/ 2021	1,500.00	1,500.00	1,774.10	–	2022	2023	274.10

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
74	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Сүхбаатар, Дарьганга сум/ 2021	1,600.00	1,600.00	1,977.30	–	2022	2023	377.30
75	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл /Төв, Баянжаргалан сум/ 2021	800.00	800.00	885.40	–	2022	2023	85.40
76	Насан туршийн боловсролын төв, Боловсролын газрын барилга /Завхан, Улиастай сум/ 2021	1,712.00	–	2,179.10	–	2022	2023	467.10
77	Цэцэрлэгийн барилга, 120 ор /Булган, Хутаг–Өндөр сум/ 2021	994.40	–	1,227.40	–	2021	2023	233.00
78	Сургуулийн барилгын өргөтгөл /Улаанбаатар, Хан–Уул дүүрэг, 34 дүгээр сургууль/ 2021	4,700.00	–	7,353.70	7,236.70	2022	2024	2,653.70
79	Сургууль, цэцэрлэгийн барилгын их засвар / Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг/ 2021	2,000.00	2,000.00	2,177.50	–	2022	2023	177.50
80	Цэцэрлэгийн барилгын их засвар /Говь–Алтай, Есөнбулаг сум, 3 дугаар цэцэрлэг/ 2021	250.00	–	277.30	–	2021	2023	27.30
81	Сургуулийн барилгын их засвар /Хэнтий, Өмнөдэлгэр сум, Гурванбаян тосгон/ 2021	430.00	–	451.90	–	2021	2023	21.90
82	Ерөнхий боловсролын сургуулийн барилгын их засвар /Төв, Аргалант сум/ 2021	729.20	729.20	925.30	–	2022	2023	196.10
83	Сургуулийн барилгын их засвар /Булган, Гурванбулаг, Дашинчилэн сум/ 2021	588.00	588.00	656.70	–	2022	2023	68.70

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
84	Цэцэрлэгийн барилгын их засвар /Говь–Алтай, Есөнбулаг сум, 8 дугаар цэцэрлэг/ 2021	380.00	–	477.90	–	2021	2023	97.90
85	Сургуулийн барилгын их засвар /Говь–Алтай, Төгрөг сум/ 2021	480.00	480.00	589.90	–	2022	2023	109.90
86	Сургуулийн барилгын их засвар /Сэлэнгэ, Мандал сум, 1 дүгээр сургууль/ 2021	324.00	–	371.90	–	2021	2023	47.90
87	Боловсрол, шинжлэх ухааны салбарын их засвар /Улсын хэмжээнд/ 2021	5,058.80	–	1,303.70	–	2021	2023	3,755.10
88	Соёл, урлагийн ордон, 500 суудал /Дорноговь, Замын–Үүд сум, 3 дугаар баг/ 2021	7,000.00	7,268.80	8,347.90	–	2023	2023	1,347.90
89	Соёлын төвийн барилга, 300 суудал /Хэнтий, Батширээт сум/ 2021	2,000.00	2,229.20	2,748.80	–	2022	2023	748.80
90	Соёлын төвийн барилга, 300 суудал /Хэнтий, Цэнхэрмандал сум/ 2021	2,000.00	2,391.20	2,900.40	–	2022	2023	900.40
91	Соёлын төвийн барилга, 300 суудал /Хэнтий, Галшар сум/ 2021	2,000.00	2,510.30	3,069.40	–	2022	2023	1,069.40
92	Соёлын төвийн барилга, 300 суудал /Сүхбаатар, Баяндэлгэр сум/ 2021	1,988.50	1,988.50	2,334.30	–	2022	2023	345.80
93	Музей, номын сангийн цогцолбор /Дархан–Уул, Дархан сум/ 2021	5,000.00	14,533.00	15,600.50	–	2022	2024	10,600.50
94	Ахмадын урлаг, соёлын төвийн барилга /Хөвсгөл, Мөрөн сум/ 2021	500.00	500.00	779.50	–	2022	2023	279.50
95	Соёлын төвийн барилга, 240 суудал /Булган, Бугат сум/ 2021	1,595.50	1,760.80	1,947.50	–	2022	2023	352.00

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
96	“Саран хөхөө” театрын барилга, 700 суудал / Дорноговь, Сайншанд сум, 7 дугаар баг/ 2021	9,500.00	16,806.10	18,503.10	–	2023	2024	9,003.10
97	Соёлын төвийн барилгын их засвар /Булган, Хишиг–Өндөр, Рашаант сум/ 2021	650.00	650.00	736.80	–	2022	2023	86.80
98	Соёлын төвийн барилгын их засвар /Говь–Алтай, Дэлгэр сум/ 2021	250.00	250.00	302.80	–	2022	2023	52.80
99	Аймгийн төвийн хатуу хучилттай авто зам, 3.1 км /Баян–Өлгий, Өлгий сум/ 2021	2,800.00	2,800.00	2,908.30	–	2022	2023	108.30
100	Хялганат–Хангал чиглэлийн эхлэлийн хатуу хучилттай авто зам, 10 км /Булган, Хангал сум, Хялганат тосгон/ 2021	5,000.00	–	5,328.60	–	2022	2023	328.60
101	Баруун–Урт сумын 5 дугаар тойргийн авто зам, 5.65 км /Сүхбаатар, Баруун–Урт сум/ 2021	3,931.20	–	4,277.60	–	2023	2023	346.40
102	Баруун–Урт хотын 1 дүгээр баг, цэргийн анги, ахмадын амралт, сувилал орчмын хэсэгчилсэн авто зам, 3.03 км /Сүхбаатар, Баруун–Урт сум/ 2021	2,888.00	2,888.00	3,081.00	–	2022	2023	193.00
103	Сумын төвийн авто зам, 7 км /Архангай, Өндөр–Улаан сум/ 2021	6,300.00	6,300.00	5,795.60	–	2023	2023	504.40
104	Аймгийн төвийн хатуу хучилттай авто зам / Дархан–Уул, Дархан сум, 1, 2, 8 дугаар баг/ 2021	3,500.00	–	3,824.20	–	2022	2023	324.20

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
105	Босоо тэнхлэг ба шинэ хотхоны авто зам / Дорнод, Хэрлэн сум/ 2021	2,000.00	–	2,157.50	–	2021	2023	157.50
106	Онон голын төмөр бетон гүүр, 209.0 у/м /Хэнтий, Батширээт сум/ 2021	6,400.00	6,400.00	6,625.60	–	2023	2023	225.60
107	Улз голын төмөр бетон гүүр /Дорнод, Чулуунхороот сум/ 2021	2,500.00	2,500.00	2,938.50	–	2022	2023	438.50
108	Хануй голын төмөр бетон гүүр /Архангай, Хайрхан сум/ 2021	3,500.00	3,500.00	3,558.50	–	2022	2023	58.50
109	Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрлэлийн кластер байгуулах /Баянхонгор/ 2021	12,000.00	12,000.00	11,961.00	–	2023	2024	39.00
110	Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар, лабораторийн барилга /Баян–Өлгий, Өлгий сум/ 2021	1,913.20	1,913.20	1,998.30	–	2022	2023	85.10
111	Ахуй үйлчилгээний төвийн барилга /Хөвсгөл, Мөрөн сум/ 2021	1,000.00	1,000.00	1,267.90	–	2022	2023	267.90
112	Бизнес хөгжлийн төвийн барилга /Хөвсгөл, Мөрөн сум/ 2021	500.00	500.00	846.80	–	2022	2023	346.80
113	Хүнс, ногооны агуулахын барилга, 500 тн /Хөвсгөл, Мөрөн сум/ 2021	750.00	996.30	1,140.50	–	2022	2023	390.50
114	Хүнс, хөдөө аж ахуйн газар, лабораторийн барилга /Ховд, Жаргалант сум/ 2021	1,913.20	2,776.50	2,937.40	–	2022	2023	1,024.20
115	Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих төвийн барилга /Сэлэнгэ, Баянгол сум/ 2021	2,000.00	2,000.00	1,989.60	–	2023	2023	10.40

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
116	Бяслагийн үйлдвэр / Хөвсгөл, Жаргалант, Цагаан-Уул, Галт, Тосонцэнгэл, Ренчинлхүмбэ, Цагаан-Үүр, Рашаант, Их-Уул сум/ 2021	4,000.00	4,000.00	–	6,836.90	2022	2025	2,836.90
117	Аймгийн төвийн 220/110/35 кВ “Мандал” дэд станцын өргөтгөлийн ажил /Дундговь, Сайнцагаан сум/ 2021	439.70	–	478.40	–	2021	2023	38.70
118	Нэгдсэн халаалтын шугам сүлжээ /Хэнтий, Хэрлэн сум, Тахилгат тосгон/ 2021	300.00	730.90	–	–	2021	2022	430.90
119	Хөшөөтийн нүүрсний уурхайг түшиглэсэн сайжруулсан шахмал түлшний үйлдвэр байгуулах /Ховд/ 2021	12,000.00	–	15,748.20	–	2023	2024	3,748.20
120	Цахилгаан дамжуулах агаарын шугам /Завхан, Улиастай сум, 21 дүгээр зуун хороолол/ 2021	1,600.00	–	1,839.20	–	2022	2023	239.20
121	Цахилгаан эрчим хүчинд холбох /Булган, Бугат сум, Ханжаргалант баг/ 2021	350.00	–	459.80	–	2021	2023	109.80
122	Сайхан, Хутаг-Өндөрийн сумын заагт орших “Дондогийн булаг” орчмыг цахилгаан эрчим хүчний системд холбох / Булган, Сайхан сум/ 2021	395.00	–	508.10	–	2021	2023	113.10
123	Эмнэлгийн барилга, 15 ор /Төв, Баянцогт сум/ 2021	1,700.00	1,598.90	1,798.10	–	2022	2023	199.20
124	Сум дундын эмнэлгийн барилга, 20 ор /Хэнтий, Биндэр сум/ 2021	2,100.00	2,866.80	4,591.80	–	2022	2023	2,491.80

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
125	Эрүүл мэндийн төвийн барилга, 20 ор /Хэнтий, Өмнөдэлгэр сум/ 2021	2,100.00	2,970.80	3,316.90	–	2022	2023	1,216.90
126	Эрүүл мэндийн төвийн барилга /Хэнтий, Дэлгэрхаан сум, Хэрлэнбаян–Улаан тосгон/ 2021	509.00	–	1,160.70	–	2021	2023	651.70
127	Эрүүл мэндийн төвийн барилга, 17 ор / Сүхбаатар, Мөнххаан сум/ 2021	2,093.30	1,925.70	2,426.40	–	2022	2023	500.70
128	Эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөл / Дархан–Уул, Хонгор сум/ 2021	486.00	485.20	–	–	2022	2022	0.80
129	Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн барилга / Улаанбаатар, Хан–Уул дүүрэг, 14 дүгээр хороо/ 2021	1,600.00	1,337.90	1,506.10	–	2022	2023	262.10
130	Эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөл / Хөвсгөл, Цэцэрлэг сум/ 2021	900.00	882.10	1,972.10	–	2022	2024	1,090.00
131	Эрүүл мэндийн төвийн барилга, 15 ор /Төв, Эрдэнэ сум/ 2021	1,700.00	2,402.20	2,455.80	–	2022	2023	755.80
132	Зооноз өвчин судлалын төвийн барилга / Өвөрхангай, Арвайхээр сум/ 2021	1,800.00	1,800.00	2,680.00	–	2022	2024	880.00
133	Эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөл / Өвөрхангай, Богд сум/ 2021	1,000.00	1,000.00	1,587.00	–	2022	2024	587.00
134	Эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөл / Өвөрхангай, Хужирт сум/ 2021	1,000.00	1,000.00	1,708.00	–	2022	2024	708.00

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг				Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2021 он	2022 он	2023 он	2024 он			
135	Эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөл, их засвар /Увс, Наранбулаг сум/ 2021	860.00	825.00	994.60	–	2022	2023	169.60
136	Нийгмийн эрүүл мэндийн төвийн барилга / Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг/ 2021	2,200.00	2,159.90	6,179.00	–	2023	2024	4,019.10
137	Эрүүл мэндийн төвийн барилга /Хөвсгөл, Мөрөн сум, 1, 2 дугаар баг/ 2021	400.00	685.10	–	–	2022	2022	285.10
138	Эрүүл мэндийн салбарын их засвар /Улсын хэмжээнд/ 2021	6,166.20	–	6,318.70	–	2021	2023	152.50
139	Нэгдсэн эмнэлгийн төрөх тасгийн барилгын их засвар /Хэнтий, Хэрлэн сум/ 2021	690.00	–	809.50	–	2021	2023	119.50
140	Улсын ерөнхий прокурорын газрын харьяа байгууллагуудын конторын барилга / Улсын хэмжээнд/ 2021	7,946.70	8,001.00	16,558.50	–	2021	2023	8,611.80
141	Прокурорын газрын барилга /Өвөрхангай, Арвайхээр сум/ 2021	1,600.00	2,270.00	2,680.70	–	2022	2023	1,080.70
142	Прокурорын газрын барилга /Увс, Улаангом сум/ 2021	1,837.00	2,300.00	2,821.60	–	2022	2023	984.60

Эх сурвалж: (Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн, 2025), Судлаачдын нэгтгэл.

Хавсралт 3. Газрын асуудал шийдэгдээгүй байхад улсын төсвийн санхүүжилтээр хэрэгжүүлэхээр баталсан төсөл, арга хэмжээний судалгаа (сая төгрөг)

№	Хуулийн дугаар	ТӨЗ	Төсөл, арга хэмжээний нэр, хүчин чадал, байршил	Хэрэгжих		Төсөвт өртөг	Санхүүжих дүн
				Эхлэх	Дуусах		
1	XI.1.1.10	ХНХС	Спорт заал бүхий Иргэдийн хөгжлийн төвийн барилга /Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг, 9, 10, 16 дугаар хороо/	2021	2022	2,200.00	750.00
2	XI.1.1.11	ХНХС	Хүүхэд, залуучууд, ахмадын хөгжлийн барилга худалдан авах /Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг 1, 2, 19, 20 дугаар хороо/	2021	2022	1,600.00	800.00
3	XI.1.1.12	ХНХС	Хүүхэд, залуучууд, ахмадын хөгжлийн барилга /Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг, 4, 5, 6, 7, 8 дугаар хороо/	2021	2022	2,200.00	400.00
4	XI.1.1.13	ХНХС	Хүүхэд, залуучууд, ахмадын хөгжлийн төвийн барилга /Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг, 9, 10, 16 дугаар хороо/	2021	2022	2,200.00	400.00
5	XI.1.1.14	ХНХС	Хүүхэд, залуучууд, ахмадын хөгжлийн төвийн барилга /Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг, 12 дугаар хороо/	2021	2022	1,000.0	400.00
6	XII.1.89	БХБС	Инженерийн шугам сүлжээ, дэд бүтэц /Орхон, Баян-Өндөр сум/	2021	2021	1,400.00	1,400.00
7	XIII.1.1.219	БШУС	Боловсролын үнэлгээ, мэдээллийн нэгдсэн төвийн барилга /Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг/	2021	2023	15,000.00	1,000.00
8	XIII.1.1.234	БШУС	Цэцэрлэгийн барилга, 240 ор /Улаанбаатар, Хан Уул дүүрэг, 20 дугаар хороо/	2021	2022	2,500.00	600.00
9	XIII.1.1.235	БШУС	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, 100 ор /Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг, 4 дүгээр хороо, 145 дугаар цэцэрлэг/	2021	2022	1,265.00	370.00
10	XIII.1.1.239	БШУС	Тусгай хэрэгцээт хүүхдийн цэцэрлэгийн барилга /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг/	2021	2022	4,000.00	500.00
11	XIII.1.1.240	БШУС	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, 7 дугаар хороо/	2021	2022	1,750.00	500.00
12	XIII.1.1.243	БШУС	Цэцэрлэгийн барилга, 100 ор /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг, 16 дугаар хороо/	2021	2022	1,400.00	420.00
13	XIII.1.1.272	БШУС	Архангай аймгийн оюутны дотуур байрын спорт заалны барилга /Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг/	2021	2021	750.00	750.00
Нийт дүн						37,265.00	8,290.00

Эх сурвалж: (Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн, 2025), Судлаачдын нэгтгэл.

Хавсралт 4. 2022 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөгт өөрчлөлт орсон, хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төслүүдийн жагсаалт

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
1	Спорт цогцолборын барилга / Сүхбаатар, Баруун-Урт сум/ 2022	5,263.00	5,253.90	–	2023	2023	9.10
2	Спорт цогцолборын барилга /Хэнтий, Баянмөнх сум/ 2022	1,900.00	1,850.00	–	2023	2023	50.00
3	Усан спорт сургалтын төвийн барилга /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг/ 2022	10,000.00	9,956.50	–	2023	2024	43.50
4	Спорт заалны барилга /Дархан-Уул, Хонгор сум, Салхит баг/ 2022	942.80	941.30	–	2023	2023	1.50
5	Усан бассейн бүхий спорт цогцолборын барилга /Дундговь, Сайнцагаан сум/ 2022	13,000.00	12,840.40	–	2024	2024	159.60
6	Аврах гал унтраах ангийн барилга / Дархан-Уул, Дархан сум/ 2022	2,998.60	2,956.70	–	2023	2023	41.90
7	Аврах гал унтраах ангийн барилга / Өвөрхангай, Хархорин сум/ 2022	2,990.00	2,989.00	–	2023	2023	1.00
8	Онцгой байдлын ерөнхий газрын мэргэжлийн сургалтын төвийн барилга /Улаанбаатар/ 2022	4,400.00	4,400.00	12,461.20	2023	2025	8,061.20
9	Иргэдэд үйлчлэх мэдээллийн төвийн барилга /Сүхбаатар, Мөнххаан сум/ 2022	2,003.60	1,950.50	–	2023	2023	53.10
10	Хорооны барилга /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, 39, 43 дугаар хороо/ 2022	2,000.00	1,898.10	4,768.60	2023	2024	2,870.50
11	Аварга тосон, Бүрд нууруудыг сэргээх /Хэнтий, Дэлгэрхаан сум/ 2022	2,500.00	2,466.20	–	2023	2023	33.80
12	Ногоон байгууламжийн усалгааны систем /Сэлэнгэ, Сүхбаатар сум/ 2022	250.00	239.90	–	2023	2023	10.10
13	Ус цаг уур, орчны шинжилгээний төв /Өвөрхангай, Хужирт сум/ 2022	450.00	405.00	–	2023	2023	45.00
14	Цөлжилттэй тэмцэх ногоон байгууламж /Увс, Улаангом сум/ 2022	400.00	359.80	–	2023	2023	40.20

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
15	Яруугийн хүрээнд мод тарьж, цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулах төсөл / Завхан, Алдархаан сум/ 2022	270.00	266.50	–	2023	2023	3.50
16	Богдхан уулын дархан цаазат газрын явган аяллын маршрутын зураг төсөв /Улаанбаатар, Хан–Уул дүүрэг/ 2022	400.00	382.30	–	2023	2023	17.70
17	Тэлмэн нуурын аялал жуулчлалын бүсийн зураг төсөв /Завхан, Тэлмэн сум/ 2022	400.00	388.00	–	2023	2023	12.00
18	Зэвсэгт хүчний 327 дугаар ангийн цэргийн гал тогооны барилга / Дорнод, Чойбалсан сум/ 2022	1,550.00	1,550.00	1,949.00	2023	2024	399.00
19	Зэвсэгт хүчний 338 дугаар ангийн цэргийн байрны барилга /Сүхбаатар, Баруун–Урт сум/ 2022	1,923.50	1,923.50	2,059.20	2023	2024	135.70
20	Зэвсэгт хүчний 339 дүгээр ангийн цэргийн гал тогооны барилга / Баянхонгор, Баянхонгор сум/ 2022	1,550.00	1,550.00	1,955.90	2023	2024	405.90
21	Гаалийн хяналт, бүрдүүлэлтийн барилга /Увс, Улаангом сум/ 2022	1,900.00	1,868.40	–	2023	2023	31.60
22	Төсөл, арга хэмжээний бэлтгэл хангах /Улсын хэмжээнд/ 2022	8,000.00	18,000.00	–	2023	2024	10,000.00
23	Архивын барилга /Увс, Улаангом сум/ 2022	2,900.00	2,856.60	–	2023	2023	43.40
24	Төрийн архивын барилга /Говь–Алтай, Есөнбулаг сум/ 2022	3,100.00	2,998.80	–	2023	2023	101.20
25	Гадаадын иргэн, харьяатын газрын баруун бүс дэх газрын үйлчилгээний цогцолборын барилга /Ховд, Жаргалант сум/ 2022	2,400.00	2,389.80	–	2023	2023	10.20
26	Улсын бүртгэлийн хэлтэс, архивын тасгийн байр /Ховд, Жаргалант сум/ 2022	6,300.00	5,069.60	–	2023	2023	1,230.40
27	Хууль зүй, дотоод хэргийн салбарын тоног төхөөрөмж /Улсын хэмжээнд/ 2022	17,906.00	5,807.50	–	2022	2023	12,098.50
28	Сум дундын цагдаагийн хэлтсийн барилга /Сэлэнгэ, Сайхан сум/ 2022	2,309.00	2,305.00	–	2023	2023	4.00

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
29	Цагдаагийн газрын барилга / Архангай, Эрдэнэбулган сум/ 2022	5,400.00	5,380.60	–	2023	2023	19.40
30	Цагдаагийн тасгийн барилга / Баянхонгор, Богд сум/ 2022	600.00	598.90	–	2023	2023	1.10
31	Нэг цэгийн үйлчилгээ бүхий төв, цагдан хорих байр /Төв, Зуунмод сум/ 2022	2,140.10	2,139.90	–	2023	2023	0.20
32	Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх газрын цагдан хорих байрны барилга / Хэнтий, Хэрлэн сум/ 2022	2,282.00	2,250.70	–	2023	2023	31.30
33	Шүүхийн шинжилгээний албаны лабораторийн барилга /Баян–Өлгий, Өлгий сум/ 2022	2,100.00	2,489.20	2,489.20	2023	2024	389.20
34	Нөхөн сэргээх, хүүхэд хөгжил, сургалтын төвийн барилга /Сэлэнгэ, Сүхбаатар сум/ 2022	3,500.00	3,400.50	–	2023	2023	99.50
35	Эмэгтэйчүүдийн манлайллыг дэмжих төслийн тоног төхөөрөмж / Баянхонгор/ 2022	500.00	403.70	–	2023	2023	96.30
36	Говийн бүсийн ахмад настны төрөлжсөн асрамжийн газрын барилгыг буулгаж, шинээр барих / Дорноговь, Сайншанд сум/ 2022	2,572.80	2,571.00	–	2023	2024	1.80
37	Аймгийн төвийн гэр хорооллын шинэчлэл, дэд бүтэц /Архангай/ 2022	30,000.00	26,964.80	–	2024	2024	3,035.20
38	Аймгийн шинэ суурьшлын бүсийн инженерийн шугам сүлжээ / Баянхонгор, Баянхонгор сум/ 2022	7,032.90	–	6,961.20	2023	2024	71.70
39	Ард Аюушийн өргөн чөлөөний гэрэлтүүлэг /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг/ 2022	520.00	1,509.80	–	2023	2024	989.80
40	Ашиглалтын шаардлага хангахгүй орон сууцны шинэчлэл / Улаанбаатар, Налайх дүүрэг, 2 дугаар хороо/ 2022	5,000.00	4,995.00	–	2023	2023	5.00
41	Бохир усны шугам сүлжээ /Говь–Алтай, Халиун сум/ 2022	545.70	525.30	–	2023	2023	20.40
42	Бохир усны шугам сүлжээ /Сэлэнгэ, Мандал сум/ 2022	3,000.00	2,973.80	–	2023	2023	26.20

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
43	Гудамж, талбайн тохижилт, ногоон байгууламж /Дундговь/ 2022	1,000.00	888.10	–	2023	2023	111.90
44	Гэр хорооллын инженерийн шугам сүлжээ /Хэнтий, Хэрлэн сум/ 2022	29,950.00	51,279.60	–	2024	2024	21,329.60
45	Гэр хорооллын цэвэр, бохир усны шугам сүлжээ /Баянхонгор, Баянхонгор сум/ 2022	27,000.00	25,328.30	–	2023	2024	1,671.70
46	Гэр хорооллын цэвэр, бохир усны шугам сүлжээний холболт /Өвөрхангай, Арвайхээр сум/ 2022	1,500.00	2,800.00	–	2022	2023	1,300.00
47	Жишиг сум /Сэлэнгэ, Алтанбулаг сум/ 2022	4,000.00	3,980.00	3,980.00	2023	2024	20.00
48	Иргэдэд зориулсан ногоон орчин, тохижилт /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг/ 2022	1,000.00	990.20	–	2023	2023	9.80
49	Лабораторийн барилга /Дорноговь, Замын-Үүд сум/ 2022	3,000.00	2,895.30	–	2023	2023	104.70
50	Ногоон байгууламж, тоглоомын талбай /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2022	4,000.00	3,997.20	–	2023	2024	2.80
51	“Ногоон хороо” /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2022	4,500.00	4,496.80	4,496.80	2023	2024	3.20
52	Орон сууцжуулах төслийн дэд бүтэц /Баянхонгор, Баацагаан сум/ 2022	2,300.00	2,290.70	–	2023	2023	9.30
53	Орон сууцны хорооллын гадна инженерийн шугам сүлжээ /Төв, Зуунмод сум/ 2022	6,041.50	6,036.40	–	2023	2024	5.10
54	Соёл амралтын хүрээлэн /Сүхбаатар, Баруун-Урт сум/ 2022	9,319.40	14,833.80	–	2023	2024	5,514.40
55	Сум, аймгийн төвийн гудамж, талбайн тохижилт, ногоон байгууламж /Улсын хэмжээнд/ 2022	10,000.00	9,997.00	–	2023	2023	3.00
56	Сумын төвийн тохижилт /Увс, Наранбулаг, Завхан сум/ 2022	2,000.00	1,976.00	–	2023	2023	24.00
57	Сумын төвийн шинэчлэл /Баянхонгор, Баацагаан сум/ 2022	5,000.00	4,995.00	–	2023	2023	5.00
58	Сумын ундны усан хангамжийн дэд бүтэц /Говь-Алтай, Халиун сум/ 2022	2,565.00	2,463.10	–	2024	2024	101.90

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
59	Төвийн болон гэр хорооллын инженерийн хангамжийн шугам сүлжээ, тохижилт /Төв, Сэргэлэн, Эрдэнэ, Баянчандмань, Борнуур сум/ 2022	16,000.00	15,792.90	15,792.90	2024	2024	207.10
60	Түүхий эдийн захын дэд бүтэц, инженерийн шугам сүлжээ /Булган, Орхон сум/ 2022	2,178.80	2,178.80	2,019.40	2023	2024	159.40
61	Үерийн далан /Өвөрхангай, Хархорин сум/ 2022	2,000.00	1,999.30	2,599.50	2023	2024	600.20
62	Үерийн хамгаалалтын байгууламж /Булган, Хутаг-Өндөр сум/ 2022	4,405.00	4,279.60	–	2024	2024	125.40
63	Үерийн хамгаалалтын барилга байгууламж /Сэлэнгэ, Сант сум, Ивэн голын боомт/ 2022	3,155.70	2,907.60	–	2024	2024	248.10
64	Халуун усны барилга /Булган, Могод сум/ 2022	165.00	–	163.50	2022	2024	1.50
65	Хороо, дүүргийн орчныг тохижуулах “Шинэ хороо” төсөл /Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, 8, 11, 28 дугаар хороо/ 2022	1,000.00	999.20	999.20	2023	2024	0.80
66	Хүүхдийн тоглоомын талбай /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг/ 2022	973.30	967.70	–	2023	2023	5.60
67	Цэвэр усны нөөц сан /Дорноговь/ 2022	2,000.00	1,983.50	–	2023	2023	16.50
68	Цэвэр усны шугам сүлжээний шинэчлэл, 1.5 км /Говь-Алтай, Есөнбулаг сум/ 2022	2,436.00	2,130.10	–	2024	2024	305.90
69	Цэвэрлэх байгууламжийн барилга /Говь-Алтай, Халиун сум/ 2022	471.80	462.50	–	2023	2023	9.30
70	Чингүнжавын гудамжны тохижилт /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг/ 2022	906.70	905.90	–	2023	2024	0.80
71	Явган хүний зам, тохижилт /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг/ 2022	1,500.00	1,456.10	–	2023	2023	43.90
72	Сум, багийн орчныг тохижуулах “Шинэ гудамж” төсөл /Увс, Улаангом сум/ 2022	1,000.00	953.60	–	2023	2023	46.40
73	Сумын төвийн тохижилт /Увс, Зүүнхангай, Ховд, Хяргас, Өндөрхангай, Малчин сум/ 2022	4,860.00	4,751.10	–	2023	2023	108.90

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төвлөрсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
74	Дүүргийн ногоон байгууламж, тохижилт /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг/ 2022	4,500.00	4,100.00	–	2023	2023	400.00
75	Нийтийн эзэмшлийн гудамж, талбайн гадна тохижилт / Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг, 4, 5, 6, 8, 13, 14, 15, 16, 18, 25, 26 дугаар хороо/ 2022	800.00	789.20	–	2023	2023	10.80
76	Нийтийн эзэмшлийн орон сууцны байрны их засвар, тохижилт / Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг, 7 дугаар хороо, 7б байр/ 2022	800.00	795.30	–	2023	2023	4.70
77	Нийтийн эзэмшлийн орон сууцны байрны их засвар, тохижилт / Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг, 8 дугаар хороо, 1 дүгээр байр/ 2022	1,600.00	–	2,006.90	2023	2024	406.90
78	Нийтийн эзэмшлийн орон сууцны фасад, тохижилт, засвар / Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2022	3,000.00	2,939.80	–	2023	2023	60.20
79	Сумын төвийн төвлөрсөн дулаан хангамж, цэвэр ус, ариутгах татуургын шугам сүлжээний их засвар /Хэнтий, Бор–Өндөр сум/ 2022	10,000.00	9,958.60	14,494.20	2023	2025	4,535.60
80	Цэвэр усны шугамын шинэчлэл / Дархан–Уул, Дархан сум/ 2022	5,629.40	5,586.30	–	2023	2024	43.10
81	Цэвэрлэх байгууламжийн засвар, шинэчлэл /Дархан–Уул, Хонгор сум/ 2022	445.20	444.40	–	2023	2023	0.80
82	“Эко жорлон” /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2022	2,000.00	1,780.30	1,780.30	2023	2024	219.70
83	Аймгийн хэмжээнд шинээр хэрэгжүүлэх барилга байгууламжийн зураг төсөв /Завхан/ 2022	600.00	578.10	–	2023	2023	21.90
84	Гэр хорооллын дахин төлөвлөлтийн зураг төсөв /Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг, 21 дүгээр хороо/ 2022	500.00	484.00	–	2023	2023	16.00
85	Албан бус боловсролын төвийн барилга /Сэлэнгэ, Баруунбүрэн сум/ 2022	250.00	247.80	–	2023	2023	2.20

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
86	Бага сургуулийн барилга, 160 суудал /Архангай, Эрдэнэбулган сум, 6 дугаар баг/ 2022	4,144.70	4,137.70	–	2023	2024	7.00
87	Бага сургуулийн барилга, 160 суудал /Баян-Өлгий, Ногооннуур сум, 6 дугаар баг/ 2022	2,300.00	2,299.50	–	2023	2023	0.50
88	Багшийн хөгжил, судалгааны арга зүйн төвийн барилга /Архангай, Эрдэнэбулган сум/ 2022	2,000.00	1,978.00	–	2023	2023	22.00
89	Багшийн хөгжлийн төвийн барилга /Ховд, Жаргалант сум/ 2022	3,000.00	7,227.30	–	2023	2024	4,227.30
90	Дотуур байрны барилга буулгаж, шинээр барих, 160 ор /Төв, Бүрэн сум, 1 дүгээр баг/ 2022	3,351.00	3,330.80	–	2023	2023	20.20
91	Дотуур байрны барилга, 100 ор /Баян-Өлгий, Алтанцөгц сум/ 2022	2,880.10	2,760.00	–	2024	2024	120.10
92	Дотуур байрны барилга, 100 ор /Говь-Алтай, Халиун сум, 2 дугаар баг/ 2022	2,880.10	2,835.10	–	2023	2023	45.00
93	Дотуур байрны барилга, 100 ор /Завхан, Цэцэн-Уул сум/ 2022	2,880.10	2,681.00	–	2023	2023	199.10
94	Дотуур байрны барилга, 100 ор /Сүхбаатар, Түвшинширээ сум/ 2022	2,904.40	2,903.10	–	2023	2023	1.30
95	Дотуур байрны барилга, 100 ор /Увс, Наранбулаг сум/ 2022	2,880.10	2,859.90	–	2023	2023	20.20
96	Дотуур байрны барилга, 100 ор /Хөвсгөл, Шинэ-Идэр сум/ 2022	2,880.10	2,880.00	–	2024	2024	0.10
97	Дотуур байрны барилга, 100 ор /Хэнтий, Хэрлэн сум, Тэмүүжин цогцолбор сургууль/ 2022	2,880.10	2,860.10	–	2023	2023	20.00
98	Дотуур байрны барилга, 120 ор /Өмнөговь, Даланзадгад сум/ 2022	2,274.20	2,273.40	–	2023	2023	0.80
99	Дотуур байрны барилга, 150 ор /Булган, Дашинчилэн сум/ 2022	3,700.00	3,512.60	–	2023	2024	187.40
100	Дотуур байрны барилга, 150 ор /Булган, Хутаг-Өндөр сум/ 2022	3,200.00	3,189.10	–	2024	2024	10.90
101	Дотуур байрны барилга, 150 ор /Ховд, Манхан сум, Төгрөг гол баг/ 2022	3,335.40	3,135.20	–	2024	2024	200.20

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
102	Дотуур байрны барилга, 150 ор / Хөвсгөл, Цагаан-Уул сум, 6 дугаар баг/ 2022	2,911.80	2,889.80	–	2023	2023	22.00
103	Дотуур байрны барилга, 160 ор / Дорнод, Баян-Уул сум/ 2022	2,916.20	2,910.70	–	2023	2024	5.50
104	Дотуур байрны барилга, 160 ор /Төв, Зуунмод сум, 1 дүгээр баг/ 2022	2,100.00	2,095.60	–	2023	2023	4.40
105	Дотуур байрны барилга, 160 ор / Хөвсгөл, Төмөрбулаг сум/ 2022	3,229.90	3,227.40	–	2023	2024	2.50
106	Спорт заалны барилга /Дорнод, Хэрлэн сум, 1 дүгээр сургууль/ 2022	1,511.00	1,431.00	–	2023	2023	80.00
107	Спорт заалны барилга, 250 суудал / Өвөрхангай, Арвайхээр сум/ 2022	1,200.00	1,753.20	–	2023	2024	553.20
108	Спорт заалны барилга, 250 суудал / Өвөрхангай, Хархорин сум, 1 дүгээр сургууль/ 2022	1,200.00	1,126.80	–	2023	2023	73.20
109	Спорт заалны барилга, 250 суудал / Өвөрхангай, Хархорин сум, 2 дугаар сургууль/ 2022	1,200.00	1,165.90	–	2023	2023	34.10
110	Сургуулийн барилга буулгаж, шинээр барих, 960 суудал / Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг, 11 дүгээр хороо, 28 дугаар сургууль/ 2022	11,000.00	–	15,701.80	2023	2025	4,701.80
111	Сургуулийн барилга буулгаж, шинээр барих, спорт заал, 960 суудал /Орхон, Баян-Өндөр сум, 3 дугаар сургууль/ 2022	8,233.10	7,406.30	–	2024	2024	826.80
112	Сургуулийн барилга, 160 суудал / Ховд, Мөнххайрхан сум/ 2022	4,900.00	4,617.70	–	2023	2024	282.30
113	Сургуулийн барилга, 320 суудал / Баян-Өлгий, Цэнгэл сум/ 2022	7,411.70	7,401.70	–	2023	2024	10.00
114	Сургуулийн барилга, 320 суудал / Дорноговь, Хатанбулаг сум, 5 дугаар баг/ 2022	7,898.30	7,608.70	–	2024	2024	289.60
115	Сургуулийн барилга, 320 суудал / Увс, Завхан сум/ 2022	7,534.80	7,324.70	–	2024	2024	210.10
116	Сургуулийн барилга, 320 суудал / Увс, Хяргас сум/ 2022	7,411.70	7,342.90	–	2023	2024	68.80

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
117	Сургуулийн барилга, 320 суудал, спорт заал /Өвөрхангай, Хужирт сум/ 2022	7,411.70	7,298.50	–	2023	2024	113.20
118	Сургуулийн барилга, 640 суудал / Дорноговь, Замын-Үүд сум/ 2022	9,465.90	9,283.50	–	2024	2024	182.40
119	Сургуулийн барилга, 640 суудал / Завхан, Улиастай сум, 5 дугаар баг/ 2022	8,157.00	11,550.00	–	2024	2024	3,393.00
120	Сургуулийн барилга, 640 суудал / Улаанбаатар, Налайх дүүрэг, 5 дугаар хороо/ 2022	9,723.50	9,280.50	–	2023	2024	443.00
121	Сургуулийн барилга, 640 суудал / Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг, 8 дугаар хороо/ 2022	9,723.40	9,716.50	–	2024	2024	6.90
122	Сургуулийн барилга, 640 суудал, спорт заал /Дундговь, Сайнцагаан сум/ 2022	9,548.30	9,480.10	–	2024	2024	68.20
123	Сургуулийн барилга, 640 суудал, спорт заал /Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг, 26 дугаар хороо, Олимп хотхон/ 2022	10,200.00	10,197.30	–	2024	2024	2.70
124	Сургуулийн барилга, 640 суудал, спорт заал /Хөвсгөл, Галт сум, 5 дугаар баг/ 2022	10,123.00	14,447.90	–	2024	2024	4,324.90
125	Сургуулийн барилга, 640 суудал, спорт заал /Хөвсгөл, Жаргалант сум, 5 дугаар баг/ 2022	10,123.00	15,105.50	–	2024	2024	4,982.50
126	Сургуулийн барилга, 960 суудал, спорт заал /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг, 17 дугаар хороо/ 2022	11,000.00	10,678.20	–	2023	2024	321.80
127	Сургуулийн барилга, 960 суудал, спорт заал /Хөвсгөл, Мөрөн сум, 8 дугаар баг, “Дэлгэрмөрөн” цогцолбор сургууль/ 2022	9,898.50	13,055.00	–	2024	2024	3,156.50
128	Сургуулийн барилга, урлаг заал /Дорнод, Баяндун сум, 1 дүгээр баг/ 2022	3,373.40	3,292.50	–	2024	2024	80.90
129	Сургуулийн барилгын өргөтгөл / Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг, 2 дугаар хороо, 31 дүгээр сургууль/ 2022	2,600.00	2,558.30	–	2023	2024	41.70

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
130	Сургуулийн барилгын өргөтгөл, 320 суудал /Дархан-Уул, Дархан сум, 9 дүгээр сургууль/ 2022	7,411.70	7,401.40	–	2023	2024	10.30
131	Сургуулийн барилгын өргөтгөл, 320 суудал /Орхон, Баян-Өндөр сум, Оюут баг/ 2022	7,411.70	7,406.30	–	2023	2024	5.40
132	Сургуулийн барилгын өргөтгөл, 320 суудал /Өвөрхангай, Арвайхээр сум/ 2022	7,411.70	5,915.60	–	2023	2024	1,496.10
133	Сургуулийн барилгын өргөтгөл, 320 суудал /Сэлэнгэ, Цагааннуур сум, 3 дугаар баг/ 2022	4,200.00	4,130.90	–	2024	2024	69.10
134	Сургуулийн барилгын өргөтгөл, 320 суудал, спорт заал /Хөвсгөл, Мөрөн сум, Титэм сургууль/ 2022	7,534.80	9,673.30	–	2024	2024	2,138.50
135	Сургуулийн дотуур байрны барилга, 100 ор /Ховд, Дуут сум/ 2022	2,600.00	2,355.70	–	2023	2023	244.30
136	Сургуулийн дотуур байрны барилга, 30 ор /Баян-Өлгий, Ногооннуур сум, 2 дугаар баг/ 2022	857.00	817.80	–	2023	2023	39.20
137	Сургуулийн дотуур байрны барилга, 80 ор /Дундговь, Говь-Угтаал сум/ 2022	1,600.00	1,569.80	–	2023	2023	30.20
138	Сургуулийн спорт заалны барилга /Баян-Өлгий, Булган сум, 4 дүгээр баг/ 2022	1,600.00	1,598.40	–	2023	2023	1.60
139	Сургуулийн спорт заалны барилга /Говь-Алтай, Дарви сум/ 2022	500.00	1,711.10	–	2023	2024	1,211.10
140	Сургуулийн спорт заалны барилга /Завхан, Отгон сум/ 2022	1,693.00	1,690.10	–	2023	2023	2.90
141	Сургуулийн спорт заалны барилга /Завхан, Цагаанхайрхан сум/ 2022	1,232.10	1,228.60	–	2023	2023	3.50
142	Сургуулийн хичээлийн байрны барилга, 160 суудал /Говь-Алтай, Дэлгэр сум, Гуулин тосгон/ 2022	2,853.00	–	3,119.10	2024	2025	266.10
143	Тусгай хэрэгцээт хүүхдийн цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2022	6,175.00	6,083.00	–	2023	2024	92.00

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
144	Хоол үйлдвэрлэлийн байрны барилга, их засвар /Улсын хэмжээнд/ 2022	6,000.00	5,791.10	–	2023	2023	208.90
145	Цэцэрлэгийн барилга буулгаж, шинээр барих, 240 ор /Улаанбаатар, Хан–Уул дүүрэг, 10 дугаар хороо, 49 дүгээр цэцэрлэг/ 2022	2,800.00	–	5,673.50	2023	2024	2,873.50
146	Цэцэрлэгийн барилга буулгаж, шинээр барих, 240 ор /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг, 6 дугаар хороо, 108 дугаар цэцэрлэг/ 2022	2,910.00	–	6,956.20	2023	2025	4,046.20
147	Цэцэрлэгийн барилга буулгаж, шинээр барих, 240 ор /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг, 6 дугаар хороо, 74 дүгээр цэцэрлэг/ 2022	2,860.00	–	6,710.30	2023	2025	3,850.30
148	Цэцэрлэгийн барилга буулгаж, шинээр барих, 280 ор /Булган, Булган сум, 4 дүгээр цэцэрлэг/ 2022	4,915.40	4,657.10	4,657.10	2024	2024	258.30
149	Цэцэрлэгийн барилга буулгаж, шинээр барих, 320 ор /Говь–Алтай, Есөнбулаг сум, Харзат баг, 6 дугаар цэцэрлэг/ 2022	4,319.40	4,948.10	–	2024	2024	628.70
150	Цэцэрлэгийн барилга, 100 ор /Баян–Өлгий, Өлгий сум, 5 дугаар баг/ 2022	2,250.00	2,249.50	–	2023	2023	0.50
151	Цэцэрлэгийн барилга, 100 ор / Дархан–Уул, Хонгор сум, Салхит баг/ 2022	2,882.70	2,871.20	–	2023	2023	11.50
152	Цэцэрлэгийн барилга, 100 ор / Сүхбаатар, Наран сум, 3 дугаар баг/ 2022	1,926.80	1,898.90	–	2023	2023	27.90
153	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор / Архангай, Батцэнгэл сум, 1 дүгээр баг/ 2022	2,882.20	2,878.30	–	2023	2023	3.90
154	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор / Архангай, Хотонт сум/ 2022	2,882.20	2,875.30	–	2023	2023	6.90
155	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор / Баян–Өлгий, Сагсай сум, 5 дугаар баг/ 2022	2,882.70	2,882.60	–	2023	2023	0.10
156	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Баян–Өлгий, Улаанхус сум/ 2022	2,882.70	2,824.70	–	2023	2024	58.00

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
157	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор / Говьсүмбэр, Шивээговь сум, 1 дүгээр баг/ 2022	2,200.00	2,135.70	–	2024	2024	64.30
158	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор / Дорнод, Хэрлэн сум, 11 дүгээр баг/ 2022	3,040.00	3,023.10	–	2023	2024	16.90
159	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор / Дундговь, Дэлгэрцогт сум, 2 дугаар цэцэрлэг/ 2022	2,882.00	2,447.40	–	2023	2023	434.60
160	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор / Дундговь, Сайнцагаан сум, 2 дугаар цэцэрлэг/ 2022	3,026.00	2,710.00	–	2023	2023	316.00
161	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Төв, Жаргалант сум/ 2022	1,500.00	1,499.70	–	2023	2023	0.30
162	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор / Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, 23 дугаар хороо/ 2022	2,882.80	2,519.40	3,177.90	2023	2024	658.50
163	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор / Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, 43 дугаар хороо/ 2022	2,882.80	2,798.20	3,816.90	2023	2024	1,018.70
164	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор /Ховд, Булган сум, Баянсудал баг/ 2022	4,168.60	3,789.90	–	2023	2023	378.70
165	Цэцэрлэгийн барилга, 150 ор / Хөвсгөл, Мөрөн сум, 7 дугаар цэцэрлэг/ 2022	3,750.00	3,667.00	–	2024	2024	83.00
166	Цэцэрлэгийн барилга, 200 ор / Сэлэнгэ, Сүхбаатар сум, 4 дүгээр баг/ 2022	4,154.00	4,010.50	–	2024	2024	143.50
167	Цэцэрлэгийн барилга, 200 ор / Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг, 24 дүгээр хороо/ 2022	4,154.00	4,141.30	4,141.30	2023	2024	12.70
168	Цэцэрлэгийн барилга, 200 ор / Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг, 18 дугаар хороо/ 2022	4,154.00	4,134.20	4,134.20	2023	2024	19.80
169	Цэцэрлэгийн барилга, 200 ор / Хэнтий, Биндэр сум/ 2022	4,154.00	4,095.30	–	2023	2023	58.70
170	Цэцэрлэгийн барилга, 240 ор / Улаанбаатар, Баянзүрх дүүрэг, 2 дугаар хороо/ 2022	3,200.00	3,200.00	3,199.70	2023	2024	0.30

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
171	Цэцэрлэгийн барилга, 240 ор / Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, 40 дүгээр хороо/ 2022	3,000.00	2,854.00	5,695.30	2023	2025	2,841.30
172	Цэцэрлэгийн барилга, 240 ор / Улаанбаатар, Сонгинохайрхан дүүрэг, 42 дугаар хороо/ 2022	3,000.00	2,769.80	5,654.90	2023	2025	2,885.10
173	Цэцэрлэгийн барилга, 50 ор / Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг/ 2022	1,522.70	1,520.90	–	2023	2024	1.80
174	Цэцэрлэгийн барилга, 75 ор /Говь–Алтай, Чандмань сум/ 2022	1,563.00	1,485.90	–	2024	2024	77.10
175	Цэцэрлэгийн барилга, 75 ор /Ховд, Жаргалант сум, Алагтолгой баг/ 2022	2,200.00	1,909.80	–	2023	2023	290.20
176	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл / Архангай, Ихтамир сум/ 2022	1,522.70	1,499.90	–	2023	2023	22.80
177	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл / Дархан–Уул, Дархан сум/ 2022	2,000.00	1,949.20	–	2023	2023	50.80
178	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, 150 ор /Архангай, Жаргалант сум/ 2022	2,882.20	2,868.40	–	2023	2023	13.80
179	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, 200 ор /Хэнтий, Хэрлэн сум, 1 дүгээр цэцэрлэг/ 2022	4,154.00	3,976.50	–	2023	2023	177.50
180	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, 50 ор /Хэнтий, Жаргалтхаан сум, 5 дугаар баг/ 2022	850.00	1,202.80	–	2023	2023	352.80
181	Цэцэрлэгийн барилгын өргөтгөл, 50 ор /Хэнтий, Хэрлэн сум, 5 дугаар цэцэрлэг/ 2022	1,085.20	1,409.50	–	2023	2023	324.30
182	Шинээр баригдаж байгаа сургуулийн дотуур байрны барилгын гадна инженерийн шугам сүлжээ /Говь–Алтай, Төгрөг сум/ 2022	392.80	371.20	–	2023	2023	21.60
183	Хөдөө, аж ахуйн их сургуулийн харьяа Агроэкологи, бизнесийн сургуулийн барилгын их засвар / Дархан–Уул, Дархан сум/ 2022	2,900.00	–	2,899.10	2023	2024	0.90
184	Цэцэрлэгүүдийн шүдний кабинет, тохижилт /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2022	2,000.00	1,788.30	–	2023	2024	211.70

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
185	Багш хөгжлийн танхимын тоног төхөөрөмж, тохижилт /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2022	2,510.00	2,332.10	–	2024	2024	177.90
186	Боловсролын байгууллагуудын тоног төхөөрөмж /Төв/ 2022	1,700.00	1,573.80	–	2023	2023	126.20
187	Боловсролын салбарын тоног төхөөрөмж /Баянхонгор/ 2022	1,540.00	1,479.00	–	2023	2023	61.00
188	Боловсролын салбарын тоног төхөөрөмж /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг/ 2022	300.00	1,292.50	–	2023	2023	992.50
189	Боловсролын салбарын тоног төхөөрөмж /Улсын хэмжээнд/ 2022	15,000.00	45,957.00	–	2023	2023	30,957.00
190	Ерөнхий боловсролын сургуулийн хөгжмийн танхимын тоног төхөөрөмж /Завхан/ 2022	1,015.00	904.30	–	2023	2023	110.70
191	Ерөнхий боловсролын сургуулиудын анги танхим, багш нарын өрөөний тохижилт, тоног төхөөрөмж /Дархан–Уул, Дархан сум/ 2022	640.00	639.00	–	2023	2023	1.00
192	Сургууль, цэцэрлэгийн тоног төхөөрөмж /Дундговь/ 2022	700.00	626.80	–	2023	2023	73.20
193	Сургууль, цэцэрлэгийн тоног төхөөрөмж /Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг/ 2022	2,000.00	554.10	–	2023	2023	1,445.90
194	Цэцэрлэгүүдийн биеийн тамирын талбайн тоног төхөөрөмж, тохижилт /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2022	2,620.00	2,411.30	–	2023	2023	208.70
195	“Эрдэнэт” шинжлэх ухаан технологийн паркийн техник, эдийн засгийн үндэслэл /Орхон, Баян–Өндөр сум/ 2022	5,000.00	4,988.90	–	2023	2024	11.10
196	Аймгийн номын сангийн барилга / Өмнөговь, Даланзадгад сум/ 2022	4,200.00	4,159.30	–	2024	2024	40.70
197	Кино театрын барилга /Ховд, Жаргалант сум/ 2022	2,453.80	2,444.70	5,432.90	2023	2025	2,988.20
198	Олон угсаатны театрын барилга / Ховд, Жаргалант сум/ 2022	16,021.10	15,758.50	–	2023	2024	262.60
199	Төв Монголын байгаль, түүх, соёлын цогцолборын барилга /Архангай, Эрдэнэбулган сум/ 2022	4,422.40	4,075.30	–	2024	2024	347.10

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
200	Богд хааны ордон, музейн сэргээн засвар /Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг/ 2022	2,617.50	2,611.00	–	2023	2023	6.50
201	Улсын драмын эрдмийн театрын барилгын их засвар /Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг/ 2022	2,373.40	2,288.20	2,198.10	2023	2024	175.30
202	Музейн камер болон дохиолол хамгааллын систем /Улсын хэмжээнд/ 2022	2,045.70	2,039.80	–	2023	2023	5.90
203	Орон нутаг судлах музейн тоног төхөөрөмж /Хэнтий, Хэрлэн сум/ 2022	3,000.00	2,939.20	–	2023	2023	60.80
204	Үндэсний номын сангийн өргөтгөлийн тоног төхөөрөмж / Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг/ 2022	11,000.00	–	800.00	2023	2024	10,200.00
205	Улсын төв номын сангийн барилгын хүчитгэл, их засварын зураг төсөв / Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг/ 2022	350.00	317.00	–	2023	2023	33.00
206	Аймгийн төвийн авто замын ажил / Говьсүмбэр, Сүмбэр сум/ 2022	3,300.00	3,283.60	–	2023	2023	16.40
207	Аймгийн төвийн хатуу хучилттай авто зам, 10 км /Говь–Алтай, Есөнбулаг сум/ 2022	10,001.90	9,964.30	–	2023	2024	37.60
208	Баруун чиглэлд авто замаас Аргалант сумын төв хүртэлх авто зам, 7.1 км /Төв/ 2022	8,434.70	8,424.10	–	2023	2023	10.60
209	Орхон–Хишиг–Өндөр–Гурванбулаг сум чиглэлийн хатуу хучилттай авто замын үргэлжлэл, 31.08 км /Булган, Хишиг–Өндөр сум/ 2022	29,900.00	–	32,090.20	2023	2025	2,190.20
210	Сайншанд–Замын–Үүд чиглэлийн авто замаас Өргөн сум хүртэлх хатуу хучилттай авто замын үргэлжлэл / Дорноговь, Сайншанд сум/ 2022	3,700.00	3,665.00	–	2023	2023	35.00
211	Сумын төв хүртэлх хатуу хучилттай авто зам, 9.2 км /Сэлэнгэ, Хүдэр сум/ 2022	9,000.00	8,541.40	–	2023	2023	458.60
212	Сумын төвийн авто замын шинэчлэл /Сэлэнгэ, Цагааннуур сум/ 2022	925.40	914.20	–	2023	2023	11.20

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
213	Сумын төвийн хатуу хучилттай авто зам /Архангай, Тариат сум/ 2022	2,500.00	2,353.20	–	2023	2023	146.80
214	Сумын төвийн хатуу хучилттай авто зам /Архангай, Хангай сум/ 2022	2,500.00	2,496.10	–	2023	2023	3.90
215	Сумын төвийн хатуу хучилттай авто зам /Баян–Өлгий, Алтай сум/ 2022	2,500.00	2,488.20	–	2023	2023	11.80
216	Сумын төвийн хатуу хучилттай авто зам /Ховд, Алтай сум/ 2022	1,100.00	1,050.50	–	2023	2023	49.50
217	Сумын төвийн хатуу хучилттай авто зам, 1.8 км /Булган, Дашинчилэн сум/ 2022	1,500.00	1,492.40	–	2023	2023	7.60
218	Сумын төвийн хатуу хучилттай авто зам, 3.5 км /Хэнтий, Дадал сум/ 2022	5,000.00	5,607.00	–	2023	2023	607.00
219	Сумын төвийн хатуу хучилттай авто зам, 6.9 км /Говьсүмбэр, Шивээговь сум/ 2022	5,355.60	5,337.90	–	2024	2024	17.70
220	Сумын төвийн хатуу хучилттай авто зам, явган хүний зам, гэрэлтүүлэг, шугам сүлжээний хамгаалалт, өөрчлөлтийн ажил, 2.3 км /Баян–Өлгий, Толбо сум/ 2022	2,976.50	2,971.10	–	2023	2023	5.40
221	Улаанбаатар–Дархан чиглэлийн авто замаас Борнуур сумын Дуган хад ам хүртэлх хатуу хучилттай авто зам, 8.5 км /Төв, Борнуур сум/ 2022	8,500.00	8,499.50	11,402.10	2023	2025	2,902.60
222	Улаанбаатар–Чингис хот чиглэлийн авто замаас Өмнөдэлгэр сум хүртэлх хатуу хучилттай авто зам, 52.5 км /Хэнтий, Жаргалтхаан, Өмнөдэлгэр сум/ 2022	53,910.00	–	53,709.00	2023	2025	201.00
223	Сумын төвийн доторх авто замын их засвар /Дархан–Уул, Орхон сум/ 2022	2,689.90	2,648.20	–	2023	2023	41.70
224	Бархын голын төмөр бетон гүүр, 121.3 у/м, хайрган зам, 1.2 км /Хэнтий, Батширээт сум/ 2022	4,314.40	4,229.70	–	2023	2023	84.70
225	“Өлгий” нисэх буудлын өргөтгөлийн барилга /Баян–Өлгий, Өлгий сум/ 2022	2,515.30	4,495.30	–	2023	2024	1,980.00

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
226	“Шинэ Ховд” үйлдвэр технологийн паркийн бүтээн байгуулалт, хөрөнгө оруулалт /Ховд, Жаргалант сум/ 2022	19,250.00	18,950.80	–	2023	2024	299.20
227	Аймгийн хүнс, хөдөө аж ахуйн лабораторийн барилга /Сэлэнгэ, Сүхбаатар сум/ 2022	2,000.00	1,932.00	1,932.00	2023	2024	68.00
228	Арсайн газар тариалангийн услалтын систем /Увс, Улаангом сум/ 2022	2,900.00	2,574.00	–	2023	2023	326.00
229	Бэлчээрийн усан хангамж /Улсын хэмжээнд/ 2022	3,250.00	3,114.20	–	2023	2023	135.80
230	Загвар хоршоод, орон нутгийн хөгжлийг дэмжих барилга /Увс/ 2022	3,000.00	2,978.40	–	2024	2024	21.60
231	Ноос хяргах байгууламж, тоног төхөөрөмж /Дундговь, Хулд сум/ 2022	250.00	220.00	–	2023	2023	30.00
232	Орон нутгийн хөгжлийг дэмжих “Шинэ хөдөө” төсөл /Сэлэнгэ, Баруунбүрэн сум/ 2022	500.00	491.00	–	2023	2023	9.00
233	Түүхий эдийн төвийн барилга /Ховд, Мөст сум/ 2022	400.00	–	543.60	2022	2024	143.60
234	Үр тариа хадгалах агуулах /Увс, Дорнод/ 2022	5,000.00	4,930.80	4,930.80	2023	2025	69.20
235	Хүнсний ногооны зоорь, 500 тонн /Хөвсгөл, Мөрөн сум/ 2022	1,000.00	977.50	–	2023	2023	22.50
236	Цөцгийн тос үйлдвэрлэх сүүний ферм /Булган, Тэшиг сум/ 2022	3,000.00	2,980.00	–	2023	2023	20.00
237	Бизнес инкубатор төвийн барилга /Ховд, Булган сум/ 2022	4,800.00	4,593.00	–	2023	2023	207.00
238	Бизнес хөгжлийн төвийн өргөтгөлийн барилга /Хөвсгөл, Мөрөн сум/ 2022	550.00	661.90	–	2022	2023	111.90
239	Малын үүлдэр, угсааг сайжруулах төсөл /Архангай/ 2022	400.00	351.00	–	2023	2023	49.00
240	Олон талт түншлэлийн хүрээнд “Үйлдвэрлэгч баг” төсөл /Орхон, Баян–Өндөр сум/ 2022	2,500.00	2,470.00	–	2023	2023	30.00

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
241	Орон нутгийн үйлдвэрлэлийг дэмжих тоног төхөөрөмж /Ховд/ 2022	300.00	259.20	–	2023	2023	40.80
242	Орон нутгийн үйлдвэрлэлийг дэмжих тоног төхөөрөмж /Хөвсгөл/ 2022	300.00	220.40	–	2023	2023	79.60
243	Орон нутгийн хөгжлийг дэмжих “Шинэ хөдөө” төсөл /Говь–Алтай/ 2022	1,300.00	1,240.00	–	2023	2023	60.00
244	Орон нутгийн хөгжлийг дэмжих “Шинэ хөдөө” төсөл /Дундговь/ 2022	1,000.00	704.00	–	2023	2023	296.00
245	Орон нутгийн хөгжлийг дэмжих “Шинэ хөдөө” төсөл /Завхан/ 2022	400.00	398.00	–	2023	2023	2.00
246	Орон нутгийн хөгжлийг дэмжих “Шинэ хөдөө” төсөл /Сүхбаатар/ 2022	839.20	833.50	–	2023	2023	5.70
247	110/35/6 кВ–ын Баянхонгор дэд станцын өргөтгөл, шинэчлэл /Баянхонгор/ 2022	14,003.60	13,296.70	–	2024	2024	706.90
248	Алтай сумын 35 кВ–ын цахилгаан дамжуулах агаарын шугам /Говь–Алтай, Алтай сум/ 2022	8,500.00	8,500.00	8,369.40	2023	2024	130.60
249	Багийн төвийн сэргээгдэх эрчим хүчний холболт /Хөвсгөл, Ренчинлхүмбэ сум/ 2022	600.00	556.60	–	2023	2023	43.40
250	Дархан баг чиглэлийн дулааны шугамын өргөтгөл /Дархан–Уул, Шарын гол сум/ 2022	941.40	941.00	–	2023	2023	0.40
251	Дулааны станцын зуухны шинэчлэл /Сэлэнгэ, Сүхбаатар сум/ 2022	1,600.00	1,446.40	–	2023	2023	153.60
252	Дулааны станцын халаалтын 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 дугаар хэсгийн 2 дугаар хэлхээний шугам сүлжээний өргөтгөл, шинэчлэл /Төв, Зуунмод сум/ 2022	11,632.50	11,590.50	11,590.50	2024	2024	42.00
253	Өгийнуурын зүүн эргээс Өгий баг хүртэлх цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станц /Архангай, Өгийнуур сум/ 2022	500.00	431.00	–	2023	2023	69.00

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
254	Сум, суурин газрын цахилгаан хангамж, шугам сүлжээ, дэд станц / Улсын хэмжээнд/ 2022	12,000.00	12,000.00	11,782.20	2023	2024	217.80
255	Сумын төвөөс Бор бургастын рашаан хүртэлх цахилгаан дамжуулах агаарын шугам, дэд станцын ажил, зураг төсөв /Архангай, Төвшрүүлэх сум/ 2022	450.00	998.60	–	2022	2023	548.60
256	ТК80–ТК94 хүртэлх дулааны шугамын шинэчлэл /Дархан–Уул, Дархан сум, Үйлдвэрийн район/ 2022	2,513.70	2,484.00	–	2023	2023	29.70
257	Тэшиг сумын төвийн 35 кВ–ийн цахилгаан дамжуулах агаарын шугам /Булган, Тэшиг сум/ 2022	6,800.00	6,730.70	6,730.70	2024	2024	69.30
258	Халаалтын зуухны өргөтгөл /Ховд, Зэрэг сум/ 2022	600.00	599.10	–	2023	2023	0.90
259	Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвийн хүүхдийн нэгдсэн эмнэлгийн инженерийн шугам сүлжээ, дотоод засал, тоног төхөөрөмж /Дорнод, Хэрлэн сум/ 2022	2,300.00	2,299.20	–	2023	2023	0.80
260	Зооноз өвчин судлалын төвийн барилга /Говь–Алтай, Есөнбулаг сум/ 2022	2,100.00	4,378.20	–	2023	2024	2,278.20
261	Нэгдсэн эмнэлгийн барилга, 100 ор / Өвөрхангай, Хархорин сум/ 2022	11,500.00	14,041.60	–	2023	2024	2,541.60
262	Нэгдсэн эмнэлгийн барилга, 50 ор / Төв, Зуунмод сум/ 2022	5,500.00	5,475.70	–	2023	2023	24.30
263	Нэгдсэн эмнэлгийн өргөтгөлийн барилга /Хэнтий, Бор–Өндөр сум/ 2022	4,400.00	5,920.30	–	2023	2023	1,520.30
264	Нэгдсэн эмнэлгийн барилгын өргөтгөл /Говь–Алтай, Есөнбулаг сум/ 2022	4,900.00	4,580.00	–	2023	2024	320.00
265	Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн барилга /Улаанбаатар, Хан–Уул дүүрэг, 16 дугаар хороо/ 2022	1,600.00	1,577.30	–	2023	2023	22.70

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
266	Өрхийн эрүүл мэндийн төвийн барилга /Улаанбаатар, Хан-Уул дүүрэг, 8 дугаар хороо/ 2022	1,600.00	1,456.50	–	2023	2023	143.50
267	Эрт илрүүлэг, оношилгооны төв / Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2022	2,800.00	4,536.80	–	2024	2024	1,736.80
268	Эрүүл мэндийн төвийн барилга / Булган, Орхон сум/ 2022	2,328.60	2,293.30	–	2023	2023	35.30
269	Эрүүл мэндийн төвийн барилга / Говь-Алтай, Цогт сум, Баянтоорой тосгон/ 2022	2,480.00	2,446.50	–	2024	2024	33.50
270	Эрүүл мэндийн төвийн барилга, 15 ор /Дорноговь, Даланжаргалан сум/ 2022	1,650.00	1,648.20	–	2023	2024	1.80
271	Эрүүл мэндийн төвийн барилга, 15 ор /Завхан, Яруу сум/ 2022	1,900.00	1,896.90	–	2023	2023	3.10
272	Эрүүл мэндийн төвийн барилга, 15 ор /Өвөрхангай, Гучин-Ус сум/ 2022	1,500.00	1,474.50	–	2023	2023	25.50
273	Эрүүл мэндийн төвийн барилга, 15 ор /Өвөрхангай, Сант сум/ 2022	1,500.00	1,389.50	–	2023	2023	110.50
274	Эрүүл мэндийн төвийн барилга, 15 ор /Өвөрхангай, Төгрөг сум, 1 дүгээр баг/ 2022	1,500.00	1,451.30	–	2023	2023	48.70
275	Эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөл /Увс, Давст сум/ 2022	1,152.20	1,142.10	–	2023	2023	10.10
276	Эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөл /Ховд, Мянгад сум/ 2022	2,000.00	1,704.10	–	2023	2023	295.90
277	Эрүүл мэндийн төвийн барилгын өргөтгөл, 15 ор /Сэлэнгэ, Цагааннуур сум/ 2022	513.00	507.90	–	2023	2023	5.10
278	Эрүүл мэндийн төвийн өргөтгөл / Өвөрхангай, Хайрхандулаан сум/ 2022	300.00	546.50	–	2022	2024	246.50
279	Эрүүл мэндийн төвийн өргөтгөл / Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг, 4 дүгээр хороо/ 2022	16,000.00	16,000.00	19,349.90	2023	2025	3,349.90
280	Эрүүл мэндийн төвийн өргөтгөлийн барилга /Хөвсгөл, Арбулаг сум/ 2022	1,418.00	1,382.10	–	2024	2024	35.90

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг			Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо	Төсөвт өртгийн өөрчлөлт
		2022	2023	2024			
281	Эрүүл мэндийн төвийн өргөтгөлийн барилга /Хэнтий, Батноров сум/ 2022	1,400.00	2,024.80	–	2023	2023	624.80
282	Эрүүл мэндийн төвийн өргөтгөлийн барилга /Хэнтий, Галшар сум/ 2022	2,000.00	2,441.20	–	2023	2023	441.20
283	Эрүүл мэндийн төвийн өргөтгөлийн барилга /Хэнтий, Дадал сум/ 2022	1,400.00	2,401.50	–	2023	2023	1,001.50
284	Эрүүл мэндийн төвийн өргөтгөлийн барилга, 15 ор /Өвөрхангай, Бат–Өлзий сум, 5 дугаар баг/ 2022	1,500.00	1,356.40	–	2023	2023	143.60
285	Эх хүүхдийн эрүүл мэндийн Үндэсний төвийн “Хүүхдийн зөвлөх поликлиник”-ийн өргөтгөлийн барилга /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг/ 2022	17,300.00	20,674.50	–	2024	2024	3,374.50
286	Нэгдсэн эмнэлгийн барилга, дотор сантехникийн засвар /Сэлэнгэ, Сүхбаатар сум/ 2022	2,735.00	2,597.00	3,562.40	2023	2024	965.40
287	Дүүргийн эрүүл мэндийн төвийн тоног төхөөрөмж /Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг/ 2022	1,970.00	1,665.90	1,665.90	2023	2024	304.10
288	Эрт илрүүлэг, оношилгооны төвийн тоног төхөөрөмж /Улаанбаатар, Чингэлтэй дүүрэг/ 2022	1,950.00	1,876.30	–	2023	2023	73.70
289	Эрүүл мэндийн салбарын тоног төхөөрөмж /Улсын хэмжээнд/ 2022	2,000.00	4,000.00	–	2023	2023	2,000.00
290	Эрүүл мэндийн явуулын үзлэгийн автомашин, тоног төхөөрөмж /Улаанбаатар, Баянгол дүүрэг/ 2022	800.00	1,286.10	–	2023	2023	486.10
291	Мэдээлэл холбооны Дархан дэд төв /Дархан–Уул, Дархан сум, 1, 2, 3 дугаар баг/ 2022	6,500.00	6,373.70	–	2023	2023	126.30
292	Хөдөөгийн алслагдсан багуудыг үүрэн холбооны сүлжээнд холбох /Хөвсгөл/ 2022	1,500.00	1,383.90	–	2023	2023	116.10

Эх сурвалж: (Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн, 2025), Судлаачдын нэгтгэл.

Хавсралт 5. 2023 онд хэрэгжиж эхэлсэн төслүүдээс төсөвт өртөгт өөрчлөлт орсон, хугацааны хоцрогдолтой хэрэгжсэн төсөл

№	Төслийн нэр	Нийт төсөвт өртөг		Анхны төлөвлөсөн дуусах огноо	Бодит дууссан огноо
		2023	2024		
1	Нийтийн тээврийн автобус / Улаанбаатар/ 2023	318,000.00	317,949.30	2024	2024

Эх сурвалж: (Хууль зүйн үндэсний хүрээлэн, 2025), Судлаачдын нэгтгэл.

ISBN 178-7717-527-06-2

9 789919 529062